

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

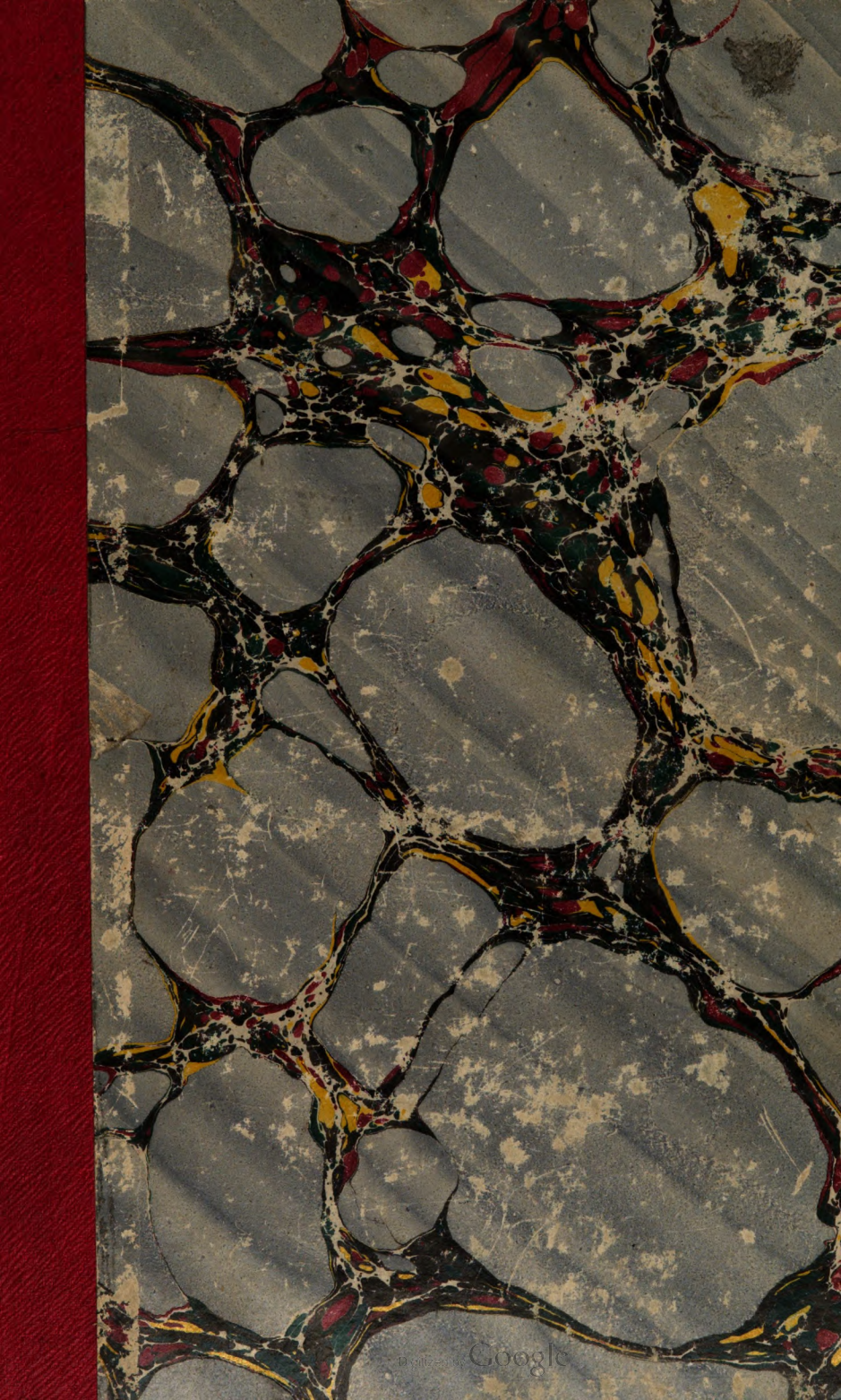
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

60

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0223 9066

Digitized by Google

VI E 93

Digitized by Google

187 g24

Digitized by Google

Zwik in 1830.

HISTORISCH ROMANTISCH TAFEREEL,

UIT DE DAGEN DER BELGISCHE OMWENTELING.

door

C. L. H. MISPELBLOM

VAN DE SCHELDE.

EERSTE DEEL.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.

AMSTERDAM, bij J. C. VAN KESTEREN.

MDCCCXLI.

Digitized by Google

Digitized by Google

LUIK IN 1830.

Digitized by Google

Digitized by Google

LUIK IN 1830.

Digitized by Google

101 G24

Digitized by Google

Zwik in 1830.

HISTORISCH ROMANTISCH TAFEREEL,

UIT DE DAGEN DER BELGISCHE OMWENTELING

door

C. L. H. MISPELBLOM

VAN DE SCHELDE.

EERSTE DEEL.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'SHAGE.

AMSTERDAM, bij J. C. VAN KESTEREN.

MDCCCXLI.

Digitized by Google

Digitized by Google

187 G24

Luik in 1830.

HISTORISCH ROMANTISCH TAFEREEL,

UIT DE DAGEN DER BELGISCHE OMWENTELING

door

C. L. H. MISPELBLOM

VAN DE SCHELDE.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.

EERSTE DEEL.

AMSTERDAM, bij J. C. VAN KESTEREN.

MDCCCXLI.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERIGT.

In het Gedenkboek van Neêrlands moed en trouw, *gedurende den Belgischen opstand, door het historiestift van den, voor het Vaderland, de geschiedenis en de letteren, immer te vroeg ontslapen'* VAN KAMPEN, *bezitten wij eene triomfzuil, duurzamer, dan van arduin of marmer, welke altijd in elke Nederlandsche bibliotheek eene eervolle plaats zal beslaan, zoo lang het nageslacht nog prijs stelt op nationalen roem en eer. Uit den aard der zaak is het evenwel natuurlijk, dat in zulk een werk niet alles kan opgenomen worden, wat met den heilloozen opstand onzer vroegere landgenooten in dadelijke betrekking stond, en zich in elke plaats onder verschillende kleuren, doch tot hetzelfde doel vertoonde, en hetwelk echter geene onbelangrijke bijdrage oplevert, tot de geschiedenis dier droevige dagen, waarin de menschheid zich, aan de eene zijde, in die vernederende laagte vertoonde, als waarvan schier eene geheele natie het bewijs leverde; doch, aan de andere zijde, bij den nabuur zich ook verhief tot eene hoogte van luister, welke als eene zeldzaamheid in de jaarboeken der wereld door den versten naneef nog zal aangewezen worden.*

Van dien aard is de opstand van Luik *in dat*

Digitized by Google

noodlottige jaar 1830, *waarvan, uit hoofde van de vele voorvallen, die zich, als ware het, verdrongen, naauwelijks eenige notitie genomen wordt, wijl allen zich met hetzelfde doel vereenigden; doch welke zoo onderscheidene merkwaardige karakters oplevert, dat wij de begeerte niet konden onderdrukken, van dien opstand eene schildering te beproeven, die ons, bedriegen wij ons niet, gemakkelijker op het standpunt der geschiedenis zal voeren, dan eene dorre schets der daadzaken, welke den opstand vooraf ging en volgde.*

Door een' ooggetuige, die van alles eene naauwkeurige aanteekening hield, en voor wiens getrouwheid zijn karakter en stand ons waarborgen, in de ruimte in staat gesteld, deze schets zoo volledig mogelijk te leveren, vertrouwen wij, dat de romantische vorm, dien wij aan dit verhaal gaven, te meer de leeslust prikkelen, en alzoo het oogmerk eenigzins bevorderen zal, waartoe wij tot deze schildering het penseel opnamen; ter welker kleuring wij alleen op een paar plaatsen ons van de vere, van den onsterfelijken VAN KAMPEN *bedienden, namelijk, tot opwekking van vaderlandschen zin, Nederlandsche deugd en innerlijke gehechtheid aan voorvaderlijke eer en trouw, — dat onvervreemdbare erfdeel onzer ouders, en blijvende kleinood voor onze kinderen en derzelver nakroost.*

DE SCHRIJVER.

Digitized by Google

1.

« Altijd even doldriftig, zonder het minste overleg, » sprak pater JOHANNES tot zijnen broeder GERARD. « Wat baat het u, dat gij hier staat te tieren en te razen, gelijk een bezetene? »

« Ware ik een priester, dan zou ik in staat zijn, u daarop te antwoorden; maar nu mij vuriger bloed dan dat der logge monniken door de aderen stroomt, heb ik geene woorden om u bescheid te doen, » hernam GERARD VOLTE, een Luiksch jongeling, van twee en twintig jaren, en bezield met een' eigenwaan, waardoor hij zich in zijne eigene oogen boven alle andere lieden verhief.

« En die nogtans met al hunne logheid veel verder komen, dan gij met al uwe drift. — Maar wat is nu weêr de oorzaak, dat gij afgewezen zijt geworden? »

« Wel het oude, waarmede men ons allen verbluft: onze zoogenaamde onkunde; doch ware ik ongelukkig genoeg, een ketter en een Hollander te zijn, dan zou ik eensklaps eene bekwaamheid bezitten, die mij tot elken post volkomen geschikt

Digitized by Google

maakte. Bij Sint Franciscus! het is om razend te worden, ons zoo te laten vertrappen!»

«Trap terug, wanneer gij u uwen stand en uwe geboorte niet schaamt, doch u zelven rokeloos in gevaar wilt stellen, van eenigen tijd achter de traliën gezet te worden, totdat u het bloed wat verkoeld is!»

«Heilige Franciscus! zet mij niet meer op; want gij behoeft niet hard te blazen, om de vlam te doen uitbarsten, die thans nog bij mij smeulende is!»

«Wilde ik dit, dan knelden u reeds lang de kluisters in de *Porte St. Léonard.* Neen, GERARD! dit zou geheel tegen mijn doel en ons gemeenschappelijk belang gehandeld zijn. — Wanneer wij eenig nut van u kunnen hebben, dan moet gij weten te veinzen, uwe ware gevoelens kunnen verbergen, den Ketterkoning in alles vleijen, en nimmer dan tot zijn' lof van hem gewagen; doch onder de hand in stilte den grond ondergraven, waarop zijn zetel gevest is. Zoo doende, doet gij hem plotseling en onverhoeds in den poel terug zinken, waaruit hij zich, met den bijstand van den boozen, heeft weten te verheffen, om ons op den nek te trappen, en ons langzaam doch zeker onze zelfstandigheid te ontrooven, totdat wij de slavenketen kussen, die hij ons om den hals geworpen heeft.»

«Dwaasheid en niets dan dwaasheid, JOHANNES! Ons volk is te veel verdeeld, om deszelfs belang wel te kennen. De Koning heeft door zijne schijnbare milddadigheid, waarmede hij schier al de fa-

Digitized by Google

brijken des Lands uit de kwijning verhief, waarin zij verzonken lagen, en tot dien bloei bragt, welken wij thans zien, de gegoede klasse zoo zeer aan hem verpligt, dat deze, waaruit toch de kern der natie bestaat, ons nimmer de hand zal reiken.»

«Gij dwaalt, broeder! wij, geestelijken, weten dit beter. Deze klasse is ons niet ongezind; want door onze bemoeijingen is het haar duidelijk geworden, dat al het pogen van het gouvernement die strekking heeft, om onze allerheiligste godsdienst hier te lande uit te roeijen; daartoe moesten onze jonge lieden het *Collegium philosophicum* bijwonen, alvorens gewijd te mogen worden; kwanswijs onder den schoonen schijn, van hierdoor bekwame leeraars der godsdienst te vormen; doch wezentlijk om allen dermate met kettersche gevoelens te besmetten, dat, binnen een vierde van eene eeuw, het opkomende geslacht van de voorvaderlijke leer zoo zeer verbasterd zoude wezen, dat de Roomsche eeredienst veeleer eene schaduw zou vertoonen van hetgeen zij behoorde te wezen, dan zoo helder op den kandelaar te schijnen, gelijk zij, door den bijstand der Heilige Maagd, tot heden nog flikkeren mag.»

«Maar gij gelooft dit immers niet, JOHANNES?»

«Wordt gij zinneloos? Nimmer zal dit plaats hebben: want de poorten der hel zullen CHRISTUS Kerk niet overwinnen; doch....»

«Met uw verlof, broertje! dit zeggen de ketters van hunne Kerk ook: waar dit op beiden toepasselijk is, beduidt het niet veel. — Maar wat wildet gij meer zeggen?»

Digitized by Google

« Wij moeten dit evenwel den leken zoo sterk inprenten, dat het aan geen' twijfel onderhevig is; want dan bezitten wij den magtigen hefboom, om hen tot onzen wil te buigen, en als geschikte werktuigen te gebruiken. »

« De hoop is te groot, broertje! en de grooten hebt gij te veel tegen; deze toch zijn met geene wassen neuzen te bedriegen, zoo lang zij de geheele Roomsche godsdienst voor apenspel houden. »

« Gij zijt meer besmet, dan ik dacht, GERARD! anders zoudt gij zulke uitdrukkingen niet in tegenwoordigheid van eenen dienaar der Kerk bezigen. »

« Hoor eens, JOHANNES! speel toch bij mij, als het u belieft, den vromen man niet; want wij kennen immers elkander? en ik weet nog zeer wel, hoe dikwijls gij zelf met al die nietigheden den spot dreeft, en dat gij niet begrijpen kondet, hoe het mogelijk ware, dat zoo vele lieden, zich zoo armzalig lieten bedotten. »

« Schaamt gij u niet, mij zoo iets openlijk in het aangezigt te zeggen? Ben ik zoo slecht geweest, eenmaal in onbezonnenheid zulk eene taal te voeren, dan ben ik tegenwoordig wijzer en verstandiger, om dezelve niet meer te herhalen. — Maar wij dwalen geheel van ons onderwerp af. Verhaal mij dus eens, wat de Gouverneur tot u sprak, toen gij bij hem waart. »

« Het was gewone audientie. Ik liet mij derhalve vrijmoedig aandienen. Binnen geleid zijnde, zag ik den man tusschen twee gedeputeerde staten zitten, welke mij van het hoofd tot de voeten zoo scherp opnamen, alsof ik een vreemd dier ware. Mij gevraagd

Digitized by Google

zijnde, wat er van mijn verlangen was, ving ik mijne rede aan met te zeggen, dat ik, vóór ongeveer zes weken, mijn verzoek, om op de eene of andere wijze bij het provinciaal gouvernement geemploijeerd te worden, schriftelijk had ingediend, met ontvouwing der gronden, welke mij tot dit verzoek wettigden; dat ik tot heden daarop geene beslissing erlangende, gemeend had, van zijne Excellentie welligt niet te mogen verwachten, met eenig antwoord schriftelijk begunstigd te worden; zoodat ik het van mijn' pligt geoordeeld had, mij persoonlijk aan te dienen, en zijne Excellentie te smeeken, mij deszelfs gewenschte beschikking mede te deelen...

« Zijt gij een Hollander, mijnheer? » vroeg hij mij kortaf; doch met een gelaat, waaruit ik reeds de groote nul zag, die ik op mijn verzoek verkrijgen zou. — « Ik heb die eer niet, mijnheer de Gouverneur! » hernam ik min of meer gebelgd. — « Gij hadt moeten zeggen, » viel hierop zijn broeder in, « dat gij de eer hadt, een Belg te zijn. Foei! schaamdet gij u niet, dat gij zelf op uw volk eene blaam wierpt, waardoor het de smet verdienen zou, welke die kaaszonen ons zoo gaarne aanwrijven? » — « Dat moge zijn zoo het wil: om het vette van het smeer, likt de kat den kandeleer, — en dit was ook bij mij het geval. » — « Gij zijt dus een Belg? » hernam de Gouverneur. — Eene buiging was mijn antwoord. — « En hoe is uw naam, mijnheer? » « Ik noem mij GERARD VOLTE. » — « Ha! zijt gij het niet, die al meermalen om eene bediening bij ons aangehouden hebt? » — Wederom boog ik mij.

Digitized by Google

« En van wien, bij het onderzoek naar uwe bekwaamheden, gebleken is, dat gij tot geene bediening, waarover ik eenigzins te beschikken heb, in staat zijt? » — Op dit gezegde steeg mij het bloed van verontwaardiging zoodanig naar het hoofd, dat ik den gloed daarvan in mijne oogen voelen kon. Bevende van kwaadheid, was ik buiten staat een woord tot bescheid te geven, en zonder groete verwijderde ik mij ijlings, zoodra de Gouverneur mij vervolgens toevoegde: « Om de u bekende redenen kunnen wij niet in uw verzoek treden. » — Ik vervloekte den slavenknecht, die uit partijzucht de verdiensten in ons voorbij ziet, om die alleen in lieden van zijne natie te kunnen vinden, en ons daarom niet doet deelen in het genot, waarop wij met haar gelijke aanspraak hebben. »

« Gij ziet dus, hoe juist mijne voorzegging is uitgekomen, en hoe verkeerd gij gehandeld hebt, met uwe hoop op een' zandgrond te bouwen, die instortte, zoodra gij er uwen voet op druktet. — Neen, GERARD! zoo lang wij met eigene krachten ons niet aan het juk ontworstelen, dat wij ons zelven vrijwillig op de schouders legden, is er voor ons geen uitzigt. — Vervlogen is nu ook uwe hoop op het bezit der dochter van den Hollander, die het nu wel niet dulden zal, dat een onbemiddeld jong mensch zich verstout, naar hare hand te dingen. »

« En toch zal zij de mijne worden, ten spijt van allen, die zich tegen mij verzetten! »

« Dat is slechts pogchen, hetgeen niets uitwerkt. — Zoo lang gij u aan onze regtvaardige zaak niet ver-

Digitized by Google

bindt, is er voor u geene hoop. — Daarbij ziet gij geheel over het hoofd, dat hare familie protestantsch zijnde, nimmer eene verbindtenis tusschen u en haar zal toestaan.»

«Wat raakt mij haar geloof, indien ik haar slechts bezitten mag? Die onbeduidende zaak zullen wij daarna wel zien te schikken.»

«Ik ken uw oogmerk, GERARD! maar ik voorspel u, dat gij het nimmer langs dien weg bereiken zult. Zoo lang gij u niet uit het niet verheffen kunt, waarin ons onvermogen ons gedompeld heeft, is er geen uitzigt ter bereiking van uw doel. Aarzel dus niet langer met u aan ons te verbinden, en hiertoe al uwe krachten te wijden.»

«Dwing mij niet, maar geef mij behoorlijk tijd, om alles wel te overwegen. Thans, nu ik bij den Hollander nog bekend sta, als een voorstander van het huis van Oranje, en ik hem in het geloof laat, dat ik eenen onveranderlijken haat blijf voeden, tegen de opruijers van het bestuur, geniet ik 's mans onderscheiding en achting, en ontvangt hij mij te zijnent als vriend. — Toon ik mij nu hierin veranderd, en treed ik tot de volkspartij toe, die in alle daden der regering miskenning en vernedering ziet, dan sluit ik mij zelven den toegang tot zijne woning, en werk ik mijn eigen geluk tegen.»

«Maar welke verzekering hebt gij, dat het meisje u bemint?»

«Of zij mij bemint: zie mij eens regt aan, pater! en kunt gij er aan twijfelen, dat het een manziek meisje geen genoegen moet doen,

Digitized by Google

door mij onderscheiden te worden?»

«Dat wil ik nu zoo geheel en al niet tegenspreken; maar zeg mij liever op welk een' voet gij met haar staat?»

«Op den besten van de wereld, ofschoon ik nog geene gelegenheid had, mij met haar onder vier oogen te onderhouden; doch had ik maar het geluk gehad, den post, waarnaar ik dong, te verkrijgen, dan zou ik u een meer bevestigend antwoord hebben kunnen mededeelen. Intusschen laat ik de zaak niet rusten. — Het meisje is schoon, jong en bevallig; zij is daarenboven rijk, en dit beslist. — Zij moet de mijne worden, al moet ik haar van de poort der hel rukken!»

2.

Pater JOHANNES en GERARD waren de zonen van een' Luikschen smid. Deze, door den dagelijks toenemenden bloei der stad, onder het bestuur van den eersten Nederlandschen WILLEM, die vijftien jaren lang, met de uiterste zorg en inspanning, zijn rijk welvaart en voorspoed poogde te bereiden, en daarin de stad *Luik* boven de meeste Noord-Nederlandsche steden deed deelen, van een arm' behoeftig' man een bemiddeld persoon geworden zijnde, had hij al

Digitized by Google

spoedig gemeend, zijnen kinderen een' meer aanzienlijken stand te bezorgen, dan dien, welken hij bekleedde. Hoezeer zelf van alle kundigheden ontbloot, bezat hij evenwel te veel natuurlijk oordeel, om niet in te zien, dat domheid zelden veel geluks doet verwachten; kundigheden daarentegen doorgaans de staf zijn, om zich op eene baan staande te houden, welker steilte niet zoo gemakkelijk te beklimmen is. — Daarom had hij er reeds vroegtijdig voor gezorgd, zijne zonen tot bekwame jonge lieden te vormen, die in rijpere jaren, uit hoofde van onkunde, niet zouden behoeven achter te staan. — Dikwijls met opoffering van die levensgeneugten, welke het geld aanbrengt, had hij, uit liefde voor zijne kinderen, niets ontzien, om hun die opvoeding te geven, welke hen dit doel moest doen bereiken. — Doch de man mogt geen getuige wezen van het vermeende geluk, waartoe hij zijne kinderen opleidde. Alvorens zij nog de loopbaan ingetreden waren, die hen tot den voorspoed brengen moest, sleepte eene doodelijke krankheid hem onverwachts, te midden van zijne hoop, weg, en liet hem zijne zonen als weezen achter, zonder in staat geweest te zijn, hunne toekomst te regelen.

Reeds in hunne kinderjaren de moeder verloren hebbende, die altijd zulk een' onbegrijpelijken invloed op het welzijn van het kroost uitoefent, stonden JOHANNES en GERARD, de eerste in den bloeijenden leeftijd van vijftien, en de andere in dien van veertien jaren, ouderloos en zonder bescherming alleen; en voorzeker zou ook hun de dood des vaders

Digitized by Google

diep rampzalig zijn geweest, indien niet de kanonik VERSLOOT, een verre nabestaande, zich hunner aangetrokken en de betrekking van voogd op zich genomen had. Hierdoor werd JOHANNES terstond tot den geestelijken stand bestemd; terwijl het van GERARD'S verdere toeneming in kennis zou afhangen, wat er van hem worden zou. In het collegie van het seminarium werd JOHANNES al spoedig tot die geringe kundigheden bekwaam gemaakt, welke er van hem, als geestelijke, vereischt werden; en toen hij op zijn twintigste jaar de ordening ontving, bezat hij al de vereischten, tot dien stand geschikt. Voor het uiterlijke was hij een volmaakt priester. Oogenschijnlijk demoedig, voorkomend en hulpvaardig; onderworpen aan het oordeel zijner oversten; trotsch en aanmatigend jegens lieden, die hem moesten vreezen, en kruipend jegens allen, die in hoogeren stand geplaatst waren, had hij geene de minste kennis aan die reinheid des harten, en dat oprégt kinderlijk geloof, hetwelk de Heer der Kerk van zijne dienaars en volgelingen eischt. — Altijd geveinsd in al zijn doen, vertoonde hij nooit die blankheid des gemoeds, alléén in den waren vereerder van CHRISTUS dienst opmerkelijk. Nimmer dien persoon vertoonende, welke hij inderdaad was, gevoelde hij slechts eene zekere gehechtheid aan zijne Kerk, omdat zij hem het middel verschafte, over de gemoederen harer leden te kunnen heerschen, zonder eenig begrip te hebben van derzelver waarheid en goddelijkheid. — Meer ongeloovig dan bijgeloovig, huichelde hij altijd een' overdreven'

Digitized by Google

ijver voor het geloof zijner Kerk, zonder daarom zelf die voorschriften te betrachten, welke ook zij predikt, en hoofdzakelijk in liefde tot God en den naaste bestaan. Eerzuchtig in al zijn doen, gloeide zijn hart alleen voor grootheid en rijkdom, en schenen hem alle middelen even geoorloofd ter bereiking zijner oogmerken, wanneer dezelve hem niet blootstelden aan den haat en de verachting van het publiek. — Al spoedig ingewijd in de listige aanslagen der Belgische geestelijkheid, ter ondermijning van het openbaar gezag, begreep hij dadelijk, dat het hem niet dan voordeelig kon wezen, er een werkzaam deel in te nemen, en betoonde hij zich ook bestendig dien ijverigen aanhanger der schandelijke zaak, welke hij ook naderhand bewees te zijn. Boven dit alles bezield met eenen verkeerden godsdienstijver jegens andersdenkenden, uit onkunde geboren en door eigenbelang gevoed, was hij een bekwaam handlanger dier fanatieke partij, welke alleen uit zucht naar eigene grootheid, en geenszins ter bevordering van het volksgeluk, gelijk het voorwendsel bij de domme menigte was, het welzijn des Lands ondermijnde, en met de baatzuchtigste oogmerken geen ding te heilig of te eerwaardig achtte, wanneer hetzelve het doel tegenwerkte, hetwelk zij beoogde, en zulks alles onder den schijn van ter eere Gods werkzaam te wezen. Geen wonder, dat het zulk een karakter niet moeijelijk viel, het hart eens broeders te bederven, die zijne jongelingsjaren in zijne nabijheid moest doorbrengen, en die de huichelarij spoedig bemerkende, weldra met alle

Digitized by Google

godsdienst den spot dreef, en nogtans in de gevoelens van zijnen broeder deelde. Doch GERARD had er geen belang bij, een geloof te veinzen, hetwelk hij niet erkende. — Rond kwam hij er bij alle gelegenheid voor uit, dat hij zoo dwaas niet was, iets voor goede munt aan te nemen, hetwelk tegen de gezonde rede indruischte, en echter had hij eenen niet minder gloeijenden haat jegens hen, die de gezuiverde kerkdienst toegedaan waren; alleen omdat hij altijd gewoon was, hen ketters, scheurmakers, afvalligen te hooren noemen; maar dit gevoelen wist hij kunstig te verbergen, wijl hij wel bevroedde, dat hij met hetzelve zijn geluk eer in den weg zou zijn, dan het er door te bevorderen. Hij had toch reeds sedert lang de toezegging, van aan het gouvernement der provincie eenen niet onbelangrijken post te verkrijgen, hem toegezegd door eenen advokaat, bij wien hij als klerk geplaatst was, en die zeer veel invloed bij het bestuur had. — Hierop bouwde hij zijne hoop; terwijl hij zeer wel begreep, dat hij er dien post aan waagde, wanneer hij zijne gezindheid jegens de belijders eener eeredienst liet blijken, die zijne toekomstige fortuin in handen hadden; doch hierin bedroog hij zich, wijl de meeste ambtenaren in *Luik* zijn geloof waren toegedaan. Intusschen zag hij een' geruimen tijd zijn uitzigt niet vervuld: niet zoo zeer, omdat men afkeerig van hem was; maar wel uit volstrekte onbekwaamheid voor het ware, waartoe hij zich verbinden wilde. Daarom was het, dat hij telkens in zijne verwachtingen bedrogen werd; ofschoon hij voor zich zelven

Digitized by Google

de meeste aanspraak op kunde en geleerdheid maakte, en niet gelooven wilde, dat niets dan zijne onkunde de oorzaak eener teleurstelling was, die hem te meer grieven moest, wijl hij er eene hoop op gebouwd had, welke hem in een geluk bevestigen moest, dat hij door het bezit der schoone SOPHIA VAN MANDELE (zoo was de naam van het meisje) meende te verkrijgen; doch waartoe, ware hij niet door verwaandheid zoo verblind geweest van het niet te bemerken, hem nog zeer veel ontbrak. —

De heer VAN MANDELE had in vorige jaren eenen aanzienlijken rang in het leger van den staat bekleed. Een' geruimen tijd te *Luik* in garnizoen gelegen hebbende, was hem het verblijf aldaar dierbaar geworden. Met eenige welgezinde, brave lieden, had hij betrekkingen aangeknoopt, die hem noopten, zijne woonplaats in deze zoo bloeijende stad te blijven vestigen, toen hij vóór eenige jaren op pensioen gesteld werd, en het hem vrijstond, heen te trekken waar hij wilde. Een bijzonder vriend van den advocaat RIANT zijnde, bij wien GERARD VOLTE klerk was, gebeurde het dikwijls, dat hij er den laatsten aantrof, die door zijne welgemanierdheid en zijn openhartig gedrag, zich zóó wel wist voor te doen, dat hij gaarne zag, dat hij hem van tijd tot tijd kwam bezoeken; waardoor alzoo de grond gelegd werd tot die verwachtingen, welke de jongeling bij zijne ontmoeting van de bevallige SOPHIA, verwaand genoeg was, te koesteren.

Evenwel zag hij zeer spoedig in, dat hij bij den goeden Hollander, (zoo werd de heer VAN MANDELE

Digitized by Google

door de wandeling genoemd), hoe rond deze dan ook ware, nooit zijn oogmerk bereiken zou, indien hij niet door eenen eervollen stand zich onderscheiden kon. — Zelf geene voorspraak hebbende, wendde hij zich tot zijn' patroon, aan wien hij met het goedhartigste gelaat zijne hoop openlegde, en zoo dringend om zijnen invloed bij het provinciaal gouvernement aanhield, dat deze het hem beloofde, en ook werkelijk zijn woord hield; doch met zulk eenen uitslag, dat hij voor het vervolg er hartelijk voor bedankte, en nimmermeer zich tot zoo iets bezigen liet. Evenwel was hij berekend genoeg, er den heer VAN MANDELE niets van te laten blijken; waardoor dan ook deze er geheel onkundig van bleef, en wien het ook waarschijnlijk onverschillig zoude geweest zijn, indien GERARD zelf hem daarover niet aangesproken en zijnen invloed verzocht had; waartoe de goede man zoo bereidwillig besloot, dat hij den Gouverneur daarover ging spreken, en inderdaad de belofte ontving, van bij eene invallende vacature den jongeling gedachtig te zullen wezen. — Het was deze sollicitatie, waarop GERARD thans stellig gerekend had; doch die hem daarom tegenviel, wijl het den Gouverneur niet ontgaan was, dat hij reeds vroeger wegens onkunde was afgewezen. —

Zoo was de stand der zaken op den middag, toen GERARD van het gouvernementshuis in *Rue Agimont* afkomende, zijnen broeder JOHANNES ontmoette, en met de uiterste gramschap hem den mislukten afloop zijns verzoeks mededeelde. Van welk een gevolg dit was, bleek ons uit het gesprek, dat de

Digitized by Google

beide broeders hierop met elkander hielden. GERARD nam het voorstel, dat JOHANNES aan hem deed, in beraad, en bovendien kon hij er ook zoo spoedig niet toe besluiten, zoo lang hij nog vermeende een uitzigt te hebben, hetwelk hem in behouden haven kon doen aanlanden. —

Sedert eenigen tijd was de loszinnige jongeling in een' kring van jonge lieden gekomen, wier grove verteringen door hem met geene mogelijkheid konden worden nagevolgd, en evenwel had hij voor hen niet willen onderdoen. — Hoogmoedig van aard zijnde, vermeende hij zich te vernederen, wanneer hij zich aan uitgaven onttrok, die hij niet kon goedmaken. Hierdoor stak hij zich onmerkbaar in schulden, welke, hij, om dezelve te voldoen, door andere schulden moest doen opvolgen; maar ligtzinnig van aard zijnde, bekreunde hij zich weinig hierover, wanneer hem slechts het middel overbleef, om door een huwelijk met de rijke SOPHIA, zich eenmaal in staat te zien, deze te voldoen. — Hoedanig hij zich op den duur uit den drang zijner schuldeischers redde, en hen telkens tevreden wist te stellen, zonder daarom iets in zijne vrolijke en kostbare levenswijze te veranderen, bleef een diep geheim; hetwelk zelfs zijnen broeder JOHANNES onbekend bleef, ondanks het listig aanhouden van dezen, om het te weten te komen; en echter zou hij zich, weinige dagen na de afwijzing van zijn jongst verzoek aan den Gouverneur, bijna verraden hebben, indien de begeerte om dit te vernemen, niet zoo kennelijk in het oog van den slimmen pater te lezen ware ge-

Digitized by Google

weest, dat GERARD terstond zich intoomende, met eenen gramstorigen blik hem toevoerde:

«Bij Sint Franciscus, pater! gij hadt daar bijna mijn geheim ontlokt; doch uwe nieuwsgierigheid verraadde u nog in tijds. Neen, broertje! gij moogt uw hoofd schudden zoo veel gij wilt: zoo lang eene zaak meer dan een' persoon bekend is, blijft dezelve niet meer onze eigendom, en ik heb besloten, dit goed geheel alleen te blijven bezitten: daarom gesloten, GERARD! en uw geheim wel bewaard.»

«Gij bedriegt u geheel te mijnen opzigte. — Ik weet, dat gij zware schulden hebt, grove verteringen maakt, en desniettemin geene zorg hebt. Waart gij nu mijn broeder niet, zoo zou ik mij er weinig aan laten gelegen liggen; doch nu is uw geluk het mijne. Brengt de benarde toestand uwer geldmiddelen u nu soms in verlegenheid, dan zal ik u pogen te helpen.»

«Ja, gelijk gij dit voor een jaar of vier deedt, toen ik om die dertig francs verlegen was, en u om dezelve als een bedelaar bad.»

«Toen was het wat anders: vooreerst bezat ik ze toen even min als gij; en ten andere was er niets mede verloren, of gij die nietige schuld al of niet voldeedt. Doch nu is dit geheel omgekeerd. Gij tracht naar het bezit van een rijk meisje, dat volstrekt met uwen armoedigen toestand onbekend moet blijven, en....»

«Waarom stelt gij toch zoo veel belang in deze zaak? Uw haat tegen de ketters is anders zoo he-

Digitized by Google

vig, dat gij naauwelijks kunt dulden, dat men met hen in aanraking komt, en mij toont gij, juist omgekeerd, een verlangen naar eene verbindtenis, alsof gij de verdraagzaamste geestelijke van de wereld waart.»

«In dat punt ben ik het nimmer eens, en vervloekt zij hij, die zich immer inbeeldt, dat ik mij zoo laag zoude vernederen, met den ketter, met den afvalligen, te heulen om eenig gewins wille! Neen, voor hen, die niet tot de alleen zaligmakende Kerk behooren, is mijn hart even vast gesloten, als de hemel dit voor hen blijft, terwijl mijn vloek hen nog in de eeuwigheid volgt, wanneer ik daar nog aan hen denken kan.»

«Ik sta waarlijk verbaasd over den ijver, dien gij mij, uwen broeder, laat blijken, daar gij weet, dat ik evenveel eerbied voor uw geestelijk ambt heb, als die hond, welke zich ginds met een kluifje in de tegenwoordigheid uwer heiligheid verlustigt. Neen, broertje! wanneer ik iets daarvan gelooven moest, dan moet gij wat braver man worden, dan gij tot heden waart. — Maar dit alles daar gelaten: waarom stelt gij u toch zoo voor die verbindtenis met het kettersche meisje in de bres?»

«Wanneer ik u de vestiging van uw geluk noemde, zoudt gij dadelijk uw ongeloof laten blijken, en toch is dit zoo; maar niet zoo als gij dit bedoelt. Door uw huwelijk met dat verloren schaap, zou ik in de gelegenheid zijn, haar in den schoot der ware Kerk te doen wederkeeren, en alzoo uw geluk op eenen grondslag vestigen, welke niet verwrikt kan worden.»

Digitized by Google

«Ik bedank u, broertje! voor uwe goede meening; doch eens en vooral zij het gezegd, dat, wordt Sophia eenmaal mijne vrouw, gij mij nimmer met die proselietenmakerij aan boord moet komen; want, tusschen ons gezegd en gebleven, ik vertrouw u niet verder, dan ik u zie, en tusschen u en mijne vrouw is het noodzakelijk, dat er een scheidspaal bestaan blijft, die u van haar verwijderd houdt.»

«Ziet gij mij dan voor zoo....»

«Ach ja, mijn vrome broêr! maar gij moet er niet boos om worden; wij kennen elkander: blijf dus maar bedaard, en vlieg zoo niet op.»

«Neen, dat is mij de gansche zaak niet waardig; doch gij versmaadt broedertrouw en vriendenbod. — Het is wel, Gerard! Nogtans zult gij spoedig terug komen, en mij om goeden raad bidden; maar dan zal ik even gesloten blijven, als gij nu zijt. Uwe hoop, verwachtingen, uitzigt en redding, zult gij dan in éénen oogwenk als stof voor de schaduw zien verdwijnen; want de gade, die gij u gedroomd hebt, zult gij met gelatene blijdschap in de armen van een' gelukkiger' minnaar, dan gij zijt, eerstdaags moeten aanschouwen, en alzoo het u zelven te wijten hebben, dat gij geen' broederraad wildet aannemen, wijl gij den bijstand weigerdet, dien ik zoo belangeloos....»

«Zwijg toch met dit gezwets, waarmede gij wel uwe domme leken, maar niet mij kunt misleiden! Wie is de zegsman van dat domme sprookje, hetwelk gij mij daar op den mouw speldet?»

«Die ben ik, en verlangt gij overtuiging, vraag

Digitized by Google

er dan eenvoudig de heeren officieren hier in bezetting naar.»

«Maar, wie is dan, voor den satan! de gelukkige, die mij haar ontrooven zou?»

«De luitenant Koos, broertje! een knap man en van veel fortuin; daarenboven een ketter en zeer geacht bij de geuzen, die het met den Koning houden.»

«Ha, bij Sint Franciscus! wanneer dit alzoo ware, verschrikkelijk zou dan mijne wraak zijn! Ja, thans herinner ik mij, hem meermalen ten huize van den heer VAN MANDELE gezien te hebben, en verklaar ik mij zeer wel dien triomferenden grimlach, waarmede hij mij toen poogde aan te hitsen; doch zekerheid moet ik hebben, en daarna wraak!»

«Kookt u nu reeds het bloed, GERARD! hoe zal het dan niet bruischen, wanneer gij, magteloos van onvermogen, u de bruid voor het benevelde oog zult zien wegvoeren, en haar met een' anderen voor het altaar treden, waar niet gij, maar hij, uw medeminnaar, de echtgenoot eener vrouw wordt, welke gij voor u zelven hadt uitgekozen!»

«Stort maar geene olie meer in de vlam, priester! Zie, hoe dezelve reeds brandt en blaakt!»

«Toon u nu een' man, broeder! en schud de keten, die u knelt, moedig af; word, wat gij reeds lang had behooren te zijn, een Belg, en verbind u aan de zaak uws vaderlands, om het van het juk te helpen bevrijden, dat hetzelve drukte, en aan die der godsdienst, om haar te redden van den afgrond, waarin de ketterij der kamers haar dreigt te verstikken.»

Digitized by Google

« Neen, JOHANNES! eerst wil ik zekerheid van het heillooze berigt, met hetwelk gij mij aan de hel of aan den hemel verbonden hebt, en, moet ik mijn' naam op het zwarte register uwer nachtelijke daden teekenen, dan zal mijne vaderstad het weten, dat zij eenen zoon onder hare kinderen telde, die het wagen durfde, voor haar regt op te treden, en hare eer te verdedigen. »

« Overdrijf toch niet altijd, GERARD! maar handel met beradenheid en overleg. — Ik behoef mij voor u met geen masker te bedekken, want gij kent mij beter, dan ik mij zelven ken; maar dit verzeker ik u, dat ik mijne hand voor geene slechte zaak zou leenen, al kon dezelve mij ook een geluk aanbrengen, welke al mijne wenschen zou bevredigen, zoodra ik hiermede mijn vaderland verraden, of een vijand van mijne godsdienst worden moest. — Alle andere zaken komen hierbij in geene betrekking. Daarom zwijg ik er ook van; maar deze noem ik op, omdat juist het tegendeel van hetgeen ik u voorstel, daardoor bevorderd wordt. Het is geene geringe zaak, zijn vaderland van de boei te ontslaan, die het drukt, en de godsdienst te ontkluisteren van den ketterdwang, door nietswaardige kaaskoopers haar opgelegd: deze is eene edele taak, en mag alleen door hen bevorderd worden, die het bloed in de aderen voelen bruischen, hetwelk waardig is, voor het vaderland gestort te worden. »

« Poog mij maar niet meer in vlam te zetten, want ook mij stroomt hetzelfde bloed door de aderen; en, is het waarheid, wat gij mij diets maaktet, dan ben

Digitized by Google

ik met lijf en ziel de uwe, al moet ik er dan ook onder bezwijken.»

«Laat dit laatste er gerust af, want gij kunt er u zelven wel door verheffen, doch vernietigen nimmer. Ik heb uw woord: want de zaak met uwe SOPHIA is maar al te waar. In uwe toetreding tot onze partij ligt eene zegepraal, omdat ik uwen invloed op de jeugdige gemoederen van uwe Luiksche vrienden ken, en deze hebben wij noodig, ter bevordering der ware belangen van vaderland en godsdienst. — Ik laat u thans aan uwe overpeinzingen over: zoodra ik u weder spreek, verwacht ik uw onbepaald besluit, en tot zoo lang Gode bevolen!

3.

In een der binnenvertrekken van het bisschoppelijk paleis zat, aan eene kleine vierkante tafel, met een groen kleed bedekt, waarop een aantal papieren verstrooid dooreen lagen, de Bisschop van *Luik*; zijne groote vurige oogen onder de fluweelen muts, waarmede hij zijne haren, door den tijd nog niet verbleekt, bedekte, hield hij met ingespannen aandacht op een papier geslagen, hetwelk met een aantal handteekeningen was voorzien. Hoezeer nog in de kracht van zijn leven, schenen de zorgen, waar-

Digitized by Google

in hij zich gewikkeld had, hem eene gebogene houding gegeven, en den blos der gezondheid van zijn gelaat weggeveegd te hebben. Met de hand zijne kin ondersteunende, en als in diep nadenken weggezonken, bemerkte hij de intrede niet van een' jeugdig' geestelijke, die op een' eerbiedigen afstand aan den ingang van het vertrek bleef staan, en het oogenblik afwachtte, waarop het zijne Eminentie gelegen zou komen, hem met eenen blik te verwaardigen; doch de geestelijke opperherder bleef een' geruimen tijd in dezelfde peinzende houding zitten, zonder dat het den pater mogelijk was, zich te doen opmerken. — Eindelijk hief de Bisschop het hoofd op, en daarna pater JOHANNES voor zich ziende, wenkte hij hem nader te komen. Hieraan voldoende, bleef deze in eene ootmoedige houding voor de tafel staan, en wachtte bedaard af, wat de heer VAN B. hem te zeggen zou hebben.

Met dien diepgaanden blik, waarmede de Bisschop gewoon was, zijne lieden als in de ziel te lezen, zeide hij: «Gij zijt ons aanbevolen geworden, mijn zoon! als een ijverig voorstander onzer geheiligde godsdienst; en daar wij geene redenen hebben, hieraan te twijfelen, maar veeleer overtuigd zijn, van uwe gehechtheid aan onze regtvaardige zaak, is onze keus tot eene belangrijke zending op u gevallen. Hier is een paket papieren, welks inhoud de uiterste geheimhouding vereischt. — Hiernevens ligt eene memorie, waarin de aard uwer zending breedvoerig omschreven is, en hier is het adres, aan wien deze stukken gerigt zijn. Ons verlangen is dus, dat gij

Digitized by Google

dezelve in persoon naar *Brussel* brengt, en in handen van den minister overgeeft, en vervolgens overeenkomstig uwe instructie handelt. — Wanneer kunt gij terug zijn, want de zaak vereischt spoed?»

«Ik hoop de eer te hebben, overmorgen ochtend vroegtijdig uwe Eminentie rapport te doen.»

«Het is wel, gij kunt ons thans verlaten. God geleide u, mijn zoon!»

Pater JOHANNES hierop het teeken des kruises makende, verwijderde zich van den man, die, ofschoon een Noord-Nederlander van geboorte, zich met deze zending niet ontzag, eene onderhandeling met den minister LA COSTE aan te knoopen, welke de ondermijning van 's Konings gezag ten doel had, en den eersten grondslag legde, tot die gedrochtelijke vereeniging der Katholijken en liberalen, welke niet nalaten kon, aan het wettig gezag eenen hoeksteen te ontnemen, waardoor het gebouw van *Neêrlands* Staat moest geschokt worden.

Vervuld met de eerzuchtigste gevoelens, had pater JOHANNES geen' tijd, zijnen broeder GERARD van zijn geluk kennis te geven. Onverwijld de reis naar *Brussel* ondernemende, was hij reeds ver van zijne geboortestad verwijderd, toen GERARD besloot, den heer VAN MANDELE een bezoek te geven; doch terug gehouden wordende door een paar vrienden, die hij in de straat *Basse sauvenière* ontmoette, begaf hij zich met hen naar het estaminet: *les deux Fontaines*, alwaar hij eene meer dan gewone drukte gewaar wordende, meer om iets te zeggen, dan wel uit nieuwsgierigheid, vroeg, wat hier te doen ware.

Digitized by Google

« Weet gij het nog niet, monsieur Volte? » vroeg in de Luiker-landtaal een kolossale kerel, wiens kleeding terstond den koolmijn-werker te kennen gaf: « wij moeten hier allen onze namen teekenen. »

« Waarom moet gij dit doen? » vervolgde Gerard, meer oplettend geworden zijnde.

« Ja, dat weten wij niet; maar het is onze pligt te teekenen, heeft ons de pastoor gezegd, en daarom zetten wij er vlug onze handteekening onder. »

« Wij willen de verantwoordelijkheid der ministers, vrijheid van onderwijs, regterlijke uitspraak door gezworenen, afschaffing van de Hollandsche taal, in openbare en authentieke geschriften en voor de regtbanken, — en God weet wat al meer, » antwoordde een klein dik man, wiens wangen van vettigheid hem over de stropdas hingen, welke hij om den vleezigen hals gegespt had. »

« Maar weet gij wel, wat dit beduidt, mannen? » vroeg een van de vrienden van Gerard, met dien schijn van wijsheid, welke hem eene vermeende achtbaarheid moest bijzetten.

« Dat raakt ons niet! » klonken te gelijk verschillende stemmen; en daar elk zich, als ware het, haastte, de zoogenaamde petitie te onderteekenen, ontkwam Gerard de vergramde blikken van het vette mannetje, die hem over zijne vaderlandsche gezindheid eens de mis wilde lezen.

« Wie moet nog teekenen? » schreeuwde, na weinige oogenblikken, een deftig in het zwart gekleed heer, dien Gerard terstond voor den advocaat Re-

Digitized by Google

VEILLE herkende: « wie bleef nog achterlijk, zijne stem voor regt en geregtigheid te verheffen? die kome voorwaarts, en wissche den hoon uit, een Belg te wezen en het niet inderdaad te zijn. »

« Hier zoo, mijnheer REVEILLE! » piepte het dikke ventje: « deze jonge heer, met zijne vrienden dáár, verzuimde tot nog toe van zijne gezindheid blijken te geven. »

« Hoe, mijnheer VOLTE! » riep de advokaat met luider stem: « gij zijt immers een Katholijk, en zoudt gij.... »

« Maar, mijnheer REVEILLE! onze godsdienst heeft immers met de verantwoordelijkheid der ministers niets gemeen? »

« Wie spot daar met onze allerheiligste zaak, — met de leer der alleen zaligmakende Kerk? » klonk hierop de grove basstem van den advocaat, terwijl hij gelijktijdig met blik en vinger op GERARD wees, die, dit terstond gewaar wordende, zich niet beter uit dit gedrang wist te redden, dan door luidkeels te roepen: « Waar de godsdienst in gevaar is, daar zijn wij, Luiksche jonge lieden, de eersten, om met woord en daad te toonen, dat wij echte Katholijken zijn! »

« Ziet gij wel, dat wij eene echte zaak voor hebben? » hernam de heer REVEILLE: « één woord van mij, en terstond is de heele wereld bereid, ter bevordering van ons goed regt toe te treden. Hier, vrienden! is de pen: vlug nu uwen naam geschreven, en gij zult zien, van welke heilrijke gevolgen dit voor onze allerheiligste godsdienst zij. »

Digitized by Google

Met uitbundig gejuich en onder het drinken van een verbazend aantal liters lambiek, werden de namen der honderde onderteekenaars opgelezen, van welke de meeste handteekeningen zoo gekrabbeld waren, dat zij onleesbaar werden geacht. Desniettegenstaande werd de petitie toegevouwen, met een' omslag voorzien, de zegellakken er op gedrukt, en vervolgens met het adres aan de Staten-generaal vereerd, welker zitting eerstdaags stond geopend te worden. Het was die, welke in 1829 te *'s Hage* zou plaats hebben, en naar welke reeds uit de meeste steden van *België* tot hetzelfde einde petitiën verzonden waren, die, op gelijke wijze geteekend, door geenerhande deel der onderteekenaars werden begrepen, en welke thans zoo zeker van derzelver deugdelijken inhoud waren, dat het meer dan dwaasheid, dat het zinneloosheid zoude geweest zijn, zijne stem daartegen te verheffen, ten einde het domme bijgeloovige gepeupel van het ongerijmde dier eischen te overtuigen.

4.

« Hoe bevindt gij u sedert eergisteren, mijn vriend? » vroeg de heer DE VERONA, één der aanwezige officieren van gezondheid te *Luik*, aan den heer VAN

Digitized by Google

Mandele, die zich sedert verscheidene dagen ongesteld bevond, en bij wien de heer de Verona als arts practiseerde.

«Heden gevoel ik mij merkelijk beter,» was het verblijdend antwoord voor den geneesheer, wien niets aangenamer was, dan zijne onvermoeide pogingen weldra met eenen gunstigen uitslag bekroond te zien; in tegenstelling van zoo vele doctoren, die hunne ligte kranken zoo gaarne eenigen tijd sleurende houden, ten einde zoo veel te meer visites te kunnen noteren.

«Ik geloof, dat het nu wel weder met mij gaan zal: denkt gij dat ook niet, doctor?»

«Wel stellig: zoodra gij lust hebt, moet gij van de lucht gebruik maken; deze zal u goeddoen en merkelijk krachten bijzetten; zoo doende wordt gij weder jeugdig, en doet gij de Luiksche dames met welbehagen u nazien.»

«Spot maar, doctor! wanneer men naar de zestig loopt, dan mogen de vrouwen ons nog zoo veel van liefde voorpraten, als wij dwaas genoeg zijn van te gelooven; doch ik voor mij hecht er weinig waarde aan, en ben al blijde, wanneer mij de zes kruisjes maar niet naar den mond geworpen worden, om te zwijgen. — Intusschen dank ik u, mijn vriend! voor uwe spoedige hulp.»

«Ha! gij rekent er dus op, reeds van mij ontslagen te zijn, in de meening, dat ik de kneep wel vatten zou, en achterwege zou blijven?»

«Dat weet gij wel beter: als vriend zijt gij mij elken dag van harte welkom, doch als arts zie ik u lie-

Digitized by Google

ver bij mijnen buurman verschijnen, dan bij mij.»

«Dat is te zeggen, dat gij weinig vertrouwen in mij stelt?»

«Foei, doctor! hoe kunt gij zoo iets zeggen? Van uwe kunde en doelmatige behandeling ben ik zoo zeer overtuigd, dat ik u nog prijzen zal, wanneer ik reeds *ad patres* ben. Doch dit behoef ik u niet te zeggen; want gij weet zeer wel, met welk eene achting en vertrouwen gij u door de gansche stad vereerd ziet.»

«Zwijg er nu maar van, anders blijft er voor een' ander niets over, wanneer ik er eens een oor aan mogt leenen. — Doch thans heb ik, als vriend, een ernstig woord met u te spreken. — Herinnert gij u nog wel, hoe menigmaal ik u voor dien klerk van den advocaat RIANT waarschuwde?»

«Ja; maar gij kent mijne grondstellingen: zoo lang ik niet ondervind, dat iemands daden in tegenspraak met zijne betuigingen zijn, kan ik geen geloof slaan aan het kwade, dat men mij soms van hem mogt diets maken. Ik zeg dit niet met toepassing op u, mijn waarde doctor! want uw voortreffelijk en menschlievend hart is van eene dergelijke laagheid geheel en al vrij; maar ik zeg dit in het algemeen: en daarom kan ik moeijelijk iemand mijne deur wijzen, die dezelve eenmaal in het vertrouwen op mijne regtschapenheid binnen trad.»

«Uwe beginselen zijn ten hoogste prijzenswaardig, mijnheer VAN MANDELE! maar waarlijk in dit Land niet van toepassing. Gij verbeeldt u altijd nog in *Holland* te zijn, waar de opregtheid en het goede ver-

Digitized by Google

trouwen hand aan hand gaan, en waar men rond en voor de vuist moet wezen, wil men aanspraak op den titel van een' achtingswaardig' man maken; doch hier zijt gij niet in de gezegende landstreken van ons dierbaar vaderland. Gij zijt hier te midden van eene bevolking, die eenen ingekankerden haat tegen ons, Hollanders, heeft, en te dom tevens is, om in te zien, hoe onredelijk zij handelt; die gedurig, door de geestelijkheid, tegen al wat Hollander is, wordt opgezet, en in ons de verdrijving der alleen ware godsdienst werkelijk vermeent te zien, omdat wij, Protestanten, ons vrij in haar midden vertoonen, en medelijdend de schouders ophalen, op het zien der onbegrijpelijke verblindheid, waartoe het bijgeloof eene gansche, bevolking doet vervallen, welke zich door de geestelijkheid laat beheerschen. Over het algemeen moet gij derhalve in uwe goede gevoelens, ten aanzien van deze menschen, onderscheid maken tusschen onze Roomsch-Katholijke landgenooten in *Holland*, en die van deze streken. Men zal hier met u omgaan, hen van vriendschap en belangstelling hooren gewagen; men zal u eene achting veinzen, die men voor u niet kan gevoelen, wijl derzelver bewoners over het geheel in ons afvallige ketters zien, die, volgens hunne leer, verdoemd zijn, en wie men niet verpligt is, zijn woord te houden. Daarom zal ons bestuur, hoe meer het dit volk viert, en deszelfs eischen met te milde hand toestaat, het telkens te meer van zich verwijderen, naar mate men de weldaden vermenigvuldigt, die men hetzelve biedt.»

«Gij hangt waarlijk geen gunstig tafereel van onze

Digitized by Google

zuidelijke broeders op, doctor! en wanneer ik niet zoo vele jaren onder hen verkeerd had, zou ik al ligt in verzoeking geraken, u te moeten gelooven; doch nu wederspreekt u mijne ervaring.»

«En nogtans bedriegt u deze, omdat gij u altijd in een' te engen kring bewoogt, om hen juist te leeren kennen. Waarlijk, wanneer gij die ondervinding hadt, welke ik hier verkreeg, gij zoudt mijne schets niet te sterk gekleurd vinden; doch de tijd zal het leeren, of ik geene waarheid gesproken heb. Nimmer is ons bestuur in staat hen te winnen, zoo lang deze lieden in het denkbeeld blijven verkeeren, door een Protestantsch gouvernement gezegend te worden; vooral, nu ook het laatste middel om hunne oogen te verlichten, en hierdoor op hunne beschaving te werken, moest opgeheven worden.»

«Gij bedoelt het *Collegium philosophicum?*»

«Juist: had dit in wezen kunnen blijven, en had het bestuur veerkracht genoeg aangewend, en ook werkelijk getoond, om het verstandig doel met de oprigting van deze school te doen zegevieren, dan zouden er met der tijd wezentlijk verlichte geestelijken, en geene domme bijgeloovige priesters, als herders en leeraars onder het volk zijn opgetreden; doch nu is er niets goeds te verwachten, en wie weet, hoe spoedig gij de uitbarsting van den vulkaan gewaar zult worden, dien men onder onze voeten stookt!»

«Kom, kom, doctor! gij zijt heden in eene ontevredene luim uitgegaan, en veel te donker ziet gij de zaken in. Wat toch zouden de meeste Belgische

Digitized by Google

steden en vlekken meer kunnen verlangen, dan hun toegestaan is?»

«Dit kunnen zij niet, en toch haken zij telkens naar meer. Zij gelijken het kind: hoe meer het deszelfs zin erlangt, hoe meer het vordert. In het gansche land der zuidelijke gewesten heerscht eene ontevredenheid en onrust, die door geheim werkende krachten, meer dan door openbare, welke wij dagelijks opmerken, worden gevoed, en die op den een' of anderen tijd verderfelijk voor het rijk moeten uitbarsten, wanneer het gouvernement niet met eene vaste hand tusschenbeide treedt, en de onruststokers op eene voorbeeldige wijze straft.»

«Heeft het bestuur dit niet reeds getoond, met de verbanning van DE POTTER en zijne confraters?»

«Ja, maar dat is niet genoegzaam. Op eene krachtige wijze moet het aan dit petitionneren een einde maken; wijl hierdoor de inwoners in eene spanning gehouden worden, welke het graf voor de rust der huisgezinnen is.»

«Ho, ho, doctor! nu gaat gij te ver. Het regt van petitie is door de grondwet gewaarborgd, en dit kan het volk niet eigendunkelijk ontnomen worden. Waar bleef dan de vrijheid, om zijne klagten voor den troon te brengen?»

«Zoodra eene petitie de kennelijke strekking heeft, om onrust te zaaijen; de toon in dezelve oneerbiedig is, en de eischen daarin ontwikkeld, lijnregt tegen de wet indruischen; dan behooren dergelijke verzoeken, niet alleen in geene overweging genomen te worden, maar de aanstokers van het kwaad zich

Digitized by Google

ernstig gestraft te zien: dan mogt men morren, klagen, over geweld en onregt schreeuwen; maar dit zou spoedig ophouden, wanneer de domme menigte zag, dat er niets aan te doen was.»

«Neen, doctor! dat keur ik geheel af. Moest het zóó gaan, dan was het met de zoo hoog geroemde vrijheid in *Nederland* gedaan.»

«Vergeef mij, waarde vriend! zij zou daardoor bevestigd worden. — Doch staken wij een onderwerp, dat ons moeijelijk vereenigen zal, maar let er op, of mijne voorspelling niet zal uitkomen.»

«Gij zijt immers geen *clair-voyant*, doctor?» vroeg de heer VAN MANDELE schertsende.

«Niet in dien zin, als gij dit bedoelt, maar wel in een' redelijken. Uit het verledene en het tegenwoordige besluit ik tot de toekomst, en die dit onpartijdig en onbevooroordeeld doet, zal niet willens de oogen sluiten voor de donkere wolken, die zich zoo dreigend aan den gezigteinder vertoonen.»

«Hoe zijn wij toch op dit ernstig onderhoud gekomen? Gij weet immers, welk een vijand ik hiervan ben.»

«Dit is zeer natuurlijk: het eene woord lokt het andere uit, en terwijl men zich voorgenomen had, geheel iets anders te spreken, voert men al ligt een gesprek, waaraan men te voren niet eens zou gedacht hebben. Zoo is het ook ons gegaan. Ik kwam hier als doctor bij u, en wij verdiepten ons in een onderhoud, waardoor wij patient en geneesheer geheel voorbij zagen.»

«Neen, doctor! nu redeneert gij verkeerd. Onze

Digitized by Google

ongesteldheid was reeds eene afgedane zaak, en terwijl gij mij voor den jeugdigen, levendigen Volte wildet waarschuwen, verdiepten wij ons in staatsaangelegenheden, welke wij gerust aan de wijsheid van ons gouvernement kunnen overlaten. Is het niet zoo?»

«Ja, waarlijk! nu moet ik u gelijk geven, en het zelf bekennen, dat ik mij door mijnen ijver liet vervoeren, om, buiten mijne visite als geneesheer, u over een' persoon te onderhouden, voor welken ik u als vriend raden moet, u in acht te nemen.»

«Ha, ha! ik merk het al, dat ik zoo niet van u ontslagen kom. Doch dit zij zoo: kom er dan maar mede voor den dag, en ontlast u van het geheim, dat u op het hart ligt.»

«Gij kent mijne vriendschap voor u en mijnen afkeer tegen elken slinkschen weg: daarom zie ik mij verpligt u te raden, ongemerkt alle betrekking met dien jongeling af te breken.»

«En waarom? wanneer ik u dit vragen mag.»

«Wijl deze persoon er openlijk voor uitkomt, dat hij met uwe toestemming over uwe dochter verkeert, en ik....»

«Wat zegt gij daar, doctor? Neen, dat kan niet zijn.»

«Laat mij uitspreken. Gij weet, dat ik het geluk heb, als arts hier niet zonder roem werkzaam te zijn: hierdoor ben ik in de gelegenheid, met vele zaken bekend te worden, die mij welligt niet ter ooren zouden komen, wanneer dit onverhoopt anders mogt wezen; doch nu ben ik er stellig van onderrigt geworden, dat de loszinnige knaap aan-

Digitized by Google

spraak op de hand uwer dochter maakt, niet alleen, maar hiermede zijne schuldeischers zoo weet te paaijen, dat zij alleen op het oogenblik van het voltrekken zijns echts wachten, om zich met woeker voor hun uitstel schadeloos gesteld te zien.»

«En is dit waarheid, doctor?»

«Verlangt gij zekerheid? Ga dan slechts naar het estaminet: *les deux Fontaines*, en vraag er den kastelein naar, die hem dubbel in het krijt heeft staan.»

«Ik geloof u volkomen, doctor! zonder dat ik dit onderzoek, en ik dank u opregt voor uwe onderrigting; want nu ben ik in staat, eenen dam tegen zijne bedoelingen op te werpen.»

«Ware het een regtschapen jongeling, ik zou er u nooit over onderhouden hebben; doch ik hoorde, reeds sedert lang, zoo veel tot zijn nadeel, dat ik mij, als vriend, zedelijk verpligt oordeelde, er eenig onderzoek naar te doen, en dit viel zoo ongunstig voor hem uit, dat ik uwe lieve dochter diep beklagen zoude, indien zij door zulk eenen knaap ongelukkig werd.»

«Mijne dochter denkt niet aan hem: dit kan ik u heilig verzekeren.»

«Spreek zoo stellig niet, waarde vriend! maar onderzoek er eerst naar; en, moogt gij u niet bedrogen hebben, dan zal het u niet moeijelijk vallen, onmerkbaar de verkeering met hem af te breken. — Nogtans kan ik u in de tegenwoordige tijdsomstandigheden niet genoeg omzigtigheid aanraden.»

Toeralig kwam op dezen stond de bevallige doch-

Digitized by Google

ter van den edelen man het vertrek binnen. Met een' onderzoekenden blik sloeg de doctor het lieve meisje gade, welke in haar gedrag en hare houding eene zekere droefgeestigheid liet blijken, die terstond den ervaren arts verontrustte. Op haar aanminnig gelaat lag die bleeke kleur verspreid, welke altijd eenigen kommer der ziel verraadt; hare anders levendige oogen misten dat heldere uitzigt, dien blijmoedigen blik, altijd het kenmerk van een onbezorgd, jeugdig leven; eene zekere kwijning was in al hare gedragingen op te merken, zonder dat men daaraan een bepaalden naam kon geven, ofschoon hare kleeding, wier sierlijkheid en tooi hare schoone leest voortreffelijk deden uitkomen, hiervan geene blijken droeg. Na den heer VAN MANDELE eenen beteekenden wenk gegeven te hebben, wist de doctor al spoedig het gesprek die wending te geven, dat GERARD VOLTE er in betrokken werd; van wiens karakter hij zulk een ongunstig tafereel ophing, dat SOPHIA geheel blind had moeten zijn, indien zij niet bemerkt had, dat dit onderhoud een doel moest hebben, hetwelk in het bijzonder haar betrof; doch zij was voorzigtig genoeg, hiervan niets te laten blijken, hoe pijnlijk haar dit ook viel. De welgemaakte, vrolijke, vriendelijke jongeling had op haar gemoed eenen indruk gemaakt, die bij een jeugdig meisje zoo ras niet uit te wisschen is. — Altijd had hij zich van de voordeeligste wijze aan haar vertoond, en ook in zijne gesprekken, zoowel met haar als haren vader, hoezeer hij het meisje nooit afzonderlijk had gesproken, eene gezindheid laten blijken, welke haar wel moest

Digitized by Google

voorinnemen. Hoezeer hij haar nooit zijne liefde door woorden te kennen gaf, was deze echter uit zijne blikken, uit zijne onrust, uit zijne pogingen om haar te naderen, gebleken; en, hetgeen zij aan beschroomdheid toeschreef, door zich niet te verklaren, ontsproot alleen uit zijn verlangen, om het met haar op eene effene baan te hebben, alvorens hij zich openlijk als haren geliefde bij haren vader deed kennen. Hierdoor was de liefde onmerkbaar haren boezem binnen geslopen; en hopende op eene verklaring, die zij met elken dag te gemoet zag, wist hij allengs in haar gemoed een' zekeren twijfel te verwekken, waardoor het geluk, door hem zoo vurig afgebeden, wel nooit voor hen bereikbaar zou zijn, daar een onwrikbare scheidspaal zich tusschen beiden geplaatst had: die des geloofs, waaraan hij schijnbaar met de innigste verkleefdheid gehecht was, doch welke hij gaarne wilde opgeven, wanneer men hem van het ongenoegzame zijner belijdenis en het betere van die der Protestanten, kon overtuigen. Het is waar, nooit gaf hij dit in zijn onderhoud met ronde woorden te kennen, maar altijd wist hij behendig het gesprek die wending te geven, dat dit er gemakkelijk uit af te leiden was; en hierdoor had hij in het gemoed der reine maagd eene begeerte doen ontstaan, om hem van het onvolledige zijner kerk[illegible] te overtuigen. Ongelukkig was de heer VAN MANDELE een der vele Protestantsche Christenen, die zulks wel in naam, maar niet in het wezen der zaak, dat is, in zuivere kennis en uit overtuiging der reine waarheid, zijn; en hierdoor ontbrak hem dat

Digitized by Google

grondig vermogen, om in zijne gesprekken met den listigen GERARD, het blijkbaar ongenoegzame der Katholijke kerkleer te doen uitkomen. Het was derhalve niet te verwonderen, dat SOPHIA, wel inniglijk gehecht aan de godsdienst, die zij beleed, niet in staat was, de twijfelingen weg te nemen, die GERARD loos genoeg wist te opperen, onder den schijn van geneigdheid om beter onderrigt te worden. — Ware het nu hierbij gebleven, dan zou dit mogelijk in SOPHIA den lust opgewekt hebben, om door een naauwgezet onderzoek in de Heilige Schrift, de waarheid te leeren kennen; doch dit onwaardeerbaar geschenk der Goddelijke liefde was haar, zoowel als haren vader, een gesloten boek, en beiden meenden reeds brave, vrome Christenen te wezen, wanneer zij eenmaal des zondags zich in 's Heeren heiligdom (in de straat *Hors chateau*) vereenigden. Maar de looze GERARD wist, onder voorwendsel van zelf de waarheid te zoeken, in het onervaren gemoed der jeugdige maagd eenen twijfel te doen ontstaan, die hem zijn pogen tot eene toenadering der Roomsche Kerk niet moeijelijk maakte. Helaas! heeft de twijfel eenmaal in de ziel post gevat, dan is de arbeid niet zwaar meer, die overtuiging er in te planten, welke men er in verlangt. Doch van waar zal de onkundige leek met eene zaak, welke toch wel de zwaarste van allen behoort te wezen, wijl er het eeuwig heil of wee mede in betrekking staat, vooringenomen zijn, welke hij niet begrijpt? En van waar zal hij eenen dam tegen al de twijfelingen opwerpen, wanneer hij ze niet be-

Digitized by Google

strijden kan? Moet hij dan niet spoedig overwonnen worden, en te laat bekennen, niet in staat geweest te zijn, den listigen vijand het hoofd te kunnen bieden? En zoo was het ook met den heer VAN MANDELE en meer nog met zijne dochter geweest. Des jongelings voorstellen van dat genoegzame in zijne kerkleer, bij eene uiterlijke godsvereering; dat verdienen van den hemel door boetedoening en goede werken; dat vrijspreken van de zonde; die zaligheid toediening op het sterfbed; dat tal van voorspraken in de eeuwige gewesten: — dat alles had iets zoo uitlokkends, iets zoo aantrekkelijks, dat de heer VAN MANDELE en meer nog zijne dochter, er met genoegen naar luisterden, en hierdoor een gif inzogen, hetwelk, zoo als dit met den kanker het geval is, niet dan met felle pijnen en diepe wonden uitgesneden zou kunnen worden. Hadden nu een van beiden meerdere kennis in de godsdienst, welke zij beleden, gehad, dan zou het hun niet moeijelijk zijn gevallen, den schijn van het wezen der zaak te onderscheiden, en te zien, hoe ongenoegzaam eene leer wezen moest, die de schaduw voor het licht verkiest, en uiterlijke godsdienst voldoende acht, alsof de Kenner der harten daarmede kon verheerlijkt worden. Natuurlijk kon de heer VAN MANDELE dit alles niet zoodanig inzien, en ook liet hij zich daaraan weinig gelegen liggen; maar het lag in het plan van GERARD, om in het onschuldige hart van SOPHIA die geneigdheid wortel te doen schieten, wijl hij hierin de toenadering van hare ziel en een zeker regt op haar meende te zien, dat hem

Digitized by Google

eenmaal den weg tot haar bezit moest banen. Op deze wijze was het hem gelukt, haar smaak voor de, met veel praal en tooi schitterende, eeredienst zijner Kerk te doen verkrijgen, welke zoo zeer bij de eenvoudige evangelische Godsvereering der Hervormden afstak. Doch ook hierdoor had hij, buiten zijn weten, een' angel in het reine hart der maagd geworpen, die haar de rust van het gemoed en de stille tevredenheid der ziel ontroofde. Die twijfelingen over de waarheid harer belijdenis schokten haar innerlijk gestel, en veroorzaakten onmerkbaar in haar die kwijning en droefgeestigheid, welke de menschkundige geneesheer DE VERONA, zoo spoedig in haar opmerkte, zonder daarom de bron te peilen, waaruit dezelve ontsproten was: integendeel, hij vermoedde die in hare genegenheid jegens den jongeling, dien hij harer onwaardig achtte. Daarom beproefde hij ook dadelijk, door den knaap in dat licht te doen voorkomen, waarin hij werkelijk moest beschouwd worden, haar opmerkzaam op het gevaar te maken, waarin zij verkeerde, en vermeende hij ook dat doel bereikt te hebben, toen hij haar deed gevoelen, met welke onedele oogmerken de listige jongeling zwanger ging, door haar van eene belijdenis afkeerig te maken, welke het deel van alle verlichte en wezentlijk kundige menschen was, en om haar smaak te doen krijgen voor eene godsdienst, die, ja, wel het meerendeel der bevolking was toegedaan, doch welke reeds lang niet meer bestaan zou, indien derzelver geestelijken niet alle ongeoorloofde middelen te baat namen, om het licht des

Digitized by Google

Evangelies te verduisteren, en een schijnsel van maanlicht te doen flikkeren, hetwelk kracht noch leven hood: want naauwelijks had de doctor haar dit met zijne gewone klem van rede bevattelijk gemaakt, of terstond erkende zij, dat zij schrikkelijk moest gedwaald hebben, vermits zij inderdaad vermeend had, dat de Roomsche kerkleer niet zoo verwerpelijk was, als de heer DE VERONA haar dezelve nu deed kennen.

Verblijd over deze verklaring, wijdde hij hierop breedvoerig uit over het werkelijk groote verschil, hetwelk er tusschen de beide eeredienſten gelegen is, en deed hij haar begrijpen, welk een laaghartig oogmerk den jongeling bezielen moest, daar hij, die zelf eenen tegenzin in zijne kerkleer liet blijken, nogtans alle onbillijke middelen te baat nam, om een meisje, hetwelk hij voorgaf te beminnen, afvallig van de hare te maken. «En echter,» zoo besloot de waardige man, «zou ik dit niet zoo streng in hem wraken, wanneer hij uit deugdzame beginselen handelde; maar hij tracht alleen naar uw bezit, omdat hij vooronderstelt, door hetzelve een vermogend man te worden, en geenszins uit liefde. Zijn karakter heeft zulk eene slechte zijde, dat ik u diep beklagen zou, mijne dierbare jufvrouw! indien het ooit mogelijk kon worden, dat gij hem zoudt kunnen beminnen. — Doch, ik wil u geenszins afkeerig van hem maken: ga zelve met uwe gedachten zijn gedrag na, en beslis dan, of zulk een jongeling uwer achting waardig is, of, dat gij hem zoudt kunnen lief hebben.»

Deze rede had een diepen indruk op het gevoelige

Digitized by Google

hart van het aanvallige meisje gemaakt; zij beseffe de gegrondheid eener redenering, welke zij nooit uit dat oogpunt had ingezien; zij zag den afgrond, die zich voor hare voeten langzaam geopend had, en zij huiverde met schrik voor de peillooze diepte, waarin zij zoo ligt had kunnen wegzinken. De band, waarmede zij aan den ligtzinnigen was verbonden, was nog niet sterk genoeg, om niet verbroken te worden, hoezeer zij met eene bloedende gewaarwording de zwakke draden van een rukte, die zij zich zelve geknoopt had, en, begeerig naar meerder licht in eene zaak, welke zij thans van meer gewigt beschouwde, dan zij zich ooit verbeeld had, den doctor minzaam verzocht, zijne bezoeken te herhalen, en haar in zijn leerzaam onderhoud te doen deelen. — Maar tot haar leedwezen gaf hij haar te kennen, dat zijne veelvuldige bezigheden, zoowel als zijne onkunde, hem beletten, haar hierin van dienst te wezen; doch wanneer zij inderdaad tot eenig onderrigt van dien aard begeerig was, vertrouwde hij, dat zijne vrome huisvrouw haar gaarne die hulp zou bieden, welke het brave meisje verlangde. Deze hierin gaarne bewilligende, beloofde hij haar dezelve ook volgaarne. — En hierop van zijnen vriend en van Sophia afscheid nemende, liet hij vader en dochter in eene stemming, welke moeijelijk kan geschetst worden.

Bij den heer van Mandele waren gewaarwordingen opgewekt, die jaren lang sluimerende hadden gelegen. Hoezeer slechts Protestant in naam, was hij echter aan de godsdienst zijner vaderen zoo zeer

Digitized by Google

gehecht, dat hij het denkbeeld niet verdragen kon, in SOPHIA eene dochter te bezitten, die eenmaal openlijk dezelve zou kunnen afzweren. Ofschoon te voren met GERARD VOLTE ten hoogste ingenomen, had hij thans tegen hem den hevigsten afkeer gekregen, en had het mogen gebeuren, dat de jongeling te dier ure hem bezocht had, gewis zou hem de deur met verachting gewezen zijn. Daarbij gedacht hij de woelingen, die werkelijk in *België* plaats hadden, en hem niet geheel ontgaan waren; en veel zwarter dan de doctor hem dezelve had doen inzien, zweefden hem de gevolgen daarvan voor het beangstigd gemoed. Voor het eerst, sedert een veeljarig verblijf in het welvarende *Luik*, begon hij het gevaar in te zien, van er voortdurend te blijven. Als bevond hij zich te midden van een' drom vijanden, gevoelde hij eene beklemdheid, waarvan hij zich geene reden wist te geven, en die zeer ongunstig op zijn zwak gestel werkte; zoodat hij, toen hij des middags het voorgenomen toertje meende te doen, in hetzelve niet alleen geen' lust had, maar zich zoo ongesteld gevoelde, dat hij het zonder toeven uitstelde, en zich ter rust begaf.

Doch ook op zijne dochter liet het gesprek eene heilzame uitwerking achter. Zoodra de doctor vertrokken was, spoedde zij zich naar hare kamer, en hier was het, dat zij voor het eerst een' ernstigen blik in haar eigen gemoed sloeg, en er eene ledige diepte in peilde, waarvoor zij terug schrikte. Hoe geheel anders kwam haar thans alles in den jongeling voor, dien zij voor zoo edel, zoo braaf had

Digitized by Google

aangezien! Hoe duidelijk bleek het haar, dat hij langs een te voren beraamd plan te werk ging, dat geheel op haar ongeluk was toegelegd! Met afschuw wierp zij de verleidelijke lokstem der twijfeling van zich, die zich telkens te midden van hare overpeinzingen deed hooren, of alles wel zoo was, als zij vernemen moest. O, hoe gaarne had zij hieraan gehoor gegeven! want het beeld van den welgeschapen jongeling stond haar in deze oogenblikken zoo aanlokkelijk voor den geest. Maar haar goed geheugen had haar zoo vele voorvallen herinnerd, die alles bevestigden, wat zij van den geneesheer vernam, dat haar kiesch gevoel het moest toestemmen, dat Gerard harer achting onwaardig was, en hare liefde nooit verdiende. Met mannelijken moed scheurde zij zijn welwillend aandenken uit haren boezem, en toch rezen er elk oogenblik weder denkbeelden in haar op, die tot zijne verschooning verstrekten. Wie ontcijfert de raadsels, van het menschelijke hart? Maar al strekt zich niemands vermogen zoo ver uit, dan behoeft de bodem van ons gemoed ons niet onbekend te blijven, wanneer wij slechts ernstig begeeren, dien te leeren kennen. En dit was het verlangen van het vrome meisje, niet voor dit oogenblik alleen, maar ook voor de toekomst, daar zij reeds den volgenden dag, niet zonder een bezwarend gevoel, op ontvangene uitnoodiging van den doctor, mevrouw de Verona een bezoek gaf, en aldaar zulk eene bemoedigende ontvangst ervoer, dat zij er niet dan met blijdschap aan kon denken, nog dikmaals het

Digitized by Google

leerzame gezelschap der brave en kundige gade van den ervaren arts te zullen mogen genieten.

5.

Hoewel de stad *Luik*, over het geheel genomen, een zeer oud voorkomen heeft, behoort dezelve echter niet tot de oudste steden van *België*. Hare eerste grondvesten dagteekenen omtrent het jaar 582; doch eerst in het begin der achtste eeuw deed de heilige Hubertus haar met muren, wallen en torens omringen, in welker midden hij eene groote kerk, ter nagedachtenis van zijnen vriend Lambertus, liet bouwen; terwijl de stad en hare omstreken, door Otto I en Otto II tot eene heerlijkheid verheven, onder het bestuur van Notger, tot eenen aanmerkelijken trap van welvaart en grootheid steeg.

Met haren bloei nam ook de magt der Bisschoppen, die er het wereldlijk bestuur zich hadden aangematigd, in weerwil de magt door de burgemeesters en de hoofden der verschillende gilden werd uitgeoefend, merkelijk toe. Bijna alle groote burgten kwamen onder de onmiddellijke bescherming van den Bisschop; doch dit belette deze stad geenszins in welvaart zoodanig toe te nemen, dat zij reeds met de elfde eeuw in het vervaardigen van krijgs-

Digitized by Google

wapenen alle plaatsen van *België* en vele van *Europa* overtrof. Maar het misbruik, dat deze geestelijke opperheeren niet alleen van hunne kerkelijke, maar ook van hunne wereldlijke magt maakten, stelde, ongeveer vijf honderd jaren, de plaats aan gedurige twisten bloot; zoodat van dien tijd de zucht tot opstand en ontevredenheid zoo zeer bij de Luikenaren wortel vatte, dat dezelve schier een nationale trek in hun karakter kan geacht worden; doch de welvaart scheen er niet terstond door te lijden, hoezeer de tweedragt tusschen het bestuur en het volk, gelijk het onkruid, welig opwies, en welke bloei merkelijk vermeerderde, toen de ontdekking der steenkolenmijnen in 1198, door Hulos, hoefsmid te *Plainevaux*, nabij *Seraing*, niet weinig toebragt, om er den handel te bevorderen.

Zelden tot rust gebragt, schenen de Luikenaren alleen in de woelingen van den krijg en in het zich verzetten tegen hunne wettige heeren, te kunnen ademen; doch die hen vaak daarvoor duchtig kastijdden, en hunnen trots er door fnuikten; welke echter nimmer geheel tot rede kon gebragt worden, en ook meermalen de oorzaak was van eene onderdrukking en een geweld, welke hun zware offers kostten.

Dit was vooral in de 14e. en 15e. eeuw het geval, waarin Jan van Beijeren duizenden van Luikenaren deed ombrengen, en de stad eene brandschatting van 220,000 gouden kroonen liet betalen; en toen naderhand door Philips *den Goeden* derzelver bolwerken en torens afgebroken, derzelver wallen geslecht

Digitized by Google

werden, en de plaats tot een open vlek vernederd werd, schenen zij tot eene laagte gezonken, die voor geene verdere vernedering meer vatbaar scheen. Maar het laaghartig gedrag van Lodewijk XI, Koning van *Frankrijk*, wikkelde hen tegen hunnen landheer, Karel *den Stouten*, in eenen heeten strijd, die zoo ongelukkig voor *Luik* eindigde, dat, toen, na het gevecht van *St. Walburg*, alles voor de stad verloren was, de weinig strijdbare mannen, die zich nog in de plaats bevonden, dezelve verlieten; doch in de *Ardennes*, alwaar zij eene schuilplaats meenden te vinden, van koude en honger omkwamen. Hierdoor was de prachtige stad als uitgestorven. Zonder slag of stoot rukte Karel *de Stoute*, aan het hoofd van veertig duizend strijdbare mannen, de poorten van het weêrbarstige *Luik* binnen. De grijsaards, vrouwen en kinderen, die het gevaar niet hadden kunnen ontvlieden, zochten eene schuilplaats in de kerken. Maar de strenge Vorst kende geene genade. Hij wist te wel, dat alle toegeeflijkheid hier olie in de onderdrukte vlammen zoude zijn. Door strengheid, onverbiddelijke strengheid alleen, meende hij alle zucht tot opstand in de onrustige gemoederen der Luikenaren te zullen dempen, en door hun de wapenen te ontnemen, waarop zij steunden, begreep hij te regt, dat dit gedeelte zijner onderdanen slechts met eene ijzeren roede te besturen was. Zijne wreedheid en straf, hoezeer voorbeeldeloos, waren echter naar de gewoonte van dien tijd gewijzigd. Aan de plunderzucht der woeste krijgslieden werd de stad ter verwoesting overge-

Digitized by Google

geven. Alle openbare gebouwen, kloosters en woningen, met uitzondering der St. Lambertus kerk, werden eene prooi der vlammen. Niemand bleef gespaard; het slagzwaard der vernieling waarde moordend door de straten der geplunderde stad, en akelig stegen de wanhoopskreten boven het gevloek en getier der zich in het bloed badende soldaten, uit.

Verzadigd van het moorden en afgemat van het verwoesten, kwam eindelijk de in eenen puinhoop verkeerde stad, tot eenige rust; doch naauwelijks werd KAREL *de Stoute*, die hierop de straten der stad te paard doorkruiste, gewaar, dat er nog vele gebouwen waren staande gebleven, of terstond ontbood hij vier duizend werklieden, om het nog overgeblevene tot aan de grondvesten af te breken, wijl zijne wraakzucht niet eer bevredigd was, en verliet hij ten laatste eene stad, over welke hij het uitgesprokene vonnis ter vernietiging had ten uitvoer gelegd, zonder dat hij de stem van menschelijk gevoel in zijn binnenste had willen hooren.

Eerst na zijnen dood waagden het sommige burgers in 1477 naar *Luik* terug te keeren. Langzamerhand rees de stad weder uit hare puinhoopen te voorschijn; doch de uitgebreidheid en bevolking, welke zij vóór hare verwoesting had, herkreeg zij tot nu toe niet, daar zij toenmaals meer dan honderd twintig duizend inwoners telde.

In weerwil van de ontzettende les, die hare ingezetenen voor hun weêrspannig en onrustig gedrag ontvingen, scheen echter niets in staat te zijn geweest, hun karakter te hervormen. Herhaald oproer

Digitized by Google

volgde elkander, onder het bestuur der volgende Bisschoppen, die tevens den titel van Prins aannamen, gestadig op, en bij elke nieuwe belasting of wet, hoe blijkbaar heilzaam ook in derzelver gevolgen, hadden deze geestelijke opperheeren telkens de meeste moeite, hen in toom te houden; gelijk dit nog in 1789, tijdens de inneming der toenmalige Bastille te *Parijs*, het geval was; waardoor *België* aan het bestuur van *Oostenrijk* onttrokken, en als eene provincie van het Fransche rijk der jeugdige republiek ingelijfd werd.

Toen eerst begon *Luik* te herleven. De nimmer ophoudende oorlogen van den magtigen beheerscher van het Fransche rijk, zetten de Luiksche geweer- en ijzerfabrijken een' aanmerkelijken bloei bij; doch de ontevredenheid des volks werd er niet door verminderd: integendeel scheen dezelve met den bloei der stad te klimmen; maar men kende den Keizer der Franschen, en wat geene goedheid, geene welvaart of voorspoed had kunnen uitwerken, bragt de vrees te weeg. Onder Napoleon waagde men het alleen te morren; tot eenen opstand durfde men niet komen: maar toen ook *Luik* onder den weldadigen schepter van Willem I gesteld werd; in weinige jaren zoo ontzettend in bloei steeg, dat men denzelven naauwelijks geloofde; overal de schoonste fabrijken, die leven en geluk rondom zich verspreidden, als door een wonder, verrezen; duizenden en tienduizenden werk en brood vonden, nieuwe straten, openbare pleinen, weldadige gestichten werden daargesteld, en de dankbaarheid voor zoo vele wel-

Digitized by Google

daden eenen onlosmaakbaren band moest gesnoerd hebben, werd de ingesluimerde hartstogt der ontevredenheid wegens vermeende grieven, in de ontvlamde gemoederen weder opgewekt, en een vuur gestookt, hetwelk eerlang in laaije vlam stond uit te barsten.

6.

« Waarom zoo treurig, GERARD? » vroeg hem zijn broeder JOHANNES op zekeren avond, dat deze hem een bezoek bragt. « Mij dunkt toch, dat gij geene reden hebt, om u over uwe verbindtenis aan de goede zaak te beklagen; want, gelijk ik u reeds te kennen gaf, gij hebt het nu zelf bij ondervinding, hoe zeer alles medewerkt, om u eenmaal uit het stof te doen verrijzen, waarin onze geringe geboorte ons anders zou doen verzinken. »

« Gij hebt goed spreken: met u gaat het voor den wind, en het vertrouwen, hetwelk de Bisschop in u stelt, spant uwe verwachtingen merkelijk hooger, dan gij zulks misschien wel verdient. »

« Ho, ho! gij zijt alweder in geene luim, om bedaard met mij te spreken. Bij Sint Ambrosius! wat is er dan toch, dat u niet aanstaat? Dat meisje?.... Welnu, voor haar een dozijn ande-

Digitized by Google

ten; want eens naakt het oogenblik, dat gij slechts zult te kiezen hebben.»

«Vlei mij toch met geene toekomst, zoo lang ik het tegenwoordige niet kan ontvlieden. Sedert den noodlottigen stond, dat mij de toegang tot het huis van mijne aanstaande gesloten werd, heb ik alle veerkracht verloren, en weet ik geen' uitweg meer.»

«Gij moet u boven u zelven weten te verheffen, en u thans met hart en ziel aan onze partij aansluiten; want daarvan alleen hangt thans uw heil af.»

«Verschaf mij geld, en ik verkoop mij geheel en al aan den duivel, dien ik reeds toebehoor!»

«Zijt gij een man, die om dat slijk zich zoo bekommert, dat gij eener vrouw gelijk wordt?»

«Wanneer gij, zoo als ik, door een heir van schuldeischers vervolgd werdt, die u op al uwe schreden geene rust lieten, dan zoudt gij wel anders spreken.»

«En voorheen wist gij u altijd roemvol te helpen. Is dan nu eensklaps alle kracht in u uitgedoofd, en kunt gij geen middel meer uitdenken, om u te redden?»

«Het is u bekend, hoe ik op het huwelijk met dat Hollandsche meisje al mijne hoop gesteld had: zijt gij nu de bekwame man, dien ik altijd in u vereerde, zoo geef mij een middel aan de hand, om mijn doel te bereiken.»

«Wie is degene, die u er den voet geligt heeft?»

«Zulks is mij onbekend; doch kende ik hem, geloof mij, ik zou mij niet straffeloos door hem

Digitized by Google

hebben laten beleedigen: maar een medeminnaar is het niet; dit hebt gij gelogen.»

«Ik zou nog wel een middel weten, maar het is in de tegenwoordige omstandigheden gevaarlijk.»

«Noem het mij, en ik trotseer alles.»

«Veins, dat gij niet ongenegen zijt, tot de ketterssche leer over te gaan; want dat gij....»

«Vervloekt! zijt gij een geestelijke, en geeft gij mij zulk eenen raad?»

«Door te veinzen, bereikt men niet zelden zijn oogmerk beter, dan door altijd voor de waarheid uit te komen: en bovendien is daarin niets kwaads gelegen; want het doel, hetwelk gij er door tracht te bereiken, is uw geluk, en dit is wel het eerste, dat men altijd in het oog behoort te houden.»

«Wat zou mij dit baten, wanneer men mij niet vertrouwde? En dit kan men niet, wijl het haren vader bekend is, dat ik een der voorstanders van de grieven werd.»

«Kunt gij dan niet voorwenden, gedwaald te hebben, en dat gij thans door Gods geest — zoo spreken immers de geuzen — beter ingelicht zijt geworden?»

«Hij zal mij niet gelooven; doch dit baat mij ook niet: ik ben tegenwoordig in de grootste verlegenheid om geld, en hieruit moet ik eerst geholpen worden. Tot zoo lang verzet ik geen' voet meer, om u en uwe geestelijken ten dienste te staan.»

«Met hoe veel zijt gij dan te redden?»

«Vooreerst met niet minder dan zes honderd gulden.»

«Bij Sint Ambrosius! waar zou ik zoo veel

Digitized by Google

gelds bij een garen, om u bij te staan?»

«Dit heeft u slechts één woord te kosten. Gij hebt er eenvoudig den Bisschop om te vragen, en hem te zeggen, dat ik dit geld volstrekt noodig heb, om zijne oogmerken wel te doen gedijen.»

«Wat! verbeeldt gij u dan, dat ik zulk eenen invloed bij zijne Eminentie heb?»

«Hoor eens, Johannes! wij zijn broeders, die voor elkander geene geheimen behooren te hebben: daarom behoeft gij u voor mij ook niet bedekt te houden, en het masker, dat gij voor onze geloofsgenooten draagt, in mijn bijzijn voor het gelaat te hebben. Gij weet, hoe ik over den Bisschop denk: hij is een Hollander, en uit dien hoofde heb ik weinig achting voor hem. Ware hij een regtschapen man, dan moest hij geene slinksche wegen bewandelen, want zijne betrekking duldt dit niet; doch nu heult hij met de ontevredenen, om hierdoor zich in zijn gezag te vestigen. Het is een loos mensch, die zeer wel weet, wat hij drijft, en nooit zou hij zich met u of uws gelijken afgeven, wanneer hij geene geheime oogmerken had: welke deze nu zijn, weet ik niet; maar dat hij een gevaarlijk spel speelt, hiervan houd ik mij overtuigd. Gij waagt derhalve niets, door hem op eene eerbiedige wijze voor te stellen, dat uw broeder, die zich in geldsverlegenheid bevindt, zijne hulp verlangt, om hem te beter in zijne bedoelingen te ondersteunen.»

«Neen, Gerard! gij bedriegt u. Op dien voet sta ik bij zijne Eminentie niet, en verlang ik ook niet te staan. De man beöogt niets meer, dan zijne

Digitized by Google

eigene grootheid. Deze willen wij nu wel bevorderen, voor zoo ver dit met onze belangen overeenkomt; doch in onze geheimen deelt hij niet, en mag hij ook niet deelen, wijl hij een Hollander is, wien wij niet zoo volkomen kunnen vertrouwen. Thans kunnen wij niet buiten hem, en daarom behooren wij hem te ontzien, totdat het oogenblik dáár is, dat wij het masker kunnen afligten, om een' waardiger man dan hij is, in zijne plaats te stellen.»

«En is dat het doel? Vergeet gij dan, dat het concordaat door DE CELLES....»

«Wat gaat ons dit concordaat aan, hetwelk met eenen Vorst gesloten is, dien wij haten, en wiens troon wij eerstdaags zullen doen waggelen?»

«Daar heb ik niets tegen, en gaarne leen ik u er de behulpzame hand in; doch eerst moet ik geld hebben, en wanneer gij mij dit niet verschaft, dan spreek ik er in eigen persoon zijne Eminentie over.»

«Bij Sint Ambrosius, broeder! doe dit niet; want gij zoudt, zoo doende, niet alleen u zelven, maar ook mij en de gansche geestelijkheid in ongenade doen vallen.»

«Wij beiden kunnen er niets bij verliezen; doch mijn besluit staat vast. Wilt gij mij geld verschaffen, dan blijf ik u trouw: zoo niet, dan werp ik al uwe plannen omver, daar moge dan van komen, wat wil.»

Nog een' geruimen tijd werd het gesprek in dier voege voortgezet, waarvan het slot was, dat pater

Digitized by Google

JOHANNES op zich nam, om GERARD drie honderd gulden te bezorgen; waarvoor hij zich dan ook verbond, voortdurend in het belang der goede zaak werkzaam te wezen.

7.

De geheime woelingen gingen intusschen den zelfden bedekten gang voort. Met eene onbegrijpelijke verblindheid scheen het Gouvernement geslagen te zijn. In plaats van de, alle palen te buiten gaande, eischen der onvergenoegden met alle magt te keer te gaan, bewilligde het Nederlandsch bestuur met de onverschoonlijkste zachtmoedigheid in dezelve; in den waan, hierdoor de harten der ontevredenen te zullen winnen, zonder te bedenken, dat dit alles slechts kon dienen, om hen des te stoutmoediger te maken; hetgeen de raddraaijers zoo veel te meer aanspoorde, om allengs alle gemoederen van het vreedzaam en weldadig bewind te vervreemden; vooral, toen zij zagen, dat zij straffeloos mogten voortgaan, in de ondermijning an het wettig gezag, waardoor alle maatschappelijke rust onmogelijk werd. Doch die blindheid beheerschte niet alleen de hoofden van den Staat, ook de welgezinden in *België* werden er door behebt. In de nationale

Digitized by Google

welvaart, die allerwegen tot eene duizelende hoogte opgevoerd was, meenden zij den zekersten waarborg voor de veiligheid van den Staat te zien, en slechts weinige personen zagen de bedekte aanslagen, die ten laatste op eene omverwerping van het gebouw van rust en voorspoed moesten uitloopen. Onder deze weinigen bevond zich de officier van gezondheid, DE VERONA, te *Luik*. Met een' opmerkzamen blik had hij de pogingen gadegeslagen, die van wege de geestelijkheid der bisschoppelijke stad en in derzelver gezegende omstreken beproefd werden, om de gemoederen tegen het Staatsbestuur op te zetten. Wel schatte hij de toegeeflijkheid, die het Gouvernement liet blijken, op de regte waarde; doch te regt besefte hij, dat hiermede niets te winnen, maar wel alles te verliezen was. Doch de man was in eenen te beperkten werkkring geplaatst, om met kracht zijne stem te doen gelden, in de wederlegging van de schandelijke aantijgingen, waarmede het Landsbestuur beschuldigd werd. Waar hij kon, verhief hij echter zijne stem; en het is niet te ontkennen, dat, wanneer elk Hollander, op gelijke wijze als de edele man, zijnen pligt gedaan had, hierdoor een sterke dam zoude opgeworpen zijn, tegen de talrijke leugens en onware betigtingen, waarmede het bestuur bij de smalle gemeente in een verkeerd en valsch daglicht gesteld werd, en nooit zou het tot zulk een uiterste zijn gekomen, als naderhand werkelijk het geval was.

Menigmaal kwam de heer DE VERONA bij zijnen vriend VAN MANDELE, zich van de ergernis herstel-

Digitized by Google

len, die hij vaak in zijne betrekking dien dag zich berokkend had, en dikwijls vond hij in de verschoonende en ligtstellende beoordeeling zijns vriends, verademing en troost; ja, somtijds kwam het hem voor, alsof hij de zaken van eene te donkere zijde inzag, en doorgaans verliet hij hem meer bemoedigend, dan toen hij bij hem binnen trad. — Het was bij eene dier gelegenheden, dat hij zich gezellig bij hem bevond, en over de omstandigheden van den tijd zich met den heer VAN MANDELE onderhield, dat de advocaat RIANT belet vroeg, en het kleine gezelschap met zijn' persoon kwam vermeerderen. Doch nog had de regtsgeleerde geene plaats genomen, toen hij reeds met de vraag te berde kwam, of de vrienden over het voorval van zijnen klerk niet verwonderd hadden opgezien? Deze hiervan niets bekend zijnde, berigtte de heer RIANT hun, dat hij dien morgen bij den regter van instructie ontboden zijnde, eene verklaring van het gedrag van GERARD VOLTE had moeten afleggen, als niet geheel zonder grond verdacht, van medepligtigheid in het vervaardigen en uitgeven van valsche wissels.»

«En is dit werkelijk zoo bevonden, mijnheer RIANT?» vroeg SOPHIA met eene drift, die blijkbaar bewees, hoe zeer dit berigt haar nog trof, niettegenstaande zij alle betrekking met hem afgesneden had, en ook volstandig den wijzen raad van den doctor opvolgde.

«Dit kan ik voor alsnog niet beoordeelen, mejufvrouw!» antwoordde de advocaat bedachtzaam; «doch ik vrees, dat er meer dan te veel schijn

Digitized by Google

tegen hem bestaat: althans, toen hij ná mij bij den regter ontboden werd, heeft deze hem in arrest gehouden, zoodat hij op dit oogenblik buiten toegang zit.»

«Mij verwondert dit niet,» merkte de heer DE VERONA aan. «De jongman had, sedert een' geruimen tijd, zich zwaar in schulden gestoken, in het denkbeeld, deze door den Bisschop betaald te zullen krijgen, nadat hem alle uitzigt op de hand van deze bekoorlijke dame (op SOPHIA wijzende) benomen was. Ben ik nu wel onderrigt, dan heeft hij zijn doel bij den Bisschop, zoowel als hier, gemist; want deze moet hem met bedreigingen de deur gewezen hebben.

«Zou hij het waarlijk gewaagd hebben, zulk een' hoogen geestelijke er over aan te spreken?» vroeg de heer VAN MANDELE.

«Dat zulks geschied is, weet ik zeker,» was het bevestigend antwoord van den geneesheer, «en ik vermoed ook wel, dat hij zijn doel er bereikt zoude hebben, indien de jongman den Bisschop met dien eerbied bejegend had, dien hij hem verschuldigd was; maar hij moet op eene onbetamelijke wijze zich over zijne vermeende diensten uitgelaten, en hierdoor de gramschap van den magtigen en hoogmoedigen Prelaat gaande gemaakt hebben, die daarom, naar zijnen aard zich vergetende, bevel moet hebben gegeven, den verwaanden knaap het bisschoppelijk paleis uit te zetten.»

«En is dit werkelijk geschied?» vroeg SOPHIA.

«Zonder twijfel. Wat toch bekreunt zich een

Digitized by Google

man als de Bisschop over zulk een' knaap? Ja, hij moest zich dit nog als eene bijzondere gunst aanrekenen, want één woord had het den geestelijke slechts behoeven te kosten, om hem gevangen te doen zetten.»

«Neen, dit zou hij wel nagelaten hebben,» merkte de heer VAN MANDELE aan.

«Nagelaten?» voerde de doctor hem hierop te gemoet. «Ach, mijn vriend! waarom gaat gij niet naar ons vreedzaam en gelukkig *Holland* terug, waar men geene Bisschoppen noodig heeft, om de geloovigen te weiden? Hier is een dergelijk geestelijke bijna een halve God, wiens wil als eene wet opgevolgd wordt. Wee dengenen, die hem durft wederstaan!»

«Heeft ons Gouvernement dit dan niet vroeger gedaan, in den persoon van den Bisschop van *Gent*, den Prins DE BROGLIO?» vroeg de advocaat RIANT.

«Ja, en wat zijn er de gevolgen van geweest? Gij aanschouwt ze heden nog maar alleen in hunne opkomst, doch de tijd is nog niet vervuld, om ze tot rijpheid te zien. Eens echter zult gij ons gesprek herdenken, wanneer, hetgeen God verhoede, het alsdan niet te laat zij.»

«Maar, mijnheer RIANT!» vroeg SOPHIA op nieuw: «weet gij niet, of GERARD — ik meen uwen klerk — werkelijk schuldig is?»

«Het is mij niet mogelijk, dit te beslissen. — Dit althans is zeker, dat een wissel van drie duizend francs, getrokken door den koopman VERDUN, uit *Bordeaux*, op de heeren van ELLENDORP en

Digitized by Google

Comp. te *Brussel*, en valsch is bevonden, door mijnen klerk moet gedisconteerd zijn geworden; doch hetgeen hij volstrekt ontkent. De bewijzen evenwel zijn van dien aard, dat ik er moeijelijk aan kan twijfelen.»

«O mijn God, hoe dank ik U!» zuchtte SOPHIA in stilte, terwijl zij steelswijze zich eenen traan droogde.

«Kunt gij niets voor den armen jongen doen?» vroeg haar vader den advocaat welmeenend.

«Hoe kan ik dit, zoo lang zijne instructie niet geëindigd is, en ik niet weet, hoedanig het geregt zijne zaak opneemt?»

«Dit zal niet gunstig zijn,» sprak de heer DE VERONA; «want het is te bekend, hoe zijn gedrag in de laatste maanden geweest is.»

«Pater VOLTE vraagt, of hij u geen belet doet,» kwam een der bedienden van den heer VAN MANDELE dezen berigten.

«Wat of die man hebben moet?» hernam hij met verwondering; nogtans liet hij er terstond op volgen: «doch verzoek hem binnen te komen.»

«Ik hoop niet, mijne heeren!» sprak pater JOHANNES, zoodra hij zich geplaatst had, «dat ik u door mijne komst eenigen hinder aandoe: maar de reden van mijn verzoek is zoo dringend, dat ik vertrouwen mag, dat gij mijne vrijpostigheid ten goede zult houden.»

«Integendeel, gij vereert ons ten hoogste. Mag ik nu op mijne beurt ook vragen, waaraan ik....»

«O mijnheer! ik ben zoo verlegen, dat ik naau-

Digitized by Google

welijks weet, hoedanig ik u het gevoel van mijn hart zal schetsen, hetwelk mij drong, mij tot u te begeven; doch Gods wil was het, en ik ben zoo zeer overtuigd van uwe edele denkwijze, dat gij het mij vergeven zult, wanneer ik uw medelijden kom inroepen, voor eenen broeder, die u eenmaal als vriend niet onverschillig was. Gij hebt zeker van het deerniswaardig ongeluk gehoord, hetwelk hem overgekomen is?» — Dit sprak hij met zulk eene bewogene stem en smeekenden blik, dat zijne toehoorders terstond op het gunstigste voor hem gestemd waren. «Ik ben,» dus vervolgde hij, «wel is waar niet van uwe Kerk; maar ik vertrouw, dat gij mijne betuiging wel zult gelooven, wanneer ik u plegtig verzeker, dat mijn hart in dien afkeer voor regtschapene lieden geenszins deelt, welke mijne geestelijke broeders wel eens jegens personen van uwe gezindheid laten blijken: integendeel stel ik er altijd mijne eer in, de deugd en braafheid in alle menschen, van welk eene kleur of vorm ook, te achten, en kan ik u verzekeren, dat niets mij aangenamer zou wezen, dan bij voorkomende gelegenheden u daarvan het bewijs te mogen leveren.»

«Wij danken u wel voor dit gevoelen, heer pater! Maar mogen wij nu niet met de oorzaak van uw vereerend bezoek onderrigt worden?»

Met een' omhoog geslagen' blik, als zocht hij van daar ondersteuning en troost, en met dat verbleekte gelaat, waarop de bloei des levens verjaagd schijnt, en aan zoo vele geestelijke heeren dier Kerk eigen, sloeg hij zijne regterhand in den blaauwen

Digitized by Google

kleinen halskraag, de gewone dragt der paters, alsof hij zich eenige lucht uit den beklemden boezem wilde verschaffen; maar blijkbaar scheen het, alsof hij geene woorden had, om zijne rede te vervolgen. Dit bewoog den heer VAN MANDELE, die ten naastenbij de oorzaak van het bezoek van den geestelijke giste, hem toe te voeren. «Gij kwaamt zeker tot ons, om over uwen broeder te spreken, wiens ongeluk ons zoo even ter ooren kwam?»

«O, daarvoor loone u de Heer met zijne goedertierenheid!» sprak hij met statigen ernst, onder het maken van het teeken des kruises. «Ja, mijnheer! daartoe kwam ik bij u; want, helaas! mij ontbreekt het vermogen, om hem te helpen.»

«Kunnen wij u hierin te gemoet komen, pater! dan zal het ons een aangename pligt wezen: spreek daarom voor de vuist, en deel ons uw bezwaar mede.»

«Ik behoef u niet te verzekeren, mijne heeren! dat mijn broederhart den jongeling niet schuldig kan noemen, aan eene laagheid, waaraan ik geenen naam weet te geven. Neen, niet dan de schandelijkste leugentaal heeft hem verdacht doen voorkomen, aan eene misdaad, waartoe hij even min als ik in staat was. Het is waar, hij is wat loszinnig, en weet zich niet genoeg in te toomen; maar hij is nog jong, en zijn wereldlijke stand verpligt hem niet tot die zedelijke en godsdienstige ingetogenheid, welke er van ons, dienaren van den Heer, geëischt wordt; doch inwendig klopt in zijnen boezem, niet minder dan in den mijnen, een hart voor de eer en deugd; en hoewel ik het dikwijls met leedwe-

Digitized by Google

zen heb moeten opmerken, dat zijne beginselen niet meer zoo vlekkeloos rein met de leer onzer heilige Kerk overeenstemmen, en hij zeer naar de leerstellingen der Protestanten overhelt, zoo heb ik hem daarom niet uit mijn hart kunnen bannen, wijl ik onder uwe gezindheid ook zeer vele edele, brave en godvruchtige menschen ken, die, beleden zij de alleen ware leer, tot een sieraad en voorbeeld voor de leken mijner Kerk zouden verstrekken; onder welke ik in de eerste plaats u mijnheer VAN MANDELE, en uwe dochter, benevens den kundigen arts van ons garnizoen, mag noemen.»

«Waarlijk, mijnheer VOLTE!» sprak thans de heer DE VERONA, «deze getuigenis is voor u niet minder vereerend, dan voor ons, wijl wij niet gewoon zijn, dit uit den mond uwer collega's te hooren; doch....»

«Allen hebben ook niet die echt liberale opvoeding genoten, welke ik het geluk had, te mogen ontvangen; doch hetgeen ik u zeg, is de waarheid, en daarom zal het u niet vreemd toeschijnen, dat ik de vrijheid nam, mij tot u te wenden, in de hoop, van u een goed woord voor mijnen rampspoedigen broeder toe te spreken.»

«Ik behoef immers mijne betuiging niet te herhalen?»

«Neen, mijnheer! maar ik wenschte u evenzeer van de onschuld mijns broeders te overtuigen, als ik voor mij zelven hiervan verzekerd ben; want dan zou het u geene opoffering zijn, hetgeen ik u wensch voor te stellen. — Weet dan, mijnheer! dat de

Digitized by Google

regter, op mijn aanhoudend aandringen, er in toegestemd heeft, mijnen broeder onder borgtogt te ontslaan.»

«Hoe!» riep de advokaat Riant, met groote bevreemding, «onder borgtogt? Neen, dit is niet mogelijk, want zijne zaak is crimineel.»

«Het kan zijn; maar het is de waarheid, wat ik de eer heb, u mede te deelen. Nu zou het mij niet moeijelijk vallen, onder mijne vrienden een paar lieden te vinden, die den verlangden borgtogt van tien duizend francs voor hem wilden stellen; maar de regter verlangt een of twee personen, die hem vroeger kenden, en die tevens door hun karakter en hunnen borgtogt, het bewijs voor de waarheid zijner onschuld leverden.»

«En die persoon ben ik ongetwijfeld?» vroeg de heer van Mandele min of meer bedremmeld.»

«Ik kende geen' edeler en braver man, dan gij; doch, hoezeer de dienst, welke gij mijnen ongelukkigen broeder hierdoor zult bewijzen, te groot is, dan dat ik dezelve ooit naar verdienste zou kunnen roemen, moet ik u er echter bij berigten, dat, hoe groot de borgstelling ook wezen mogt, ik in staat ben, u daarvoor den hechtsten waarborg te stellen, daar eenige mijner geestelijke broeders, benevens mijn' persoon, bereid zijn, u schriftelijk zekerheid voor de storting van dit kapitaal te bieden.»

«Gij verrast mij zeer met dit voorstel, en het smart mij, u te moeten betuigen, dat gij mij er door in verlegenheid brengt.»

«Dat moest ik verwachten, mijnheer! en daarom

Digitized by Google

kon ik ook naauwelijks besluiten, er toe over te gaan; doch uw edeldenkend gemoed is te zeer boven alle vooroordeel verheven, om eenen jongeling, wien gij vroeger uwen vriend noemdet, deze dienst te weigeren: integendeel, ik heb hem dezelve toegezegd, en ons eerwaardig opperhoofd u deswege als den regtschapensten man van deze stad doen kennen.»

«Maar, heer pater! ik heb zulk een kapitaal niet beschikbaar, en ik moet u ook bekennen, dat het karakter van uwen broeder....»

«Gij hebt volkomen gelijk, mijnheer! in uwe plaats zou ik even zoo redeneren; maar buiten den vasten waarborg, dien wij, geestelijken, u zullen leveren, zal uwe handelwijze in deze stad van een onberekenbaar nut wezen, daar dezelve het edel, rondborstig gemoed uwer natie, in het helderste daglicht zal stellen, en niet weinig zal medewerken tot aankweeking van die eensgezindheid en broedermin, welke zoo noodzakelijk tusschen dit volk en het uwe is.»

Zulks ontken ik niet, heer pater! en nogtans....»

«Bereken eens, mijnheer! welke heerlijke gevolgen uwe vriendschapsdienst hier ter stede met zich zal brengen! Thans verdenkt men uwe natie van inhaligheid en overheersching. Vele slechte lieden pogen op allerlei wijze kwaad zaad in de gemoederen onzer leken te strooijen. Wij trachten dit wel allezins te keer te gaan, maar dit onkruid wast altijd welig en tierig, te midden van het graan, wanneer de akker niet behoorlijk beplocgd is; en dat is hier juist het geval: komt gij nu met uwe borgstelling

Digitized by Google

mijnen broeder te hulp, dan zal het zijn: «Zie, dat deed een ketter, een dier schraapzieke Hollanders, die zich hier onder ons hebben nedergezet, om ons uit te zuigen of te begluren! Dit is toch geene daad van een' boosaardig' mensch: want hij stak zijne hand uit ter redding, niet van een' geus, van een' afvalligen, maar van eenen zoon der ware Kerk, van eenen broeder eens geestelijken, en zulks op de bede van dien pater, die aan hem het behoud zijns broeders verschuldigd was.»

«Ik ontveins dit alles niet, mijnheer! maar....»

«En dan de genoegdoening voor uw eigen hart. Welk een schoon gevoel moet het u niet aanbrengen, zonder eenige bepaalde opoffering zoo veel goeds te kunnen stichten; tot nut en heil van het vaderland op zulk eene schitterende wijze werkzaam te kunnen wezen, en daarbij een' jong' mensch, wiens geluk of rampspoed thans in uwe hand berust, van de schande, van den dood te kunnen redden! Neen, mijnheer! ik zou uwe edele ziel beleedigen, indien ik twijfelde; ik zou de Godheid onteeren, wanneer ik aan uwe hulp wanhoopte. — Doch ik wil u niet overhaasten; uit eigene vrije beweging moet gij handelen: vergun mij alleen, morgen ochtend bij u te mogen komen, om uw besluit te vernemen.»

Gevleid door de laaghartige lofspraak van eenen man, wiens uiterlijk voorkomen deftigheid en waardigheid kenmerkte; wiens gelaat, op elken trek waarheid te kennen gaf; in wiens vroom oog geen zweem van bedrog vonkelde, en die nogtans inwen-

Digitized by Google

dig den duivel eene vaste plaats bereid had; verlokt door den schijn, dien de geestelijke deed schitteren, had hij reeds ten deele besloten, diens broeder te helpen; doch hij schaamde zich voor den advokaat, en vooral voor zijnen vriend, den geneesheer: daarom toonde hij zich voortdurend weigerachtig; maar toen pater JOHANNES, in het slot zijner rede, hem voorstelde, zich daarop te bedenken, nam hij dit terstond aan, met belofte, zijn stellig besluit hem den volgenden morgen te zullen mededeelen.

Onmerkbaar kreeg hierop het gesprek eene andere wending, waarvan de geslepen geestelijke niet naliet, dat gebruik te maken, hetwelk thans in zijn belang door hem noodig werd geacht. Natuurlijk liet hij niet na, de goedheid en weldadige regering van den Vorst, dien de huichelaar den vader zijns volks noemde, en wien hij hoog vereerde, met de vleijendste woorden te roemen; gelijk hij zich niet minder lofwaardig deed hooren, over al de pogingen, door den Koning aangewend, ter verlichting en bescherming des volks, zoo door het schoolonderwijs, als andere middelen. Hij zwoer, een verklaard vijand te zijn van die verkeerde handelwijze zijner collega's, die de domheid en het bijgeloof bij de smalle gemeente, als de steunpilaren der ware Kerk beschouwden; terwijl hij er van overtuigd was, dat ware kennis en onbekrompene begrippen in het godsdienstige, de hoeksteenen van het gebouw des geloofs uitmaakten, tot welks oprigting hij al zijne krachten wijdde; doch met smartelijk gevoel kwam hij er voor uit, dat hij vaak werd miskend, en niet

Digitized by Google

zelden ondervinden moest, hoe ver de dweepzucht en het bijgeloof onder zijne geloofsgenooten een' voortdurenden slagboom opwierpen tot die eensgezindheid onder de Christenen, waarvan de noordelijke provinciën zoo vele schoone voorbeelden opleverden.

Natuurlijk moest deze taal welkom wezen bij een paar mannen, die met hart en ziel aan hun vaderland gehecht waren; hoezeer zij dit niet zoo lieten blijken, als dit wel had betaamd, uit vrees, van er den advocaat Riant, van wien men wist, dat hij in deze gevoelens niet onvoorwaardelijk deelde, door te ergeren. Helaas! door zijne ware gevoelens te verzwijgen, brengt men dikwijls meer kwaads te weeg, dan men wel vermoedt. Men gelijkt alsdan de zonneschijf, die door den nevel schuil gaat, als schaamde zij zich den vuurgloed, dien zij bij helder weder verspreidt. Voor de zaak van waarheid en regt moet men nimmer aarzelen, rond uit te komen. Ach, zij heeft zoo weinig ware vereerders! En blijven ook deze achterlijk, — wagen ook deze het niet, zich op den voorgrond te vertoonen: hoe zeer moet het rijk der duisternis en der leugen dan niet winnen!

Ten hoogste ingenomen met de betuigingen eens mans, die reeds in zijn hart over de ligtgeloovigheid der beide mannen juichte, zonder te bedenken, hoe wars het edel gemoed is, om in den kerkleeraar, die de deugd op de lippen heeft, eene zwarte ziel te vermoeden, verheugde zich de heer van Mandele, in den broeder van Gerard zulk een'

Digitized by Google

regtschapen mensch aangetroffen te hebben. Ook de geneesheer DE VERONA kon zijne bewondering over dit karakter niet terug houden; doch de advocaat RIANT deed er het zwijgen toe: hij kende den geestelijken heer beter, dan deze zelf vermoedde, maar hij vond het niet raadzaam, iets hiervan te laten blijken: daarom stond hij ook dadelijk op, zoodra hij bemerkte, dat pater JOHANNES zijnen driehoekigen steek opnam, om met hem het gezelschap te verlaten, ten einde niet gehouden te zijn, na het vertrek van den geestelijke, zich over hem uit te laten.

«Gij zult immers tot de borgstelling niet besluiten?» vroeg terstond de doctor, toen de beide andere heeren vertrokken waren, aan zijnen vriend VAN MANDELE.

«Hoe denkt gij er over, doctor?»

«Ik voor mij deed het niet: want, hoe schoon ook de woorden van den geestelijke waren, zoo was er echter zeer veel bombast onder:»

«Maar, vader! wanneer gij nu, buiten uwe schade, den armen jongen kondet redden?» merkte SOPHIA aan.

«Gij vergist u, mejufvrouw!» hernam de arts: «door deze borgstelling wordt hij wel uit zijn arrest ontslagen, maar dit bevrijdt hem niet van zijne teregtstelling voor het hof, wanneer hij in staat van beschuldiging gesteld wordt.»

«Ik wil mij er eerst rijpelijk op bedenken,» besloot de heer VAN MANDELE, terwijl hij terstond het gesprek op den broeder van GERARD bragt, en zijne verwondering te kennen gaf, hoe iemand van zulke

Digitized by Google

liberale beginselen, in *Luik* eenigen opgang als geestelijke kon maken.

« Dit komt mij ook onbegrijpelijk voor, » antwoordde de doctor; « doch het valt moeijelijk, om enkele geestelijken juist te leeren kennen. Niet zelden dragen zij een masker, waarachter zij meesterlijk hunne ware begrippen weten te verbergen. Nogtans wil ik hiermede niet te kennen geven, dat pater JOHANNES niet opregt is. »

« Mij dunkt, vader! dat, wanneer alle Roomsche kerkleeraars van zulke beginselen waren, dan zou er zulk eene sterke afscheiding tusschen de beide groote afdeelingen der Christenheid niet bestaan? »

« Dat geef ik u toe, mijn kind! maar men vindt ze zoo weinig, die zoo spreken en handelen; zelfs in *Holland* zijn zij dun gezaaid. »

« Door hen wordt de oneensgezindheid levendig gehouden, » merkte de heer DE VERONA aan, « wijl zij zeer wel weten, dat, wanneer zij hierin niet alzoo te werk gaan, de scheidsmuur spoedig zou vallen, die thans tusschen roomsch en onroomsch opgetrokken blijft. »

« In een land als *België*, zouden dergelijke geestelijken als pater JOHANNES, toch een onberekenbaar nut kunnen stichten. »

« Wanneer hij werkelijk de man is, dien hij heden avond vertoonde, is het jammer, dat zijne ondergeschikte betrekking hem buiten de gelegenheid stelt, dat nut te verbreiden, hetwelk zijne opgehelderde denkbeelden doen vermoeden. — Maar ik moet morgen toch bij den een' en ander' eens naar hem

Digitized by Google

vernemen. Zonderling komt het mij echter voor, dat ik hem nooit hoorde noemen. Mij dunkt, dat iemand van zulke beginselen niet verholen kon blijven. Hij moet hier als eene ster van de eerste grootte lichten.»

«Ik heb u reeds sedert eenige keeren naar *Parijs* willen vragen: hebt gij heden geen nieuws van daar gehoord?»

«Neen, het schijnt er doodstil, en de bevolking moet er tot rust gekomen zijn.»

«Daar twijfel ik toch aan: die aanspraken bij de gedeputeerden bevallen mij niet; de oppositie is te groot, en wanneer dit bij eene Kamer, als die in *Frankrijk*, het geval is, dan vrees ik altijd voor botsingen tusschen het bestuur en het volk. Dit is ook bij onze staten-generaal in de laatste zitting gebleken, alwaar de Koning, alleen door zich eenmaal krachtvol te houden, de overhand verkregen heeft. Maar nieuwsgierig ben ik naar de aanstaande zitting; vooral, omdat die alsdan te *Brussel* zal gehouden worden.»

«Ja, het zal er veel van afhangen, hoe de leden der Kamer zich gedragen zullen: maar jammer is het, dat die van de zuidelijke gewesten, meestal vijandig tegen die van de noordelijke overstaan.»

«Dit kan niet anders: zoodra tweederlei belangen dit volk van een scheiden, zoo lang is er aan geene regte verbroedering te denken: de Koning moge werken zoo veel hij wil, en toegeven zoo veel hij slechts kan.»

Digitized by Google

«Ligt dit dan in den aard der beide groote afdeelingen van dit rijk?»

«Neen, maar wel in de godsdienst; deze is de scheidspaal, die hen altijd van een zal houden, welke middelen daartegen ook worden aangewend. Had *Holland* eene uitgestrektheid als *Frankrijk*, dan ware het niets; want dan had het de magt ook als NAPOLEON, om hen te dwingen; doch thans is dit zoo niet, en in dien zin behoort gij de toegeeflijkheid van het Gouvernement te beschouwen. Het ontbreekt het bewind niet aan den wil, maar wel aan de magt, en dit weten de onruststokers zeer wel; daarom zijn zij zoo stout, en komen zij met eischen openlijk te berde, welke zij onder den keizer der Franschen niet hebben durven kikken.»

«Het is toch jammer van zulk een schoon land, dat alles in zich vereenigt, wat tot deszelfs welvaart en bloei noodzakelijk is! Ik heb deze week de tentoonstelling te *Brussel* eens bezigtigd, en ik kan u verzekeren, dat ik alles aldaar in zulk eenen rijkdom heb vereenigd gezien, dat geen ander land dit kan overtreffen....»

«Dit is mij bekend, en *Brussel* is niet in staat, al de vreemdelingen te kunnen herbergen, die uit alle oorden van het rijk, en zelfs uit vreemde landen herwaarts komen. Ook ik ben er getuige geweest van die schatten van kunst, geest en arbeid, welke er met de verkwistendste hand zijn ten toon gesteld. Ik ontmoette er onze ministers VAN GOBBELSCHROY en LA COSTE; doch op hun uiterlijk gelaat stond niets dan die nationale trots te

Digitized by Google

lezen, waarmede zij door de ruime zalen van het prachtige gebouw wandelden, alsof *Nederland* aan hun bestuur, dien bloei te danken had, welken het genoot.

Dit beäamde de heer VAN MANDELE ten volle, die vervolgens breed uitweidde over al de schoonheden, op die tentoonstelling waargenomen, en de schitterende feesten, die dezelve opleverde. Zelfs gedacht hij nog met een' schaterenden lach, de talrijke struikelingen, die een aantal dames op den zondag avond maakte, toen de, op een' hoogen paal, met vuurwerk opgevulde zwaan, te midden van de duizende aanschouwers op het marktplein voor het stadhuis, hare vleugels wijd uitspreidde, en eene zee van vuur uitbraakte, die den stikdonkeren nacht eensklaps in vollen middaggloed herschiep, en de lucht, waarin de ontelbare vuurvonken elkander sissend kruisten, van het gejuich deed daveren; doch er niet op bedacht waren, dat de vlammende slangen, na derzelver grootste kracht uitgeput te hebben, spoedig naar den grond dalen, en het plein in vuur zouden doen zwemmen. Dit vond weldra plaats, en deed het gejuich verwisselen met kreten van angst en vrees, daar de aangelegene straten niet wijd genoeg waren, om, benevens de aanschouwers, al de vlugtenden te kunnen bevatten, die al achteruit deinsden voor de vuurzee, welke op de zware keijen van het marktplein met elken polsslag toenam.

De heer VAN MANDELE, zich nog vervrolijkende over den goeden geest, die op het feest der ten-

Digitized by Google

toonstelling scheen te heerschen, betuigde in vollen ernst, dat men in *Brussel* niet half zoo woelziek was, dan in *Luik*, wijl hij zeer wel bemerkt had, dat de geestelijkheid er dien invloed niet uitoefende, en ook de volksmenigte niet zoo slaafsch er aan gehecht was, als in zijne woonplaats.

«Ja, gij moest dit slechts bij de eene of andere gelegenheid, waar dit te pas mogt komen, kunnen gadeslaan, dan zoudt gij wel anders spreken, mijn waarde vriend!» merkte de doctor grimlagchende aan, terwijl hij te gelijk opstond, om heen te gaan.

«Wacht noch eens even, opdat ik u dit tegenspreke. Ik heb die groote processie van de Heilige *Gudule*, die juist nu op zondag inviel, mede aanschouwd. Ook ben ik bij het vieren van de hooge mis tegenwoordig geweest; doch dit kan ik u op mijn woord verzekeren, dat er, zoo min bij den optogt, als in de ruime kerk, de minste eerbied plaats vond. Opgepropt op elkander en vrolijk schertsende, luisterde de menigte naar de muzijk, welke door het geraas geheel verdoofd werd, en waarin het militaire commando van: *op schouder 't geweer!* en dergelijken, aan de, te midden der kerk geschaard staande soldaten, slechts wanklanken opleverde. Had nu bij de bevolking der residentie dat dweepachtig bijgeloof plaats, als hier heerscht, dan zou....»

«Gij vergeet geheel, vriend! dat *Brussel* toen aan vreemdelingen, onder welke zeker twee derde Protestanten waren, stellig zoo vele zielen telde, als het inwoners bevatte.»

Digitized by Google

«Dat stem ik u toe, maar geen' den minsten geest van godsdienst werd ik gewaar: integendeel, blijkbaar stak het volk met de processie den draak.»

«Dat geloof ik gaarne, en in eene stad als *Brussel* kan dit niet anders, wijl de meeste ingezetenen te veel met vreemdelingen in aanraking komen, die dit alles voor dwaasheid houden. Trekt men nu daartegen te veld, dan doopt men zich zelven met den naam van bijgeloovig dom; en alles wil en kan de mensch zijn, maar de domheid is te verachtelijk, om immer voorgestaan te worden. Schijnbaar bespotten derhalve de Brusselaren een aantal kerkgebruiken, wijl hun gezond verstand dezelve niet kan verdedigen; en evenwel is men er heimelijk mede ingenomen, daar het onverstand dezelve als een noodzakelijk, als een noodwendig aanhangsel tot de godsdienst beschouwt; in den waan, dat deze hoofdzakelijk in het uiterlijke gelegen is, met voorbijzien van de betuiging des Heeren, dat dezelve in geest en in waarheid bestaan moet.... Maar nu blijf ik ook geene minuut langer.»

«Nog één woord, doctor! Onder de militairen in de St. Gudule-kerk, herkende ik een' onderofficier, die een Protestant is, en nogtans moest hij op het commando ook al het geweer presenteren, en bij het opheffen van het *misericorde*, met al de geloovigen nederknielen. Had hij nu geen regt gehad, zich hiervan te verschoonen?»

«Ja, dat beslis ik niet: doch wij kunnen er best uit zien, hoe leugenachtig die aantijgingen van velen uit dit volk zijn, alsof de Roomsche eeredienst

Digitized by Google

door het bestuur onderdrukt werd. O, mogten de menschen toch het oog voor de waarheid niet sluiten, dan zouden er zoo vele klagten versmoren, en de zegeningen beter gewaardeerd worden, die wij in zulk eene ruime mate mogen smaken!.... Vaarwel, beste vriend! spoedig hoop ik u met uwe dochter ten mijnent te zien; althans de mijne verzoekt u, Sophia! niet te verzuimen, haar morgen middag tot de beloofde wandeling af te halen.

«Neen, ik zal dit niet vergeten, doctor!» klonk liefelijk de zachte stem van het meisje, die daarop den geneesheer uitgeleide deed.

Den volgenden morgen gelukte het inderdaad pater Johannes, den heer van Mandelz tot berg voor zijnen broeder over te halen; waartoe de verzoeken van de onervarene Sophia, die zoo veel op de goedhartigheid haars vaders vermogt, wel het meeste hadden bijgebragt.

Dien ten gevolge werd dien zelfden ochtend alles tot voorloopige in vrijheidstelling van Gerard Volte vereffend, en hij zelf tegen den avond op vrije voeten gesteld, onder de stellige belofte, van de stad niet te zullen verlaten, en bereid te wezen, telkens ter plaatse te verschijnen, waar de regter hem mogt ontbieden.

Dronken van blijdschap over het onverwachte geluk, hetwelk den verdachten jongeling te beurt viel, vloog hij nog op hetzelfde uur naar den man, die hem zoo belangeloos geholpen had. Waren nu zijne woorden waarheid geweest, en had hij inderdaad dat edel karakter bezeten, hetwelk hij thans liet

Digitized by Google

blijken, voorzeker zou de waardige VAN MANDELS alsdan de reinste zelfvoldoening gesmaakt hebben; maar zijn boos gemoed was terstond op middelen bedácht, om het verkregen voordeel uit te breiden, en zich zoo diep in de gunst van den goedhartigen Hollander te dringen, dat hij, hoedanig dan ook de afloop van het proces wezen mogt, er niet dan bij winnen kon. Daarom verzuimde hij niet, den waardigen VAN MANDELS dagelijks zijnen dank te betuigen, en daarbij gezindheden te laten blijken, die den niets kwaads vermoedenden man, edel en braaf moesten voorkomen: doch had deze in het hart van den nietswaardigen kunnen lezen, — had hij kunnen vermoeden, met welke misdadige oogmerken, de reeds zwaar beschuldigde jongeling zwanger ging, hij zou hem met afgrijzen van zich gestoten, met zijnen vloek den ondankbaren overladen hebben; maar zijne goedheid kon niet bedenken, hoe ligt een duivel de gedaante van eenen engel aannemen, en een booswicht het masker der deugd voor het satersgezigt hechten kan.

Digitized by Google

8.

In zijnen vergulden armstoel en met de sieraden van zijnen geestelijken stand omhangen, zat de Bisschop van *Luik* een oogenblik van de plegtige dienst, welke hij op den feestdag van *Maria Hemelvaart* in de hoofdkerk had verrigt, uit te rusten. Op zijn volbloedig gelaat waren alle sporen van zorg verdwenen; zelfs zweefde er een lachje om de volle wangen, die zijn mannelijk aangezigt bedekten.

Ofschoon reeds in de veertig jaren, had hij nog een jeugdig voorkomen; zijne meer dan gewoon rijzige gestalte scheen door het geestelijk sneeuwwit, met goud omboord, gewaad nog vergroot te zijn; de prachtige bisschopsmuts, had hij van de krullende lokken genomen, en, nevens den mijter, voor zich op de tafel nedergelegd. Al zijne gedachten schenen zich met iets zeer belangrijks bezig te houden, hetwelk hem buitengewoon aangenaam moest wezen; want het pinken zijner oogen, en het gestadig opheffen van zijnen wijsvinger, bewezen, hoe zeer deze overdenkingen hem streelden, en met welke verwachtingen hij zich vleide. In die stelling zal hij zich ongeveer een half uur hebben bezig gehouden, toen een zacht tikken op de kamerdeur hem uit zijne mijmeringen wekte. IJlings naar de schelkoord

Digitized by Google

grijpende, en hevig daaraan trekkende, klonk de zware metalen schel luide door den lang gewelfden gang van het bisschoppelijk paleis. Dit was het teeken voor den wachtenden persoon, om binnen te komen; die hierop de hechte, met rijk tapijtwerk pronkende, deur op derzelver hengsels deed draaijen en binnen trad. — Het was pater Johannes, die op nieuw met eene geheime zending naar *Brussel* belast geweest zijnde, terug gekomen was, en den Bisschop een' met dubbel rood lak verzegelden brief overhandigde.

« Zijt gij waarlijk reeds terug, mijn zoon? » vroeg de Bisschop op zulk een' minzamen toon, dat pater Johannes een' gloed van vreugde op zijne wangen voelde te voorschijn komen. — De jonge geestelijke was dit nooit van hem gewoon geweest: integendeel hadden zijne strengheid en hooghartigheid, hem altijd meer vrees dan vertrouwen ingeboezemd; terwijl deze zachtheid geheel met zijnen aard en zijn karakter streed. — « Zoo spoedig had ik u niet verwacht. En hoe is het in *Brussel* gesteld? » vroeg hij weinige oogenblikken daarna, terwijl hij den brief met alle omzigtigheid ontzegelde en opende.

« Het is er rustig, uwe Eminentie! doch sedert de roemrijke omwenteling in *Parijs*, in de hoogste spanning. »

« Men is er immers wel omzigtig genoeg? »

« Over het algemeen, ja; doch de inwoners zien zoo reikhalzend naar den bepaalden dag uit, dat ik waarlijk bevreesd ben, dat het bestuur daarvan de lucht zal krijgen. »

Digitized by Google

«Geen nood, mijn zoon! Voor het grootste deel zijn deze heeren onze zaak toegedaan; zoodat er van deze zijde geen gevaar te vreezen is.»

«Ook sprak men, dat de minister VAN MAANEN er eerstdaags verwacht werd.»

«Dit zou niet goed zijn, mijn zoon! want deze man is juist de eenige, die te vreezen is. — Maar van waar hebt gij dit berigt? — want mijne correspondenten uit *'s Hage* schrijven mij er niets van.»

«Het was slechts een gerucht, uwe Eminentie! doch wanneer gij de depêches slechts gelieft in te zien, zult gij waarschijnlijk wel spoedig ontdekken, wat er van deze zaak zij.»

Met dat strakke, onderzoekende oog, hetwelk den geestelijken opperherder zoo eigen was, sloeg hij thans den inhoud der ontvangene papieren gade: doch uit zijne blikken bleek het pater JOHANNES spoedig, dat de berigten hem niet zoo voldeden, als hij wel verwacht had. Maar zoodra de Bisschop dezelve allen had gelezen, kwam het den pater voor, dat zijne Eminentie, over het algemeen genomen, er nog al mede tevreden was; terwijl hem dit ook, na eenige oogenblikken overdenkens, bevestigd werd uit de vraag van den Bisschop: of de geestelijkheid in *Brussel* met de gesloten overeenkomst werkelijk zoo in haren schik was, als dit uit den inhoud des briefs van den heer DE POTTER, die zich te *Parijs* bevond, scheen te blijken?

«Wanneer ik uwe Eminentie hierop rond moet antwoorden,» sprak pater JOHANNES, «dan moet ik dit betwijfelen; doch de noodzakelijkheid, om zich met

Digitized by Google

de liberalen, ter bereiking van het groote doel, te vereenigen, maakte de verbroedering noodwendig.»

«Ja, dat is zoo; doch op den duur is hier geen heil van te verwachten. Ware *Brussel* eene zoo gedienstige stad als *Luik*, dan zou dit niet noodig wezen; doch nu moeten wij wel van twee kwaden het beste kiezen, waarvan wij dan ook alles goeds willen hopen. — En wat was het gevoelen van den heer DE HOOGVORST?»

«Volkomen dat van uwe Eminentie. Hij zal geheel in overeenstemming met uwe bedoelingen handelen, zoodra uwe Eminentie volkomen op die van *Luik* kan rekenen.»

«Dit kunnen wij. Uwe pogingen met de liberalen hier ter stede, worden immers altijd nog met eene goede uitkomst bekroond?»

«Voorzeker, uwe Eminentie! vooral, nu al de liberale dagbladen denzelfden toon met de onze aanslaan. — Maar ik acht het volstrekt noodig, uwe Eminentie aan de belofte, mijnen broeder gedaan, te herinneren. Heden over acht dagen moet zijne ongelukkige zaak voor het hoog geregtshof dienen, en hij is stellig, wanneer uwe Eminentie hem niet redt, verloren.»

«Hoe zal ik dit, mijn zoon? Gij weet toch, hoe weinig invloed wij, geestelijken, op het regt uitoefenen. Waarom toch ging uw broeder zich aan zulk eene schandelijke misdaad te buiten?»

«Vergun mij, uwe Eminentie te herinneren, dat het lastertaal is, welke slechts door onze vijanden uitgevonden is, om den jongeling te verderven.»

Digitized by Google

«Welk voordeel zou men hiervan kunnen oogsten? Ware het nog onze hooge persoon, dien men met zulk eene klad zou willen bezwalken, dan liet zich dit nog eenigzins hooren; doch uw broeder, een onbeduidend jong mensch, zonder vermogen, zonder geboorte.... Zeg mij: zou men wel reden hiervoor hebben?»

«O, meer dan uwe Eminentie wel vermoedt! In de meeste estaminets en op alle openbare plaatsen, waar het gepeupel bij een komt, en wij in onze betrekking niet kunnen verschijnen, vertoont zich mijn broeder met zijne vrienden! Dáár snijdt hij hoog op van de onschatbare voordeelen, die wij op onze ingeleverde petitiën verkregen hebben; dáár bewijst hij het onberekenbaar nut, hetwelk de vrijheid der drukpers, die van het onderwijs en de godsdienst, den volke aanbrengt; dáár vuurt hij, door zijne redenen, of door het voorlezen van krachtige betoogen uit de dagbladen, den ijver van het volk aan, en wint hij hetzelve voor onze edele zaak. Gewis, uwe Eminentie! *Luik* is in dezen alles aan mijnen broeder verpligt, en zegepraalt ten laatste ons geheiligd regt, dan zal men voor het grootste deel dit aan hem verschuldigd zijn. Uwe Eminentie gevoelt dus de noodzakelijkheid, eenen jongman van den afgrond te redden, waarop hij wankelt, alleen uit de erkentenis van de verpligting, die het vaderland aan hem heeft.»

«Hoe gaarne wij hem zouden willen bijstaan, zoo weten wij waarlijk daartoe geen geschikt middel.»

Digitized by Google

«O, wanneer uwe Eminentie den procureur-generaal of den president van het hof....»

«Neen, mijn zoon! dit is onmogelijk. Wij mogen onze priesterlijke waardigheid aan geene weigering blootstellen. — Doch wees gerust; ik zal mij er op bedenken.»

«Gij redt hierdoor voor het vaderland een' zijner edelste zonen. Kan ik er dus staat op maken?»

«Is mijn bisschoppelijk woord u geen genoegzame waarborg?»

«O voorzeker, uwe Eminentie! doch mag ik u, er nog eenmaal aan komen herinneren?»

«Wij zullen u daartoe wel voor ons doen ontbieden. — Doch zeg mij eerst: wie is zijn beschuldiger?»

«De jood DAVID, aan wien hij den wissel zou gedisconteerd hebben; doch ik voor mij ben er zeker van, dat het niemand dan een zeker heer VAN MANDELE is, die uit wraakzucht, dat zijne dochter door mijnen broeder bemind werd, welke haar, daar zij tot eene kettersche familie behoorde, bijna in den schoot onzer heilige Kerk had terug gebragt, hem doodelijk vijandig zijnde, dezen strik gespannen heeft.»

«Hebt gij mij niet gezegd, dat deze heer hem, door zijne borgstelling, uit zijn arrest heeft doen ontslaan?»

«Uwe Eminentie heeft dit wel onthouden. Dit is op mijn aanhouden geschied, toen ik hem deed opmerken, dat ik niet onbekend was, hoe waarschijnlijk het ware, dat hij de hand in het ongeluk mijns broeders had gehad.»

Digitized by Google

«Gij verhaalt mij daar iets, dat ik moeijelijk met de waarheid kan overeenbrengen. Doch is die man geen Hollander en een ketter?»

«Juist, uwe Eminentie! en deze menschen zijn zoo geslepen, dat zij zelfs het onwaarschijnlijkste mogelijk kunnen maken.»

«Gij vergeet, mijn zoon! dat ook wij tot die natie behooren.»

«Neen, uwe Eminentie! zulks is mij zeer wel bekend; maar uw geslacht viel nooit der ware Kerk af, en door uwe plaatsing op dezen bisschoppelijken zetel, behoort uwe Eminentie tot de getrouwe Belgische natie, wier gehechtheid aan uwen geheiligden persoon u bekend is.»

«Wij zullen u nader doen roepen, mijn zoon! zoodra wij uwe dienst weder mogten noodig hebben,» antwoordde hierop de hooge kerkdienaar, die hem vervolgens, door een' genadigen wenk met de hand, het bewijs deed, dat hij vertrekken kon.

9.

Voor de ruime geregtszaal van het crimineel hof, stond reeds vroegtijdig een piket soldaten van de 11e. afdeeling, ten blijke, dat er dien morgen regtszitting zou plaats hebben. Twee schildwachten wandelden er op de breede plaats heen en weder, on-

Digitized by Google

verschillig, wie er het doemvonnis zijns geluks, dat des doods voor zijne eer, ontvangen zou. Tegen tien uur zou de zitting aanvangen. De persoon, wiens regtsgeding dien dag stond behandeld te worden, was Gerard Volte. Steunende op zijne magtige beschermers, had hij stoutmoedig zijne onschuld blijven beweren, en bij den regter van instructie, zoo dikwijls hij ontboden werd, volgehouden, niets van den valschen wissel te weten. Desniettemin had de Kamer genoegzame redenen gevonden, hem in staat van beschuldiging te stellen, en het *cour d'assises* voor *Luik* bevolen, hem voor hetzelve te doen verschijnen. Met eenen voorbeeldeloozen spoed had de regtbank deze zaak behandeld, om hem nog gedurende de zitting van de maand Augustus, te kunnen vonnissen. Vol vertrouwen op zijne stoutmoedigheid, had hij alle denkbeeld van eene vlugt verre van zich geworpen, en bleef hij vast besloten, het uiterste te wagen. Vrijwillig begaf hij zich dus naar het geregtshof, daar ook deze regtbank zijne borgstelling had laten doorgaan, en, tegen de wet, hem zijne vrijheid had doen behouden. Nog vóór dat de regters op de amphitheaters wijze gebouwde vierschaar plaats hadden genomen, had Gerard zich aan den deurwaarder van het hof doen kennen; die hem daarop in gijzeling nam, en aan de justitie-dienaars overgaf. Kort daarop werd hij naar zijne plaats in de geregtszaal geleid, en op de bank der beschuldigden, — op dien zetel der oneer geplaatst. Slechs een tiental personen, onder welke zich drie jonge advokaten bevonden, met den redacteur van het dagblad *le Poli-*

Digitized by Google

tique, ROGIER, en een' zekeren DE ROBAULX, zat als toehoorders in eene der banken aan den gepleisterden muur. Vrolijk scheen het zonnelicht door de hooge kruiskozijnen van de antique zaal, waardoor derzelver doodsche gedaante eene levendigheid verkreeg, die de akelige stilte, welke er heerschte, eenigzins scheen te matigen. Achter elkander traden de regters, vijf in getal, behalve de griffier en de advokaat-generaal, uit eene belendende kamer de regtszaal binnen. In hunne gewone ambtskleeding getooid, die hun weinig achtbaarheid bijzette, schoen het, alsof zij met een' zekeren tegenzin deze zitting aanvingen. — Weldra verscheen ook de regtsgeleerde verdediger van den beschuldigden, die zich aan zijne zijde nederzette, en een kort mondgesprek met hem hield; terwijl de regters inmiddels plaats namen. Hierop ging de deurwaarder de getuigen roepen, onder welke de heer VAN MANDELE en de jood DAVID behoorden. Nog twee andere getuigen, de vermeende trekker en de acceptant van den wissel, vulden dit viertal aan, hetwelk door het hof en den advokaat van den beschuldigden gedagvaard was.

Tegenover den beschuldigden voorbij moetende, verwde een ligt rood de wangen van den jongeling, toen een ernstige blik van den heer VAN MANDELE, hem diep in de ziel drong; maar een oog op zijnen verdediger, wiens wenk hem aan zich zelven terug gaf, was genoegzaam, die vale kleur, welke door de veelvuldige zorgen of een losbandig gedrag den jongen mensch alleen beschoren is, er weder op te voorschijn te brengen.

Digitized by Google

Na de aflezing der namen van de getuigen en de acte van beschuldiging, vervolgde de president van het hof van assises de verhooren. Dat van den jood leverde verder niets belangrijks op, dan dat hij getuigde, dat niemand dan Gerard Volte, de beschuldigde, hem den wissel had verkocht. — Doch thans begon het verhoor meer aller aandacht te trekken.

« Maar waarom hebt gij hem dien niet doen teekenen? » was de vraag van den voorzitter, die het verhoor vervolgde.

« Wijl de wissel reeds voorvoldaan geteekend, en ook niet aan hem geëndosseerd was. »

« Hoedanig kunt gij de waarheid van uwe verklaring bewijzen? »

« Uit mijn rekening-courant boek, waar het disconto van dezen wissel met ronde cijfers staat aangeteekend. Ik heb, tot dat einde, mijn boek medegebragt. Mijnheer de president gelieve deze plaats slechts na te zien. »

« En hoe veel is het disconto geweest, waarvoor gij dit papier overnaamt? »

« Niet meer dan tegen beursprijs; dit is zoo de stijl, mijnheer de president! en God beware mij, indien ik ooit van een' eerlijk' man eenigen woeker nemen zou! Ik trok er maar $3\frac{3}{4}$ percent van af. »

« Maar twijfeldet gij dan niet aan de echtheid van dit wisselpapier? »

« God beware mij, mijnheer de president! zulk een geaccrediteerd huis, en waarvan de handteekening mij zoo bekend was... »

« En desniettegenstaande was de acceptatie valsch.

Digitized by Google

Waarom hebt gij dezen wissel niet geteekend?»

«Wijl dit reeds, gelijk ik de eer had aan te merken, in blanco geschied was, en dit alsdan niet te pas komt.»

«Gij hebt de beschuldiging gehoord, Gerard Volte!» sprak thans de president met verheffing van stem: «wat hebt gij daarop aan te merken?»

«Dat dezelve leugenachtig is, en enkel is uitgedacht, om mij te verderven.»

«Waartoe zou iemand zich zoo vergeten? Hebt gij dan in deze stad een' zoo doodelijken vijand, die in zulk een' verren graad de laagheid zou drijven?»

«Dat ik dien heb, is mij uit dit wisselpapier gebleken, waarvan ik niet het minste weet: vooreerst heb ik geene kennis aan dien handel; en ten andere zou elk mensch, die mij er mede zag aankomen, al dadelijk het vermoeden moeten voeden, dat deze zaak niet regt was: hoe veel te meer dan een jood, die veel slimmer, dan elk christenmensch is!»

«Dit bewijst niets in uw voordeel. Gij moet op meerder' grond uwe verdediging voordragen.»

«Het is bekend, mijne heeren! dat ik een ijverig voorstander voor de zaak mijns vaderlands ben. Men weet, hoe veel ik er aan toegebragt heb, — wanneer ik mij slechts tot één zaak wil bepalen, waarvan wij hier de zegenrijke gevolgen zien, — om onze regtsplegingen weder in de Fransche taal, die wij allen kennen en vereeren, boven die platte, lompe en harde taal onzer dwingelanden, te kunnen voeren: dit is aan velen niet vreemd gebleven. Men kende mijnen invloed, mijn streven, mijne verach-

Digitized by Google

ting van alle vrees en gevaar, en de magt, waarmede ik op de gemoederen van dit brave volk werkte. Op het noemen van mijnen naam sidderde het tirannische bestuur, wijl men mij vreesde, uit ontzag voor het volk, welks regten ik voorstond, en welks belang ik met kracht poogde te handhaven. Men zag er tegen op, mij opentlijk aan te randen; daarom moest, volgens het schandelijk en laaghartig gebruik aller gemeene zielen, in het geheim het verraad werken. Men verzon het onware van den wissel; een persoon, op wien ik waarschijnlijk veel geleek, werd naar den wisselaar gezonden, en het schelmstuk kreeg op mijn' naam deszelfs beslag: want dat het geheel eene uitvinding van den Israëliet zou wezen, kan ik slecht gelooven.»

«Maar, wanneer gij dan toch zoo ver in dien raadselachtigen aanslag zijt doorgedrongen, zal het u ook wel bekend zijn, wie de persoon is geweest, die hierin de hand heeft gehad?»

«Dit is mij niet mogelijk, mijnheer de voorzitter! Men is te voorzigtig met dezen aanslag te werk gegaan, in het belang om denzelven niet te doen mislukken; doch was eene gissing eenig bewijs, dan zou ik waarschijnlijk den man wel kunnen aanduiden, die er de ontwerper en uitvoerder van geweest is.»

«Gij moet hier met geene halve woorden spreken, maar ronduit alles zeggen, wat gij tot verdediging uwer onschuld en tot openbaring van een laaghartig bedrijf, hebt aan te voeren.»

«Mijnheer de president,» viel hierop de advokaat

Digitized by Google

van den beschuldigden in, «is het mij geoorloofd te verzoeken, de beantwoording dezer opmerking tot nader uit te stellen?»

«Ik zie geene reden u dit niet toe te staan,» antwoordde de voorzitter met eene beleefde buiging. En hierop zich naar den vermeenden trekker en acceptant van den wissel wendende, vervolgde hij met hen de verhooren, door hunne getuigenis wegens de echtheid van dit papier af te nemen; van welk laatste terstond het tegendeel bleek, dat zoowel de een als de ander volmondig verklaarde, en dit ook door eene geregtelijke acte als extract uit hunne schuldboeken bewezen, dat die wissel volstrekt valsch moest zijn, wijl zij, tijdens den dag der trekking, geene credit- en debet-rekening met elkander hadden. Dat dezelve dus ten eenenmale onecht was, en met het kennelijk doel was uitgegeven, om op eene bedriegelijke wijze er van magtig te worden, gelijk ook werkelijk geschied was, leed geen' den minsten twijfel. Wie zulks had gedaan, was uit de getuigenis van den wisselaar David gebleken; terwijl de talrijke schulden van den beschuldigden, genoegzamen grond opleverden, om de getuigenis van den jood te bevestigen.

De ontkentenis van Gerard kon hem bijgevolg in regten geenszins baten; en reeds scheen de advocaat-generaal voornemens, zijnen eisch tot straf te ontwikkelen, toen de advocaat van den beschuldigden voortrad, en, tot verbazing van de aanwezenden, te kennen gaf, dat in dit regtsgeding een schandelijk verraad, ten aanzien van zijnen cliënt,

Digitized by Google

bestond, hetwelk hij alvorens aan de beoordeeling van het hof in overweging wenschte te geven.

Dit hem door den voorzitter toegestaan zijnde, vroeg hij met luider stem: « wat den heer VAN MANDELE bewogen had, voor een' persoon als GERARD VOLTE, dien hij, in zijne betrekking als Hollander en Protestant, geene de minste achting kon toedragen, eenen zoo belangrijken borg te stellen, welken hij als verloren moest aanmerken, wanneer hij slechts eenigzins aan de misdaad der vervalsching geloof had kunnen slaan, daar het alsdan aan geen' den minsten twijfel onderhevig kon zijn, dat de beschuldigde, op vrije voeten gesteld zijnde, zich door de vlugt zoude gered hebben? Van een' verstandig' man was zulks niet te verwachten: hoe veel te minder van iemand in die betrekking als de heer VAN MANDELE, en als getuige in dit proces hier tegenwoordig! »

Deze rede had zoo zeer de waarschijnlijkheid voor zich, dat zelfs de brave VAN MANDELE er door onthutst werd, en verscheidene oogenblikken noodig had, om zich van den schrik te herstellen, die, door dit gezegde, hem als een last op het hart gevallen was.

« Wat heeft u toch bewogen, mijnheer! » vroeg hem de voorzitter, nadat deze de gewone vragen en eedsaflegging van de waarheid te getuigen, beantwoord had, « zoo zeer voor den beschuldigden in de bres te springen? »

« Niets anders, mijnheer! dan de smeeking van den broeder van GERARD, en mijne goedhartigheid jegens een' persoon, dien ik vroeger met mijne vriendschap vereerde. »

Digitized by Google

« Is dit zoo, Volte? » vroeg hem de voorzitter op zulk eenen twijfelachtigen toon, dat de beschuldigde niet regt wist, wat hij er op antwoorden zou. Doch een wenk van den geslepen' regtsgeleerde, die hem tot zijne verdediging was toegevoegd, redde hem uit de verlegenheid, waarin hij zich bevond. Niet zonder een' hoogen blos, antwoordde de beschuldigde: « Het is waar, mijne heeren! vroeger kwam ik wel eenige keeren bij dezen mensch; doch met de vriendschap, waarmede hij mij vereerde, gelijk hij voorwendt, had ik zoo weinig op, dat ik het eene laagheid in mijn karakter zou beschouwd hebben, met eenen man, wiens kettersche gevoelens en vreemde afkomst bekend zijn, eenen band te snoeren, die mij in eigen oogen zou onteerd hebben. »

« Heer in den hemel, hoe is het mogelijk! » stamelde de heer van Mandele in de hevigste ontroering.

« Maar wat was dan de reden, dat die heer uw borg voor zulk eene aanzienlijke som werd? » vroeg de voorzitter aan den beschuldigden.

« Hierin ligt juist het geheim van de misdaad, waarmede ik beschuldigd word, mijne heeren! » antwoordde Gerard Volte driest weg. « De man had mij leeren kennen, als een' ijverig' voorstander van de regten des volks. Hij zag, hoe ik met alle krachten het geluk van mijne landgenooten voorstond; hij wist, welk eenen invloed ik, zoowel door mijne betoogen in de estaminets, alwaar de kern der Luiksche natie zich verzamelt, als door de bemiddeling mijner vrienden, op den algemeenen geest uitoefende. Vijand van eene Kerk, welke wij het ge-

Digitized by Google

luk hebben, met hart en ziel toe te behooren; wangunstig op het heil, hetwelk de natie door mijne pogingen stond beschoren te worden, en een tegenstander van alles, wat tot onze welvaart en onafhankelijkheid in betrekking staat, moet hij, ter vernietiging van dit alles, op het heilloos denkbeeld zijn gekomen, mij als een der voornaamste gewrochten van hetgeen wij allen wenschten, uit de voeten te maken; zonder te bedenken, dat in elke borst van dit getrouwe volk, waartoe wij allen, hij alleen uitgezonderd, behooren, een en hetzelfde gevoel heerscht; en dat, al mogt het hem gelukken, mij ten afgrond te slingeren, honderden na mij gereed staan, mijne taak op te nemen, en de dwingelandij te keer te gaan, welke afvalligen en scheurmakers over ons dreigen uit te oefenen!»

Deze taal, met klem van rede geuit, miste geenszins die uitwerking op de regters te doen, welke de beschuldigde daarvan verwacht had; doch op het edel gemoed van den bedrogen' VAN MANDELE had dezelve zulk eene ontroering veroorzaakt, dat hij zich buiten staat gevoelde, het langer op de been te houden, zoodat hij genoodzaakt was, naar eenen stoel te waggelen, en daarop plaats te nemen.

«Dit moge nu alles zoo zijn,» hernam de voorzitter; «doch dit bewijst nog niet, dat hij de vervalscher van den wissel zoude zijn.»

«Dit wil ik er ook niet mede te kennen geven, mijne heeren! maar wel, dat het zeer ligt mogelijk is, dat hij van het bekend zijn met de verspreiding van dien wissel, dat gebruik heeft gemaakt, dat ik,

Digitized by Google

als de vervaardiger en verkooper daarvan, werd aangegeven.»

«Maar gij vergeet, dat de getuige DAVID verklaard heeft, dat gij het geweest zijt, die het papier bij hem heeft gedisconteerd.»

«Vergeef mij, mijnheer de president! zulks is mij niet ontgaan. Hij vermeent wel, dat ik het geweest ben, maar uit niets bewijst hij dit. Op zijn boek is mijn naam niet vermeld, maar wel die van een' onbekend' persoon, gelijk hij nu voorwendt. Hij kende mij te wel, dan dat mijn naam hem vreemd zoude geweest zijn.»

«Wat is de oorzaak, DAVID!» vroeg hierop de voorzitter, «dat gij niet den naam van den beschuldigden, maar wel dien van eenen vreemden te boek steldet?»

«Laat mij de eer hebben u te zeggen, mijnheer de president!» antwoordde de Hebreër terstond, «dat op den morgen, wanneer de beschuldigde mij het wisseltje ter discontering aanbood, hij mij stond te zeggen, dat dit niet voor hem was; maar wel voor een' Hollandsch' heer, VAN MAARDEN genaamd, dien ik ook op mijn boek heb aangeteekend, en die gelogeerd was bij den kastelein VAN BURGHEM, in wiens estaminet GERARD VOLTE altijd een patent persoon was.»

«Veroorloof mij, mijnheer de president!» viel terstond de verdediger van den beschuldigden in, «u hierbij eene verklaring van VAN BURGHEM over te leggen, waarin hij, als eerlijk man, te kennen geeft, dat hij dien Hollander nooit bij hem vernacht

Digitized by Google

heeft, niet alleen; maar dat hij zijn etablissement zou geschandvlekt hebben, indien hij er ooit eenen man van die natie herbergde.»

«Wat wilt gij hiermede te kennen geven, verdediger?»

«Niets anders, dan dat dit vermoeden van den getuige geheel bezijden de waarheid is. Hem was toch te veel aan de echtheid van den verkoop des wissels gelegen, dan dat hij op zulk eene onvoorzigtige wijze, zich, tegen een onbeduidend voordeel, denzelven zou geëigend hebben.»

«De naam van den trekker,» antwoordde David snel, «en de mij zeer wel bekende handteekening van den acceptant, waren mij een genoegzame waarborg, daar ik bovendien er den verkooper van kende.»

«Wanneer gij toch met behoorlijke omzigtigheid waart te werk gegaan,» hernam de voorzitter, «dan zoudt gij meerdere waarde in den laatsten endossant en den houder van dit wisselpapier gesteld hebben.»

«Dat geef ik mijnheer den president gewonnen; maar ik kon met geene mogelijkheid eenig kwaad vermoeden in de eerlijkheid van den beschuldigden stellen, die met zoo veel roem, als een opregt aanhanger en voorstander onzer regtvaardige zaak, bekend stond.»

«Gij hebt derhalve een grooter voordeel voor u bedongen, dan de drie en drie kwart percent, welke gij voorwendt?»

«God beware mij, mijnheer de president! dan had ik meer genomen, dan mij volgens den Amsterdamschen wisselkoers toekwam.»

Digitized by Google

«Wat raakt u de Amsterdamsche koers, wanneer gij er een op uw eigen notitieboekje naboudt?»

«Dit kan ik toch niet staan te doen, mijnheer de president! Alles gaat volgens eene behoorlijke beursnotering, hetzij die van *Parijs*, *Londen* of *Amsterdam*, genomen worde.»

«En gij houdt vol, dat gij met niemand, dan met den beschuldigden, den wissel verhandeld hebt?»

«Stellig, mijnheer de president! stellig!»

«Dan hebt gij ook een' valschen naam geboekt, wijl gij wist, dat GERARD VOLTE op dat oogenblik er de houder van was.»

«Maar, mijnheer de president! ik heb u immers komen staan te zeggen, dat hij uit naam van den Hollander mij het valsche stuk aanbood?»

«Dit doet er niets toe: uwe getuigenis is in tweestrijd met uw boek. Waarom zoekt gij dus een' persoon in dit regtsgeding te betrekken, die, volgens uwe eigene aanteekening, in uw schuldboek niet te vinden is?»

«Moet ik u dan nogmaals de geheele geschiedenis staan te herhalen, mijnheer de president! Verneem dan, dat op den....

«Staak dit maar: uwe getuigenis behoort met de daadzaken overeen te komen, wanneer gij verlangt, dat u daarop regt geschiede. Daar nu dit geenszins plaats heeft, kunnen wij er ook die waarde niet aan hechten, welke gij verlangen moogt; gij kunt dus naar uwe zitplaats terug keeren. — Mijnheer VAN MANDELE! gij zeidet ons zoo even, dat gij op de smeeking van den broeder van den be-

Digitized by Google

schuldigden, u bewogen hebt gevoeld, hem die belangrijke dienst van den borgtogt te doen. Is het zoo niet?»

«Juist mijnheer!» antwoordde deze zoo bedremmeld, dat deze bevestiging op de vraag van den voorzitter naauwelijks verstaan werd.

«Wij verzoeken u, mijnheer! ons met bedaardheid te antwoorden. Gevoelt gij u mogelijk bezwaard, wanneer wij u iets vragen, waarop gij ons niet naar waarheid bescheid kunt doen, geef ons dit dan vrijmoedig te kennen; maar poog u niet te verschansen achter eene borstwering van leugens, die hier niet te verdedigen is, en welker losse bouw niet dan tot uw nadeel zou verstrekken.»

Hierop zich tot een' achterwaarts staanden persoon wendende, sprak de voorzitter met verheffing van stem:

«Pater Johannes! mag ik u verzoeken, voor de vierschaar te komen?»

Deze hieraan terstond voldoende, trad met zulk eene huichelachtige demoedigheid en geveinsde verlegenheid nader, dat het denzelfden geestelijke niet gelcek, die bij andere gelegenheden zich met zulk eene stoutmoedigheid deed gelden.

«Gij staat in familiebetrekking met dezen beschuldigden?» voer de president op een' welwillenden toon voort.

«Ja, mijnheer! hij is mijn broeder,» antwoordde hij zeer bescheiden.

«Dan kunt gij geen' eed in deze regtzaak afleggen; doch wij vertrouwen, dat gij desniettemin be-

Digitized by Google

reid zijt, naar waarheid en volgens reine overtuiging te antwoorden: trouwens de stand, dien gij de eer hebt te bekleeden, waarborgt ons daarvoor. Wij wenschten wel van u te weten, wat er van eenen borgtogt is, dien deze getuige (op den heer VAN MANDELE wijzende) uwen broeder tot ontslag uit zijn arrest zoude verstrekt hebben?»

«Nimmer gewoon zijnde, mijne lippen met onreine leugentaal te bezoedelen, noch mij in mijnen eerwaardigen stand, als dienaar van Christus Kerk, zoo te verlagen, dat ik voor eene zoo hoog achtbare vierschaar, als waarvoor ik de eer geniet te verschijnen, ook zonder eenen eed, eenige onwaarheid zoude zeggen, zij het mij vergund, u, mijne heeren! te kennen te geven, dat ik de vraag, mij gedaan, niet begrijp.»

«Deze getuige heeft verklaard, dat hij hoofdzakelijk op uw aanhouden er toe is overgegaan, den beschuldigden de vereischte borgstelling tot zijn voorloopig ontslag voor te schieten.»

«Indien deze bewering volgens de waarheid is, mijne heeren! dan zal hij ongetwijfeld dit door eene daad zeer kunnen staven; zoodat ik ontheven word van eene verklaring, die den goeden man misschien zou bedroeven.»

«Gij hebt gelijk, uw eerwaarde!.... Getuige! welke bewijzen kunt gij tot staving van uwe bewering bijbrengen?»

«Bij hetgeen ik u verklaarde, mijnheer de president! was mijn vriend, de officier van gezondheid, DE VERONA, tegenwoordig.»

«Vermoedelijk een Protestant?»

Digitized by Google

« Ja, mijnheer! hij heeft de eer dit te zijn; doch ook een Roomschgezinde, de heer advokaat Riant, bevond er zich bij. »

« Deurwaarder! laat beide personen voorkomen. »

» Mijnheer de president! deze menschen zijn hier niet tegenwoordig, ten ware gij dit verlangdet, hen onverwijld.... »

« Hoe, mijnheer! waagt gij het, hier personen tot bevestiging uwer gezegden te noemen, zonder hen tegenwoordig te doen zijn? »

« Vergun mij, mijnheer de president! » sprak hierop de advokaat-generaal, « aan te merken, dat de getuige met geene mogelijkheid bedacht kon zijn, deze menschen noodig te hebben, zoodat hij dezelve niet heeft kunnen doen voorkomen. »

« Dan had hij hen niet behooren te noemen, mijnheer de advokaat-generaal! Maar hij zal waarschijnlijk nog wel andere bewijzen hebben, ten einde zijne gezegden te staven; bij voorbeeld: eene dergelijke borgstelling gaat men toch nimmer aan, zonder eene schriftelijke verzekering van de andere zijde, en deze zal hij ongetwijfeld wel kunnen vertoonen. »

« Men had mij deze vroeger toegezegd; doch dezelve is uitgesteld geworden, op grond, dat zulks niet noodig zoude zijn, wijl de beschuldigde niet voornemens was, zijn woord te breken; en toen mij dit ook na weinige dagen inderdaad bleek, heb ik er niet verder op aangedrongen. »

« Bijgevolg kunt gij niets tot bevestiging van uwe getuigenis bijbrengen? »

Digitized by Google

« Neen, mijnheer! wanneer mijn eed niet voldoende is, dan doet het mij leed, dat ik u geene verdere borgen van de waarheid bieden kan. »

« Ongetwijfeld zou die eed ons heilig zijn, wanneer uwe verklaring geene duisterheden inhield, die wij niet weten op te helderen, en wij vertrouwen, dat het ook u raadselachtig moet voorkomen, een' jong' mensch, op wien zulk een zwaar vermoeden van eene hoofdmisdaad rust, eene dienst te bewijzen, waartoe niets u niet alleen noopte, maar waartegen alles zich vereenigde, om hem schuldig te doen wezen. »

« Gij ziet derhalve, mijne heeren! » hernam hierop de advokaat Lebeau, (zoo was de naam van den jeugdigen regtsgeleerde), « hoe ongegrond de beschuldiging ten aanzien van mijnen cliënt is, en hoe alles zich te zamen paart, het vermoeden te bevestigen, dat er over deze duistere zaak een sluijer gespreid ligt, welke alleen met der tijd zal op te ligten zijn. »

« Dit kan ik niet toegeven, » sprak terstond de advocaat-generaal. « Ondanks de ontkentenis van den beschuldigden, is het, en uit de getuigenis van den wisselaar, en uit de omstandigheden der schulden van den verdachten, onwederlegbaar, dat hij wel degelijk aan de hem te laste gelegde misdaad schuldig is, en eisch ik dus met alle magt de straf over soortgelijk wanbedrijf, bij de wet bepaald. »

« Veroorlooft mij, mijne heeren! » hernam de beschuldigde, « zelf nog te mogen aanmerken, dat,

Digitized by Google

wanneer er eenige schijn van waarheid aan de mij te laste gelegde daad ware, ik het oogenblik niet verbeid zoude hebben, vrijwillig en zonder den minsten dwang, hier voor u te verschijnen. Maar, steunende op mijne onschuld, op de regtvaardigheid uwer beoordeeling, op de krachtvolle vaderlandsliefde mijner regters, en op het juiste oordeel van dit hof, hetwelk geene verklaring van eenen Israëliet, een' afstammeling van hen, die zich niet ontzagen, onzen Heer onschuldig aan het kruishout te nagelen, en Hem den afgrijselijksten dood te doen sterven, — en van eenen afvalligen, die met regt door de heilige Kerk der eeuwige verdoemenis gewijd, en dus naauwelijks waardig is, dezelfde lucht met de ware geloovigen in te ademen, kan stellen, boven die krachtige verzekeringen van eenen voorstander van ons allerheiligst geloof en eenen handhaver van onze nationale eer en belangen: op dit alles krachtdadig steunende, vertrouw ik met een kalm gemoed op de regtvaardige uitspraak van dit hof, zonder dat ik het noodig acht, dat mijn verdediger verder mijn goed regt bepleite; vermits het aan de wijsheid van dit hof reeds ten volle gebleken is, dat alleen een schandelijk weefsel van bedrog en leugen, een' braven jongen mensch heeft willen verstrikken, doch wiens helder verstand door de naden heeft weten te ontdekken, hoe hij de banden kon ontkomen, waarmede men voornemens was, hem zoo laaghartig te binden. Meer tot mijne verdediging en onschuld hier bij te voegen, zou beleedigend wezen voor de juiste oordeelvelling van een hof, dat

Digitized by Google

alleen naar regt en uit overtuiging, en geenszins naar den schijn, vonnist.»

Hierop ving de advokaat-generaal zijne rede tot toelichting van den regterlijken eisch aan. Doch, hetzij dat hij het vonnis reeds vooruit begreep, of dat hij redenen had, om, tegen alle regt aan, zulke besluiten voor te dragen, als ten eenenmale in strijd waren met de blijkbare daadzaak der schuld, en de afgelegde verklaringen der getuigen: dit is zeker, dat hij eer tot vrijspraak, dan tot bezwaar van den beschuldigden sprak, en ten slotte met den eisch van een jaar correctionnele gevangenis eindigde; overmits het hem, als crimineel aanklager, duidelijk gebleken was, dat de beschuldigde, wanneer hij al de medepligtige tot den verkoop van den wissel ware, hij echter de vervalscher daarvan niet was geweest.

Ondanks het verzoek van Gerard Volte, dat zijn verdediger het woord niet voor hem zou opnemen, verving Lebeau aanstonds den advokaat-generaal, en betoogde hij in eene wijdloopige, beeldsprakige rede, de blanke onschuld van zijnen cliënt. Op eene dichterlijke wijze deed hij de zoogenaamde verdiensten van een' volksmenner uitkomen, die zijne jeugd, zijne krachten en zijn leven aan het heil zijner landgenooten ten offer bragt; voorts sprak hij over de verpligting, welke de maatschappij, de stad *Luik*, zijne regters zelven, aan hem hadden, daar deze jongeling niet alleen voor het tijdelijke, maar voor het eeuwige geluk van zijne natuurgenooten alles veil had, en de gramschap van een bestuur

Digitized by Google

trotseerde, hetwelk hij verachtte, wijl hij overtuigd was van deszelfs geweld en dwingelandij over den eigendom en het geweten van een vrij en onafhankelijk volk. « Waant niet, mijne heeren! » dus vervolgde hij, « dat dit grootspraak, eene magtspreuk in den mond van eenen dwaas zij. Neen, slaat slechts uwe blikken naar *Leuven*, naar dien vernietigden hellepoel, alwaar het geweten onzer jonge lieden, eenmaal onze voorgangers in de godsdienst, onze voorbidders ten hemel, verkracht, hunne deugd ondermijnd, hunne godsvrucht verpest moest worden, om, traden zij te eeniger tijd, met het allerheiligste in hunne besmette handen, voor de knielende gemeente op, haar eene godsdienst vol ketterij en onzin te leeren! Of, ziet in uwe scholen de kinderen onzer betrekkingen, onzer vrienden, onze eigene lievelingen: ontslagen van dien band, waarmede hunne jeugdige gemoederen werden omkneld, om bij verdere ontwikkeling het Goddelijke gebod van: eert uwen vader en uwe moeder, — te spoediger krachteloos te maken, ten einde rasser in het verderf te loopen, hetwelk het landelijk toevoorzigt over de scholen hun bereidde, zijn zij thans weder aan God, aan de deugd, aan hunne vrome ouders overgegeven. — Maar waarom uw' blik naar buiten geworpen, mijne heeren? Neen! hier, op deze heilige plaats van het regt, welke klanken hoort gij hier? Die van eene taal, welke wij niet verstaan? — van dat harde, onwelluidende, stroeve Nederduitsch, waartoe onze lippen zich niet plooijen, onze tong zich niet wringen kan, en waartoe evenwel eene wet

Digitized by Google

ons dwong? Neen, die liefelijke, die zachte, als melodij klinkende taal onzes lands, of, die van onzen grooten nabuur uit het gelukkige *Frankrijk*, deze klinkt ons thans harmonisch in de ooren, en wij verstaan elkander, al lispelen onze monden slechts die heerlijke klanken! Maar aan wien zijn wij dit en nog oneindig meer verschuldigd? Aan den Hollandschen Koning, aan zijne vleijers, aan onze vertegenwoordigers? Ja! toehalen om ons te verstikken, zouden zij de keten, welke het vel van onze halzen openrijt. Neen, dien dank zijn wij hun verpligt, die alle aardsche magt trotserende, het volk de oogen durfden openen, en hetzelve den mond tot spreken dwingen, tot verkrijging van dat alles, waarin wij nu reeds ons verheugen, — van datgene, hetwelk wij door deze braven verwachten. Dit is u allen bekend, mijne heeren! gelijk het aan onze trotsche beheerschers niet vreemd kan zijn; doch daarom moest een dier edelen het juk der slavernij worden opgelegd; daarom moest er iets uitgedacht worden, hetwelk hem uit den kring moest bannen, waarin hij zoo weldadig werkzaam was. Openlijk durfde men dit niet, wijl men het volk vreesde, dat zich niet meer, gelijk een slaaf, onder het juk wilde krommen; maar in het geheim, gelijk de vorst der duisternis, waarde men om hem. En ziet! spoedig was het middel gevonden. Een valsche wissel, die, Gode is het bekend, door wien vervaardigd en in omloop gebragt, moest tot middel dienen, om eenen man te doen vallen, wiens grootheid van ziel te zeer schitterde, en wiens invloed men vreesde. Die man,

Digitized by Google

jeugdig in jaren, maar krachtig in zijne werken, is de jonge mensch dáár, op die bank der eerloosheid en der verachting, waarop niet hij, maar een ander behoorde geplaatst te zijn. En die zelfde edele wacht thans uw vonnis, mijne heeren! niet tot zijne veroordeeling, maar tot zijne vrijspraak. Hierdoor vereert gij het regt, hetwelk uwer handen toevertrouwd is, en dat gij heden meer dan ooit moet handhaven; want dit eischt de onschuld, dit eischen onze belangen, dit eischt het vaderland. Spoedt u dus, mijne heeren! want reeds te lang toefde de deugd op de zitplaats der schande en oneer, en snakte de onschuld naar de vrije lucht!»

Slechts een klein kwartier uurs, bleven de raadsheeren in de raadkamer ter beraadslaging van het vonnis, hetwelk wel niet twijfelachtig wezen kon, bijeen. Dáár, waar zoo vele belangen de schaal der geregtigheid moest doen overslaan, kon de uitkomst niet anders dan in het voordeel van den beschuldigden wezen; en werkelijk werd het: «niet schuldig» door het hof over hem uitgesproken: eene vrijspraak, waarin ook het publiek ministerie, bij monde van den advocaat-generaal, terstond berustte; zoodat op den eigen stond de dadelijke in vrijheidstelling van den beschuldigden, doch thans vrijgesprokenen, volgde, die, als konde geene andere uitkomst hem deelachtig geweest zijn, met die trotsche houding zijne plaats verliet, als ware hij een persoon van den hoogsten rang geweest. Doch de bespottelijke en verregaande grootspraak van zijnen verdediger, die tot niets anders gestrekt had, dan om de regters van het hoofd-

Digitized by Google

punt af te leiden, en werkelijk in den beschuldigden dien persoon te doen zien, welken zij er in zien moesten, wilden zij in hem een slagtoffer van staatkunde beschouwen, ten einde alzoo in het belang des volks voor zijne onschuld te kunnen ijveren: dit was het, wat Gerard Volte thans boven zich zelven verhief, zoodat hij werkelijk oogenblikken had, als ware hij inderdaad die verdienstelijke jonge mensch, gelijk hij zich hoorde afschilderen; terwijl zijne glansrijke daden, buiten den altijd nog vermoedelijk valschen wisselhandel, zich alleen bepaalden, om in de kroegen èn holen van *Luik*, alwaar het gepeupel bijeen kwam, hetzelve tegen den wettigen Vorst, die zich meer als vader en weldoener van zijne weêrspannige kinderen deed kennen, dan als Koning hen beheerschte, op te ruijen, en hoogst ondankbaar zijne weldaden, waarmede hij hen met te kwistige hand overlaadde, met voeten te doen treden, door hem te belasteren en te verguizen: daarin bestond zijn edel bedrijf; dit was de kring, waarin de nietswaardige opruijer werkte, en dit noemde een regtsgeleerde, een Lebeau, een man, die den tabbaard droeg, en opgetreden was, om voor waarheid en regt te ijveren, eene deugdzame, eene prijzenswaardige daad. Maar zoo ver verlaagt zich de partijzucht door godsdienstbaat. Heeft men eenmaal die giftige plant in den boezem doen wortelen, dan zijn er geene andere vruchten van te verwachten. Maar ook hierdoor weken de regters van hunnen pligt, en verzaakten zij het regt, uit gehechtheid aan eene onreine volkszaak, die tot verderf des lands werd

Digitized by Google

uitgebreid. In hoe verre de Bisschop van *Luik* in deze vrijspraak gewerkt had, is nooit regt openbaar geworden; doch dat de advokaat-generaal door hem gewonnen was, schijnt zeker; want denzelfden morgen, waarop het regtsgeding zou aanvangen, had hem de officier van gezondheid, DE VERONA, het bisschoppelijk paleis zien verlaten, om zich daarna terstond naar het geregtshof, *la Place de St. Lambert* te begeven.

Intusschen had GERARD VOLTE zijne vrijheid weder verkregen op eene wijze, die hem in het oog van het gepeupel hoog verhief; doch hem bij alle weldenkenden laag deed zinken. Nog dien zelfden dag bereidde hij zich op een plan voor, waarvan hij den volgenden avond, des Konings verjaardag, een gepast gebruik wenschte te maken; doch hierover met zijnen broeder sprekende, vond deze er zoo vele zwarigheden in, dat hij besloot, zijn voornemen nog eenige dagen uit te stellen, zonder de ware reden te kennen, waarom de pater dit op den feestdag des Konings niet raadzaam vond.

Met een gewond gemoed was de goedhartige VAN MANDELE naar zijne woning terug gekeerd. Zulk eene laagheid had hij nooit in iemand kunnen denken, dien hij vroeger met zijne vriendschap begunstigd had. Grievend leed deed het den goeden man, zich zoo verregaande in een' jong' mensch bedrogen te hebben; doch wanneer hij het gedrag van den pater overwoog, gevoelde hij eene rilling door zijne leden. «Mijn God, hoe is het mogelijk, dat een geestelijke zich zoo vergeten kan!» riep hij meermalen

Digitized by Google

zoo luide uit, dat enkele lieden, die hij op straat ontmoette, hem met verbazing aanstaarden. — Doch, wat gaf hij om het oordeel van een volk, hetwelk hij bij het merkwaardige pleitgeding thans eerst had leeren kennen? Zoo schandelijk het regt verguisd en verdraaid te zien, ten voordeele van eenen man, wiens gedrag hem thans in een licht was voorgekomen, hetwelk hem te verachtelijk toescheen, zijne gedachten er aan te wijden: dit was hem te hoog, te onverklaarbaar; en toch kon hij het geen oogenblik uit het oog verliezen, wijl hij het in betrekking beschouwde tot de lasteringen, die hij, ten aanzien van zijnen geëerbiedigden Vorst en het bestuur van zijn Gouvernement, moest vernemen. Die taal voor eene vierschaar onstrafbaar te mogen uiten, stond gelijk met de verguizingen der regering in de liberale dagbladen, die dagelijks meer dan verslonden werden, en met de daaraan gepaarde opruijingen; zoodat een en ander den heer VAN MANDELE, de oogen wel moest openen, voor het dreigende onheil, hetwelk den Staat over het hoofd moest hangen.

Te huis komende, trof hij bij zijne dochter SOPHIA, zijnen vriend den doctor aan, die reeds, van een en ander ten deele onderrigt, met opzet zijne tehuiskomst verbeid had, ten einde hem over zijne grievende bejegening te troosten. «Gij moet u dit alles niet aantrekken, waarde vriend! want dit zijn zaken hier te lande, waarover een edeldenkend mensch zich niet moet bekreunen. Waren wij bij ons te lande in dergelijke omstandigheden, ja, dan zoudt gij reden hebben, u over de lage wijze van behandeling en

Digitized by Google

over de verkrachting van het regt te beklagen; maar hier, waar men er zich eene eer in stelt, het zwarte, wit en het duistere, licht te noemen, geldt dit alles niets. Het is waar, met uw open rondborstig gemoed moet u dit alles hard vallen; doch kunt gij dit niet verdragen, mijn vriend! laat ik u dan mogen raden, en keer naar onze zoogenaamde moerasgronden terug, waar deugd en trouw nog iets gelden, en het regt niet schandelijk verkracht wordt.»

«Ik zal het nimmer vergeten, doctor! en ik geloof, dat het zeer goed zoude zijn, naar *Holland* terug te keeren: want, waar zulke verschijnselen gezien worden, als ik mij heden voor de oogen zag spelen, wordt het op de veiligheid der braven toegelegd, wier geluk alhier ondermijnd wordt. O, ik kan er den hemel niet genoeg voor danken, dat ik mij nog in tijds de oogen geopend zie, om den kuil te kunnen vermijden, waarin mijn eenigst kind stond gestort te worden! — Maar zeg mij eens, mijn waarde vriend! hoe kan ik mijn geld terug krijgen?»

«Gij hebt u morgen ochtend, tot dat einde, slechts bij den president van de regtbank aan te melden, die nu geene reden heeft, de borgstelling langer onder zich te houden.»

«Maar indien deze eens weigerde, mij te voldoen?... O, ik stel tegenwoordig zoo weinig vertrouwen meer in die heeren, dat ik waarlijk vrees begin te voeden, mijn geld verloren te zien!»

«Neen, vriendje! zoo iets zal men niet wagen, en mogt men dit soms, dan is er nog regt te krijgen; want....»

Digitized by Google

« Spreek mij van geen regt meer in dit land. Wat ik heden ondervond, heeft mij alle vertrouwen benomen. — Doch ik wil mij zelven niet vooruit loopen, en morgen uwen raad volgen. »

Inderdaad ondervond hij den anderen morgen eenige moeijelijkheid in zijne vordering; want in plaats van terstond zijnen eisch ingewilligd te zien, werd hij eenige dagen uitgesteld, op grond, dat het aan de regtbank nog niet bekend was, of de procureur of advokaat-generaal ook cassatie op het vonnis van den jongen Volte had laten aanteekenen. — En hiermede moest hij zich voorecrst laten tevreden stellen, in de hoop, van na weinige dagen eene regtmatige uitkomst te verwachten.

10.

De heugelijke 24e. Augustus, die dag, waarop alle welgezinden in den lande, zich met den Vorst, wiens geboortedag het was, hartelijk verblijdden, ging rustig in de bisschoppelijke stad voorbij. Wel hield het garnizoen eene luisterrijke parade op de plaats *St. Lambert;* wel wapperde van de citadel en de openbare gebouwen in de welvarende plaats, de Nederlandsche vlag statig en ongeschonden; wel klonken in de tempels de orgeltoonen, en paarden zich de stemmen van enkele goede burgers met de

Digitized by Google

gebeden der geestelijken, die, gedwongen, den God des vredes om zegen over het geëerbiedigd hoofd van den Staat aanriepen; maar blijkbaar was het in de stroeve gelaatstrekken der meeste ingezetenen op te merken, dat die dag hun geen feest voor het hart was. Ledig en doodsch was het in de kerken, woest en woelig op de straten en in de kroegen, en, in plaats van vrolijke liederen ter eere van den Koning, aan wien *Luik* zoo veel verpligt was, waren de juichtoonen een wanklank in de ooren van hen, die het met Vorst en vaderland wel meenden: doch niemand was er, die eenig vermoeden voedde, dat het verraad den eigen avond gesmeed werd, om eerlang, gelijk een vulkaan, los te barsten, en het gansche land in vlam te zetten.

Dien avond was er eene geheime bijeenkomst in het paleis van den Bisschop van *Luik*. Slechts uit vier personen bestaande, van welke twee geestelijken, en onder deze pater Johannes, met een' officier van het garnizoen en den bekenden redacteur van het dagblad *le Politique*, het gezelschap uitmaakten, was alles reeds behandeld en beraamd geworden, wat tot den voorgenomen' opstand dienstig werd geacht. Alleen ontbrak er de goedkeuring van den Bisschop aan, die zich dien avond te vergeefs liet wachten. Onbegrijpelijk was het hun, waarom de hoogwaardige man thans, nu de laatste hand aan den aanslag zou gelegd worden, achterlijk scheen te willen blijven. Nogtans werd het duidelijk, dat dit dralend gedrag vermoedens bij de vier mannen deed rijzen, welke hem niet gunstig konden we-

Digitized by Google

zen, hoezeer elk dezelve nog voor zich scheen te willen houden; doch toen men, na meer dan twee uren vruchteloos toeven, eindelijk de boodschap kreeg, dat zijne Eminentie belet werd, de heeren te ontvangen, was het pater JOHANNES vooral, die, zijne gewone omzigtigheid en loosheid vergetende, met verwoedheid opsprong en luide uitriep:

«Neen, bij Sint Ambrosius! zóó laten wij niet met ons handelen. Met voorkennis van den Bisschop zijn wij hier bijeen, en zonder zijne beslissende stem in de beraamde voorstellen, scheiden wij niet van elkander. Zeg dit aan zijne Eminentie, en verklaar hem er bij, dat een Luiksch ingezeten zijn woord blijft gestand doen, ook dan zelfs, wanneer het gevaar hem dreigt te vernietigen.»

«Laat ons toch bezadigd blijven,» antwoordde de andere geestelijke; «want hierdoor alleen zijn wij in staat, met zekerheid het roer te besturen, dat wij thans in de hand hebben genomen, en vergeten wij niet, dat zijne Eminentie een Hollander is, die in deze omstandigheden zich moeijelijk verraden kan.»

«Hij heeft daarvan afstand gedaan,» voerde pater JOHANNES zijn' collega driftig te gemoet, «door zich aan onze partij te verbinden, onder voorwaarde, van in zijn bisdom bevestigd te blijven. Neemt hij thans een ander karakter aan, dan bij werkelijk scheen te bezitten, dan zweren wij hem hier openlijk af; want een Bisschop over ons moet een man zijn, die voor zijne zaak durft uitkomen, zoodra het oogenblik van uitvoering daar is.»

Digitized by Google

«Maar zoo na zijn wij toch niet,» merkte de kapitein Guillaume aan. «Mij dunkt toch, dat onze hoogwaardige Bisschop al zeer verstandig handelt. Door ons hier in zijn paleis deze bijeenkomst toe te staan, verbindt hij zich stilzwijgend tot hetgeen er in beraadslaagd werd, zonder er evenwel zijn zegel aan te hechten. Gelukt nu onze regtvaardige zaak, dan komt hij te voorschijn, en schaart hij zich nevens zijne heldenzonen; doch lijdt dezelve schipbreuk....»

«Wat schipbreuk?» riepen twee stemmen te gelijk. «De edele poging, waaraan wij al onze krachten hebben gewijd, en al onze magt zamenspanden, moet slagen, al moest de Bisschop zelf er het slagtoffer van worden.»

«En zijne Eminentie is uw kerkelijk hoofd,» merkte kapitein Guillaume luimig, doch stekelig tevens, aan.

«Hij is een Hollander, en dit beslist meer, dan al zijn dralen,» antwoordde pater Johannes snel.

«Daarom zeide onze kapitein ook, dat, wanneer onze regtvaardige zaak schipbreuk mogt lijden, hij althans gered zou wezen; want zijne landgenooten zouden in hem nooit dien verrader willen zien, die hij toch inderdaad is.»

«Gij oordeelt te streng,» was terstond het antwoord van Guillaume. «Behoorde hij niet tot onze Kerk; ja, ware hij niet een der hoofden van dezelve, dan zoudt gij gelijk hebben; maar thans verandert dit de zaak. Nogtans wil ik wel bekennen, dat mij zijn gedrag zeer raadselachtig voorkomt.»

Digitized by Google

«Zoo heeft hij zich altijd gedragen. In het geheim ons genegen, wil hij onze zaak gaarne bevorderen, maar zich niet blootstellen. Dit toonde hij in alle voorvallende omstandigheden, zoodra het er op aankwam, zich te laten gelden; dit deed hij blijken in het regtsgeding van mijnen broeder, die gelukkig vrijgesproken werd....»

«Noemt gij dit gelukkig? Bij Sint Andreas! hij, die zoo in alle opzigten het regt aan zijne zijde heeft, behoeft van geen geluk te spreken: of zouden wij ook in regtszaken voor het kettervolk moeten onderdoen?».

«Maar de man was een jood, mijne heeren!» riep Guillaume uit, «en dit verandert de zaak.»

«Dit is om het even: beiden behooren tot den brandenden poel, die den duivel en zijnen boozen geesten bereid is! — Intusschen zou het wat te zeggen zijn geweest, indien uw broeder zijn proces had moeten verliezen, daar er in *'s Hage* aan geene cassatie te denken zoude zijn geweest,» was de taal van den kanonik.

«Hij kon zijne zaak niet verliezen, mijne heeren! want daarvoor had ik gezorgd; maar ik wilde u alleen zeggen, dat de Bisschop, in weerwil van de beloften, welke hij mij gedaan heeft, achterlijk moet gebleven zijn, om mij dien bijstand te bieden, welken hij mij in dit regtsgeding stellig had toegezegd.»

«Weet gij dit wel zeker?» vroeg de kanonik.

«Ik heb dit moeten vooronderstellen uit het gedrag der regters zelven, die mijnen broeder het

Digitized by Google

vuur niet zoo digt aan de schoenen zouden gelegd hebben, indien zij door den Bisschop waren gewonnen geweest. — Doch dit doet er thans niet toe. Hij is gelukkig vrij, en dezen rampspoed heeft God genadiglijk van ons afgewend. — Maar wat zullen wij nu besluiten, ten aanzien van ons luisterrijk plan, wanneer de Bisschop zich daaraan onttrekt?»

«Daar valt niets meer te besluiten,» riep ROGIER met heftigheid uit: «wij zijn met onze vrienden in *Brussel* tot de uitvoering overeengekomen, en, hetzij de Bisschop zich voor of tegen ons verklaart, blijf ik er bij, dat wij niet meer kunnen terug treden. — Doch, waartoe zou dit ook dienen? De zaak zouden wij er eenigen tijd door kunnen uitstellen; maar deze te niet te doen gaan, is onmogelijk.»

«Ik ben ook van dit gevoelen,» sprak pater JOHANNES; «maar mij komt het noodzakelijk voor, dat de Bisschop er niet onkundig van blijve, wijl zijne toenadering eene dadelijke overwinning op de ketters is, die krachtig op de gemoederen van al wat Katholijk is, werken moet.»

«Geef gij hem er dan kennis van,» hernam GUILLAUME; «doch ik voor mij blijf bij mijn gevoelen.»

«Tot hoe lang zullen wij dan de uitvoering uitstellen?»

«Daar komt niets van in. Deze is in *Brussel* vastgesteld, en ons dralen kan daarin geene vertraging doen ontstaan. Mij komt het derhalve het raadzaamst voor, al onze strijdkrachten gereed te houden, totdat het oogenblik van handelen daar zal zijn. Niet alleen de Kerk, het vaderland en onze burgers heb-

Digitized by Google

ben daarbij het grootste belang; maar ook ons geluk moet er door bevorderd worden; en daarom stem ik er voor, het bij het afgehandelde te laten berusten, en bereid te zijn tot den aanval, zoodra ons het teeken uit *Brussel* zal gegeven worden.»

Met dit gevoelen vereenigden zich de drie andere heeren, en zonder den Bisschop gesproken te hebben, verlieten zij het geestelijk paleis. Doch kort daarop keerde pater Johannes terug, die zich toen bij den Bisschop latende aandienen, de eer had, dadelijk te worden toegelaten.

Met groote stappen wandelde de geestelijke opperherder in zijne kamer op en neder. Geheel aan zich zelven overgelaten en door niemand gadegeslagen, scheen hij die trotsche man niet meer, welken hij zich dien morgen, bij het voordragen der plegtige mis in de St. Paulus kerk, vertoonde. Zijne gestalte, van eene meer dan gewone lengte, was thans merkelijk verkleind, terwijl op zijn gelaat die genadige grimlach, waarmede hij over de kleine schaar geloovigen dien morgen den zegen uitsprak, zich thans verwisseld had met die ernstige plooijen om den mond, welke altijd het zigtbaar bewijs der zorgen zijn, die inwendig aan het gemoed knagen. Hij vertoonde eene twijfelmoedigheid in zijn gedrag, welke men van een' man van dat karakter niet zou vermoed hebben. — Hoezeer de partij des volks toegedaan, alleen om hierdoor eenen zetel te behouden, die door het verraad en den opstand geschraagd moest worden, huiverde hij echter op het denkbeeld, dat het tijdstip van uitvoering dáár was, en verschool hij zich achter

Digitized by Google

eenen ijlings opgeworpen' dam van twijfelingen en bezwaren, zonder te bedenken, dat dezelve niet bestand was, tegen de aandruischende kracht van den vloed, die, eenmaal over deszelfs grenzen getreden, niet meer te temmen was.

Daarom had hij er niet toe kunnen besluiten, zijne kamer te verlaten, om door zijne tegenwoordigheid zijne vrienden te bemoedigen. Onder den schijn van stilzwijgend met hen in te stemmen, maakte hij zich voor beide partijen verachtelijk, daar het doel thans te zeer bleek, dat hij alleen voor zich zelven en niets voor anderen beoogde; en toch zou hij zich ten laatste nog naar de geheime bijeenkomst hebben begeven, wanneer men hem ten vijfdemaal had laten noodigen; maar dit niet geschiedende, waren de vrienden vertrokken, zonder zijn besluit te kennen, noch het hunne hem medegedeeld te hebben. Hij wist, dat men eerlang tot de uitvoering van het te voren overlegde plan zou overgaan, en thans, nu het laatste aan den aanslag zou bevorderd worden, sidderde hij voor de gevolgen, en bevond hij zich in den toestand des misdadigers, die zijn vonnis verwacht, en evenwel nog op vrijheid en geluk hoopt. Hij was dengenen gelijk, die op het tijdstip der uitvoering, het geweten voelt kloppen, en twijfelmoedig staan blijft, niet wetende, of hij terug treden, of de misdaad plegen wil. Doch nu pater Johannes zich liet aandienen, herstelde de Bisschop zich van zijne besluiteloosheid, en scheen hij eensklaps een ander man geworden te zijn.

«Komt gij mij eenig goed berigt brengen, mijn

Digitized by Google

zoon?» vroeg hij op zulk een' minzamen toon, dat de binnentredende er zich over verwonderde.

«Wij hadden ons gevleid, uwe Eminentie! door uwen wijzen raad in onze laatste bijeenkomst te worden voorgelicht; maar uwe Hoogwaardigheid zal zeker redenen gehad hebben, om niet bij ons te komen.»

«Wij waren aan eenigen geestelijken arbeid bezig, welke wij op dat oogenblik niet konden staken; doch gij zult mij zeker uw besluit wel kunnen mededeelen?»

«Op ontvangene berigten van onze vrienden te *Brussel*, hebben wij alles voorbereid, wat tot het welslagen van onze ondernemingen strekken moet. Mag ik alzoo wel de eer hebben, u deze stukken ter inzage voor te leggen, waaruit uwe Eminentie zal gewaar worden, dat wij in volkomene overeenstemming met *Brussel* zullen handelen?»

«En zijt gijlieden voornemens, gelijktijdig de mijn te doen springen?»

«Heb slechts de goedheid, uwe Eminentie! deze papieren bedaard in te zien; want aan uwe bewilliging is ons zeer veel gelegen.»

Een geheel uur ging er mede voorbij, alvorens de Bisschop al de stukken behoorlijk had onderzocht. Pater Johannes had zich inmiddels in eene der vensterbanken van het vertrek nedergezet, alwaar hij met eenen opmerkzamen blik den geestelijken verrader gadesloeg. Met blijdschap zag hij, dat de gelaatstrekken van den hoogen kerkdienaar, die eerst zeer betrokken stonden, allengs opklaarden, en van lieverlede dien glans van vergenoegen begonnen te vertoonen, welke zich altijd op het gezigt afteekent,

Digitized by Google

wanneer men een innerlijk genoegen smaakt, hetzij dit over het welgelukken eener goede daad, of over de hoop op den goeden uitslag van een misdadig onderwerp geschiedt.

Langzaam vouwde de Bisschop de papieren weder toe, en dezelve hierop aan pater Johannes overreikende, verklaarde hij hem met ronde woorden zijne tevredenheid over den inhoud, terwijl hij niet aan eenen gewenschten uitslag twijfelde. Hierop nog eenigen tijd over de belangrijke onderneming zamen sprekende, namen de twee onwaardige bedienaren der godsdienst afscheid van elkander, — beiden gesterkt in het vertrouwen, dat alles wel gelukken zou.

Drukte, bedrijf en welvaart verspreidende beweging, heerschten nog in de bloeijende stad, hoezeer het reeds laat in den avond was, dat Gerard Volte met zijne vrienden door de volkrijke straten waarde, en door het aanheffen van oproerige zangen, eene volksschaar achter zich verzameld hadden, die allengs in dezelfde toonen medestemde, en eenen dag ontheiligde, waarop in zoo vele plaatsen des lands, heil en zegen over het geëerbiedigd hoofd van den Staat waren afgesmeekt. Maar niemand ergerde zich over het wangeluid, ter verguizing van eenen Vorst, die zoo vele weldaden over de bisschopsstad had uitgestort: integendeel schenen deze ontstemde toonen den meesten een welgevallig accoord te zijn, daar vele lieden hunne vensters openden, om den optogt gade te slaan, en onmerkbaar hunne klanken te paren aan een gezang, hetwelk de vernedering eener Regering ten doel had, waaraan zij zoo veel ver-

Digitized by Google

pligting hadden. Lagchend over de vrolijkheid van het volk op den avond van 's Konings verjaardag, welke zoo doodsch gevierd was geworden, dacht niemand der oningewijden aan het onweder, dat reeds langzaam bijeen trok, en eerlang voorspoed en welvaart als met eene tooverroede zou vernietigen. En toen ook die heugelijke feeststond door den nacht vervangen werd, rust en stilte allerwegen terug keerden, en de inwoners in den slaap nieuwe krachten tot genot en zegen inzamelden, scheen er voor het uiterlijke niets aanwezig, dat het heil des lands zou kunnen verstoren, of een einde maken aan een geluk, waarin allen zich zoo zeer verheugden. Helaas! de worp bevond zich reeds in de hand van enkele booswichten: begaf zich de dagtoorts achter de purperen wolkgordijnen ter rust, dan moesten de steenen rollen en het lot beproefd worden.

Het zonnelicht mogt derhalve op den vijf en twintigsten Augustus voor het laatst nog over het vereenigd rijk, waarin rust en vrede bloeiden, ondergaan; terwijl de nacht aanbrak, waarin verraad en ondank uit de duistere holen van het verderf moesten treden, om door opstand en plundering, moord en brandstichting, het tooneel te openen van een treurspel, welks wedergade tot heden nooit op eenig schouwspel der wereld vertoond werd.

Digitized by Google

11.

(*) «Van den aanvang der dingen af, was er eene natuurlijke en onverzoenlijke vijandschap tusschen *de Waarheid* en *den Leugen*. Menigmaal brak dezelve tot dadelijkheden uit, en beiden bragten hunne legers te velde, hoezeer de krijgskans telkens zeer ongelijk scheen te wezen. Bij het openen van iederen veldtogt, was het voordeel bijkans altijd onbetwistbaar aan de zijde des *Leugens*, en dit vloeide uit den aard der zaak voort. Men kon geene voordeeliger legerplaats bedenken, dan die door de benden dezer Vorstin, onder het beleid der bekwame en behendige krijgsoversten, *List* en *Geveinsdheid*, betrokken werden. Nu eens ontleenden zij de sterkte harer stelling van hoogten of heuvelen, waarop zij geplaatst waren, dan weder van bosschen, rivieren of moerassen, die hare zijden dekten, terwijl verschansingen en verhakkingen, of wat de krijgskunde voortreffelijks vermag, in het werk werd gesteld, om haar tegen allen aanval te beveiligen. Intusschen werden alle krijgslisten en vonden uitgeput, om den vijand te misleiden, te verrassen, te overrompelen, en wanneer eindelijk de kans geheel schoon was, voerde *Onbeschaamdheid* dit leger met zulk een driest geweld

(*) Van der Palm, *Salomo*, II. deel, blz. 260—264.

Digitized by Google

aan, en werd door *Eigenbelang*, die in het middelpunt over de uitgelezenste troepen het bevel had, zoo krachtig ondersteund, dat alles voor dezen aanval moest bezwijken.

« Het heir der *Waarheid* althans was tegen denzelven niet bestand. Zij legerde zich steeds in het open veld, van alle kanten zigtbaar en toegankelijk. Hare optogten hadden doorgaans plaats bij vollen dag. — Zij maakte er in 't geheel geen werk van, om het zwak haars vijands te bespieden, of van zijne toevallige misslagen voordeel te trekken. Zij steunde geheel op de regtvaardigheid harer zaak, en op den onwrikbaren moed, die haar en hare benden bezielde. Haar tegenstand geleek dus naar dien van eenen opstand in massa, en, gelijk deze den schok van geregelde benden niet kan weêrstaan, zoo zag zij zich ook geslagen, op de vlugt gedreven en ten prooi gesteld aan de bespotting harer vijanden, die de lucht van gejuich en *Te Deums* deden weêrgalmen.

« Doch 't geen elk verwondering moest baren : wanneer de *Waarheid*, na zich van hare nederlaag een weinig hersteld te hebben, andermaal in het veld verscheen, bemerkte men, dat haar leger aanzienlijk in sterkte was toegenomen, en men bespeurde met niet minder verbazing, dat de heirmagt des *Leugens*, niettegenstaande hare eerste zegepraal, aanmerkelijk was gesmolten, en zij alle hare krachten met moeite moest zamenrapen, om eenen tweeden triomf te behalen. Bij eenen derden aanval wogen de strijdende partijen elkander bijkans op, en zelden werd er meer dan een vierde slag geleverd, of de

Digitized by Google

overmagt der *Waarheid* was zoo beslissend, en de *Leugen* zag zich zoo geheel verlaten van strijders, helpers en bondgenooten, dat zij met hare magteloze krijgsoversten, overladen van schande en vernedering, zich ter naauwernood in eenen duisteren schuilhoek verbergen kon.»

«Zoodanig was steeds de uitslag van eenen veldtogt tusschen deze twee vijandinnen. Bij het openen van den veldtogt was het voordeel onbetwistbaar aan de zijde der eene, doch bij het eindigen verloor zij alles; de *Waarheid* triomfeerde over alle de aanvallen des *Leugens*, niettegenstaande hare sterkte, krijgskunde, hinderlagen, en het zamenspannen harer magtigste Bondgenooten. Nu poogde men natuurlijk de reden uit te vorschen, waarom de *Waarheid* na iedere nederlaag magtiger, de *Leugen* na elke zegepraal zwakker en krachteloozer werd, en men bevond, dat de *Waarheid* eene Vriendin en Bondgenoote had, die onveranderlijk hare zijde was toegedaan, wier invloed en magt wel onmerkbaar was, omdat zij steeds denzelfden stillen gang bleef behouden, maar wier uitwerking daarom slechts te zekerder plaats had, zoodat er geen vermogen op aarde bestaat, hetwelk niet eindelijk door haar wordt te ondergebragt, en vroeg of laat voor haren onweêrstaanbaren schepter bukt. Vraagt gij, hoe de naam is dezer getrouwe en magtige vriendin der *Waarheid?* Zij heet: *de Tijd!*»

(*) «De Belgische omwenteling bevat volkomen

(*) Van Kampen, Gedenkboek van *Nederlands* moed en trouw, bl. 13—29.

Digitized by Google

de geschiedkundige staving dezer bijna profetische leenspreuk. Reeds vóór hare uitbarsting was het openbare gevoelen in ons werelddeel, door de opeenstapeling van schaamtelooze onwaarheden in de haar verkochte bladen misleid, ten haren behoeve gewonnen, en nog lang daarna heeft het de tooneelen te *Brussel* en de taal dier volksleiders toegejuicht, totdat ten laatste de *Waarheid* ook in deze zegepraalde.

«Het koningrijk der *Nederlanden*, door de vereenigde Monarchen van *Europa* ingesteld, was door zijne gunstige ligging, door de wijsheid zijner regering en eenen vijftienjarigen vrede, tot eenen trap van voorspoed geklommen, die de eeuw van SALOMO bij de Hebreeuwen herinnerde, met dit onderscheid, dat de stamgenooten des Konings geenszins tot de meest begunstigde onderdanen behoorden. Als omtrent jongste kinderen, die meer de bijzondere genegenheid der ouders trekken, zoo was de Vader des Vaderlands, hoewel hij zijne zorg over al zijne onderdanen uitstrekte, toch vooral ten aanzien der Belgen, welke het Congres van *Weenen* onder zijn opzigt gesteld had, mild en toegevend. Verzekerd van de liefde zijner eigene landgenooten, die, door eene droevige ondervinding geleerd, thans allen met geestdrift voor het huis van *Oranje* blaakten, hoopte hij, door verdubbelde weldadigheid en inschikkelijkheid, ook de voormaals Oostenrijksche Nederlanders te winnen, wier eeredienst hij beschermde en in vollen luister liet prijken, wier fabrijken hij herstelde, aanmoedigde, ondersteunde, bedeelde; wier

Digitized by Google

handelsondernemingen hij opwekte en door voorschotten begunstigde, wier drukpers hij vrij liet, — wier eigenaardigheden hij eerbiedigde, uit welke hij personen nam, niet alleen tot zijne staatsdienaars in *Europa*, maar zelfs tot het bestuur dier gewesten en steden in *Indië*, welke, door Hollandschen moed veroverd of gebouwd, sedert twee eeuwen en langer, *Hollands* wettig en uitsluitend eigendom waren. — Maar het was den Koning niet mogelijk, de gevolgen eener scheiding van twee eeuwen weg te nemen; niet mogelijk, eene breuke te heelen, door Jezuitische tusschenkomst en Spaansche heerschappij over de gevoelens in drie eeuwen ongeneeslijk geworden.

« Niettegenstaande de schijnbare verbroedering, die na de verbanning van den woelzieken Bisschop van *Gent* (Broglio) eenige jaren geduurd had, stelde toch het *Concordaat* met *Rome*, door den verrader de Celles gesloten, den volksaard der Belgen in het licht. Nu wilde de geestelijkheid, vroeger gedwee, weder regeren; de vrienden eener onbeteugelde vrijheid, verontwaardigd over de toegevendheid der Regering bij het Concordaat, en over de invoering der Nederlandsche taal bij de regtbanken, wilden zich wreken, en de twee partijen, of veeleer de twee Natiën, die *België* verdeelden, vereenigden zich tot eenen aanval tegen den Koning en tegen hunne Hollandsche medeburgers.

« De twee *Natiën*, — waarvan de eene steeds in het voorledene, in de middeleeuwen leefde, de andere geene geschiedenis, geen voorleden kende, dan

Digitized by Google

sedert de Fransche omwenteling, van welke zij alle geluk en heil voor het menschdom uitsluitend verwachtte. Sedert de tweede omwenteling te *Parijs* vooral, waren hare verwachtingen op het hoogste gespannen. De roemrijke drie dagen hadden den ouden goeden tijd van *vrijheid*, *gelijkheid* en *broederschap*, van de driekleurde vlag, den Marseillaanschen marsch en de souvereiniteit des gepeupels, hersteld. Wie zou nu niet de deelneming aan zulk een luisterrijk volk boven de gedwongene vereeniging met *Holland's* lompe, verachtelijke kramers verkiezen, die niet in staat waren, zich tot de hoogte der hedendaagsche staatkundige begrippen te verheffen, of eenen *Burger-Koning* de voorkeur te geven boven eenen Vorst van onbeperkte weldadigheid, maar die zich noemde, *Koning* door *Gods genade?*

«De andere Natie was die der dertiende eeuw, onder de levenslange voogdijschap der geestelijkheid. Haar was het genoeg, dat Koning Willem, gelijk de meerderheid der Hollanders, *ketters* waren. Zij had vroeger met de Fransche geestelijkheid, en misschien met het Fransche hof, zamengespannen; zij was het geweest, die tegen den goeden en grooten Jozef II was opgestaan, omdat hij in den dikken en donkeren bajert van bijgeloof, priesterheerschappij, schoolsche wijsbegeerte, domheid en verouderde vormen, eenige lichtstralen voor een nieuw leven had willen verspreiden: zij was het, die eerst met behulp der bedrogene Demokraten den opstand bewerkt, en daarna die Demokraten zelven den voet geligt had; die onder van der Noot en van

Digitized by Google

Europa, met meer dan kannibaalsche woede, eenen ongelukkigen, omdat hij de monniken had durven belagchen, het hoofd afzaagde; die echter, toen de hulp van *Pruissen* en *Engeland* haar ontzonk, met even veel lafhartigheid, als zij te voren met woorden moed had betoond, zich zonder slag of stoot wéder aan *Oostenrijk* onderwierp, en het anderhalfjarige gemeenebest liet sloopen.

« Vergeefs waren deze lessen der geschiedenis. Nog eenmaal vereenigden zich de voorstanders eener onbepaalde volksregering met de predikers der onbeperkte geestelijke magt; nog eenmaal vielen zij in den strik, door deze gespannen. Dezelfde dagbladen eischten gebiedend de uitvoering, de lotterlijke ongewijzigde uitvoering van eenen maatregel, door hen zelven kort te voren als eene toenadering tot het rijk der duisternis uitgekreten, en aan de afkeuring der Natie toegewijd, — van het Concordaat. Maar beginselen had deze partij niet; het waren slechts klanken, die zij huldigde, en voordeelen, die zij voor die klanken zocht te verkrijgen. De geestelijkheid, die haar verwenschte, vond haar echter als werktuig, als gebiedster over de thans alvermogende drukpers, hoogst nuttig; zij veinsde die zelfde klanken te huldigen, en beloofde aan de zich noemende mannen des volks, bij eene omwenteling, de posten, die zij begeerden. Enkelen slechts van deze werden niet door hebzucht gedreven, maar door een onbeteugeld verlangen naar onderscheiding en eereposten. Het was vooral de advocaat de Potter. Ruim met tijdelijke middelen bedeeld, een

Digitized by Google

gezworen vijand van alle godsdienst, hoopte hij, na den val des Bisschop van *Gent*, door de bestrijding der Roomsche Kerk, zich bij de Regering in gunst te doen rijzen, en tot hooge eereposten te worden verheven. Doch hij miskende den geest des bestuurs, hetwelk wel is waar de misbruiken, maar geenszins de godsdienst zelve zocht te verbannen, en ook was de onbekwaamheid van dezen man te groot, om hem posten van belang toe te vertrouwen. Bij ieder ander volk zou DE POTTER tot die nietigheid, boven welke zijne geringe talenten hem niet konden verheffen, zijn veroordeeld gebleven: bij de Belgen alléén kon hij schitteren, omdat hij oppervlakkige denkbeelden met de wartaal der omwenteling wist te bekleeden; omdat hij met een onbeschaamd gelaat, de tastbaarste onwaarheden staande hield, de vooroordeelen des volks wist te vleijen, niets meer beminde, dan wanorde, en alle ondergeschiktheid aan de wettige orde, *slavernij* noemde. Woedend over de ondergane teleurstelling, die zijne eigenliefde hem als een onvergeeflijk onregt afschilderde, begon hij het volk, in de papieren zijner partij, tot mishandeling van de aanhangers der Regering op te ruijen. Voor den regter geroepen, en het vonnis der veroordeeling ontvangen hebbende, liet hij echter niet na, met de wapenen van laster en ophitsing op de thans vereenigde partijen der duisterlingen en nieuwigheidzoekers te werken. Ondersteund door eenen eerloozen, wien 's Konings onverdiende goedheid uit het slijk had verheven, en die van dat vertrouwen gebruik maakte,

Digitized by Google

om hem aan zijne bitterste vijanden te verraden, — door Tielemans, een' Brusselschen bakkerszoon, wiens geschrijf tegen de priesterregering, de opmerking der Regering gelokt, en haar tot zijne begunstiging en bescherming genoopt had; — in verband met de twee geesels van *Noord-* en *Zuid-Holland* onder Napoleon's dwingelandij, Stassart en de Celles; — heimelijk bijgestaan door den eerloozen van Bommel, dien men den bisschopszetel van *Luik* toevertrouwde, en die deze heilige waardigheid tot een middel van ondermijning der wettige magt bezigde, en door een aantal leden van 's Lands hoogste vergadering, die in hunne openbare redevoeringen, dat zelfde doel door de hatelijkste beschuldigingen verkondigden; — door de meeste dagbladen, die, met hun publiek wel bekend, ten prijze van eer, deugd, waarheid en goede trouw, het aantal hunner lezers door welgevallige lasteringen zochten te vermeerderen: — door zoo vele helpers voortgestuwd, naderde de Potter met rasse schreden zijn doel, door hem zelven erkend: de omverwerping der bestaande orde van zaken, en de regeringloosheid, onder den schijn van een gemeenebest. *België* stelde zich *Ierland* ten voorbeeld, alwaar ook, sedert 1798, dweepzieke godsdiensthaat en onderwerping aan het priestergezag met de buitensporigste denkbeelden van volksregering — neen, van regeringloosheid gepaard gingen.

«Reeds was ten platte lande, gelijk in de steden, de bevolking door de zamenzweerders bewogen tot het onderteekenen van verzoekschriften, ter verhel-

Digitized by Google

ping van zoogenaamde *grieven*, die de meesten der onderteekenaren niet begrepen, die velen zelfs niet gaarne zouden hebben zien weggenomen. Of denkt men, dat het den Vlaamschen landman aangenaam ware, dat zijne belangen in de Fransche taal, die hij niet verstond, werden behandeld? dat hij zich gaarne aan den last van de regtbank der gezworenen, waarom hij verzocht, onderworpen zou hebben? Doch de meesten lazen de verzoekschriften niet, die men in hunnen naam teekende, of lieten zich diets maken, dat het alléén de bevrijding van de belasting op het gemaal gold, die in *België* genoegzaam zonder uitzondering tegenspraak vond. De Regering deed alles om genoegen te geven, en de wenschen der verzoekers, in zoo verre zij kon, te voldoen. Er kwam eene wet op de drukpers, die haar genoegzaam van alle banden niet slechts, maar van alle teugels bevrijdde; men beraadslaagde, om de belasting op het gemaal af te schaffen; het onderwijs werd, door de vernietiging, van eene te *Leuven* opgerigte, letterkundige kweekschool voor priesters, door de groote magt over het onderwijs aan de Staten der Provinciën over te laten, (die in *België* meerendeels tot de misnoegden behoorden), en door het wedervergunnen der bisschoppelijke kweekscholen van letterkundig onderwijs, in *België* althans, genoegzaam van alle banden ontslagen. Door de volkomene vrijstelling van het gebruik der Fransche taal in *Nederland*, door de vervulling der bisschopszetels, zocht men de wenschen der Franschgezinden en die der geestelijke partij te bevredigen. Vergeefs! Niet de vol-

Digitized by Google

doening dier eischen begeerde men, maar hunne weigering, ten einde den zoo vurig begeerden opstand te kunnen bewerken, en, in de daaruit geborene verwarring en schipbreuk der maatschappelijke orde, de posten te grijpen, die het doel der eer- en hebzucht van de belhamels waren.

« Met smart zag de Hollander de pogingen der woelgeesten met zulk eenen uitslag bekroond. Hij vergeleek met die oproerkreten, met die toegevendheid, *Belgiës* onmetelijken aanwas: Hij zag den handel van *Antwerpen* dagelijks, ten koste van *Amsterdam* en *Rotterdam*, toenemen; verscheidene handelstakken geheel derwaarts verleggen, vele huizen uit onze koopsteden zich daarheen verplaatsen, en *Antwerpen* reeds dubbel zoo veel handel drijven, als *Amsterdam*. Hij zag *Gent* en *Brussel*, hetzij reeds dadelijk, hetzij in een naderend verschiet, zeehavens worden, en *Brussel* met eenen spoed aangroeijen, die in de werkelijkheid bijkans de vlugt der verbeelding te boven ging, daar jaarlijks nieuwe, prachtige straten, paleizen en praalgestichten verrezen, die echter aan den invloed van vreemdelingen, door 's Konings welwillende zorgen naar deze hoofdstad gelokt, naauwelijks konden voldoen. Hij zag er de nooddruft tot welvaart, de welvaart tot rijkdom, den rijkdom tot schatten verhoogen; te *Gent* en te *Verviers* de fabrijken, door 's Konings ondersteuning geboren, eenen nooit gehoorden bloei, ten gevolge van beschermende wetten, die den handel drukten, verkrijgen, en *Hollands* kolonisten en onderdanen in het Oosten, met

Digitized by Google

Belgische stoffen bekleeden. Hij zag *Henegouwen* en *Luikerland* door ijzermijnen, smederijen, kolengroeven en andere werken, eenen rang onder de welvarendste gewesten verkrijgen. Hij zag dit alles, wierp den blik op de nog altijd kwijnende Leijdsche fabrijken, op *Amsterdams* langzame uittering, waar het aantal inkomende schepen jaarlijks verminderde; op de belemmeringen en regten, ten behoeve der eeuwig klagende Belgen, zelfs op den graanhandel, dien voor *Amsterdam* zoo dierbaren tak, gelegd. Hij zag, dat men op nieuw, ten behoeve van *België*, een' gewigtigen handelstak, de koffij, wilde bezwaren. Hij zag dit alles, en zuchtte — maar zweeg. Te wel overtuigd van 's Vorsten moeijelijken toestand, zocht hij dien niet te vermeerderen, wanneer slechts niet telkens nieuwe uitgaven hem kwamen drukken. Neen! gaarne bezigde hij zelfs zijne kapitalen ter ondersteuning en verrijking van *België*, waar nooit, zelfs toen het onder NAPOLEON's wereldgebied, het vrije vertier in het geheele Fransche rijk had bezeten, de welvaart zoo groot, zoo algemeen was geweest.

«Dan 's Konings geduld werd eindelijk uitgeput, toen in December 1829, de Belgen, tot dank voor zoo vele weldaden, zoo veel inschikkelijkheid, in de Staten-Generaal zich gereed maakten, om der Regering de noodige sommen voor den geregelden loop der zaken te weigeren, totdat men aan hunne ongerijmde eischen zou hebben voldaan. Toen sprak het Hoofd van den Staat met den nadruk en de waardigheid, die hem voegde; hij weigerde verdere

Digitized by Google

toegevendheid aan de telkens meer eischende mannen der *Unie*, die zich onbeschaamdelijk met de oude Geuzen, welke alleen de afschaffing der inquisitie hadden verlangd, durfden gelijk stellen, en op den naam van *eerloozen* boogden! In de boodschap van 11 December, werd op eene voor den Hollander bemoedigende wijze, 's Konings afkomst herinnerd, en met vreugde zag men in de oude Republiek, dat het koningrijk der *Nederlanden* haar niet had doen vergeten: dat de teelt der *Nassau's* zich nog herinnerde, dat zij oorspronkelijk aan *haar* toebehoorde, en Hollandsche beginselen van gewetensvrijheid en afkeer van dwang, van welk eenen aard ook, bleef huldigen. Alleen hadden velen, zelfs in *Holland*, gewenscht, dat de ministeriële verantwoordelijkheid, dat *Palladium* der vrijheid, minder op den achtergrond ware geplaatst. Zelfs de Ouden toch erkenden dien Staat voor vrij, (hoe ook zijn regeringsvorm wezen mogt), waar alle bestuurders verantwoordelijk waren. Doch deze vrijheid, die de Hollanders verdienen te bezitten, zou eene toorts geweest zijn in de handen der eeuwig blinde Belgen, die daarmede slechts brand stichten, slechts landen en steden in de asch konden leggen. De minister VAN MAANEN, die 's Konings vertrouwen genoot, deelde nu wel nog dieper in den haat van dit nooit rustende volk, maar nogtans hadden de afgevaardigden uit het Zuiden den moed niet, de begrooting te weigeren. Zij werd aangenomen, en klemmende aanschrijvingen aan de ambtenaren in *België*, gaven eenige hoop, dat men het honderd-

Digitized by Google

hoofdige monster zou kunnen breidelen.

«Het was toen, dat DE POTTER zijn ontwerp van een altijd tegen de Regering gekant bestuur, geregeld ontwikkelde, en schaamteloos openbaarde. Hij waagde het, den Koning eenen brief te schrijven, met bedreigingen vervuld, wanneer men zijne inzigten van regering niet volgde. Een nieuw regtsgeding, voor Belgische regters in *Belgiës* hoofdstad, naauwgezet naar alle vormen der wet gevoerd, had de sprekendste bewijzen niet slechts der misdaad, maar ook der diepe verachtelijkheid en onzedelijkheid der beschuldigden ten gevolge. Regtgeaarde Hollanders meenden, dat deze overtuiging den Belgen de oogen moest openen omtrent de tot ballingschap veroordeelde schuldigen. Dan, o hoe bedrogen zij zich!

«Reeds vroeg had de geestelijkheid in *België*, betrekkingen met de, haar in beginselen zoo gelijksoortige, priesterschap van *Frankrijk* uit de Jezuïtische school aangeknoopt. Men wist, dat er zelfs met het Fransche kabinet onder KAREL X, geheime onderhandelingen bestonden, welke niet vreemd waren aan een geheim ontwerp, om bij 's Konings tegenwoordigheid te *Brussel*, in den herfst des jaars 1830, door de aanranding der vrijheid van den Vorst, zijn geslacht en de Hollandsche regeringsleden en vertegenwoordigers, eenen beslissenden slag te slaan. Of dit ontwerp slechts bij den wilden droom van een' zamenzweerder gebleven zij, dan of het een meer of min stellig plan zij geworden, is ons niet gebleken. Dagbladen, aan het in *Frankrijk* toen

Digitized by Google

regerende Koningsgeslacht toegedaan, hebben na deszelfs val verzekerd, dat in de papieren van dit kabinet, ontwerpen ter hereeniging van *België* met *Frankrijk* gevonden zijn.

« Hoe het zij: dat Koningsgeslacht viel. De Belgische geestelijkheid mogt dien val betreuren: hare bondgenooten juichten daarover. De onvergetelijke dagen van Julij 1830, deden voor geheel *Europa* eene nieuwe orde van zaken ontstaan. Men had gezien, bij ondervinding gezien, dat eene geregelde krijgsmagt, zelfs met geschut voorzien, tegen de straatsteenen en slagboomen van het gepeupel eener groote stad, niet bestand is. Nog eens had een Koning van *Frankrijk*, toen door een verbond van bijgeloof, heerschzucht en losbandigheid aangerand, op die zelfde wijze zijne hoofdstad verloren, en zijn heil in de vlugt moeten zoeken (*). Die tijden waren wedergekomen; doch thans was zelfs eene veel volmaaktere krijgskunst niet meer bestand tegen de woede der ontbreidelde menigte. Het denkbeeld der vastheid van de orde van zaken, die de revolutie was opgevolgd, verdween als een droombeeld; na ruim vijftien jaren stond de omwenteling weder vreeselijk, dreigend, als een spook aan de graven ontsnapt, voor het oog van het sidderend *Europa* daar, met de driekleurde bloedvlag versierd!

« Deze gebeurtenis moest noodwendig het geheele ontwerp der zamenzweerders veranderen. Niet de

(*) Hendrik III, bij de barricade van 1588.

Digitized by Google

geestelijkheid kan thans de hoofdrol vervullen. Zij viel den omwentelaren te beurt. Reeds DE POTTER's komst te *Parijs*, zijn hartelijk onthaal bij de hoofden der thans zegevierende partij, die de Belgen niet kenden, maar in hen zoo vele Franschen waanden te zien; de reis van den snooden STASSART, weleer NAPOLEON's *Satraap* in *'s Gravenhage*, naderhand voor *Oostenrijk* kruipend om eenen post te erlangen, eindelijk door den Koning der *Nederlanden* met een onverdiend jaargeld begiftigd, dat hij door zwarten ondank verbeurde, en die thans zich voor dat gemis op den Koning poogde te wreken; dit alles voorspelde een werk, beraamd in de duisternis, om eerlang vreeselijk, met de toortsen des afgronds gewapend, te voorschijn te komen.

«Maar die afgrond was met bloemen bedekt. De Nederlandsche Regering, zich zelve innig bewust van hare braafheid en liefde tot alle, en vooral tot hare jongste en weerbarstigste kinderen; de Nederlandsche Regering vermoedde geene ondankbaarheid van zoo hoog begunstigden, en zij verviel tot het gebrek van goedhartige weldoeners, een' al te hoogen graad van vertrouwen. In de maanden Julij en Augustus 1830, had de derde vijfjarige tentoonstelling van de voorwerpen der Nationale Nijverheid plaats. Die te *Gent* in 1820, was reeds overtroffen door die te *Haarlem* in 1825; die te *Haarlem* werd het, door de onnoemelijke schatten van kunst, rijkdom en smaak, te *Brussel* opeen gestapeld. Talloze vreemdelingen vloeiden derwaarts heen, om deze zegepraal van het vernuft en der kunstvlijt te aanschouwen; men zag

Digitized by Google

er bezoekers uit alle streken van *België*, zoowel als uit *Noord-Nederland*, alwaar men zich hartelijk in den bloei van het thans, onder dezelfde wetten en denzelfden Landsvader, vereenigde volk en van deszelfs schoone hoofdstad, verheugde, waarheen zelfs verscheidene Hollanders hunne woonstede verlegd hadden; waar anderen, door het bestuur benoemd, kwamen, om het genot der kunstvoortbrengselen door de schikking nog meer te verhoogen. Ook kwamen er talrijke Franschen, deels uit nieuwsgierigheid, deels met strafbaarder oogmerken, die echter alleen den wensch koesterden, om het heerlijke *Brussel* en deszelfs bekoorlijken omtrek met hun vaderland te vereenigen. *Neêrlands* Koning verdacht hen niet. Hij, die vroeger eenen MERLIN, eenen DAVID, en andere woelgeesten der omwenteling, had beschermd; die den troon van LODEWIJK FILIPS met zijne driekleurde vlag *het eerst*, zonder eenige bedenking, erkend had; die dezelfde staatkunde, omtrent de aanmatigingen der geestelijkheid, lang had gevolgd, welke thans die van het nieuwe bestuur scheen te zijn, moende daarvan niets te vreezen te hebben. Ook andere vreemdelingen van allerlei Natiën, vervulden *Zuid-Brabands* hoofdstad; vlugtelingen uit *Portugal*, uit *Spanje*, en onder deze de beruchte JUAN VAN HALEN, die, met levensgevaar aan de kerkers der inquisitie ontsnapt, eerlang in die zelfde stad, waar de Edelen eens hun smeekschrift tegen de inquisitie inleverden, onder het bestuur van den naneef en opvolger haars grootsten vijands en den voortzetter dier republiek, welke te-

Digitized by Google

gen haar een' tachtigjarigen strijd had gevoerd, voor de zaak, eens door FILIPS II, GRANVELLE en ALVA verdedigd, zou strijden.

«Feesten vervingen hier ondertusschen de feesten. De ruime, jaarlijks nog vergroote stad, was voor de toestroomende menigte te klein. Vuurwerken, verlichtingen, harddraverijen en wedstrijden der toonkunst uit de voornaamste steden van *België*, volgden elkander in korte tusschenpoozen gedurende de tentoonstelling op. Het schenen Olympische, naar de nieuwere zeden gewijzigde, spelen, die de oudheid steeds als onschendbaar erkende, en nimmer met twist of bloed bezoedelde. De Koning zelf verscheen, om in de vreugde zijner onderdanen te deelen; en hoezeer hij er niet met die hartelijkheid ontvangen werd, welke zijne weldadigheid mogt doen verwachten, zoo werd nogtans daardoor 's Vorsten vertrouwen op zijn volk, niet in het minste geschokt. Naar *Holland* terug gekeerd zijnde, werd echter, om *Brussels* ingezetenen nog meer te bevoordeelen, de tentoonstelling tot den 10en September verlengd. Hij zelf begaf zich met den Prins van *Oranje* en Prins FREDERIK naar het *Loo*, om in *Gelderlands* bekoorlijke dreven van de staatszorg eenige verademing te genieten. Alles bereidde zich te *'s Gravenhage* en in de hoofdstad ter viering van den echt der algemeen geliefde Prinses MARIANNE, 's Konings eenige dochter, met Prins ALBERT; eenen echt, die den derden familieband tusschen de huizen van *Oranje* en *Brandenburg* vlechten zou; en dus, zoo het scheen, die huizen tot onderlinge hulp en bijstand,

Digitized by Google

door de heilige betrekkingen der maagschap, aaneen strengelen. Alles ademde vreugde en gerustheid, toen de mijn onder die lagchende warande eensklaps door de trawanten der hel werd ontstoken. — Als een donderslag weêrgalmt het eensklaps door gansch *Nederland*: «Te *Brussel* is opstand! *Brussel* is afgevallen!» —

12.

Dien zelfden nacht was het in de straten der Bisschopsstad doodstil: terwijl alles in *België* hoofdplaats, roof, moord en plundering ademde, de lucht bloedrood geverwd werd van de stijgende vlammen der in brand gestokene woningen, en de vernietigingskreten luide boven het tierende geschreeuw zich verhieven, sliepen de inwoners van *Luik* op hunne zachte legersteden gerust en veilig; weinig gedachtig aan het dreigende onweder, dat ook weldra boven hunne stad zich zou verheffen en vernielend losbarsten. Alleen in de estaminet: *les deux Fontaines* in de straat *Basse Souvenière*, scheen men dien nacht aan geenen slaap te denken. De voornaamste schreeuwers en aanhitsers van het graauw, hetwelk te dom was om de drijfveren te zien, die het in beweging hielden, en van hunne zijde almede

Digitized by Google

niets meer dan blinde werktuigen in de handen der laaghartigen waren, die, tuk op eigen grootheid en voordeel, in het geheim het rad bestuurden, waarnaar al de raderen zich bewogen: deze nietswaardigen, niet ongelijk aan het verbasterde tijgerras, hetwelk zich door den slimmen aap laat gebruiken, om de gebradene vrucht uit het vuur te krabben, bleven in het nachthuis gezellig bijeen, niet zonder vrees het naderende daglicht verbeidende, waarin hun het berigt van den opstand in *Brussel* stond gebragt te worden. De eerste uren van den nacht waren onder vrolijk gejoel en blijde hoop doorgebragt; lustig was de beker aangesproken, die hunnen angst van het hart moest spoelen, welke, in weerwil van de schoonste verwachtingen, hen telkens meer begon te bekruipen, naarmate de nacht ten einde spoedde, en het oogenblik naderde, waarop het eerste berigt uit de hoofdstad kon aangebragt worden. Eindelijk scheen de sterke drank, welke het krachtige bier had vervangen, dat met volle kannen was verzwolgen geworden, hen ook niet meer die vrolijkheid bij te zetten, welke zij zoo noodzakelijk achtten, om de kwelling te onderdrukken, die de onzekerheid hen veroorzaakte. Het luidruchtig gesprek werd van oogenblik tot oogenblik stiller. Menig drinker was onmerkbaar ingesluimerd, en vóór dat nog de vurige dagvorstin in het Oosten hare ontwaking met purperglans liet aankondigen, zaten de meesten sprakeloos bij elkander, of waren zij, onbewust door het overtollig gebruik van het geestrijke vocht, in de armen des slaaps weggezonken. Alleen Gerard Volte zat

met zijnen vriend den advocaat, die hem zoo schitterend voor het hof had bijgestaan, nog in een druk gesprek verdiept. Op beiden had de drank te vergeefs zijne kracht beproefd; en toen de dageraad zich aan de oosterkim glansrijk vertoonde, terwijl het starrelicht onmerkbaar doofde, trad de eerste aan het, met eene groene gordijn bedekte, venster, schoof dit op zijde, en hierop zijnen blik naar het gewelf des hemels slaande, welks nevelglans den zoo vurig gewenschten dag verkondigde, riep hij vrolijk uit: «Bij Sint Franciscus, Lebeau! eindelijk is de lange nacht voorbij; de eerste lichtstralen van den gezegenden dag vertoonen zich reeds aan het zwerk. Thans is het oogenblik van handelen daar. Al de Heiligen zijn geloofd! Nu daagt voor ons het heil, dat wij reeds zoo ijverig hebben voorbereid! — Maar sla uwe blikken eens over deze ellendigen, die ons op de baan van eer en roem zouden vergezellen. Als zwijnen wentelen zij zich in het slijk, en ik geloof waarlijk, dat de bazuin des jongsten dags hen niet uit hunnen roes zou doen ontwaken.»

«Laat hen rusten, Gerard! Wij kunnen onzen Beschermheilige niet genoeg prijzen, die hen *Morpheus* in de armen drukte; want, zoo lang wij zelven nog van niets onderrigt zijn, zou hunne luidruchtigheid ons zeer ligt schadelijk zijn.»

«Het verwondert mij, dat wij nog niets van *Brussel* vernemen.»

«Hoe kan dit anders? Doch laat de zon maar eerst hare dagreis voor goed hebben aangevangen, dan zullen wij spoedig meer weten, dan thans.»

Digitized by Google

» Hoe langer deze akelige stilte hier duurt, hoe meer ik mij zelven in den weg ben. Laat mij derhalve eens gaan hooren, of er ook reeds eenige tijding is.»

«Blijf nu bedaard, en breken wij zelven niet af, wat wij zoo kunstig hebben weten op te bouwen. Het kan nog een groot uur duren, dat wij in de onzekerheid zijn; doch langer niet. Zijn onze vrienden nu in *Brussel* niet geslaagd, dan is het ons belang, ons stil te houden; doch is het hun gelukt, dan zijn wij zeker de eersten, die daarvan onderrigt worden; want van hier moet de opstand in *Luik* uitgaan.»

«Maar zullen wij onze vrienden thans niet wekken, daar wij op de eerste tijding dienen gereed te zijn, om slagvaardig uit te trekken?»

«Laat hen slapen: hierdoor wekken wij geen opzien, en kunnen wij, zonder ons bloot te stellen, de zaken veilig afwachten. — Maar, bedrieg ik mij niet, dan hoor ik de hoefslagen van een ros naderen.»

«Bij Sint Franciscus, Lebeau! gij hebt inderdaad een goed gehoor. Het is onze bode, en zeker een gezegende, want het geklap van zijne zweep, doet de ruiten trillen.... Spoedig, vriend! hem te gemoet.»

«Onvoorzigtige dwaas, die gij zijt! Leer toch behoedzaam handelen, en wachten wij zijne komst, volgens afspraak, hier af.»

«Neen, ik kan niet insluimeren, als mij het bloed kookt en bruischt. Op, mannen! op! ontwaakt! het uur is daar! Op! op! en toont u vaardig!»

«Gij stort ons nog in het verderf, zonder dat het

Digitized by Google

u eenig voordeel aanbrengt,» schreeuwde de advokaat. Maar zijn gezegde werd oogenblikkelijk overstemd door het angstig geroep der ontwakende vrienden, die, niet wetende wat er voorgevallen was, noch zich terstond bezinnende, waar zij zich bevonden, als zinneloozen, slaapdronken door elkander liepen, en allerlei verward geschreeuw aanhieven, zoodat niemand een woord verstaanbaar kon uiten. — Doch deze verwarring duurde slechts eenige oogenblikken, daar dezelve plotseling eindigde, door de aankomst van een' met stof en slijk bedekten ruiter, die gelijktijdig den beijert instuivende, en onder het heesch gejuich van: «vivat! vivat!» den met wijde monden gapenden vrienden verhaalde, dat de opstand gelukt, en *Brussel* thans in handen van de ware vrienden des lands was.

Met uitbundig gejuich werd deze tijding door de eensklaps nuchter gewordene menigte aangehoord; die tijding was meer dan allen hadden kunnen verwachten, en verscheidene oogenblikken gingen er voorbij, alvorens de stilte genoegzaam hersteld was, om de nadere omstandigheden van den aangevangen opstand te kunnen vernemen. — Doch naauwelijks was de bode hiermede begonnen, toen Lebeau driftig uitriep: «Wat raakt het ons, wat er thans in *Brussel* voorvalt? Het is ons genoeg, dat de opstand dáár is, en geenszins in zijne geboorte gestuit werd. Thans, vrienden! is het onze beurt, handen aan het werk te slaan. Gerard! waar is ons zegevaandel, dat ons op de baan des roems geleiden moet?»

Digitized by Google

«Hier, hier is het vaandel!» riep deze driftig uit, terwijl hij ijlings uit een' hoek eene vlag van rood en geel doek, de Luiksche kleur voorstellende, van een' langen stok ontrolde, en hoog boven zijn hoofd heen en weder zwaaide.

«Versieren wij ons terstond met dit zegeteeken, mijne vrienden!» hernam de advocaat, uit zijnen zak eenige strooken rood en geel lint te voorschijn halende, en aan elk een stuk ronddeelende, die hetzelve terstond om den hoed en op de borst hechtte. — «Thans zijn wij gereed, om ook in onze stad de vaan van den opstand te planten; doch alvorens wij ons van hier begeven, mijne dappere kameraden! moeten wij elkander trouw zweren, van dit vaandel te blijven verdedigen, al moet ook ons bloed voor hetzelve stroomen. — Maar, wat spreek ik van bloed?» hernam hij met verheffing van stem. «Waar deze vlag wappert, dáár is de plaats der eer en der zegepraal; waar deze kleur zich verheft, dáár gloort de vrijheid als de zon, die thans schoon en heerlijk over deze stad opgaat. Wie dus met mij de vrijheid lief is, die zwere mij trouw tot in den dood!»

«Tot in den dood!» tierde de woeste schaar, zonder nog te weten, wat er geschieden moest.

«Verspreiden wij ons thans door de straten onzer stad. Onze zegekreten moeten onze burgers vrolijk uit hunne diepe rust wekken; want thans heeft het uur van onze vrijheid geslagen, en nimmer, nimmer buigen wij meer onze halzen onder het juk der slavernij. Voorwaarts, dappere helden! voorwaarts! Vóór dat de zon op dezen dag haar hoogste punt bereikt,

Digitized by Google

moet de gansche stad verlost zijn van de boei, die haar beknelt!»

Met uitbundig gejuich verliet de menigte hierop de nachtelijke kroeg: maar, hoe opgewonden de meesten zich ook betoonden, zoo werkte echter de doodsche stilte, die in den vroegen morgen van den zes en twintigsten Augustus nog op de straten heerschte, zoo krachtig op allen, dat velen spoedig hunne toonen zoo laag stemden, dat dezelve naauwelijks werden gehoord. Doch Gerard Volte was den tijger gelijk, uit wiens vonkelende oogen onverzaadbare woede tintelde. Met Lebeau en andere heethoofden, langs de straten hollende, wekte hun geschreeuw de stille burgers uit den slaap, die, verwonderd, wat dit getier beduiden mogt, in hun nachtgewaad voor de vensters verschenen, en met verbazing de vaan aanschouwden, welke Gerard Volte als een razende hoog boven het hoofd heen en weder deed zwieren.

Niet bevroedende, wat dit schouwspel zoo eensklaps te beduiden had, snelden velen uit hunne woningen den woesten hoop achter na, welke als hollende rossen naar de *St. Marguerite*-poort rende, in de hoop, van aldaar nadere tijding uit de in opstand zijnde hoofdstad te vernemen. Maar aldaar was reeds alles in rep en roer. Vele boden achtervolgens afgezonden, hadden reeds in de voorstad *St. Marguerite* het geluk bekend gemaakt, hetwelk *België* beschoren was, welker bewoners, dronken van blijdschap en ter naauwernood gekleed, doch met allerlei soort van wapentuig voorzien, deze boden wa-

Digitized by Google

ren gevolgd, en de tijding alzoo bevestigden van het gelukkig begin van eenen opstand, welke de zon des heils over het zoo gezegende *België*, met vernieuwden glans moest doen opgaan.

« Nu niet langer geaarzeld, mijne vrienden! » riep de advokaat Lebeau. « Leve de vrijheid! leve *Luik!* »

« Leve de vrijheid! » schreeuwde de onstuimige menigte, die allengs van alle kanten aangroeide, en in eene golvende massa zich bewoog.

«Waarheen, waarheen?» vroegen velen hunner, zonder het doel te kennen, hetwelk de kleurdragers beoogden.

« Naar het stadhuis! » klonk op eenmaal de stem van Gerard Volte. «Van daar moet dit zegeteeken des volks blijken, welk heil het te wachten staat. »

Maar de aansnellende volksdrommen uit de eensklaps in rep en roer gekomene stad, verhinderden dezen toeleg zoo spoedig ten uitvoer te brengen, als het voornemen was. Niet dan met de grootste moeite zich door het gedrang eenen weg banende, bereikte Gerard Volte niet eerder het stadhuis, dan nadat dit reeds door gewapenden bezet was; doch dit weêrhield hen niet, op het breede plein post te vatten, en de Luiksche kleurvaan hoog in de lucht te laten zwieren. Inmiddels waren, als met een' tooverslag, de meeste lieden met de Luiksche kleur voorzien, en dansten zij als bezetenen om het opgerigte teeken, hetwelk hun tot een' vereenigingsband scheen te verstrekken, waardoor hun het hoogste geluk zou ten deel vallen. — Maar kort duurde deze beweging voor het stadhuis. Een fluisterend gemom-

Digitized by Google

pel, dat in het begin niet eens gehoord word, veranderde kort daarop in een razend getier, en, alsof eensklaps het bevel van op te breken uitgesproken ware, verliet de grootste menigte onverwachts het plein, en stortte zij de belendende straten in, onder het heesch gekrijsch van: «Leve de vrijheid! leve *Luik!*»

Dit gedrag had zijnen oorsprong uit het opruijend uitstrooisel van den advokaat Lebeau, dat het garnizoen op de citadel, het geschut naar de stad gekeerd had, en gereed was, over dezelve verderf en moord te braken, wanneer het oproer niet oogenblikkelijk gesmoord werd.

«Zullen wij dit dulden, mannen?» vroeg Gerard Volte met eene zachte stem, uit vrees van tegengesproken te worden, aan het volk, dat voor het stadhuis was blijven staan.

«Neen, neen,» klonk het van verscheidene kanten, «dat in eeuwigheid niet!»

«Voorwaarts dan naar de zwaardvegers en ons gewapend!» — En naauwelijks was dit heillooze woord uitgesproken, of allen hadden het stadhuisplein reeds verlaten, en stormden te gelijk naar de geweerfabrijkanten, die, tegen zulk eene onverwachte overrompeling niet bestand, het geduldig moesten aanzien, dat in weinige oogenblikken hunne magazijnen geplunderd, en duizendtallen gewapend werden, zonder te weten, hoe het geroofde wapen naar behooren te gebruiken.

Inmiddels was hiermede het grootste gedeelte van den morgen voorbij gegaan, zonder dat het kleinste

Digitized by Google

deel der inwoners nog bekend was met het voorname doel, hetwelk de opstand beoogde. — Maar dit was het geval niet met de regering der stad. Waarschijnlijk met het ontwerp bekend geweest zijnde, waren de meeste leden reeds vroegtijdig op het stadhuis bijeen vergaderd, van waar zij al spoedig eene deputatie naar den gouverneur SANDBERG afzonden, die met haar zich naar het stadhuis begaf, om te beraadslagen, wat er ten dienste der stad in dezen nood te doen stond, en waarvan het onbegrijpelijk gevolg was, dat er bevel werd gegeven, om de burgerij te wapenen; terwijl de generaal VAN B., die inmiddels ook aldaar verschenen was, goedvond, alle militaire posten terug te trekken, en naar de citadel op te rukken, met den last, dat de schutterij de stad voor het vervolg bezetten zou. Tegelijk werden de vuurmonden, die inderdaad een paar uren op de stad waren gerigt geweest, terug getrokken, en scheen het alzoo, dat de welvarende plaats geen gevaar zoude loopen van het verderf, dat door het vuur van de citadel zich over dezelve verspreiden kon.

Thans scheen er geen twijfel aan het doel, hetwelk de oproerkraaijers beoogd hadden. Met bulderend gejuich stormde het gewapende gepeupel door de straten, en elke bode, die den voortgang van den opstand in *Brussel* kwam berigten, werd als in triomf ingehaald en verwelkomd. Met gansche scharen snelden de bewoners uit de bevolkte voorsteden naar *Luik*, en vereenigden zij zich met de ingezetenen ter viering van den dag, die de vrijheid en

Digitized by Google

het geluk van *België* moest verzekeren. Dronken van blijdschap moesten alle herbergen en kroegen de dappere helden kosteloos van bier en drank voorzien; maar dien dag werd er aan geene verdere baldadigheden, dan het plunderen der zwaardvegerswinkels, gedacht. Van stadswege werd dan ook het volk tot rust aangemaand, en het de belofte toegezegd, dat voor het vervolg geene militairen, maar de schutterij voor deszelfs veiligheid zou waken.

13.

Het Bisschoppelijk *Luik* is eene opene stad, zonder vestingwerken; doch dezelve wordt verdedigd door twee kasteelen, in vroegere jaren meer omderzelver bewoners in bedwang te houden, dan wel tot hare zekerheid zelve aangelegd. Het eene kasteel, *la Chartreuse* genaamd, en aan de zuidzijde der stad gelegen, was te dier tijd geheel ontmanteld, en diende meer tot eene wapenplaats of een magazijn, dan ter bezetting: waarom er ook alleen een detachement van tien of twaalf manschappen, onder bevel van een' serjant, zich op bevond, en alzoo buiten staat, zich tegen eene overmagt van duizenden te kunnen verzetten; doch de andere sterkte, gewoonlijk de *Citadel* genaamd, en

Digitized by Google

aan de noord-oostzijde der stad op een' steilen berg of heuvel gebouwd, was genoegzaam versterkt, om de weêrspannige stad in toom te houden.

Deze citadel is een regelmatige vijfhoek, of een omvang door vijf fortificatie-fronten ingesloten. Twee dier fronten zien naar het veld, twee beheerschen de beide zijden der stad, terwijl de laatste de stad zelve bestrijkt. Derzelver toegang is door de steilte, waarop de sterkte gebouwd is, ongenaakbaar, en eene geregelde bezetting, van genoegzamen leeftogt voorzien, behoeft geen beleg te vreezen.

Naar deze citadel trokken de beide bataillons der elfde afdeeling, die zich zoowel in de stad, als in de voorsteden bevonden; alleen bleef in de voorstad *St. Laurent* een bataillon post vatten, niettegenstaande de bevolking reeds den eersten dag verlangde, dat hetzelve zoude aftrekken en de posten door de burgers vervangen zouden worden.

«Wees toch zoo bezorgd niet, beste vriendin!» sprak de officier van gezondheid DE VERONA, op dien noodlottigen morgen tot zijne gade: «gij ziet, dat men mij toch niet deert, en waarom zou men dit ook?»

«Ach! gij vreest nimmer, en dit zou ik zeer in u prijzen, wanneer gij met menschen te doen hadt, die de eer op gelijken prijs stelden, als gij. Maar met welk toomeloos gepeupel hebben wij hier te doen? Even onzinnig in deszelfs godsdienst, als onverstandig in hun oordeel, is het vaak aan het redelooze vee gelijk, dat tam en mak is, zoo lang het door den stok of teugel in toom wordt ge-

Digitized by Google

houden; maar woest en wraakgierig, zoodra het vermoedt, deszelfs muil te kunnen openen, om verraderlijk eigenaar te worden.»

«Stel u toch gerust, lieve vrouw! men zal mij niets doen. Ik heb te veel goede vrienden in *Luik*.»

«Ach, ik kan dit niet wezen, zoo lang gij niet besluit, op de citadel te blijven! Waarlijk, uwe talrijke diensten alhier aan zoo vele noodlijdenden betoond, zullen u niet vrijwaren voor de beleedigingen, die gij zult moeten verduren: en, mogt het daarbij blijven, dan ware het niets; maar gij kent het domme volk beter dan ik, en meermalen hebt gij mij zelf betuigd, het niet te kunnen vertrouwen.»

«Ja, dit kan wel zijn; maar daarmede heb ik mij zelven nooit bedoeld. Waarom zouden zij den man beleedigen, die hen altijd aan het ziekbed dikwijls, ja, meestal kosteloos bijstond, en, bovendien, menigmaal den armen lijder nog van het noodige voorzag?»

«Zij zullen dit vergeten zijn, zoodra zij u aanranden. Gij zijt immers een Protestant? en thans, nu het zoo ver met hen gekomen is, dat zij in openbaren opstand tegen den Koning zijn, zullen alle ketters het moeten vergelden, dat zij....»

«Schaam u toch, vrouw! hen zoo te veroordeelen. Geloof mij, onder dit volk bevinden zich ook brave, regtschapene lieden.»

«Ja, maar zij zijn dun gezaaid; doch deze zijn het niet, die ik vrees: ik bedoel dat schuim, hetwelk op elke aanstoking opbruischt, en steeds tot elke lage daad gereed is, wanneer men het slechts

Digitized by Google

de handen vult, of met edele beloften paait.»

«Van waar zijt gij zoo rederijk, wijfje! gij, die anders altijd zoo bedaard als bezadigd zijt?»

«Ach, zijt gij mij dan niet dierbaar, en moet ik mij niet verontrusten over uw' persoon, welke nimmer gevaar voor zich zelven, maar wel voor anderen ziet?»

«Kom, kom! het zal zulk eene vaart niet loopen. Mij kent men voor een' weldoener van het lijdende menschdom, en de dankbaarheid, die het aan mij verbindt, zal het wel jegens mij....»

«Hoe kunt gij toch zoo blind zijn? Zijn wij geene Protestanten en Hollanders? Vervloekte men ons niet reeds lang om ons geloof? En waarom bleef het hierbij? Alleen, omdat de vrees hen nog bezielde: maar thans heeft die opgehouden, en wij, wij zullen het moeten misgelden, dat men voor ons gesidderd heeft.»

«Weet gij wat, vrouwtje! de geheele zaak heeft niets te beduiden: de opstand is die van het schuim, en zal van zelve bedaren, bij de minste magtsonwikkeling van het Gouvernement.»

«Gij zijt te verstandig om zoo te denken. Neen, ik heb reeds te dikwijls uit uwe redenen het gevaar opgemerkt, hetwelk thans werkelijk bestaat. Gij hebt voorspeld, al wat er nu geschiedt, en besluit ik nu daaruit tot hetgeen nog volgen kan, en met zoo vele bondige redenen door u is aangetoond, dan kunt gij het niet wraken, dat ik zoo ernstig voor u bezorgd ben. O, gij kent immers den aard en het karakter van dit trouwelooze volk! Meest allen zijn dweep-

Digitized by Google

achtig dom, en de werktuigen in de hand eener geestelijkheid, die geen ander doel beoogt, dan weder die heerschappij over deze landen uit te oefenen, waarmede zij vroeger het geweten en de vrijheid van onderzoek onderdrukte. Daartoe nu zijn wij haar in den weg. Zij weet te wel, dat, zoo lang het Protestantendom onder het volk, hoe dom en bijgeloovig dan ook, geduld wordt, er nooit dat stomme geloof van te wachten is, waardoor alleen hare heerschzucht bloeijen kan. Wie dan ook het gevoelen eener gezuiverde en op de rede en het Evangelie gegronde kerkleer aankleeft, en daarvoor uitkomt, moet een hinder zijn in het oog eener partij, die ons meer dan de pest haat.»

«Maar, lieve vrouw! het is de geestelijkheid niet geweest, die dezen opstand voorbereid heeft.»

«Wilt gij mij nu geheel blinddoeken om mij gerust te stellen? In *Brussel* mogen het de liberalen geweest zijn, die geene godsdienst hoegenaamd hebben; maar hier in deze omstreken is het volk nog te veel eeuwen in verlichting en beschaving ten achteren, om niet het werk eener geestelijkheid te wezen, welke in het geheim het rad heeft bestuurd, dat eerst heden aan het wentelen ging.»

«Hoor eens, vrouwtje! en hiermede is alles afgedaan: zoo lang men mij geene belemmeringen in de uitoefening van mijnen pligt en mijne dienst in den weg legt, mag ik mij niet, uit vrees voor een mogelijk gevaar, aan mijnen post onttrekken; doch dit verzeker ik u, wanneer u dit gerust kan stellen, dat ik geen nutteloos gevaar trotseren, maar mij voorzig-

Digitized by Google

tig zal terug trekken, wanneer zulks mogt gevorderd worden, en dat niet in strijd is met mijne eer en dienst. Thans moet ik u verlaten, om eens te gaan zien, hoe mijne zieken en mijne vrienden het maken.»

«Hoort gij dan dat joelend getier niet, hetwelk de lucht doet dreunen en trillen?»

«Dit zijn de juichtoonen van een verdwaasd volk, dat zich reeds in de schaduw eener vrijheid verblijdt, waarvan het eerlang de knellende ijzeren keten gewaar zal worden.»

Ofschoon het reeds avond was geworden, en de wanluidende kreten eener beschonkene menigte, die met allerlei soort van wapentuig, als: pieken, roeren, bijlen en sabels voorzien, en met de leus der Luiksche kleur opgetooid, door de straten zwierde, niet onduidelijk te kennen gaven, wat het oogmerk van dit uitschot van het volk was, begaf de moedige DE VERONA zich echter op weg.

Talrijke patrouilles van gewapende schutters trokken de stad door; vaak omringd door het gepeupel, dat, van tijd tot tijd, met hen den blijden kreet der herleefde vrijheid aanhief. In verscheidene straten lagen enkele schutters als op bivouac; waarschijnlijk bewusteloos door het overtollig gebruik van het krachtige bier, ofschoon het stamelend *qui vive* van sommigen, nog eenig besef van rede te kennen gaf. De bloedroode kleur der toortsen, waarmede verscheidene volksdrommen den optogt luister meenden bij te zetten, leverde een akelig schouwspel voor den opmerker op; doordien reeds de donkere gelaatstrekken

Digitized by Google

der waggelende volksschaar daardoor een' hoogeren tint verkregen, die de wemelende menigte veel deed gelijken op de doemelingen uit een verdreven paradijs.

Zonder echter door iemand aangerand te zijn geworden, had de geneesheer zijne dienst in het hospitaal verrigt, en begaf hij zich naar de woning van den galanterie-koopman RICHERAND, alwaar zijn vriend VAN MANDELE zijne kamers had. Niet geheel zonder reden was hij voor diens toestand beducht; maar daarom verblijdde hij zich ook des te meer, zoodra hij van den winkelier vernam, dat de goede man wel in doodelijke ongerustheid verkeerde, doch dat dit groote dwaasheid ware, wijl zijne stadgenooten te veel eergevoel bezaten, om eenen vreemdeling, hij moge dan een ketter en geus wezen, te beleedigen.

« Hiervan ben ik ten volle overtuigd, mijnheer! » antwoordde DE VERONA, terwijl hij zich door het prachtige magazijn naar de kamers zijns vriends begaf, wien hij aldaar in de uiterste zorg aantrof.

« Ha, God dank! » riep de heer VAN MANDELE uit; « eindelijk zie ik dan nog een' christenmensch, dien ik vertrouwen kan. O, doctor, doctor! hoe zeer is uwe voorzegging vervuld! »

« Beeft gij nu al, mijn vriend! terwijl gij nog kalm en bedaard moest zijn? Foei, schaam u toch en toon u meer man te zijn! Hierdoor zult gij uwe dochter meer dienst doen, dan door u zoo kleinmoedig te gedragen. Is het zoo niet, mejufvrouw? »

« O, mijnheer! gij weet niet in welk eenen akeligen toestand wij dezen dag hier doorbragten, » ant-

Digitized by Google

woordde Sophia, die, uit voorzorg, de gordijnen voor de vensters met dekens had behangen, om hierdoor voor te komen, dat het helderschijnend lamplicht de verraders niet opmerkzaam op hun verblijf zoude maken.

«Ik heb u immers beloofd, mijne vrienden! dat gij u, in tijd van nood, op mij kunt verlaten? Rekent dus hierop, want ik zal u niet laten zitten.»

«O, daarvan zijn wij ook verzekerd, doctor!» hernam Sophia: «maar, wanneer wij daar die joelende zwervers zoo woest hooren aankomen, vreezen wij telkens, dat het op ons gemunt zal zijn, en, neem het mij niet kwalijk, doctor! wat zou ons dan uw bijstand helpen, wanneer gij afwezend zijt?»

«Bekommer u niet, mijne lieve jufvrouw! het zal zulk eene vaart niet loopen.»

«God gave, dat wij aan uw woord meer vertrouwen konden schenken! maar die pijnlijke onzekerheid, waarin wij verkeeren, en onze onmagt zijn meer dan in staat, om ons elk oogenblik te doen beven.»

«Hoe denkt gij toch over den opstand, doctor?» vroeg de heer van Mandele.

«Als ik u ronduit mijn gevoelen moet zeggen: weinig goeds; ik had van den gouverneur Sandberg meer klem verwacht, dan hij nu deed blijken; terwijl de ongesteldheid van den generaal van B. aan de zaak ook geen goed deed.»

«Vertel ons toch eens, wat er voorgevallen is, want het regte zijn wij niet te weten gekomen.»

«Reeds vroeg in den morgen werd het in de stad bekend, dat er gisteren avond in *Brussel* een oproer was uitgebroken. Natuurlijk bragt dit al aanstonds

Digitized by Google

veel volks op de been, hetwelk, met de buitensporigste gevoelens bezield, al terstond eischen deed hooren, die voor de openbare rust niet dan gevaarlijk konden wezen. Hoe ziek de generaal VAN B. ook ware, begaf hij zich dadelijk naar het stadhuis, alwaar hij reeds den gouverneur SANDBERG vond, in overleg met de burgemeesters, die terstond bij de intrede van den generaal, den eisch deden, van alle militaire posten in te trekken, en door de schutterij te doen vervangen, waarin deze spoedig bewilligde. Hoezeer nu de stad door ons niet te bezetten was, en de eisch schijnbaar de strekking had, om de rust daardoor te verzekeren, schrijf ik de toestemming van den generaal meer aan zijne ongesteldheid, dan wel aan wijs beraad toe; vooral, daar hij er almede zijne goedkeuring aan hechtte, om het geschut van de citadel, hetwelk de officieren aldaar, op het eerste gerucht van het oproer, stadwaarts hadden laten rigten, terug te trekken.»

«Zou hij dan waarlijk voornemens geweest zijn, het kanon op de stad te doen spelen?» vroeg SOPHIA met bevende lippen.

«De generaal niet, maar wel de dappere DE F.; want wanneer men diens zin gedaan hadde, zoude het oproer mede gedempt zijn geweest.»

«Neen, doctor! om Gods wil, dat niet!»

«Ook mijn wensch was het geweest, en niemand onzer dapperen dacht er anders over: door eene eenvoudige kennisgeving, van binnen een uur tot de rust terug te keeren, en hieraan niet voldoende, de onrustigen door het vuur onzer stukken te dwin-

Digitized by Google

gen, helwelk door het hijschen van de bloedvlag hun zou aangekondigd worden, zoude het geheele oproer gestild zijn; doch nu vrees ik er voor, en ik sidder voor de gevolgen.»

«Waant gij dan, dat het volk zich terstond zou hebben laten temmen?» vroeg de heer VAN MANDELE niet minder ernstig.

«Stellig! Wanneer het vuur van de citadel de stad in rook en vlammen had gezet, zouden de grootste heethoofden wel in hunne schulp gekropen zijn. Door ontzag moet men de onruststokers in toom weten te houden, wanneer ons de magt daartoe niet ontbreekt. Doch nu heeft de zaak een geheel ander aanzien verkregen. Reeds om twaalf ure trokken al onze militairen naar de citadel terug, terwijl het reserve-bataillon te *St. Laurent* achterbleef. Indien dit volk de kaserne nu behoorlijk weet te barricaderen, dan is het mogelijk, dat het er zich staande houde: maar ik vrees er voor.»

«En bezette de schutterij toen dadelijk alle militaire posten in de stad?»

«Ja, maar dit beteekent niets, wanneer zij niet gezind is, het toomelooze woelen van het gemeen tegen te gaan, hetwelk, door allerlei soort van lieden opgehitst, onder welke ik onzen ouden bekenden GERARD VOLTE als een' der eersten bedrijvig zag, in de grootste gisting blijft verkeeren; hoezeer ik niet ontkennen wil, dat er onder de gegoede burgers eene zekere neerslagtigheid heerschte, waarvan ik mij nog al iets goeds beloof.»

Digitized by Google

« En weet men niet, wat toch wel het doel van het oproer is? »

« Dat is alleen den hoofden bekend, die zich thans schuil houden, en alleen door hunne werktuigen het vuur laten aanstoken, om dan, wanneer de vlam ten top gestegen is, zich eensklaps te vertoonen. »

« Hebt gij niets van den Bisschop vernomen? »

« Neen, maar indien ik mij niet bedrieg, dan is hij de eerste raddraaijer van het gansche schelmstuk in deze stad. Hij wordt door den toomeloosten hartstogt, dien der eer en heerschzucht, bestuurd. In eene omwenteling vermeent hij eene geduchte uitbreiding van zijne geestelijke magt niet alleen te zien, maar ook daaraan het wereldlijk bewind te paren, en zich tot Prins-Bisschop van *Luik* te verheffen. Hij handelt dus op eene wijze, waardoor hij veel winnen en weinig verliezen kan. Door zich schuil te houden, waagt hij niets, wanneer de zaak, die de muiters thans aanvingen, mogt mislukken; want niemand kan hem van deelgenootschap aan den opstand beschuldigen. Wint daarentegen het verraad veld, — slagen de duisterlingen in hunne oogmerken, dan treedt hij te voorschijn, en met den zegen der godsdienst gewapend, waarmede hij alle mogelijke welvaart en heil in de toekomst belooft, werpt hij de keten der geestelijke en wereldlijke slavernij den Luikschen dwazen om den hals, en kluistert hij hen met eene boei, die alle krachten der ziel verlamt, en den mensch beneden het peil van redelijk oordeel doet zinken, waaruit

Digitized by Google

hij niet dan na jaren onvermoeiden arbeids, te verheffen is. O, voor de verstandsontwikkeling en de waarachtige geestbeschaving is niets meer doodelijk, dan eene priesterregering! Zie het voorbeeld daarvan in *Spanje* en *Italië*. Tot welk eene laagte is de mensch aldaar niet gezonken! Dat lot is ook *België* bereid, wanneer de opstand haar gelukken mogt: en dan, vaarwel voorspoed en bloei! van den akker van eenen slaaf kan geen goede oogst verwacht worden.»

«Hoor dat wangeluid! Het doet mij telkens van schrik opspringen,» sprak SOPHIA. «Mijn hemel! doctor! is hier niets aan te doen?»

«Wij hebben thans niets meer in de stad te zeggen, mijne lieve vriendin! — Doch wanneer gij werkelijk zoo ongerust zijt, VAN MANDELE! dan zou ik u raden, voor eenige dagen de stad te verlaten.»

«Ik ben radeloos, doctor! Waag ik het, mij van hier te begeven, dan loop ik waarschijnlijk elders het gevaar in den mond; want ik vrees, dat de opstand door geheel *België* is uitgebarsten.»

«Mogen wij hier vreesachtige bevelhebbers hebben, dan zullen wij er toch ook wel bezitten, die het monster onder de oogen zullen durven zien. Ha! had ik dien morgen het bevel mogen hebben, gij zoudt thans niet in vrees en angst hier nederzitten bij de wanklanken, die ons gehoor ontstemmen, maar in rust en veiligheid zoudt gij u kunnen nederleggen, en zonder zorg eenen nacht aanvangen, die ik zelf met kommer intreed.»

«O, spreek toch, doctor! welke reden hebt gij

Digitized by Google

daarvoor?» vroegen vader en dochter beide even snel.

«Dadelijke reden heb ik er niet voor; maar ik vermoed slechts, dat de duisterlingen dezen nacht niet ledig zullen laten voorbij gaan, om hunne vloekplannen verder voort te zetten.»

«Gij denkt immers aan geene plunderingen, gelijk dit in *Brussel* plaats vond?»

«Dat juist niet: maar ik wilde u mijne bezorgdheid niet verheelen, opdat gij bij elke voorkomende gelegenheid bij de hand moogt zijn; want op ons, Hollanders, is het natuurlijk gemunt.»

«Gij bragt immers den nacht in de citadel door?»

«Neen, zoo lang mij de dienst hier in de stad niet belet wordt, blijf ik bij mijn gezin, hetwelk ik met geene mogelijkheid op de citadel kan huisvesten. Doch wanneer wij bij alle gevaar op onze hoede zijn, en daarbij ons de bescherming van den Magtigsten onder al de magtigen niet onwaardig hebben gemaakt, dan moeten wij niet te zeer vreezen; maar ook vertrouwen, dat het waarheid is, dat er geen muschje op aarde valt, zonder den wil des Hemelschen Vaders. Dat vertrouwen, vrienden! blijve ons allen bij, en verleene ons de kracht, om in de tegenwoordige omstandigheden niet te vertwijfelen, maar gerust te blijven, ook dan zelfs, wanneer de woede der hel ons mogt aanranden!»

Digitized by Google

Hoe woelig en woest het ook in de oproerige stad ware, zoo bleef de schutterij voor de veiligheid harer bewoners bereidvaardig zorgen; waardoor ook alle verdere aanranding van de eigendommen der ingezetenen werd voorgekomen. Maar daarom waren de veroorzakers der ontstane onrust niet onledig. Lebeau, Gerard Volte en verscheidene andere heethoofden, stookten, door hunne opwindende taal en hevige gebaren in de estaminets, alwaar zij zich verspreid hadden, het vuur van den opstand al meer en meer aan. Rijkelijk met geld voorzien, werd er niets verzuimd, om, door het overmatig gebruik van bier en drank, de zinnen eener wufte menigte te bedwelmen, die zich reeds in het denkbeeldig geluk eener herborene vrijheid verblijdde, zonder te beseffen, hoe zeer de opstand haar elken polsslag verder daarvan verwijderde. Alzoo voorbereid op het nieuws, dat den volgenden dag uit *Brussel* moest aankomen, bleven de eigendommen der burgerij dien nacht wel gespaard, maar werd tevens de grond gelegd tot die vastheid van den opstand, waardoor het moeijelijker werd, het verraad te treffen, en de rust te herstellen, terwijl het wettig gezag dien knak kreeg, waardoor reeds daadwerkelijk de scheiding plaats vond, die eerst naderhand openbaar werd uitgesproken.

Digitized by Google

De voortgang van het oproer in de hoofdstad, deed de razernij des volks den anderen morgen ten top stijgen. Gelijk een hollend paard, dat blindelings voortrent, stormde de dolle menigte eensklaps naar de woningen, alwaar 's Konings wapen prijkte. Dit met eene baldadige hand er af te rukken, te verbrijzelen en te vertrappen, alsof men hierdoor de magt van den Vorst een' onherstelbaren knak gaf, was het heldenbedrijf, waarmede de moedige schaar zich dien dag hoofdzakelijk bezig hield; doch voor het overige bleef alles in de oproerige stad rustig, en vele welgezinde burgers hoopten reeds het einde van een tumult te zien aanbreken, waardoor de werkzaamheden weder zouden aanvangen, die over geheel het volk waren gestaakt geworden. Maar alles was slechts een voorspel geweest van het treurspel, dat nu begon. De advokaat Lebeau had zich sedert meer terug getrokken; doch met des te meer ijver werkte hij thans als redacteur van het Luiksche dagblad *le Politique*, om de ontstane scheuring te meer uit te breiden. De hevigste taal, op eene wijze voorgedragen, die den geest der ontvlamde gemoederen te meer moest opwinden, vond in de kolommen van het schandelijke dagblad, eene gereede plaats.

Allerlei laster tegen het Nederlandsch gouvernement moest den haat doen toenemen van eene bevolking, die blind geworden was voor het ontelbaar goede, hetwelk zij van het weldadig bestuur ontvangen had. Voedsel vond hij hiertoe in de graagte, waarmede zijne betoogen als verzwolgen werden, en meer kwaads, dan Gerard Volte en zijne mede-

Digitized by Google

standers, in het openbaar, — de geestelijken in het geheim, te weeg bragten, bewerkte bij door de schandelijke aantijgingen in een blad, dat, gelijk een evangelie, allerwegen geloofd werd.

Zoo ging een drietal dagen in spanning en vrees langzaam voort. Aller oog was intusschen naar de hoofdstad geslagen, alwaar de opstand aanving, en het broeinest zich gevestigd had, hetwelk van daar zijne roofvogels afzond, om door geheel *België* den pestwalm van het verraad te verspreiden.

De woelingen waren in *Luik* in die dagen eer toe- dan afgenomen. De Luiksche kleur versierde elken inwoner, die zich op de straten waagde, en wee hem, wanneer hij zich zonder dezelve openlijk vertoonde! Maar dit was den voorstanders van het oproer niet voldoende. Onverwachts toog eene onafzienbare menigte naar het stadhuis, en eischte, dat hare vlag ten teeken van hare zegepraal, ook van de torens en openbare gebouwen luisterrijk wapperen zoude; waaraan door het weifelende bestuur ook in der haast werd voldaan; zoodat reeds op den 28sten, de tweekleurige vaan, onder het gejuich van verscheidene duizenden en het spelen der muzijk van de schutterij, op den toren van het stadhuis werd geplant, en onder daverend handgeklap en geschreeuw begroet. Dit was het sein voor de gewapende burgers, om hunne schakots met linten van diezelfde kleur te behangen, en de oranje-cocarde er met vloekend gezwets af te rukken en onder de voeten te vertrappen.

Thans eerst scheen het doel van het verraad be-

Digitized by Google

reikt te zijn. Al wat hen aan den Koning herinneren kon, moest uit aller oog worden verdreven. Grijsaards, kinderen zelfs, hieven de juichtoonen aan van een heil, dat thans allen eenen hemel van geluk scheen te beloven. Op allerlei wijze gewapend, geleek de stad meer eene legerplaats, dan een verblijf van stille bedrijvigheid, waar welvaart en voorspoed bloeiden. Talrijke hoopen opgeschotene knapen, met sabels en pistolen omhangen, renden te paard de straten door, met bedreigingen aan allen, die het wagen durfden, zich niet met hen te verblijden, doch de eigendommen bleven altijd nog verschoond; en hoezeer de welgegoede burgers tusschen hoop en vrees voortleefden, begon men allengs meer te vertrouwen, dat de storm van lieverlede zou bedaren, zonder dat er, gelijk dit te *Brussel* plaats vond, geweld gepleegd zou worden op die weinige Hollanders, die, steunende op de goede trouw, niet hadden kunnen vertrekken. Helaas! kon een vuur, dat broeijend smeulde, en waartoe met elken stond nieuwe brandstoffen werden aangebragt, uitgedoofd worden, zonder uitgebarsten en verteerd te zijn? Even onmogelijk als dit te achten zij, kon, zonder krachtdadige tusschenkomst, het verraad niet gesmoord worden. Eenmaal in de harten der snoodaards wortel geschoten, en onder het gepeupel zich uitgebreid hebbende, moest hetzelve wel ontvlammen, zoo lang de militaire magt, op het kasteel bijeen, zorgeloos insluimerde.

Digitized by Google

14.

«Waarom zoo mistroostig, GERARD?» vroeg hem zijn broeder, toen deze den vijfden dag na den opstand onverwachts bij hem binnen trad. «Mij dunkt toch, dat gij geene reden hebt, om treurig te zijn. De zaken gaan immers boven alle verwachting. Thans zijn wij in *Luik* meester, en de afvallige ketter ziet er zijn rijk geëindigd.

«Gij verheugt u te vroeg, pater! Wat baat het ons, dat wij in de stad alle bewijzen van onze slavernij vernietigd hebben, zoo lang ginds die hatelijke driekleurige vaan blijft wapperen, welke ons, als ware het, elk oogenblik onzen afhankelijken staat herinnert?»

«Meent gij die ezels op de citadel, GERARD?»

«Ja zeker bedoel ik die. Zijn wij niet elk oogenblik in hunne magt, en verpligt hen te ontzien, om onze geboorteplaats voor eene ramp te behoeden, die haar in weinige oogenblikken tot eenen puinhoop kan doen verkeeren?»

«Gij zijt een dwaas, die goed zijt om een' hoop volks tot oproer aan te moedigen, maar niet om daarvan gebruik te maken, wanneer het tumult is

Digitized by Google

uitgebroken. Die slavenknechten op de citadel zullen het niet wagen, ons te dreigen. Hebben wij thans hunne vrouwen en kinderen niet in onze magt? Zijn wij geen meester van hunne bezittingen, welke zij ons ontstalen? De eerste kogel, dien zij durven afzenden, verkondigt den dood aan hunne dierbaarste panden. Dit weten zij, en daarom zal de lafaard het wel laten, eenig bevel tot onze vernietiging te geven.»

«Gij vergeet, dat de generaal bij *Waterloo*, waarlijk zich als geen lafaard gedragen heeft.»

«Toen mag hij een held geweest zijn, of dit geschenen hebben: thans is hij dit minder. — Maar zie ik wel, of bedriegen mij mijne oogen? Sta toch eens op, Gerard! en zie, of ginds die Verona niet aankomt. Bij Sint Andries! laat gij dit toe, dat zoo iemand zich vrij onder ons vertoone?»

«Waarom zou hij dit niet? Hij is een der officieren van gezondheid van dit garnizoen, die veel goeds aan onze burgerij gedaan heeft. Zie slechts: er is niemand, die hem deert: integendeel, elk bewijst hem de verschuldigde achting, waarop hij ook ten volle aanspraak heeft.»

«Gij raaskalt, muiter! Is hij geen Hollander? Belijdt hij niet de kettersche leer, die ik vervloek? Is hij geen afvallige van onze heilige Kerk, en moeten wij dulden, dat zulk een scheurmaker zich vrij onder ons bewege?»

«Welnu, stoot hem dan ter neêr, wanneer gij zoo zeer voor de eer onzer Kerk ijvert. Ik voor mij bedank er voor.»

Digitized by Google

« Wacht maar, hond! wij zullen elkander wel nader spreken. »

« Waarom snelt gij nu niet naar buiten, en hitst gij het volk tegen hem op? O, gij nietswaardige papenknecht! mijne handen moesten u de dienst bewijzen, waarvoor gij zelf geen hart hebt? »

« Hoor eens, Gerard! Ik ben een dwaas, die mij door mijnen ijver voor de godsdienst te ver laat brengen; doch tegen dien geneesheer heb ik een' inwendigen haat, en niet zonder reden verklaar ik u, dat hij niet te vertrouwen is. Duldt gij, dat hij zich vrij onder ons vertoone, dan koestert gij in uw gemoed eenen verrader, die in staat is, ons allen te verderven. Ziet gij dan niet, dat hij onze schoonste plannen kan tegenwerken, en onzen toestand, die altijd nog hagchelijk genoeg is, zoo kan blootleggen, dat wij elk oogenblik het vuur der sterkte te duchten hebben?

« Ik dood u met uwe eigene woorden: hunne vrouwen en kinderen zijn ons ten waarborg, dat zoo iets nimmer zal geschieden. »

« Maar kunnen zij deze niet elk uur in de vesting laten komen? Mijn plan zou dus zijn, dat gij met uwe vrienden het graauw opzettet, hen als gijzelaars in verzekerde bewaring te doen stellen. »

« Hoor nu eens op uwe beurt, pater! Ik heb tot heden uwe plannen, die mij altijd duister bleven, gediend; voor mij zelven heb ik daarvan nog geen voordeel hoegenaamd getrokken: integendeel, ik ben in de goede meening zeer gedaald. En welke vruchten kan ik mij nu van een gedrag beloven,

Digitized by Google

dat mij tot heden nog geene de minste rente aanbragt?»

«Aan wien wijt gij dit alles? Aan mij? Dat zij verre: want dat gij voor u zelven geen voordeel uit uwe bemoeijingen der goede zaak trekt, hebt gij niemand dan u zelven te wijten. Ware ik integendeel in uwe plaats, dan zou ik wel weten, wat mij te doen stond.»

«Spreek nu geene raadsels, maar ronde taal, wanneer gij verlangt, dat ik u versta.»

«Ben ik geen geestelijke? Of ziet gij mij voor een' afvalligen Hollander aan, die den naam heeft, van geen' wolf op zijn hart te kunnen smoren?»

«Al waart gij honderdmaal een geestelijke, dan behoeft gij toch jegens mij, uwen broeder, niet te veinzen, of u met een masker te vertoonen.»

«Een geestelijke heeft altijd een masker voor, waarachter hij zijn gelaat verbergt. Foei, Gerard! zijt gij nog zoo dom, dat ik u dit moet zeggen?»

«Thans spreekt gij eene verstaanbare taal, waarnaar ik mij gedragen zal.»

«Dat wil echter niet zeggen, dat ik tegen u niet rondborstig zijn zou: integendeel, ik liet u telkens in mijn hart lezen, en niemand dan gij werd met geheimen bekend, die altijd op den bodem van hetzelve moesten bewaard zijn gebleven.»

«Wat hebt gij mij dan medegedeeld? Ken ik het doel van den opstand? Weet ik de oogmerken van den Bisschop, die zich thans schuil houdt? Verstond ik ooit van u de oogmerken, welke onze opruijing van het volk moesten voorbereiden? O,

Digitized by Google

JOHANNES! maak mij niet razend met uwe magtspreuken; want, bij het geheele leger van al uwe Heiligen! ik ben niet gezind, langer de speelbal te zijn van lieden, die ik niet kan doorgronden.»

«Hebben uwe schuldeischers u weder lastig gevallen, dat gij heden zoo ongenaakbaar zijt?»

«Wat schuldeischers? Deze zijn thans wel wijzer, om mij aan hunne vorderingen te herinneren.»

«Hebt gij dan weder valsche wissels uitgegeven, die u bezwaren?»

«Bij Sint Ambrosius, pater! wilt gij mij geheel dolzinnig maken, of wat moet ik van uwe uittartingen denken?»

«Het zal best zijn, dat ik u verlaat; want in die stemming kan ik geen redelijk woord met u spreken. Waarom wreekt gij u niet op degenen, die u zoo verdrietig maakten, in plaats dat gij zulks op eenen broeder doet, die u met hart en ziel poogt te dienen, gelijk ik u voor het hof nog getoond heb, met gevaar, van daardoor mijne achting bij alle weldenkenden te verliezen?»

«Wees nu eens opregt jegens mij, JOHANNES! Wat was de reden, dat gij mij kwaamt bezoeken?»

«Ik ben altijd jegens u even opregt, als jegens mij zelven. Of waant gij, dat ik tot een' ander' zoo spreken zou, als tot u?»

«Neen, bij den hemel! dat weet ik beter; maar met al uwe rondheid blijf ik echter geheel onwetend van al de plannen, die gij, of uw kerkelijk opperhoofd beraamt.»

«Wij bedoelen niets meer, dan het heil des lands

Digitized by Google

door eene onbelemmerde uitoefening van de godsdienst, met achterstelling van alle ketters, die hierin de hand willen mengen. Kunnen wij dit nu bereiken, dan is ons werk gezegend, en de vruchten, die daaruit voortspruiten, dalen in gelijke mate op u en mij neder, wanneer gij slechts voorzigtig te werk gaat, en door geen' verkeerden ijver u laat vervoeren.»

«Verder, verder.»

«Ik heb er niets verder bij te voegen. Thans zijn de zaken tot eene hoogte gebragt, waarop de een of ander bezwijken moet. Zegepralen wij, dan is uw geluk zeker; bezwijken wij, dan staat het u vrij, overal een loon te zoeken, dat wij u niet geven konden: doch op ons zal dan al het onheil drukken, dat wij door den opstand poogden voor te komen.»

«En gij gaaft u nimmer bloot.»

«Desniettemin weet het bewind te wel, wie de personen zijn, die het vuur aanstookten; doch dit kon ons nooit afschrikken: integendeel, het zette onzen ijver des te meer aan, en wij hebben nu ook meer hoop, dat ons pogen niet ijdel zal wezen.»

«God geve het! maar ik begin daaraan te twijfelen, nu ik duidelijk begin te bespeuren, dat de hoofden zich voorzigtig terug houden.»

«Dit geschiedt, om staatkundige redenen, die naderhand wel zullen blijken; doch dit moet ons niet afschrikken, alle krachten voortdurend te blijven inspannen, ten einde dat heerlijk doel te bevorderen, hetwelk ons althans geen raadsel bleef.»

Digitized by Google

« Wat moeten wij dan nog meer doen, dan hetgeen wij reeds tot stand bragten? »

« Het gepeupel in eene gedurige spanning houden, en, des noods, hen een vooruitzigt openen, waaruit ook hunne pogingen kunnen beloond worden. »

« Begrijp ik u wel, Johannes? Gij bedoelt... »

« Ja, dat kan niet anders, en tevens stelt het u in de gelegenheid, u wraak te verschaffen over den hoon, u vroeger aangedaan. »

« Ha! gij zijt een tijger, die mij verscheurend aangrijnst, en toch moet ik u bewonderen, want uw godsdienstnaat reikt ver, zeer ver. »

« Thans kent gij de reden mijner komst. Zijt gij nu een man, dan kunt gij u de zaak waardig betoonen, welke gij dient: doch aarzelt gij, dan is het beter, het zwaard met het spinrokken te verwisselen, of u in den kinderstoel neder te zetten, en met eene totebel u te verheugen. »

« Gij zijt een duivel, die een' ander' tot eenen duivel kan vormen! Maar gij hebt gelijk. Versmaad, verguisd werd ik. Mijne trouwe liefde zag ik met bitteren hoon beloond, en eene verachting mij op het hoofd geladen, die ik nimmer dragen kon. Ha, bij den heiligen Franciscus, pater! gij hebt daar, door een enkel woord, een licht in mijnen boezem ontstoken, dat eeuwig zal vlammen, en mij niet eer mag doen rusten, dan.... Doch ik wil hierbij niets verder voegen. Eerlang zult gij nader van mij hooren.

Digitized by Google

Na de schandelijkste plunderingen en brandstichtingen te *Brussel*, scheen het graauw aldaar afgedaan te hebben. Eigendunkelijk was er een provisioneel bestuur aangesteld, hetwelk dan ook vijf mannen naar *'s Gravenhage* afvaardigde, met eischen, welke zoo buitensporig waren, dat derzelver afwijzing stellig was. Ook hierin volgde *Luik* dit schandelijk voorbeeld, en overdreef deze stad derzelver vorderingen in zoo verre, dat, wanneer men dezelve had kunnen inwilligen, *Holland* een volstrekt wingewest van *België* zoude geworden zijn. Maar de Vorst, die altijd met onverwrikte hand de teugels van het bewind gevoerd had, en wiens eenige aanmerking op zijn bestuur, toegevendheid uit te ver gedrevene goedheid zou kunnen geacht worden, wilde geene eischen toestaan, hem door oproerlingen voorgeschreven.

Met koele verachting verdreef hij deze gezanten van het graauw van voor zijnen troon, en zond hij zijne beide zonen, de Prins van *Oranje* en Prins Frederik, naar de oproerige stad, met eene vaderlijke volmagt, om derzelver inwoners als verlorene zonen weder aan te nemen, wanneer zij slechts een opregt berouw zouden toonen. Dan dit was geenszins het doel, en daarom konden vergevingsgezindheid noch schoone beloften iets baten.

Digitized by Google

15.

In eene peinzende houding zat reeds vroegtijdig, in het begin der maand September, de heer VAN MANDELE voor het geopende raam in zijne kamer. Sedert eenige dagen scheen het muitzieke graauw verzadigd van den dronk, dien het met volle teugen had ingezwolgen, en, hoezeer nog tot geenen arbeid terug gekeerd, rustte het volk des morgens van het nachtelijk gezwier uit, waarmede het de stad in de vorige dagen in rep en roer had gebragt.

«God dank!» zuchtte de goedhartige man, «de onweêrsbui begint eindelijk af te trekken. O, mogt nu de rust ook terug keeren, en mogten de inwoners toch beseffen, hoe zeer hunne welvaart er door lijden zoude, wanneer zij bleven voorthollen op het ongebaande spoor, dat zij, sedert dien noodlottigen morgen, insloegen!»

Bij zich zelven alzoo voortredenerende, werd hij eensklaps door een naderend geschreeuw gewekt, hetwelk zich van het einde der straat *Vineville*, gelijk het gerommel van eenen verren donder, deed hooren.

«Mijn God, SOPHIA! hoort gij dat onrustbarend getier wel?»

Digitized by Google

«Ach ja, vader! wij hebben ons te vroeg met de herkregene rust gevleid; doch schuiven wij terstond het raam maar weder toe, opdat men ons niet gewaar worde, en wij zelven geene aanleiding geven tot een bezoek, hetwelk ons niet welkom kan wezen.»

In allerijl had men het raam gesloten, en de gordijnen digt geschoven; maar spoedig bleek het, hoe geheel nutteloos deze voorzorg was.

«Naar den ketter! naar den geus!» klonk de plunderkreet van het hebzuchtig gepeupel, luide boven het getier uit, waarmede men het magazijn van den galanterie-koopman naderde. Afgewisseld door het gekrijsch van: «weg met den Koning! weg met de Hollanders!» stoven eenige belhamels den rijken winkel van den handelaar binnen, en in weinige oogenblikken waren honderde handen gereed, hem van zijn wettig eigendom te berooven. Maar te gelijk snelden anderen naar de vertrekken van den heer VAN MANDELE, die reeds vóór hunne komst, met zijne dochter, welke een kastje, waarin zich hun vermogen bevond, in der haast had medegenomen, de vlugt naar de vliering genomen, en zich ijlings aldaar achter eenig houtwerk verborgen had.»

«Waar is de geus en zijne bastaarde?» brulde eene hun wel bekende stem verschrikkelijk hun in de ooren.

«Ach, het is GERARD VOLTE!» zuchtte SOPHIA, terwijl zij zich krampachtig aan haren vader vasthield.

«Houd u toch om Gods wil stil, mijn kind! Mogelijk ontkomen wij hierdoor het gevaar,» fluisterde hij haar met bevende lippen te gemoet. En dui-

Digitized by Google

delijk vernamen zij thans het vernielen van de meubelen en het berooven van de goederen op hunne kamers; welk schrikbarend geweld door de moordkreten als verdoofd werd, gelijk het woeden eens verbolgenen storms zich nu en dan, te midden van het bulderen des orkaans, doet hooren; en als vernietigend bleef het geschreeuw van: « waar is de ketter? » tusschen al dit geraas aanhouden, zonder dat het nog iemand in de gedachten scheen te komen, hen hooger te zoeken.

In doodsangst bragt de heer VAN MANDELE met zijne dochter, het bangste uur van hun leven, — want zoo lang hield de plundering aan, — door, toen eensklaps eenig wapengekletter zich deed hooren, hetwelk spoedig eene onbegrijpelijke stilte deed geboren worden. Het was de aankomst van eene patrouille gewapende schutters, die toevallig de straat inkomende, de plundering reeds in de verte gewaar werd, en ijlings toeschoot, om de roovers uiteen te jagen. Ongelukkig hadden de voornaamste plunderaars zich reeds met den besten buit geborgen, zoodat het den schutters niet moeijelijk viel, de overigen te verdrijven; maar vader en dochter waagden het nog niet, uit hunnen schuilhoek te voorschijn te komen, en zeker zouden zij denzelven niet verlaten hebben, indien geene naderende voetstappen de komst van hunne bevrijders hadden aangekondigd. Doch wie schetst hunne verbazing, toen zij, van tusschen het houtwerk, duidelijk GERARD VOLTE herkenden, die met den officier der schutterij den smallen trap opklimmende, dit gezegde uitte: «Ware ik den goeden

Digitized by Google

man niet te hulpe gesneld, dan zoude het graauw hem naakt hebben uitgeschud, en, God weet het, misschien vermoord! Maar waar heeft hij zich toch verscholen? Indien hij zich hier niet bevindt, dan heeft hij stellig naar elders de vlugt gekozen.»

«Hij is u dus zeer veel verpligt, mijnheer Volte!» antwoordde de schutter-luitenant, met een' beteekenden grimlach; «doch het was goed, dat wij u in tijds de behulpzame hand kwamen bieden, anders vrees ik, dat gij uwen vriend weinig bijstand zoudt hebben aangebragt.»

«Hier schijnt hij ook niet te zijn, luitenant! Kom, begeven wij ons maar weder naar beneden, en zien wij dan, wat wij nog tot zijn voordeel kunnen aanwenden.»

«Ja, dat zal niet veel zijn; want onze vrienden hebben hem weinig overgelaten.»

«Zijne meubelen mogen zij vernield hebben, maar aan zijn geld zijn zij niet geweest; daar heb ik voor gezorgd. — Maar wacht eens even, luitenant! als ik het wel heb, zie ik iets achter dat houtwerk bewegen. — Ha, bij Sint Franciscus! daar zijn onze verlorene schapen, die niet tot de kudde des Heeren behooren, maar de vreemde schaapskooi ontloopen zijn! Inderdaad, mijnheer van Mandele! gij hebt u dapper gedragen, door u in tijds hier in deze hinderlaag gelegerd te hebben. Kom er maar uit, want het gevaar is geweken, — en gij ook, mejufvrouw! Waarlijk! gij hadt daar geen' slechten schuilhoek uitgezocht, die u echter op den duur weinig zou geholpen hebben, wanneer het mij en mijnheer den

Digitized by Google

luitenant niet gelukt ware, de plunderaars te verdrijven.»

Nog bevende over al hunne leden, verliet de heer VAN MANDELE met zijne dochter de hooge vliering, en begaven zij zich naar beneden. — Maar, hemel, welk een deerlijk schouwspel vertoonde zich aldaar aan hunne ontstelde blikken! Het kostelijke huisraad lag moedwillig en baldadig vernield over den grond verspreid; geen stuk scheen er verschoond te zijn; zelfs waren de groote ruiten van de ramen allen verbrijzeld, en duidelijk bleek het op het eerste gezigt, dat men met eene schendige hand de kostbaarste meubelstukken daaruit op de straat geworpen had, waardoor alles vernield was geworden. Stom van ontroering en smart zagen vader en dochter dit alles aan. Ach! woorden ontbraken hun, om het harteleed te kennen te geven, over een gedrag, hetwelk te schandelijk was, om eenigzins verdedigd te worden.

«Ons volkje heeft hier slecht huis gehouden, oude heer!» sprak de schutter-luitenant, op eene vertroostende wijze. «Doch gij moet u dit niet zoo sterk aantrekken. Het zijn slechts meubelen, en die zijn al ligt terug te krijgen. Ik zal intusschen voor uwe veiligheid hier eene patrouille achterlaten, zoodat gij vooreerst voor geen tweede bezoek behoeft beducht te zijn.»

«Met uwen huisbaas heeft men het veel erger gemaakt, waarde vriend!» sprak VOLTE, terwijl hij langzaam naar SOPHIA trad, en haar bij de hand wilde nemen, om haar tot een' gebroken stoel te geleiden, welke nog tot zitting geschikt was; maar,

Digitized by Google

alsof het meisje een' addersteek meende te voelen, sprong zij verschrikt achteruit, en belette zij hierdoor de aanraking van den jongeling, dien zij thans als eenen duivel vreesde.

«Gij zijt mij veel verschuldigd, Sophia!» mompelde hij zacht tot haar: «beleedig mij dus niet; dit waarschuw ik u welmeenend.»

«Ja, dat is mij bekend,» bragt zij stotterend te voorschijn, «want uwe stem hoorde ik boven allen uit.»

«Dit geschiedde tot uwe verdediging en onderrigting, dat gij eenen vriend beneden hadt, die voor uw welzijn waakte. Onmogelijk was het mij, het graauw de plundering te beletten; doch alleen voor uwe veiligheid en die van uwen vader was ik bezorgd; daarom verhief ik mijne stem boven allen uit, om u hierdoor den moed in te boezemen, van u aan mij te vertrouwen en u mij te doen kennen.»

«Gij zult de zaak nu wel verder eens worden; dit zie ik maar al te wel,» hernam thans de schutter-luitenant, die zich hierop met een' ligten groet wilde verwijderen; doch Sophia greep, door den felsten angst gedreven, zijne hand, met den uitroep: «Om Gods wil, luitenant, verlaat ons niet!

«Vergeef mij, mejufvrouw! mijn pligt gebiedt mij te vertrekken; maar gij kunt volkomen gerust zijn. Beneden zal ik eenige manschappen achterlaten, die voor uwe veiligheid en die van dit huis, de noodige zorg zullen dragen.»

«En ik beloof u, als een broeder voor u te zorgen, Sophia!» betuigde Gerard met zulk een vuur,

Digitized by Google

dat het den schutter-luitenant bij zijn vertrek deed zeggen: «Wanneer men zulke bewakers heeft, dan kunnen de mijne wel vertrekken; doch vooreerst zal dit niet geschieden, want onze goede koopman heeft ook eenige aanspraak op onze hoede.»

«Geloof mij toch, lieve Sophia! dat ik hier met geen ander doel verscheen, dan tot uwe beveiliging. O, wanneer gij wist, hoe diep mij uw beleedigd oog treft: waarlijk, gij zoudt mij een' anderen blik gunnen!»

«Het kan zijn, mijnheer! doch ik wil dit niet beoordeelen. Intusschen zult gij met mij gevoelen, hoe weinig uwe hoede ons thans kan dekken, bij het verlies van ons huisraad en den ellendigen toestand van ons verblijf.»

«Hierin heeft mijne dochter gelijk, mijnheer Volte! Vergun ons daarom de vrijheid, dat wij ons verwijderen, want wij zijn thans in geene stemming, u te ontvangen.»

«Neen, mijn vriend! ik heb te veel eerbied voor uw' persoon en die van uwe beminnelijke dochter, dan u op dit oogenblik alleen te laten. Met elken stond kunnen de plunderaars terug keeren, en daarom acht ik mij, om onzer vroegere vriendschaps wille, verpligt, u mijnen bijstand te blijven verleenen.»

«Dan zullen wij, ook zonder uw verlof, u moeten verlaten, mijnheer! want waarlijk, ik gevoel mij niet in staat, deze ellende hier langer aan te zien.»

«Gij moogt God wel danken, mijnheer van Mandele! er zoo afgekomen te zijn. Weet gij wel, dat men uwen dood gezworen had?»

Digitized by Google

« Mijnen dood?... Heer in den hemel! wat had ik dan misdaan?» stamelde hij, niettegenstaande hij de moordkreten zeer wel gehoord had.

« Gij zijt een ketter, mijnheer! en het is u bekend, hoe fel de haat van dit volk jegens alle belijders van uwe godsdienst is. Daarenboven zijt gij een Hollander, en het is u bewust, welk eene reden ons volk heeft, het uwe te verachten, en zich te wreken over al den hoon, waarmede uwe natie, vijftien jaren lang, hetzelve overladen heeft.»

« Ik ben thans in geen' toestand, hierover met u te redekavelen, en dit zou ook denzelven niet verbeteren, maar.... Ha, mijn beste vriend! komt gij hier de ellende aanschouwen, die mij de brave bevolking van eene bisschopsstad berokkend heeft?» riep hij den geneesheer DE VERONA toe, die op het eerste berigt der plundering herwaarts was gesneld, doch te laat kwam, om den heer VAN MANDELE nog eenigen bijstand te bieden.

« In weerwil van mijnen spoed, zie ik toch, dat ik te vergeefs kom. Het smart mij, vriend! Doch zijt gij en uwe dochter niet doodelijk verschrikt?»

« Onze grootste ontsteltenis is thans voorbij, nu ik u bij mij heb: doch, of wij in het grootste gevaar verkeerd hebben, kunt gij daaruit beoordeelen, wanneer ik u verzeker, dat het gepeupel mijnen dood gezworen had.»

« Kom, kom! schaam u toch zoo iets te gelooven: daartoe is het volk veel te edel. Zelfs in *Brussel*, alwaar men zoo buitensporig heeft geplunderd en gebrand, heeft men echter het dierbaar menschenbloed

Digitized by Google

ontzien: en waarom zou men u, die niemand ooit eenig leed deed, zoo vijandig zijn?»

«Deze jongman verzekert het ons echter,» hernam Sophia, terwijl zij met de diepste verachting op Gerard Volte wees.

«Ja, doctor! dit is de waarheid,» herhaalde deze bevestigend, «en ik twijfel niet, of Sophia zal dit wel uit haren schuilhoek vernomen hebben.»

«Gij hier, mijnheer Volte? Na al hetgeen tusschen dezen heer en u gebeurd is, had ik niet verwacht, u hier ooit meer aan te treffen.»

«Desniettemin beoordeelt gij mij verkeerd, doctor! Doch ik wil mij niet verdedigen; want de tijd zal mijn karakter nader doen kennen. Nogtans kan ik u verzekeren, dat ik alleen hier kwam, om uwen vriend en zijne dochter tegen de baldadigheden van het graauw in mijne bescherming te nemen.»

«Dan zijn zij u waarlijk zeer veel verpligt. — Maar hoe is het, mijn vriend! hebt gij veel nadeel van de plunderaars geleden?»

«Mijn gansche huisraad hebben zij vernield, zoodat ik verpligt zal zijn, mij weder een' volledigen inboedel aan te schaffen.»

«Maar uw vermogen is u immers niet ontroofd?»

«Neen, dat was niet mogelijk, wijl mijne dochter mijne gereede gelden in der haast met zich nam, en ik die, welke ik eenmaal tot borgstelling in eene slechte zaak bezigde, nog niet terug bekwam.»

«Dan zal de schade wel te dragen zijn.»

«Daar klaag ik ook niet over: de schrik, die dergelijke tooneelen iemand aanbrengen, is dikwijls

Digitized by Google

van ergere gevolgen; doch ik koester nog al eenige hoop, dat ik er met de ontvangene ontsteltenis zal afkomen.»

«Dat willen wij van harte wenschen. — Intusschen verwondert het mij, mijnheer Volte! dat gij bij den grooten invloed op den geest van het volk, niet zoo veel hebt kunnen te weeg brengen, dat deze man van dit bezoek des edelen volks bevrijd bleef.»

«O, die invloed is geringer, dan gij vermoedt! Waarlijk, zoodra het volk den teugel niet meer voelt, dien het aangelegd is, holt het redeloos voort, en wee dan den man, die het in deszelfs vaart zou willen temmen!»

«Maar wat was dan toch de reden, dat men, van de vele Hollanders in deze stad, juist dezen man een dergelijk bezoek gaf?»

«Dit is mij onbekend. Toevallig hoorde ik iets van dit voornemen, toen het gepeupel herwaarts reeds op weg was, en ijlings rende ik de plunderaars achter na. Vruchteloos beproefde ik, hen terug te houden, en toen ik zag, dat al mijn pogen niets baatte, zorgde ik een der eersten te wezen, die hier binnen drong, om voor het leven dezer brave menschen alles te wagen, wat mij mogelijk was: want geloof mij, doctor! de belangrijke dienst, die deze goede man mij eenmaal bewees, en omtrent welke, wilde ik mij niet veroordeeld zien voor eene daad, die ik nooit pleegde, en waarvan mijne hand rein is, ik mij in een licht moest vertoonen, waarvoor ik zelf mij diep schaamde, die dienst vergeet ik in een-

Digitized by Google

wigheid niet, en geene grootere weldaad zoude mij God kunnen verleenen, dan deze, dat ik nog eenmaal in staat mogt wezen, al ware het met mijn bloed, hem dezelve te kunnen vergelden!»

«Nu, dat willen wij ook wel gelooven; want de man, die zich zoo edel jegens zijn vaderland en zijnen Koning gedraagt, gelijk gij, verdient ook het onbepaaldste vertrouwen van zijne landgenooten. — Maar hoe is het, VAN MANDELE! moet gij dien boel hier alzoo laten liggen?»

«Wat zal ik er aan doen? Niets deugt er meer van.»

«Wanneer gij mijnen raad wildet volgen, dan moest gij uwe kamers maar sluiten, en vooreerst in een logement uwen intrek nemen: indien uw voornemen mogt zijn, in deze stad te blijven wonen, kunt gij daarna een en ander op uw gemak regelen.»

«Gij helpt mij eensklaps uit het gedrang, waarde doctor! waarin ik mij uit radeloosheid bevond. Kom, begeven wij ons van hier, want ik kan de vernieling van mijnen inboedel niet langer met goede oogen aanzien.»

Ondanks de talrijke menigte volks, die voor het geplunderde huis was zamengeschoold, begaf zich de heer VAN MANDELE, door zijne dochter en den officier van gezondheid gevolgd, naar buiten; niet zonder een' geheimen kommer, van er eenige beleedigingen te zullen ontmoeten. GERARD VOLTE bleef wijselijk ongemerkt achter; doch, zoodra het volk den algemeen bekenden en zeer geachten DE VERONA zag, hadden de beide andere personen geen gevaar meer te duchten.

Digitized by Google

« *Bonjour, monsieur le docteur!* » klonk het van alle kanten, en te midden van den volksdrom doorgaande, staken de drie vrienden *le Marché des Chevaux* schuins over, en traden zij langs *la Place verte* naar *la Place St. Lambert*, alwaar zij in het aanzienlijk logement *les petits Pavillons anglais*, op hetzelfde plein, welks eigenaar terstond bereid was hen te huisvesten, een veilig logies vonden.

Gelukkig kwamen deze goede menschen met het verlies van hunnen inboedel en den geleden schrik vrij, zonder dat de hevige ontroering van eenig nadeelig gevolg op hun ligchaamsgestel was.

Terwijl de volksschaar het kleine gezelschap Hollanders met hunne blikken volgde, sloop Gerard Volte, door het geplunderde magazijn, het huis uit. Waar schaamde zich de edele voorstander van de regtvaardige volkszaak voor? Welke reden had hij, zich te verschuilen, terwijl zijne vrienden met lagchende blikken de plundering aanstaarden, die hunne gezellen aldaar zoo glansrijk volvoerd hadden? O, wie peilt de diepte van het menschelijk hart, hetgeen voor den mensch zelven, die het in den boezem omdraagt, menigmaal onmogelijk is!

Maar Gerard Volte wist wel, waarom hij, gelijk een dief, zich achter eene schaduw verschool, en daarom was het niet raadzaam, dat men hem uit eene woning zag treden, die nog kort te voren het schandelijke schouwspel van het baldadige handwerk van het graauw opleverde. Onopgemerkt door de menigte heen dringende, had hij spoedig de overzijde van de markt bereikt, en verwenschte hij zijn nood-

Digitized by Google

lot, dat hem scheen te doemen, nimmer voor zich zelven het doel te kunnen bereiken, hetwelk hij zich had voorgesteld. Peinzende over dit heillooze gevolg eener welberekende onderneming, spoedde hij zich huiswaarts, doch zag niet, dat zijn broeder JOHANNES hem zat op te wachten, die, verwonderd over zijn gramstorig gelaat, niet kon nalaten, hem terstond toe te voeren: «Waarlijk, GERARD! als ik u zoo aanzie, dan zou ik bijna moeten gelooven, dat gij niet naar wensch geslaagd zijt, ofschoon ik vernam, dat de plundering reeds gelukt was.»

«Wat raakt mij dit, wanneer mijn plan er schipbreuk leed?»

«Hoe! is u de buit dan ontgaan, dien gij u zoo stellig hadt voorbehouden?»

«Met even ledige handen, als ik van hier ging, ziet gij mij terug. De ketter had zijne gelden van de griffie nog niet terug gekregen, en toen ik bij hem daarnaar zocht, had hij zijne overige bezitting geborgen.»

«Ja, zoo moest het gaan: gij wildet mij niet gelooven. Waarom niet eerst onderzocht? dan hadt gij niet kunnen missen, en het geld, hetwelk men ons zoo diefachtig ontroggeld heeft, zou weder uw eigendom geworden zijn.»

«Neen, JOHANNES! ik zie wel, dat er langs dien weg geen heil voor mij bloeit. Alles loopt mij op dat pad tegen, en, ware ik niet zoo om geld verlegen, dan zou ik het oogenblik wel vervloeken, waarin de gedachte bij mij oprees, hen te gaan berooven.»

«Gij zijt een dwaas en deze zult gij blijven!

Digitized by Google

Denkt gij dan, dat ik u daarom tot de plundering opzette? Foei, zulk eene gedachte zou mij in mijn eigen oog onteeren! Neen, ik wilde wraak aan den ketter, die mij eenmaal voor de vierschaar van het hof tot eenen leugenaar durfde maken, en daarom moest gij mij helpen. Zeer wel wist ik, dat gij moeijelijk mij in mijne wraak zoudt behulpzaam zijn, en daarom was ik wel verpligt, uwe hebzucht op te wekken; maar, bij den heiligen Andreas! nooit kwam het mij in de gedachten op, er eenen penning voor mij van te verlangen. Slechts voor de eer en onze heilige godsdienst gloeit mij het hart; maar nooit gaf ik mij aan een gevoel over, dat ik slechts bij hen kan vooronderstellen, die gewoon zijn, zich in het slijk te wentelen, en met het nietige stof zich te vermaken; doch waart gij een man, als ik, dan zoudt gij u over geene geldsverlegenheid bekreunen, welke, in plaats van u te ontzetten, veel meer uwe krachten behoorde aan te sporen, om met des te meer ijver het doel te bereiken, hetwelk gij zelf in uwe handen hebt.»

«Ik, in mijne handen?»

«Ja, stellig! Wie verhindert u, om den man, dien gij uwen vijand noemt, en dien ik als ketter en geus haat, voor altijd onschadelijk te maken? Ademen zijne landgenooten op de citadel met ons niet dezelfde lucht in? Wappert niet van derzelver wallen, ons ter spijt, die gevloekte driekleurvaan, in welker glans onze Luiksche vlag tanen moest? Hebben deze scheurmakers niet elken polsslag ons geluk, onze bezittingen, ons leven zelfs in de hand? En wie voor-

Digitized by Google

spelt ons, dat onze schoone stad, waarin de graven onzer voorvaderen aangelegd werden, waarin het stof onzer ouders rust, niet, bij het gloren van den volgenden morgen, een' brandenden poel, eenen puinhoop oplevere? O, Gerard! ik moet er niet aan denken, aan welk een' raggedraad ons aller bestaan hangt, zoo lang de ketters zich ginds in den zonnenglans van hunne gewaande kracht koesteren, en dat er zoo velen zich onder hen bevinden, welker wieg op onzen geheiligden grond stond, ja, die met ons den Gekruisten in het heiligst sakrament smaakten, en nogtans zich aan hen blijven aansluiten, die hunne verdervers, hunne onderdrukkers zijn!»

«Waartoe toch deze taal, pater? want zonder een geheim oogmerk zet gij u zelven niet in vlam, en jaagt gij mij het bloed door de aderen.»

«Zwijg toch! want gij zijt te koud, te stroef om den gloed te kunnen gevoelen, die mij verzengt: maar gij haat ook niet, zoo als ik, die vervloekte ketters, die meer dan eene hel verdienen, en die zich evenwel met den hemel vleijen, waaruit wij hen voor eeuwig bannen!»

«Ondanks mijne innerlijke woede, moet ik toch nog om u lagchen. Arme dweeper! wat verbeeldt gij u niet? Geene de minste magt hebt gij, om de elfde afdeeling van gindsche sterkte te verdrijven, en gij zoudt hen uit den hemel bannen, waarin geen van u allen zich nog bevindt? Neen, pater! met zulk eene dwaasheid kunt gij wel uwe onnoozele leken om den tuin leiden, maar mij niet. Houd dus uwe zinspeling maar voor u: ik voor mij hecht er geen' nagelknip aan.»

Digitized by Google

«Eenmaal, als gij op uw sterfbed ligt, zult gij naar mijne troosttstem snakken; doch dan zal het te laat zijn: reken hierop, gij afvallige ketter!»

«Neen, broertje! daarover moet gij u niet verontrusten: want als onze Heer geene betere dienaren had, dan gij en uws gelijken, mogt Hij den duivel en zijne booze geesten wel weder in genade aannemen.»

«Ons is het genoeg den hemel te sluiten en te ontsluiten: in onze handen bevinden zich de sleutels van aller eeuwig heil of wee.»

«Zwijg toch, nietswaardige grootspreker! sluit eerst uwe vijanden buiten deze stad, wanneer gij verlangt, dat ik eenig vertrouwen in al deze pogcherij zal stellen. Heer, Heer! wanneer ons eeuwig geluk in zulke handen berustte, gewis, dan zou uw hemel eer eene hel moeten geacht worden: want wie zou er alsdan geene plaats vinden? Neen, dan liever mij aan den boozen vertrouwd; want die is zoo dwaas niet, zijne magt uit de handen te geven, en er huichelaars en dweepers mede te belasten. Staak daarom eene wartaal, die mij, hoe langer hoe meer, u doet verachten.»

«Wanneer gij in uwen jongsten stond naar geestelijken troost zult smachten, gelijk de rijke man in de gelijkenis naar eenen droppel waters, dan zal ik u deze taal herinneren, verstokte zondaar en onwaardige booswicht!»

«Ja, vlied maar van kwaadheid heen. Ik ken u te wel, om niet te weten, dat gij spoedig zult terug komen.»

Digitized by Google

Werkelijk was pater JOHANNES in felle woede heen gesneld, en had hij, zonder zijnen broeder eenen groet waardig te keuren, hem verlaten. Maar hieraan bekreunde GERARD zich niet: integendeel, schier tegelijk met het vertrek van JOHANNES, was hij de oorzaak daarvan vergeten; maar die van zijn bezoek ontging hem zoo spoedig niet. «Wat bedoelde hij toch,» vroeg hij zich zelven, met de bezetting op de citadel? Waarom poogde hij deze met VAN MANDELE in betrekking te brengen? Een oogmerk had hij er mede, dit is zonneklaar; maar welk?.... Ha! ik geloof den draad gegrepen te hebben.... Ja, bij St. Franciscus! dat zal het wezen.... neen, daar is geen twijfel aan! die gedachte gaf hem de duivel in; want van boven kon dezelve niet komen, — en toch.... maar neen, de zaak lijdt geen' twijfel. — Zoo doende voldoet hij zijnen fellen haat jegens eenen man, die hem nooit iets misdeed, en beroik ik allerwaarschijnlijkst een dubbel oogmerk. Bij alle Heiligen in den hemel en in de hel! zoo moet het gelukken, en kan ik mogelijk nog het doel van mijn leven bereiken, waarvoor ik zelf mijn geluk opoffer. Ja, in hare armen eenmaal te rusten, aan haren boezem den zwijmeldrank der liefde te smaken, op haren mond den nektar der zaligste geneugte te proeven, en niet te verzinken in de zee van wellust en hemelsch genot, die hare omhelzing den gelukkigen aanbiedt: ja, bij de Heilige Maagd en al de santekraam! een ketter, een duivel word ik, wanneer mij slechts voor éénen nacht dit paradijs geopend worde!»

Digitized by Google

16.

«Zie eens, JAN! wat voeren ze nu weêr in de stad uit?» riep een der Hollandsche soldaten op de citadel, wiens blik een' geruimen tijd naar de, beneden in de schuinte zich bevindende, straten van *Luik* geslagen was, tot een' zijner kameraden, die, in gedachten, op een bastion heen en weder liep.

«Ach! wat raakt het mij, wat het graauw daar doet? Ik heb er reeds meer dan te veel van gezien, en deszelfs razernij walgt mij lang.»

«Neen, het is nu geheel iets anders... Wat drommel! ze voeren geschut aan. Denken ze ons dan van daar te bestoken?»

«Wordt gij razend, JAN? Hoe dom dit volk ook zij, zoo uiterst dom is het toch niet; want de kerels weten zeer wel, dat wij van de laagte niet te treffen zijn.»

«Zie zelf, en oordeel dan, of ik u voor niet het oogvlies heb willen ligten.»

«Voor den drommel, gij hebt gelijk! Maar, als ik mij niet bedrieg, dan gaan die stukken de stad uit... Ja, zie slechts; zij slaan de straat naar de *St. Marguerite*-poort in; waarschijnlijk zullen ze ons willen insluiten.»

Digitized by Google

« Die dwazen! een paar vier en twintig ponders op hen gerigt, doen hen als de wind verstuiven. — Maar stil, vrienden! daar komt een van de muiters aan. Wij hebben niets bemerkt, versta-je?»

« Is er iets in de stad gaande, vrienden?» vroeg een der flankeurs van het eerste bataillon, doch tot de Belgische natie behoorende.

« Zij voeren geschut aan; waarschijnlijk zullen zij in de stad op de *Place St. Lambert*, daarmede willen paraderen, gelijk zij dagelijks met de schutterij doen.»

« Neen, daar twijfel ik toch aan, vrienden! want de volkshoop stroomt naar *St. Marguerite:* wanneer ik mij niet vergis, dan ontvoeren zij aan de stad dit geschut; waarschijnlijk wel uit voorzorg, dat het gepeupel, in deszelfs regtmatige drift, daarvan geen gebruik make.»

« Noemt gij deze handelwijze van het graauw regtmatig? Nu, bij den Hemel! als deze regtmatig is, zal wel elke snoode daad billijk moeten genoemd worden.»

« Gij kunt hierover niet oordeelen, want gij behoort tot de bevoorregten in den lande, die in alles deelen, waarvan wij uitgesloten waren; doch, zoo gij een Belg waart, als ik, zoudt gij anders spreken.»

« En welk voordeel hebben wij dan meer, dan gij?»

« Wij zullen daarover zwijgen, anders ontstaan er al ligt geschillen, en gij weet, hoe streng het verboden is, hierover met elkander te spreken.»

« Ziet, zoo ontvlugt gijlieden ons altijd, wanneer het op stuk van zaken aankomt. Neen, flankeur!

Digitized by Google

indien er van ons volk begunstigd werden, dan is het het uwe geweest, — meer dan dubbel boven het onze. En wat is het loon daarvoor? De hoogste ondank en verguizing. — Doch het is beter, dat wij daarover zwijgen; want ik gevoel mij de gal overloopen, als ik mij over deze zaak moet uitlaten. — Het geschut slaat den *St. Marguerite*-weg op, en zeker zijn de vrienden voornemens, aldaar de voorstad te bezetten.

«Ginds komen onze tien manschappen van *Chartereuse* aan: deze zullen wel iets van dat vervoer der Luiksche stukken weten.»

Gelijktijdig trok dit peloton de citadel binnen. Gewoon zijnde, dagelijks tien manschappen ter aflossing van de onbeduidende bezetting op *Chartereuse* af te zenden, trokken deze soldaten, ongemoeid, tusschen het woelige volk door, ofschoon de weg drie kwartier uurs gaans was, en bereikten zij alzoo het ontmantelde kasteel. Op gelijke wijze trok de afgeloste bezetting weêr naar de citadel terug, en onbegrijpelijk was het allen reeds lang voorgekomen, dat zulk een peloton nog niet was opgeligt geworden. Daarom was het altijd eene soort van blijde verwelkomst, wanneer op het gewone uur de afgeloste manschappen veilig in de citadel terug kwamen, en snelden de meeste krijgsmakkers, die op dat oogenblik vrij van dienst waren, hen vrolijk te gemoet, zich hartelijk verheugende, dat deze dit gevaar wederom veilig te boven waren gekomen.

Doch thans dreef nog eene andere reden verscheidene soldaten tot hen. Meer anderen hadden het

Digitized by Google

vervoer des geschuts gadegeslagen, en brandden van nieuwsgierigheid, de reden daarvan te weten te komen. Daarom was ook de eerste vraag van een aantal hunner, zoodra het: «welkom! welkom!» hun van de lippen gegleden was. «Gaan de muiters ons insluiten, mannen?»

«Insluiten?» was het lagchend antwoord. «Zij zullen het wel laten, willen ze, van tijd tot tijd, geene pilletjes te slikken krijgen, die moeijelijk te verteren zijn. Neen, vrienden! dat geschut gaat naar *Brussel.*»

«Naar *Brussel?* En wat moet het daar doen?»

«Weet gij dan niet, dat de Belgische hoofdstad gereed staat, aan gansch *Nederland* het hoofd te bieden?» antwoordde een der Luikerwalen uit de tien aangekomene manschappen. «Ja, mannen! daar zal het spannen. Geheel *Brussel* is als één hart en ééne ziel. Alle straten zijn er als bebolwerkt, zoo geducht is het er gebarricadeerd, terwijl elk huis eene vesting is. Met duizende Belgen uit den omtrek is de stad als opgepropt; en, beplant men nu de boulevards en de hoogten der stad met het geschut, dat men van hier en elders aanvoert, dan zal een en ander den Prins van *Oranje* wel doen twijfelen, of het geene zaak is, als een lam terug te trekken, dan zich, allerwaarschijnlijkst, geducht te laten kloppen.»

«Voor den drommel, Jacques! daar is hij de man niet naar. Maar weet je wat het loon der muiters zijn zal? Eene platgeschotene stad en eene knielende burgerij, barrevoets en blootshoofds uitge-

Digitized by Google

trokken, en om genade smeekende.»

«Ha, bij Sint Anna! dan zou ik mijnen landaard vervloeken, en mij schamen een Belg te zijn!» riep dezelfde Luikerwaal in gloeijende verontwaardiging uit; » maar de uitkomst zal bevestigen, wie van ons triomf zal blazen.»

Op gelijke wijze werd het gesprek nog een half uur voortgezet; en reeds toen zou hetzelve tot eene hevige taal aanleiding gegeven hebben, indien niet de officieren, die dag en nacht een waakzaam oog over de bezetting moesten houden, en hierdoor alle uitbarsting harer tegenstrijdige gevoelens meenden voor te komen, tusschenbeide gekomen waren, en de woordenwisseling hadden doen staken. Desniettemin bleek hieruit reeds, hoedanig de geest was van een garnizoen, hetwelk voor de helft uit Hollanders en voor de andere helft uit Belgen bestond.

Inmiddels had in *Holland* de tijding van den opstand, een' kreet van verbazing en afschuw doen opgaan, die in aller hart weêrklank vond, en een vuur ontstak, hetwelk eer gematigd, dan aangeblazen behoefde te worden, om niet in te laaijen gloed uit te barsten. Het voor het eerst in *Brussel* uitgesproken woord: *scheiding*, weêrgalmde te gelijker stond van *Scheldes* oord tot aan *Groningens* wal en *Texels* strand. Vrij woedde de vulkaan van op-

Digitized by Google

stand en verzet tegen de wettige magt, schier door geheel *Europa*. Wel verdeelde allerlei soort van staatkundige geschillen het beschaafde werelddeel, hetwelk een zoo duur bevochten vrede van vijftien jaren reeds te lang scheen, om langer er de rijpste vruchten van in te zamelen; wel waren allerwegen de volken in eene spanning en opschudding tegen hunne vorsten, die, hetzij vaderlijk, hetzij met een' ijzeren schepter, regeerden; maar niets was in staat, in *Holland* de fakkel des opstands ergens te doen glimmen. Waagde het soms een aterling onder de honderdduizend edelen eene vonk aan te brengen, om de listig verborgene toorts te ontbranden, dan vielen hem, nog vóór hij dezelve kon ontsteken, verachting en schande ten deel, en het: « weg met den muiter! » deed hem in het niet terug zinken, waaruit hij zich waagde te verheffen. Neen, in *Holland* klonk slechts ééne stem: *liefde voor Vaderland en Vorst!* en dezelfde band, die de pijlen in den klaauw van den wakenden leeuw verbindt, snoerde een onontlosbaar koord van eendragt en trouw voor Koning en onderdaan.

Vrij loeide dan de storm van den oproerkreet door *Frankrijk* en *België*, van waar dezelve straks naar den Neder-Rijn, waar *Aken* tooneelen van plundering opleverde, oversloeg. Vrij rigtte die orkaan in *Hessen*, *Brunswijk*, *Saksen* en *Beijeren*, hetzij met, hetzij zonder regtmatige aanspraak, geweldadigheden tot opstand aan, terwijl er te *Altenburg* *Jena*, *Dresden*, *Hanau* en elders, plunderingen uit geboren werden, en *Berlijn*, *Hamburg*, en *Kop-*

Digitized by Google

penhage de *parodiën* van die oproeren leverden, welke de schriktooneelen voorbereidden, die in *Polen*, *Zwitserland* en *Italië* eerlang uitbarstten. In *Noord-Nederland* alléén, werd geen loeijen van den storm, geen bulderen van den orkaan gehoord; dáár heerschte eene rust, eene kalmte, als het suizen van een' zachten zomertogt; dáár waren allen één met den Vorst, die, als vader van het talrijke gezin, niet dan gehoorzame, hem vereerende kinderen om zich vereenigd zag. De wet, de Koning en 's Lands onafhankelijkheid! zie daar aller leus, hoe zwak, ja onverschoonlijk het toegeeflijk gedrag van het bestuur inderdaad moest genoemd worden; want hoe onbepaald men ook aan de Regering zelve verkleefd ware, over hare houding was men niet voldaan, wijl men zeer wel besefte: « dat het altijd gevaarlijk is, eenen opstand, onaangetast en onbelemmerd, in krachten te laten toenemen; doordien elke dag voor denzelven eene onbetaalbare winst is, en het hoogst gevaarlijk is, landgenooten der opstandelingen, werkeloos tegen hen in het veld te laten staan. Maar indien men tot iets besloot, zoo moest het met nadruk geschieden. Halve maatregelen zijn altijd doodelijk, en moesten het vooral in de tegenwoordige omstandigheden zijn (*). » — Dit bleek ook te *Luik*. De toegevendheid van den generaal VAN B. had er den opstand doen versterken. Eenmaal er in toegestemd hebbende, zijnen post der

(*) VAN KAMPEN, Gedenkboek, blz. 67.

Digitized by Google

schutterij toe te vertrouwen, woei al spoedig, in plaats van de vlag, door allen trouw gezworen en door al de werelddeelen beroemd en geëerd, de oproervaan der muitelingen van toren en geveltop, terwijl 's lands wapen schandelijk werd overtreden en verbroken. Met leede oogen zagen de gewapende Hollanders, die, met de Belgische militairen, de dienst op de citadel hadden, dit, voor het regtschapen vaderlandsch hart grievend, schouwspel aan, en beseften zij al spoedig, hoezeer zij zich door hunne onbegrijpelijke werkeloosheid eenen afgrond bereidden, die hen eenmaal moest verzwelgen. Maar de generaal scheen niets op te merken. Hij zag, hoe men in de omliggende voorsteden, versperringen en barricades opwierp, ten einde hem onmerkbaar van alle zijden te omsingelen; hij zag de aangroeijende ontevredenheid tusschen de soldaten, die onder zijne bevelen stonden; hij hoorde, als ware het, de opruijingen der muiters, om de Belgische krijgslieden van hunnen pligt afvallig te maken; hij gevoelde de noodzakelijkheid, hen te moeten wantrouwen, en hen meer als gevangenen, dan als wapenbroeders te behandelen; hij kende de schaarschheid van, of liever, het gebrek aan leeftogt op de citadel, en wist, dat er voor geene maand voorraad meer was; en desniettemin scheen de wakkere krijgsheld op den rand van een' vulkaan in te sluimeren, zonder de vreeselijke, bruischende diepte te ontwaren, waarin de geringste schudding hem storten moest: hij was den slaapwandelaar gelijk, die leeft en arbeidt, terwijl hij schijnbaar dood is,

Digitized by Google

of althans geene bewustheid heeft van hetgeen hij verrigt. Onverklaarbare verblindheid der krijgshoofden in de zoo belangrijke vestingen van het Nederlandsche rijk, waarin zich zoo vele schatten van krijgsvoorraad, ter welker opstapeling millioenen schats noodig was bevonden, en van welk raadselachtig gedrag, de grijze CHASSÉ en de heldhaftige DIBBETS, — de eerste in de handelrijke *Schelde*-stad, de andere in het aloude *Maastricht*, — zich eervol onderscheidden; doch waardoor ook paal en perk werk gesteld aan eenen opstand, waarvan tot heden nog geen voorbeeld in de geschiedenis aanwezig was.

Naauwelijks was in *België* hoofdstad de scheiding uitgesproken, of terstond werd dit ten volle in *Luik* beaamd. Ja, scheiding van hen, welker milde bronnen de welvaart in de zuidelijke provinciën ten top waren gestegen, was eensklaps de zielswensch eener verdwaasde bevolking, die te dom was, om eigen geluk te beoordeelen. Als vroeger hadden de optogten door de stad, begeleid van muzijk en straatgejuich, wederom plaats, en, alsof thans de gouden eeuw der vrijheid stond aan te vangen, verheugde men zich in eene hersenschim, welke langs zulk een pad nooit verwezenlijkt kon worden.

Nogtans werden er geene verdere geweldenarijen meer gepleegd, en meer vrijer ademden de heer VAN MANDELE en zijne dochter, die hun verblijf niet meer betrokken, maar zich veiliger in het logement oordeelden, waarin zij voortdurend verbleven. Het was den goeden man eindelijk gelukt, zijne borgstelling

Digitized by Google

terug te krijgen, zoodat hij van die zijde geene zorg meer behoefde te koesteren; doch van eenen anderen kant zag hij zich gedurig lagen leggen. GERARD VOLTE had zijn voornemen op de schoone SOPHIA nog niet kunnen opgeven. Allerlei plannen woelden hem door het misdadige brein, en, gerugsteund door den invloed, dien hij met zijne medestanders gedurig op den geest van het gepeupel bleef uitoefenen, had hij meermalen de stoutheid, den heer VAN MANDELE te komen bezoeken, die hem, uit vrees voor het graauw, niet met die verachting durfde bejegenen, welke de nietswaardige zoo zeer verdiende. Altijd pogchende op zijne goede gezindheid jegens den man, dien hij zoo diep beleedigde, en op de gunst van het volk, bij hetwelk hij in hooge achting stond, beloofde hij bestendig eene bescherming, die hij zeer wel op prijs wist te stellen, door de bewustheid, dat VAN MANDELE hem om die oorzaak moest ontzien. Maar bij de bevallige SOPHIA kon hij niets verwerven. Hare vroegere genegenheid voor hem, was geheel in eenen afkeer overgegaan, dien zij niet kon verbergen, hoe dikwijls haar vader haar de noodzakelijkheid hiervan poogde te doen gevoelen. Dit zag de looze GERARD zeer wel; maar veel bekreunde hij er zich niet aan: door zijne bezoeken, trachtte hij allengs weder hun vertrouwen te winnen, en ware hem dit eindelijk gelukt, dan zou zijne geslepenheid hem het doel wel doen bereiken, hetwelk hij standvastig in het oog hield. Meermalen sprak de heer VAN MANDELE zijnen vriend DE VERONA over deze driftheid

Digitized by Google

van den jongeling aan, en beklaagde hij er zich over, dat hij hem moest ontzien, terwijl hij zoo gaarne hem zijne verachting wenschte te betoonen; doch alsdan overtuigde hem de doctor, hoe verkeerd dit wezen zou, en dat hij, mogt hij er niet toe kunnen besluiten, *Luik* te verlaten, verpligt was, met den wolf te huilen, in plaats van te spotten.

Evenwel herhaalde de doctor zijne vroegere betuigingen, dat hij, zoo veel in zijn vermogen was, voor zijne veiligheid zou waken; nogtans raadde hij hem, GERARD niet te veel voet te geven, daar hij er op rekenen moest, dat de snoodaard iets in zijn schild voerde, hetwelk voor alsnog een geheim was, doch zich echter spoedig openbaren zou.

Alzoo min of meer ook hierdoor gerust gesteld, hoopte de heer VAN MANDELE alles van den voortspoedenden tijd, en van de wijsheid van het Gouvernement, hetwelk er thans eindelijk toe scheen te besluiten, door krachtiger middelen een einde aan eenen opstand te maken, die zich reeds door geheel *België* verspreid had.

17.

«Geloof mij, uwe Eminentie!» sprak pater JOHANNES op een' vertrouwelijken toon tot den Bisschop,

Digitized by Google

bij gelegenheid, dat hij weder een geheim onderhoud met hem had, «dat ik bereid ben, voor het geloof mijn bloed te storten; maar dat het volk uwe Hoogwaardigheid begint te verdenken, wanneer gij voortdurend u aan aller oog onttrekt: dit is al te zeker. Natuurlijk moeten uwe voortreffelijke pogingen tot heil van het door u aangenomen vaderland, voor het gepeupel geheim blijven, tot tijd en wijle uwe Eminentie er opentlijk vooruit kan komen; doch dit neemt niet weg, dat er onder hetzelve eene gisting bestaat, die gesmoord moet worden, wil uwe Hoogwaardigheid voor hoogstdeszelfs persoon niet alles verliezen, wat zij tot heil des volks reeds bewerkt heeft.»

«Ik gevoel de gegrondheid uwer aanmerkingen, mijn zoon! maar in mijnen toestand, als opperhoofd der ware Kerk in dit bisdom, kan ik mij in dezen opstand niet op den voorgrond stellen. Alleen in het geheim is het nog geoorloofd, alle krachten aan te wenden, om het heerlijke doel tot stand te brengen, waaraan wij ons vermogen gewijd hebben. — Intusschen is het goed, dat gij ons opmerkzaam hebt gemaakt, op de stemming van het volk, dat aan 'onze herderlijke zorg is toevertrouwd, wijl wij ons hierdoor in staat bevinden, hetzelve van onze onveranderlijke liefde de schitterendste blijken te geven.»

«Alleen het gewigt der zaak en het hooge belang, hetwelk uwe Eminentie bij de denkwijze van mijne land- en stadgenooten heeft, deden mij de vrijheid nemen, uwe Hoogwaardigheid hierover te onderhouden.»

Digitized by Google

«Ik neem u dit ook in geenen deele euvel, mijn zoon! integendeel betuig ik u er mijnen dank voor. — Doch, om weder op ons onderwerp terug te keeren. Hier is een verzegelde brief aan den heer DE POTTER; deszelfs inhoud is u bekend. Spoed u dus naar *Brussel*, en onderhandel met hem, in het belang onzer geheiligde zaak, met die wijsheid en voorzigtigheid, die wij het genoegen hadden, reeds in u op te merken; met de verzekering, dat het in onze magt is, uwe bemoeijingen bij eene gewenschte schikking luisterrijk te beloonen.»

«Hoezeer alleen het belang van onze ware godsdienst ons drijft, en mijne pogingen de noodige veerkracht bijzet, zoo neem ik echter in dank de beschikking aan, welke uwe Hoogwaardigheid mij wel heeft gelieven toe te denken. Vergun mij slechts nog deze vraag: of alle denkbeelden tot eene vereeniging met *Frankrijk* ter zijde zijn gesteld?»

«Sedert de Koning der Franschen zich hiertegen heeft verklaard, en om staatkundige oorzaken dit ook verpligt was, kunnen wij hieraan niet verder denken. Wij moeten ons thans uit de schipbreuk, die onze hoop geleden heeft, met het meeste voordeel trachten te redden, en dit is, naar ons oordeel, in eene volstrekte scheiding gelegen. Verzeker hem dus, dat het onze ernstige begeerte is, daartoe van alle zijden alles aan te wenden, wat in ons vermogen is, en dat wij in al die pogingen toestemmen, welke daartoe kunnen leiden.»

«Uwe hoogwaardigheid bedoelt derhalve eene volkomene uitsluiting van het koninklijk geslacht?»

Digitized by Google

« Juist, mijn zoon! daartoe moeten onze wenschen en krachten zich uitstrekken; en dit doel kan thans bereikt worden, wanneer wij slechts eensgezind te werk gaan. Mijne geestelijken hebben daarvan reeds eenen wenk ontvangen, en zij zijn bereid, dit verlangen hunnen leken bevattelijk te maken. »

« Kunnen de hoofden derhalve ook in uwen naam over de gezondene krijgsmagt uit uw bisdom, volledig beschikken? »

« Ten volle: en ik twijfel er niet aan, of onze helden zullen zich der eere waardig betoonen, die wij hun, met gemeen overleg van het bestuur, hebben toegedacht. Gij hebt derhalve volkomene volmagt.... »

Dit geheim onderhoud werd plotseling afgebroken, door de komst van een' der bedienden van den heer VAN BOMMEL, die, met voorbijzien van den gewonen eerbied, het vertrek kwam instuiven, en den Bisschop berigtte, dat eene ontelbare volksmenigte zich voor het paleis bevond, en de hevigste oproerkreten uitbraakte.

« Wat is dat, pater? » vroeg, met een' gramstorigen blik, het priesterlijk opperhoofd: « zijn de vrienden van uwen broeder, van wier gezindheid gij ons zoo veel beloofdet, op dergelijke wijze werkzaam? »

« Vergeef mij, uwe Eminentie! dit geschiedt stellig buiten hunne kennis, en ik kan u, bij al wat mij dierbaar is, betuigen, dat mijn broeder.... »

« Spreek mij van hem niet; hij is een slechte zoon der Kerk, die meer zijn eigenbelang poogt te

Digitized by Google

bevorderen, dan dat der ware godsdienst.»

«Ik verzeker u nogtans, uwe Eminentie! dat gij in hem geen' beter' voorstander der ware zaak kunt hebben.»

«Zwijg mij van hem! Reeds lang wantrouwde ik ik hem; want zijne verkeering met den ketter, die in zijne dochter hem poogt te verleiden, heeft mij reeds vroeger doen denken, hem mijne bescherming te ontnemen, en hem bij het bestuur bekend te maken.»

«En toch moet ik uwe Eminentie zeggen, dat deze zelfde verkeering tot verheerlijking der heilige Kerk strekt.»

«Dit moge zoo zijn, mijn zoon! maar evenwel behooren thans alle bijzondere belangen te zwichten voor de alleen ware, die wij in het oog hebben.»

»Vergiffenis, uwe Eminentie! dat ik zonder verlof binnen treed,» kwam een ander bediende zeggen; «maar het volk raast en tiert zoo vreeselijk voor het paleis, dat ik voor geweld bevreesd ben.»

«Hebben wij nu ongelijk, pater? Uw snoode broeder heeft het volk tegen onzen geheiligden persoon opgehitst, en vermeent ons op deze wijze te noodzaken, hem zijne immer ledige beurs te vullen. Maar wij zijn nog in geen' toestand ons te laten dwingen, en reeds te veel offerden wij van ons vermogen en dat der Kerk op, om hem hierdoor in zijne verkwistingen behulpzaam te zijn. — Hendrik!» zich tot zijnen bediende wendende, «laat terstond alle deuren sluiten, en vlieg ijlings naar de wacht, om, zonder

Digitized by Google

verwijl, eene genoegzame magt herwaarts te doen snellen, ten einde de oproerlingen uiteen te jagen. — Doch geene zachtheid, Hendrik! want deze maakt de snoodaards des te stoutmoediger.»

«Zeer wel, uwe Eminentie!» En terstond verwijderde zich de huurling met eenen spoed, die van het gewigt zijner zending getuigde.

«Ik zou mij zelven diep vernederen, uwe Eminentie!» hernam pater Johannes, «indien ik nog in uw oog eenen broeder zou willen verschoonen, die zich zoo onverantwoordelijk in dezen gedragen heeft; maar herinner u, uwe Eminentie! wat ik u kort te voren, van de gisting des volks deed opmerken; en zeer wel is het mogelijk, dat mijn broeder buiten staat is geweest, het gepeupel in toom te houden.»

«Neen, pater! zoo is het niet. Elk volksleider heeft het graauw in zijne magt. Nimmer besluit hetzelve tot eenige daad van geweld, zoo lang het niet opgezet wordt; daartoe is het te dom en mist het de noodige veerkracht. O, zeer wel gevoel ik het oogmerk uws broeders! Hij poogt zich noodzakelijk te maken, en mij te dwingen, nog meerdere gelden, dan ik hem reeds afstond, toe te staan; doch hij zal zich hierin bedriegen, en wij zullen wel middel vinden, zijne diensten te kunnen ontberen.»

«Thans verdenkt uwe Eminentie den jongeling; dit kan ik u op mijn geestelijk woord verzekeren....»

Wederom trad een ander bediende het vertrek binnen, met berigt, dat het gepeupel begonnen was, de straatsteenen uit den grond te ligten, en daarmede de groote spiegelruiten van de kruiskozijnen,

Digitized by Google

welke zich aan de buitenzijde van het bisschoppelijk paleis bevonden, in te werpen.

«Laat hen werpen, Andries! Mij zullen zij hierdoor niet dwingen.»

«Om aller Heiligen wil, uwe Hoogwaardigheid!» riep, met ontsteld gelaat en schreijende oogen, een aantal mannelijke en vrouwelijke bedienden, die het vertrek achter een instoven: «vertoon u toch aan het volk; want zij bedreigen ons allen met den dood, wanneer uwe Eminentie niet te voorschijn komt.»

«Laten de oproermakers, die doór de ketters bezoldigd werden, u vrij dooden; dan verwerft gij hierdoor de martelaarskroon, terwijl wij u heilig onze bisschoppelijke voorbede toezeggen; doch keert dan ook ijlings op uwen post terug, en verdrijft met mannenmoed het gespuis, hetwelk zou durven wagen, naar binnen te dringen.»

Thans naderde de hofmeester van den Bisschop; een grijsaard, wiens zilveren kruin en edel gelaat meer eerbied en achting verwekten, dan het huichelachtig gezigt van den opperpriester, die, in weerwil van het dreigende gevaar, niet uit zijne bedaardheid te rukken was.

«Uwe Eminentie!» sprak hij met bevende lippen, en toch met eene vastheid van stem, die zijne ontroering, zoowel als zijne beradenheid, te kennen gaf: «het volk is op het punt, om het paleis te bemagtigen, en voor zoo ver mijn oog reikte, zie ik geene wacht naderen, die wij tot ontzet volstrekt behoeven: daarom....»

«Waarom hebt gij deze lafaards niet gewapend, en

Digitized by Google

den eersten den besten, die het wagen durfde, eenen steen op te nemen, en daarmede ons bisschoppelijk paleis te ontheiligen, door een wis schot gestraft? Dan had de schrik zich onder de menigte verspreid, en....»

«Hoort uwe Eminentie dat oproerig gepeupel, en weet zij, wat het beteekent?» vervolgde de hofmeester.

«Niets, dan het brullen van den gemuilbanden leeuw.»

«Neen, uwe Hoogwaardigheid! maar het volk zweert u den dood, wanneer gij u niet aan hetzelve vertoont.»

«Wat! wat zegt gij daar, hofmeester?»

«Niets dan de waarheid, uwe Eminentie! Het gepeupel is van oordeel, dat gij, uit hoofde van uwe Hollandsche afkomst, geene gemeene zaak met die van *Belgïe* maakt; en het is in die meening versterkt geworden, doordien gij u, sedert de heugelijke omwending, nog niet aan het volk hebt vertoond. Volhardt gij nu in uw gevoelen, dan versterkt gij het graauw in deszelfs dolzinnig oordeel, en stelt gij u zelven in noodeloos gevaar. Met ons, als uwe bedienden, ware dit niets; maar komt uwe Hoogwaardigheid het hoofd bij dit tumult te verliezen, dan derft de heilige Kerk in u een waardig opperhoofd, en ons bisdom eenen opperpriester, wiens plaats zoo gemakkelijk niet te vervullen is. Bereken dit wel, uwe Eminentie! en beslis dan met spoed; want.... hoor slechts! ik vermoed, dat het graauw de poortdeur reeds overweldigd heeft.»

«Maar wat wilt gij dan van mij, hofmeester?»

Digitized by Google

«Willen, uwe Eminentie? Bij de Heilige Maagd! sedert wanneer hebben wij hier een' wil? Maar om uw geheiligd hoofd, uwe Hoogwaardigheid! bid ik u: toef niet langer en vertoon u aan het volk.»

«Wij zullen aan uwe begeerte voldoen. Spoedig! reik mij mijn geestelijk gewaad.»

Ondanks het uitbundigste getier en geschreeuw, oordeelde de Bisschop het noodzakelijk, zich niet, dan met al de uiterlijke sieraden zijner geestelijke waardigheid omhangen, voor het oproerige volk te vertoonen. Hij wist te wel, hoe zeer het domme gemeen, hetwelk zich als het lastvee onder het geestelijke juk buigt, te misleiden was. Eindelijk gereed zijnde, trad hij in hoogtijdsdos, met den bisschoppelijken mijter in de hand, uit zijne kamer, door eenen langen gewulfden gang, naar het voorste gedeelte van het paleis, alwaar hem het uitjouwend geroep oorverdoovend tegenklonk. In weerwil van zijnen moed, zag pater Johannes zeer wel, dat zijne bedaardheid meer geveinsd, dan wezentlijk was; doch zoodra de Bisschop bemerkte, dat het gemeen zijn paleis nog niet binnen getreden was, bleek het den pater, die hem vergezelde, terstond, dat dit den man innerlijk gerust stelde. Met een' vasten tred ging hij naar het balcon, en de deur daarvan met eigene hand openende, stapte hij naar buiten, en verscheen hij voor de blikken van eene opgewondene menigte, die, weinige oogenblikken te voren, in narren overmoed hem den dood gezworen, en als een' verrader van het volk en de godsdienst uitgekreten had. Maar zoodra de man in zijne rijzige grootte en al

Digitized by Google

den tooi van zijne geestelijke waardigheid, met de hooge bisschopsmuts op de krullende lokken en den mijter in de hand, voor aller oog verscheen, verstomde eensklaps het tergende gejouw, en verving een daverend geschreeuw, van: «leve de Bisschop!» hetzelve; zoodat er verscheidene stonden voorbij snelden, alvorens hij, door het wenken zijner hand, de noodige stilte erlangde, om zich te kunnen doen verstaan.

Met eene genadige buiging voor het wispelturige volk, verhief de Bisschop zijne stem, en sprak hij zoo luide, dat men hem op verren afstand zeer wel verstaan kon: «Ik dank u, mijne kinderen! voor uwe hartelijke genegenheid jegens onzen geheiligden persoon; doch verontrust u mijnentwege niet. In mijnen boezem klopt een Belgisch hart, dat voor uw geluk en het heil dezes lands gloeit. Vertrouwt u dus veilig aan mijne zorgen, waarmede ik dag en nacht voor u waak, en zijt verzekerd, dat ik nimmer ophoude, voor uw welzijn te werken, en daartoe al mijne krachten aan te wenden. Gaat met deze getuigenis rustig naar uwe woning, in het onbepaalde vertrouwen, dat uw Bisschop u in zijn hart draagt, en niet ophoudt, u in zijne voorbidding te gedenken.»

Op deze taal steeg zulk een ontzettend geschreeuw en handgeklap uit de onafzienbare volksrij opwaarts, dat de lucht er van bewogen werd, terwijl het geroep van: «leve de Bisschop! leve de Bisschop!» naauwelijks gehoord werd. Doch, toen de hooge geestelijke de bisschopsmuts van het hoofd nam, en

Digitized by Google

met eene gebogene knie den zegen der Kerk over het volk afbad; toen stortte de menigte eensklaps en eenparig ter aarde, en lag zij nog geknield op de harde straatsteenen, nadat de Bisschop reeds opgestaan was en zich verwijderd had.

De dwazen, thans ten volle overtuigd van zijne overgegevenheid aan hunne onwaardige zaak, vergaten hunne vroegere verwenschingen te gelijk met hunne oproerige kreten, en verwijderden zich onder een jubelend gejuich, alsof hun het hoogste geluk ten deel ware gevallen.

«Zoo is het volk, mijn zoon!» hernam de Bisschop, zoodra hij weder in zijne kamer terug gekeerd, en wel verzekerd was, voor eerst niet meer op dergelijke wijze gestoord te worden: «zoo is het volk; een speelbal in de handen van hen, die er mede weten om te gaan. Vleit men die nietswaardigen, dan offeren zij gewillig hun leven voor ons op; doch waagt men het, hen te trotseren, dan zijn zij den tijgers gelijk, welken men hunne jongen ontnomen heeft. Zeg dit aan uwen broeder, en doe hem gevoelen, dat wij alleen om uwentwil het hem vergeven, dat hij de smalle gemeente tegen onzen geheiligden persoon opgehitst heeft; doch dat hij zorg drage, dat dit tooneel andermaal niet herhaald worde.»

«Ik dank uwe Eminentie voor deze verschoonbare goedheid, en ik verzeker u, in zijnen naam, dat hij er zich meer dan dankbaar voor betoonen zal.»

«Wij hebben u op dit oogenblik niets meer te bevelen: gij kent thans onze gevoelens, en wij willen

Digitized by Google

hopen, dat uwe zending met 's Heeren gunst bekroond worde: daartoe zij zijn geest op u, mijn zoon!»

18.

Hetgeen de bezetting op het kasteel van *Luik* reeds lang gevreesd had, geschiedde eindelijk. Sedert verscheidene dagen ontevreden, dat eene onbeduidende patrouille van tien man, met een' serjant of korporaal aan het hoofd, en met de uiterlijke teekenen van de Nederlandsche dienst en 's Konings kleur op de schakot voorzien, rustig en ongemoeid van de citadel naar het ontmantelde kasteel, *la Chartereuse*, marcheerde, en van daar terug trok, alsof de stad in vollen vrede en nog onder het wettig gezag van *Oranje* stond, kon het volk niet langer dulden, dat dit zoo vreedzaam bleef voortduren. — Reeds had de advokaat Lebeau, in zijne artikelen in het dagblad *la Politique*, hierop gesmaald, en had ook een ander voornaam raddraaijer, de Robaulx, van *Namur* geboortig en in *Luik* zich gevestigd hebbende, doch die zich nog niet op den voorgrond vertoonde, — die met zijnen vriend Rogier, den zoon van eenen schoolmeester, een belangrijk deel, schoon altijd in het geheim, aan den opstand genomen had, verscheidene keeren het volk aangezet, om dit te

Digitized by Google

keer te gaan, ten einde deze slaven van den dwingeland, dien men afzwoer, niet langer te dulden; maar GERARD VOLTE, wiens belang daarmede gepaard was, om dit voor alsnog niet te doen plaats hebben, had er eenen geruimen tijd tegen weten te waken; zoodat de weinige Nederlandsche krijgslieden, reeds gewoon geworden zijnde, dat men hen, ofschoon dan juist wel niet ongestoord, heen en terug liet trekken, zorgeloos den weg aflegden. — Doch onverwachts zagen zij zich door eene gewapende bende, waarvan ROGIER het hoofd voorstelde, aangerand, en eensklaps door zulk een overgroot aantal omsingeld, dat het dwaasheid, ja roekeloosheid zoude geweest zijn, zich tegen eene vijftigmaal dubbele overmagt te verzetten.

«Geeft u over, ketters!» schreeuwde ROGIER, op een' ontzettenden toon, zoodat zelfs verscheidenen van zijne bende achteruit deinsden. Doch, hetzij dat de manschappen hem niet begrepen, of dat zij niet dadelijk gezind waren, aan dit onwelkom bevel te voldoen: dit is zeker, dat zij niet terstond bereid waren, zich over te geven, maar spoedig aan het tweede bevel, van de wapenen neder te leggen, voldeden, wijl de uitgehongerde bende, als wouddieren, te gelijk op de elf mannen aanviel, en hen dwong, tot de overgave te besluiten.

In weinige oogenblikken was dit heldhaftige wapenfeit volbragt, hetwelk den grond legde tot die krijgskundige vermaardheid, waarvan dit zelfde bendenhoofd zulke doorslaande blijken gaf, dat hij, zonder immer eene dappere daad bedreven te hebben, waar-

Digitized by Google

op hij, als krijgsman, met regt eenigen roem kon dragen, ten laatste tot minister opklom, en eene plaats onder de edelen van *België* bekwam, die in lateren tijd, als zoo vele zwarte vlekken, op de geschiedrol van dit land zullen prijken.

Als in triomf werden deze Nederlandsche dapperen, als geketend aan de zegekar van den overwinnaar, door de straten van *Luik* gesleurd, terwijl duizende inwoners met wanklinkend gejuich, hen vooruit gingen en volgden; doch hetwelk op de citadel door de Nederlandsche wapenbroeders met zulk een grievend gevoel werd gadegeslagen, dat de officieren de grootste moeite hadden, aller drift tot bedaren te krijgen, en er voor te zorgen, dat niet op staanden voet een moordend vuur op de eerloozen werd uitgebraakt, tot eene billijke straf voor de schending, aan hunne krijgsgezellen gepleegd.

Eerst laat in den avond, toen het gejuich in de stad verminderde, en niet meer zoo luidruchtig op de citadel gehoord werd, gaf de bezetting ook gewillig aan de goede woorden gehoor, die men verpligt was geweest, haar te geven, om voor te komen, dat het geschut niet op de stad speelde; doch jaren daarna deed het nog menigen dapperen leed, dat hij zich toen had laten gezeggen, en eene stad niet getuchtigd had, die zich zoo verregaande aan zijne krijgsbroeders had vergrepen.

Dan, dit onbeduidend voorval had bij de Hollandsche krijgslieden eenen haat verwekt, die niet meer was uit te wisschen, ondanks de pogingen, die de officieren, in weerwil van zich zelven, moesten aan-

Digitized by Google

wenden, om er de nadeelige gevolgen van voor te komen.

« Hebt gij die Hollanders geknipt, Rogier? » vroeg, den zelfden middag, Gerard Volte zijnen medgezel.

« Ja, vriend! die eer had ik mij reeds lang toegedacht; want het werd tijd, dat ik mij wat meer bekend maakte. Is er ooit een oogenblik geweest, waarin het ons, als ware het, op de hand gelegd wordt, zijne fortuin te maken, dan is het thans. — Eerst moest ik mij eenigen roem weten te verwerven, en, hoe onbeduidend mijne daad ook zij, zoo moest zij mij evenwel dienen om vooruit te komen; doch om meer dichterlijk te spreken: om den grondslag te leggen tot die schitterende rol, welke ik, van heden af, voornemens ben, te gaan spelen. Hebt gij nu lust, dan gaan wij zamen den steilen berg op, en beproeven wij, wie de eerste zij, die deszelfs top bereikt. »

« Daar heb ik niets tegen; maar tot grondslag van mijne aanstaande grootheid, kies ik eene edeler daad, die mij niet berucht, maar wel beroemd kan maken. »

« Hebt gij dan thans geene begeerte meer naar valsche wissels, Gerard? »

« Bij den satan, Rogier! taxeert gij mij? »

« Neen, ik betaal u met eigen munt: noemt gij

Digitized by Google

mij berucht, dan vertrouw ik, dat gij alhans dit niet veel minder, zoo al niet erger zijt. Maar dit doet er niet toe: onder mannen, zoo als wij, moet men het zoo juist niet nemen. Kan het u echter gelukken, door eene grootscher daad u te verheffen, — mij is het wel. Wie echter het eerst zich op den steilen top van den reusachtigen berg bevindt, heeft de weddingschap gewonnen. Mag ik ook weten, welk ei gij uitgebroeid hebt? of bevindt het zich nog in het nest?»

«Ik ben heden tot geene scherts gestemd. Alle gekheid dus op zijde. Wilt gij mij helpen?»

«Gaarne, mijn grootmoedige held! spreek slechts.»

«Gij weet, hoe het ons allen grieft, op gindsche hoogte die driekleurvaan te zien wapperen, even alsof zij daar geplant is, om ons te trotseren. Zoo vaak ik mij op straat bevind, en mijn' blik naar het luchtgewelf sla, wappert mij die vervloekte vlag, als ware het, in het oog. Dat rood, wit en blaauw, waaraan *Holland* zoo vele schoone herinneringen paart, en hetgeen Keizer Napoleon stellig bewogen heeft, om dezelve in staande kleuren tot zijne zegevierende vlag aan te nemen, flikkert mij dag en nacht voor het gezigt, en maakt mij elken stond uit mijn humeur. Die banier onzer vijanden moet er afgerukt worden, al zou het mij mijn leven kosten. Schaf mij raad, Rogier! want gij zijt een slimme vos.»

«Ei, ei, Gerard! gij komt mij daar met geene kleine zaak voor den dag. Weet gij wel, dat de citadel onneembaar is?»

Digitized by Google

« Ja, dat is mij even zeer bekend, als u; doch, wat geen geweld vermag, kan ook list bewerken: daarom hebt gij mij met uwe gevangenneming van die tien of elf geuzen, eene schrap door mijne rekening gehaald, welke ik er moeijelijk uit zal krijgen. »

« Wat doet er dit toe? »

« Zeer veel. Had men deze ellendigen gerust en veilig laten heen en terug trekken, dan zou men op de citadel allengs zorgeloos zijn geworden. Bijna de helft der bezetting bestaat uit Belgen, die reikhalzend naar het oogenblik uitzien, zich met ons te vereenigen. Schooner gelegenheid bestond er dus niet, om, door list, de citadel te bemagtigen, en onze vijanden van hier te verdrijven; doch uwe roemlooze daad heeft eensklaps dit plan in duigen geworpen, zoodat ik nu op een ander middel moet peinzen, om mijn oogmerk te bereiken. »

« Hadt gij mij hiermede bekend gemaakt, dan zou ik gaarne mijne roemrijke daad, die gij, bij vergissing, roemloos geliefdet te noemen, uitgesteld hebben. Maar weet gij zeker, dat zij op de citadel thans zoo zeer op hunne hoede zijn? »

« Ik houd er geregeld correspondentie, en zoo even is mij nog berigt geworden, dat hunne wapenbroeders, de Hollanders, niet dan met de uiterste moeite belet, of liever, verhinderd zijn geworden, de stad plat te schieten. Gij behoeft dus niet te vragen, hoe men er op zijne hoede zal zijn. »

« Dit is nog zoo zeker niet; doch hiervan is de proef te nemen, wanneer gij niet goedvindt, onze

Digitized by Google

Belgen op de citadel aan te zetten, om gemeenzame zaak met ons te maken, en, terwijl wij met eene gewapende bende aanrukken, zij hunne kameraden bestrijden.»

«Neen, daaraan is niet te denken; want de Hollandsche officieren zorgen er wel voor, dat onze landsbroeders hun geene schade kunnen doen, daar zij op geene buitenwacht meer gesteld worden.»

«Welnu, dan willen wij er een' waagbals, aan wien niets te verliezen is, op afzenden. Of hebt gij er ook de proef van genomen, dat men ons de toenadering belet?»

«Neen. Maar wat bedoelt gij hiermede?»

«Wij zullen er een' dwaas heen rigten. — Wacht eens! ginds komt er juist een aan. Laat mij slechts met hem eens rond spelen. — «Zeg eens, dappere jongen! wilt gij wel een' dubbelen franc verdienen?»

«Zeer gaarne, mijnheer Rogier!»

«Braaf! Gij zijt een wakkere knaap, van wien veel te verwachten is, en die eens zijne fortuin in de wereld zal maken: wel te verstaan, indien gij niet lafhartig zijt.»

«Neen, dat ben ik niet; dit zweer ik u bij mijne eer en de Heilige Maagd!»

«Bravo! zoo wil ik het juist. Kom nu morgen voormiddag tegen twaalf ure bij ons in de estaminet: *les deux Fontaines*, dan zal ik u, op eene eervolle wijze, een dubbel franc-stuk laten verdienen; doch, opdat gij mij gelooven zoudt, hebt gij vooreerst twee sous op hand.»

«Ik zal niet nalaten, te komen, heeren! Jean

Digitized by Google

Wibrin is een jongen van zijn woord. Maar kunt gij mij nu dat geldstuk niet reeds doen verdienen?»

«Neen, Jean! want ik heb thans geen' tijd, en de gelegenheid is er ook heden niet toe geschikt.»

Op dit gezegde verwijderde zich de verwaande knaap, en, nadat Rogier zijnen vriend Gerard met zijn voornemen had bekend gemaakt, hetwelk deze volkomen goedkeurde, meenden zij juist van elkander te scheiden, toen de nadering van den officier van gezondheid, de Verona, hen bij elkander deed blijven.»

«*Ha, monsieur le docteur! comment vous va?*»

«*Oh, très bien, messieurs!*» antwoordde hij, terwijl hij hun de hand bood. «Is er ook wat nieuws?»

«Wij weten niets. Is u ook wat bekend?»

«Niets, dan dat ik met groote verwondering de gevangenneming van tien onzer krijgslieden vernomen heb. Is dit zoo, heeren?»

«Gij hebt zeer wel gehoord.»

«Mag ik ook de reden weten, waarom dit plaats had? wijl dit geheel tegen onze overeenkomst is, en al zeer ligt slechte gevolgen kan hebben.»

«Verontrust u hierover niet, doctor! wij hebben dit noodig geoordeeld, om het leven dezer dapperen te verzekeren, wijl het graauw niet langer te temmen was, en hun den dood gezworen had.»

«Zulks verwondert mij grootelijks. Ik ga den ganschen dag door al de straten der stad, en niemand is er, die mij moeit.»

«O, gij zijt ook een weldoende geest, te midden van al de levende geraamten, die ons met hunne ge-

Digitized by Google

meenschap dreigen, of voornemens zijn, van dit halfrond te verreizen.»

«Gij zijt altijd even vrolijk, mijnheer Rogier! Maar is het waar, dat gij de held van den dag zijt?»

«Die eer was mij heden beschoren, *monsieur le docteur!*»

«En waar deedt gij mijne krijgsbroeders brengen?»

«*En prison, monsieur le docteur! le plus respectable logement d'un soldat.*»

«Ha! dus gij hebt als een braaf landgenoot voor hen gezorgd?»

«*Pardonnez moi, monsieur le docteur!* deze kerels zijn mijne landgenooten niet; *mais bien nos ennemis.*»

«Juist zoo als wij dit jegens elkander zijn. — Maar alle scherts ter zijde, mijnheer Rogier! Gij zult mij verpligten, deze manschappen naar de citadel terug te zenden.»

«*Ma foi, monsieur le docteur! c'est impossible. Nos ennemis sont des prisonniers d'état*, en gij gevoelt, dat ik geene vrije beschikking over hen heb.»

«Uwe magt is toch zoo uitgestrekt, dat gij u wel zult verantwoorden: laat ons toch van onze zijde geene aanleiding geven, de scheuring nog meer onheelbaar te maken.»

«Hoor eens, doctor!» sprak thans Gerard Volte: «zoo lang wij vermeenden, dat gij u alleen met uwe patienten onledig hieldt, lieten wij u met rust; maar nu wij bemerken, dat gij u in staatszaken mengt, die geheel buiten uw departement liggen, zullen wij genoodzaakt zijn, u in de stad den pas af te snijden.»

Digitized by Google

«Waarlijk, mijnheer Volte! ik wist nog niet, dat het roer van het stedelijk bestuur in uwe zwakke hand berustte.»

«Dit zoudt gij dan gewaar worden: reeds lang waart gij bij ons verdacht, en was het ons voornemen, u te verbieden, meer in de stad te verschijnen; doch op dit oogenblik raad ik het u nog alleen, om alle onaangenaamheden voor te komen. Vertoont gij u echter wederom onder ons, dan verzeker ik u, dat men u den terugkeer naar de citadel onmogelijk zal maken.»

«Mijn ijverige en vaderlandsche vriend heeft volkomen gelijk, *monsieur le docteur!* Desniettemin, *nous restons toujours et à l'éternité de bons amis. Adieu, mon chèr! jusqu'à revoir.*»

«Nog één woord, doctor! wij vergunnen u alleen naar uwe woning te gaan; doch binnen een uur moet gij de stad verlaten hebben, want bij gebreke van dien, zullen wij u gevangen nemen: reken hierop.»

Zonder den nietswaardigen Volte een' blik te gunnen, groette de doctor op eene gemeenzame wijze den heer Rogier, wel bevroedende, hoe noodzakelijk het ware, dit onwettig bevel op te volgen, wijl het hem te wel bekend was, welk eene magt en welken invloed de snoodaard op het gemeen uitoefende; en beseffende, hoe noodzakelijk het ware, zijne gade en kinderen, die hij in de oproerige stad moest achterlaten, niet aan de baldadigheid van het gepeupel bloot te stellen, besloot hij ook onverwijld, zich huiswaarts te begeven, en van zijn dierbaar gezin, aan

Digitized by Google

hetwelk hij met zijne gansche ziel gehecht was, afscheid te nemen. Doch wat hem dit kostte, en hoe 's mans gade, zijne eenige dochter en twee veel belovende zonen, toen nog jeugdige bloeijende spranken aan den eerwaardigen stam, hem, als ware het, aan het hart hingen, en hem niet konden loslaten, als vreesden zij, hem voor altijd te verliezen: neen, dit kan met geen penseel op het doek afgeschilderd worden; die taal van het gevoel is sprakeloos, en klanken zijn er nog niet bekend, om dezelve uit te drukken!

Maar, voorwaar, het dierbare huisgezin had wel alle reden, om zoo bedroefd en bezorgd te zijn. In den huisvader verloor het toch deszelfs stem in de oproerige stad, alwaar alles, wat Hollander en Protestantsch was, erger gehaat werd, dan de booze, die het bestendig op aller zielen welzijn toelegt. Elk uur van den dag, en elken klokslag van den nacht, was men in gevaar, bezitting, vrijheid of leven te verliezen. Wat toch stoort zich hieraan een gepeupel, hetwelk, door godsdiensthaat voortgezweept, de geeselstriemen van het bijgeloof, Gode behagelijke weldaden acht, wanneer men deze op deszelfs slagtoffers kan doen regenen? Waar bestaat voor den vervolgden, toevlugt of regt, wanneer het gezag berust in de handen der volksmenners, en het wettig bewind oogluikend alles toelaat, of te zwak is, om zich te doen eerbiedigen? Gewisselijk, het was voor den edelen man een zwaar oogenblik, zijne dierbaarste panden achter te laten, en onbeschermd te moeten toevertrouwen aan hen, van wie hij wist, welk een ziels-

Digitized by Google

wellust het velen wezen zou, hunne vingeren in het ketterbloed, dat toch vervloekt was, te kunnen doopen. Maar viel hem dit bange oogenblik zwaar, o, aan de andere zijde bood het hem wederom eenen vollen kelk van innerlijke vreugde! Ja, zóó dacht hij niet bemind te zijn! zóó dierbaar meende hij zich niet vereerd te zien! die liefde had hij nooit bij de zijnen kunnen vooronderstellen! en tot een' waren troost in de droefheid, die allen ondervonden, verstrekten deze blijken van verkleefdheid en trouw, die men dan eerst bij zijne vrienden leert kennen, wanneer het oogenblik dáár is, dat het gevaar dreigt, of de rampspoed ten top stijgt. O, heil, heil hem, die alsdan in den hooggaanden nood, zulke harten de zijne kan noemen! Neen, hij staat niet alleen! Wel moge de storm de kruin van den eik doen buigen, — den edelen stam kan dezelve niet ontwortelen; want, omringd van het jeugdig geboomte, paart zich wortel aan wortel, en steunt de eene tak den anderen.

Diep smartte het den braven menschenvriend, dat hij, van dit oogenblik af, verstoken was, de vele lijders, die hij in het hospitaal moest achterlaten, zoowel als diegenen, welke hij meestal zonder eenig voordeel, liefderijk met zijne kunst bijstond, thans niet meer kon helpen. Dit griefde hem bij zijnen moeijelijken gang naar de citadel; maar onvermogend, hierin iets te veranderen, wandelde hij langzaam voort, zonder dat iemand der talrijke menigte, die hem zeer wel herkende, hem eenig letsel deed. Plotseling kwam hem zijn vriend VAN MANDELE in

Digitized by Google

de gedachten, en nu kon hij niet begrijpen, hoe het mogelijk ware geweest, zijne vrouw met geene boodschap voor hem of zijne lieve dochter belast te hebben.

«Neen, zoo kon hij deze vrienden niet achterlaten, en ondanks de waarschuwing van den volksleider, keerde hij op zijnen weg terug, en sloeg de straat naar het verblijf van den heer VAN MANDELE in; doch onverwachts sloeg een kolossale kerel, wiens uiterlijk gewaad terstond een' Waalschen koolmijnwerker te kennen gaf, hem met zulk eene kracht achter op den schouder, dat de geneesheer, die anders zelden vervaard was, er inderdaad van ontroerde.

«Uw weg is naar de citadel, doctor! en niet hier langs; vergeet dit niet, wanneer uwe vrijheid u lief is,» schreeuwde de Luikerwaal in zijne platte volkstaal, met zulk eene zware stem, dat al de voorbijgangers staande bleven, en beiden aanstaarden.

«Dit is mij zeer wel bekend, mijn vriend!» antwoordde de heer DE VERONA, na zich terstond van zijne ontroering hersteld te hebben; «maar ik moest nog eerst een' patient bezoeken, wiens krankheid mijne hulp volstrekt noodig heeft.»

«In de stad zijn er doctoren in overvloed. Gij moogt hier niet langer vertoeven; doch wanneer gij niet vrijwillig naar de citadel verkiest te gaan, heb ik bevel, u gevangen te nemen.»

«Zult gij dit toelaten, brave burgers? en het aanzien, dat een gemeen man, zonder eenig schriftelijk bevel, mij....»

Digitized by Google

«Hoor eens, hoe zoet die verrader fluit!» hernam de Luikerwaal op zulk een' toon, dat de heer DE VERONA terstond de noodzakelijkheid inzag, zwijgend terug te keeren, en zich niet tegen de vooringenomene menigte te verzetten, welke hem reeds, mompelende, dreigende gebaren vertoonde.

«Zult gij mijn geleider zijn, mijn vriend? vroeg hij daarom, zoo minzaam als hem eenigzins doenlijk was; doch het vuur, dat uit zijne oogen straalde, bewees genoeg, hoe hem het hart brandde.

«Ga uwen weg maar, doctor! en gij zult niet gemoeid worden; doch ik zal u niet meer waarschuwen, wanneer gij soms eene verkeerde straat inslaat.»

Dit was voor den geneesheer verstaanbaar genoeg, en wel inziende, dat het dwaasheid zoude wezen, tegen deze willekeurige handelwijze iets in te brengen, spoedde hij zich naar de citadel, ten einde hoe eer hoe beter van den Luikerwaal bevrijd te zijn. Thans bleek het, hoe heilzaam de, reeds in de eerste dagen van den opstand genomen, voorzorg van den doctor was, daar hij alstoen eene ambulance in de citadel had opgerigt, waaruit hij de zieke soldaten de vereischte geneesmiddelen kon toedienen. Ware deze voorzigtigheid door den bekwamen arts uit het oog verloren, — en hoe ligt had zulks in dergelijke omstandigheden niet kunnen gebeuren! — van welke heillooze gevolgen zou dit niet voor den kranken krijgsman geweest zijn! Doch thans bezaten de lijdende militairen in dezen prijzenswaardigen maatregel, de zekerheid en den troost, van althans niet onverpleegd te zullen blijven.

Digitized by Google

Met verwondering werd het berigt van de ontmoeting des doctors, in den kring der officieren vernomen; doch er was niemand, die een oogenblik het besluit in twijfel trok, dat alles met voordacht geschiedde, om hen geheel in te sluiten; en dit was iets, dat in alle opzigten moest belet worden, wijl de leeftogt op de citadel zoo gering was, dat dezelve naauwelijks voor twee weken meer toereikende was. Dat ook dit gedrag der stedelingen een geheim oogmerk verraadde, werd door allen beaamd, en men gevoelde zeer wel, dat, indien op dergelijke wijze alle gemeenschap met de stad afgesneden werd, de oproerlingen als dan meer gerust hunne aanslagen konden voortzetten, en alzoo hunne plannen ten uitvoer leggen. Eene verdubbelde waakzaamheid werd derhalve algemeen noodzakelijk geacht, en van stonden aan bepaald, om wel toe te zien, welke schildwachten men op de uiterste posten kon vertrouwen.

19.

Het was den volgenden dag buitengewoon schoon weder, hetwelk te aangenamer bij het gure herfstsaizoen, dat zich eenige dagen had doen gevoelen, afstak. Met blijdschap werd derhalve, vooral op de

Digitized by Google

citadel, de twintigste September aangevangen, wijl het eentoonige leven in zulk eenen beperkten omtrek schaars uitlokkende is. Het was in de stad buitengewoon stil, niet ongelijk aan een broeijend zomeronweder, zoodat men werkelijk op de sterkte vermeende, dat men in *Luik* eenig onheil brouwde; doch meer dan twee derde van den dag ging voorbij, zonder dat er iets opmerkelijks voorviel, toen omstreeks vier ure een man van een dom uiterlijk het glacis naderde, en, alsof hem er niets kon deren, onder hot zingen van een oproerig liedje, meer dansend of huppelend, dan behoorlijk gaande, op hetzelve heen en weder wandelde, doch telkens meer nader kwam. Het was JEAN WIBRIN, die, door GERARD VOLTE en ROGIER gehuurd, eens beproeven wilde, of men hem den toegang op de citadel ook beletten zoude, en deed men dit niet, dan zou er een listige aanslag op beproefd kunnen worden.

Als ware hij onkundig van hetgeen hij deed, was hij de schildwacht zoo nabij gekomen, dat deze hem verstaanbaar toeriep, dat hij zich moest verwijderen; maar zich hieraan niet storende, naderde hij de gracht; waarop de schildwacht hem bevelend toeriep: «Wanneer gij niet oogenblikkelijk van daar gaat, muiter, dan leg ik op u aan, en schiet u door den kop!»

«Wel zoo, mijn dappere jongen!» antwoordde JEAN lagchende, doch op die sarrende wijze, doorgaans den laagbartigen eigen, «zoudt gij dit durven doen? Weet gij wel, wie ik ben?»

Digitized by Google

«Dit raakt mij niet, en ik waarschuw u voor de laatste maal, dat, wanneer gij u niet van hier begeeft, ik u beenen zal maken, vlugger, dan gij tot heden hadt.»

«Neen, mannetje! dat durft gij niet; want ik ben een eerlijk burger van deze stad, en niemand kan mij beletten, te gaan, waar ik verkies: wij zijn hier baas, gij niet.»

«Gaat gij, nietswaardige snoever?» riep de schildwacht, terwijl hij inderdaad den haan van het geweer spande.

«Wilt gij schieten, kaaskop? wacht! dan zal ik u helpen.» En hierop zich haastig omdraaijende, sloeg hij met zijne regterhand op zijn achterste, uitroepende: «Schiet hierop, dan hebt gij een doel!» Maar naauwelijks had hij dit tergende gezegde geuit, of te gelijk knalde het schot van den op post staanden soldaat, en zoodra de rook daarvan optrok, was van Wiarin niets te ontdekken, dan een lijk.

Doch op hetzelfde oogenblik scheen het inwoners te regenen; met honderdtallen schoten zij, op het hooren van het schot, uit de belendende straten te voorschijn, en jammerende en weeklagende snelden zij naar den gesneuvelden martelaar der vrijheid, wiens dierbaar lijk zij met betraande oogen omringden; doch zich te gelijk de tergendste dreigementen veroorloofden, en de Hollanders vervloekten, die het hadden durven wagen, het Belgisch bloed te vergieten. Maar, zoodra de dreigende menigte gewaar werd, dat het geschut haar welligt zou be-

Digitized by Google

antwoorden, deinsde zij spoedig af, het lijk van den heiligen martelaar met zich voerende; hetwelk rouwklagende door de straten der stad gedragen, en over welks moordenaren de wraak des hemels ingeroepen werd.

«Dat is een dwaas stuk van ulieden geweest!» «sprak DE ROBAULX, dien zelfden avond tot zijne vrienden, ROGIER en GERARD VOLTE, terwijl zij in de drukkerij van het dagblad *la Politique*, vereenigd waren. Mij dunkt, dat gij voorzigtiger gedaan hadt, die daad nog eenige dagen uit te stellen, wijl wij nog niet weten, hoe het met de hoofdstad zal afloopen, waar het Nederlandsche leger op aantrekt.»

«Dwaasheid, vriend! Het werd tijd, dat wij hier aan onzen opstand eene andere gedaante gaven,» antwoordde ROGIER, met blijkbaar zelfvertrouwen. «Laat Prins FREDERIK gerust op *Brussel* aantrekken, en het wagen de stad in te rukken. Ik verzeker u, dat het onthaal, hetwelk hem daar voorbereid wordt, van dien aard zal zijn, dat het den Vorst zal heugen.»

«Hij zal nimmer de hoofdstad inrukken, zoo lang de bevolking zich niet onderworpen heeft,» merkte GERARD VOLTE aan; «en geschiedt dit, dan is het met onze vrijheid gedaan.»

«Gedaan? Man, man, wat zijt gij in de geheimen van onze staatkunde nog onbedreven! Schijnbaar onderworpen zal men den Prins in *Brussel* verwachten; doch alsdan moet het blijken, wie er zal triomferen.»

«Maar wanneer de Prins nu de stad insluit, en

Digitized by Google

de inwoners dwingt, zich over te geven, of, bij tegenweer, *Brussel* in brand schiet?»

«Welk verstandig mensch werpt zijne glazen in? Neen, Gerard! men zal het Nederlandsche leger vrij de hoofdstad laten binnen rukken; maar dan zal men het heerlijk ontvangen, en wel noodzaken, met bebloede koppen de plaats weder te verlaten. Daarom was het noodig, de bezetting op de citadel alhier alle gemeenschap te beletten, opdat wij haar buiten staat stellen, ons kwaad te doen. Met den moord aan Wibrin is de worp geschied; de vijandschap is nu bepaald: daarom was dezelve noodzakelijk; want nu wij weten, dat de citadel niet te vermeesteren is, althans niet door list, nu is er niets meer noodig, dan hen te dwingen, zich over te geven.»

«Daar geloof ik niets van. Eer zal de generaal van B. onze stad aan de vlammen opofferen.»

«Neen, Gerard! daarvoor zullen wij waken: de honger is een scherp zwaard, en dit wapen hebben wij in onze magt. Mij is het bekend, dat de soldaten reeds zoo goed als gebrek beginnen te lijden. Snijden wij nu allen toevoer af, dan hebben wij die lafaards in handen, en ik kan den dag reeds voorspellen, dat zij zich op genade zullen moeten overgeven.»

«Dit doen zij nimmer,» riep Gerard Volte.

«Gij zult het zien en mijne voorspelling eindelijk bewaarheid vinden. Thans is het onze zaak te zorgen, dat alle gemeenschap ophoude, en hiertoe moet het volk worden opgewekt.»

Vervolgens werd onder deze drie helden het plan

Digitized by Google

beraamd, waardoor de uitvoering tot stand moest komen; en inderdaad vonden zij in het gepeupel zulk eene medewerking, dat reeds met den 27 September alle communicatie geheel afgesneden was, en elk burger belet werd, eenigen leeftogt op de citadel te brengen; waardoor al spoedig verscheidene benoodigdheden begonnen te ontbreken, die moeijelijk, tot onderhoud van het leven, konden gemist worden, en waardoor al spoedig eenige ontevredenheid, vooral onder de Belgische krijgslieden, ontstond.

Altijd bleef de heer VAN HANDELE nog op eene verandering ten goede hopen. Hoe heilzaam hij ook den raad van zijnen vriend den doctor achtte, zoo kon hij echter niet besluiten, de stad te verlaten; doch toen hij van het gezin van den doctor vernam, dat ook DE VERONA belet was geworden, in de stad te komen, begon hij toch te begrijpen, dat zijn verblijf wel eens gevaarlijk voor hem kon worden. Meermalen sprak hij hierover met zijne dochter, die, hoezeer van de noodzakelijkheid van hun vertrek overtuigd, evenwel moeijelijk kon besluiten, naar eene vreemde plaats te vertrekken, waar zij niemand kende.

Daarom werd met elken dag hun verblijf verlengd; en vermits zij geene onaangenaamheden meer ondervonden, en er ook van de citadel geen gevaar

Digitized by Google

te wachten scheen, besloten zij, hun vertrek nog eenigen tijd uit te stellen, en af te wachten, hoe de zaken zich in *Brussel* zouden schikken.

Hiertoe bragten ook niet weinig de gesprekken bij, die de heer VAN MANDELE van tijd tot tijd met GERARD VOLTE over dit onderwerp hield, en waarin de slimme jongman niet naliet, alles aan te voeren, om hem het vertrek uit het hoofd te stellen.

Daar de nietswaardige voortdurend in zijn gedrag niets van zijne ontwerpen liet blijken, en alles aanwendde, om den goeden dunk, dien de goedhartige man weder eenigzins voor hem had opgevat, te versterken, vooral, daar de geneesheer DE VERONA hem nu niet meer voor de lagen van den geslepen' knaap kon dekken, was het natuurlijk, dat VAN MANDELE meer vertrouwen begon te stellen, in de verzekeringen van bescherming en hoede, die GERARD VOLTE hem bij alle gelegenheden betuigde, en ook meermalen deed blijken, en inderdaad vermeende, dat deze wel zoo slecht niet was, als hem schijnbaar was gebleken; te meer, daar de looze jongman zich meesterlijk met zijne vurige geaardheid voor het heil zijns lands wist te verdedigen, en het laster noemde, hetgeen zijne vijanden te zijnen nadeele verspreid hadden. Maar bij SOPHIA kon hij zijn doel zoo gemakkelijk niet bereiken. In haar gemoed gevoelde zij eenen zoo natuurlijken afschuw voor hem, uit de verachting geboren, die zij hem toedroeg, dat het haar altijd moeite kostte, zich vriendelijk jegens hem te gedragen. — Wel vermeed hij zorgvuldig, haar zijne liefde te beken-

Digitized by Google

nen, maar deze bleek in al zijne gedragingen; want zoo dikwijls hij haar de hand drukte, werd zij eene trilling in zijne vingers gewaar, die haar meer te kennen gaf, dan zijn mond haar beleed; en altijd deed het haar goed, wanneer hij zich verwijderde, en zijne tegenwoordigheid niet vermoed werd.

Zoodra het zeker was, dat de officier van gezondheid, DE VERONA, de citadel niet meer verliet, kwam GERARD VOLTE meer dan te voren, den heer VAN MANDELE bezoeken; en wel wetende, van welk een belang het voor hem was, een' man te prijzen, dien hij echter een' onverzoenlijken haat toedroeg, (trouwens, elk booswicht haat den regtschapen' man, wijl hij het licht niet kan verdragen, dat van hem afstraalt,) verzuimde hij niet, den goeden VAN MANDELE te troosten, door hem het uitzigt open te stellen, dat hij alles zou aanwenden, om den doctor verlof te doen bekomen, weder vrij van de citadel in de stad te komen; vooral, omdat zijne kunst aan zoo vele stadgenooten eene behoefte, en het hospitaal thans zonder geneeskundige zorg was. — Als van zelve had hij dan eene gereede aanleiding, om in den lof van den geneesheer uit te wijden, dien hij eenen man noemde, van wien het eeuwig jammer was, dat geen Belgisch hart hem in den boezem sloeg; en hiermede won hij zoo veel, dat VAN MANDELE er terstond ooren naar had, om, door bemiddeling van VOLTE, eene briefwisseling met den doctor te openen, welke de vrienden, zoo lang het bevel der opsluiting op de citadel duurde, ongemeen zou vertroosten. En toch was er iets, dat de

Digitized by Google

niets kwaads vermoedende man deed aarzelen, op het eerste voorstel daarin te bewilligen: waarom hij ook menige reden daartegen te berde bragt, die Volte wel gemakkelijk ontzenuwde, doch welke van Mandele niet ten volle overtuigde. Maar toen de veinsaard eindelijk met het ontwerp te voorschijn kwam, dat langs dezen weg de gemeenschap met de citadel hersteld zou kunnen worden, en daaruit welligt eene zekere vereeniging tot heil van beide partijen kon ontstaan, zwegen het verstand en de omzigtigheid van den rondborstigen Hollander, om plaats te verleenen aan het denkbeeld, zoo streelend voor elk welgeplaatst gemoed, van hierdoor iets toe te brengen aan het welzijn des vaderlands, dat thans zoo fel geschokt was geworden. O, hoe menigeen werd niet door een droombeeld verleid, waarin hij zich geluk voorstelde, terwijl er niets dan rampspoed uit te voorschijn trad, wijl hij zich vleide, op een pad, hetwelk het regte niet was, iets te verkrijgen, dat alleen op den effen weg te vinden was! Neen, niet op kronkelpaden groeit de boom des heils, en nimmer plukt men vruchten van innerlijke tevredenheid van eene distelplant. Vaak waant men door middelen, die het verstand moet afkeuren, wanneer dezelve niet op den proefsteen der deugd getoetst kunnen worden, een goed te bereiken, en altijd zal men zich bij de uitkomst bedrogen zien, hoe schijnbaar een gewenschte uitslag zich ook voor het oog vertoone. Dit ligt in den aard der zaak; want licht en duisternis kunnen zich nimmer met elkander vereenigen. Deze onloochenbare waarheid,

Digitized by Google

die VAN MANDELE volkomen toegedaan was, en innerlijk geloofde, had op dat oogenblik geheel hare kracht verloren. Het vleijende denkbeeld, van nuttig te kunnen zijn aan het heil des vaderlands, verleidde hem tot eene daad, die hij, bij koel nadenken, zou hebben moeten afkeuren, en voerde hem in eenen strik, die zoo loos gespannen was, dat hij denzelven niet gewaar werd, dan toen hij zich zelven daarin verward had.

20.

In weerwil van de uiterste waakzaamheid op de citadel, gelukte het echter menigen Belgischen krijgsman, die zijnen eed aan vaderland en Koning nog getrouw was gebleven, of niet openlijk onder den standaard van het oproer zich geschaard had, onder begunstiging van den nacht, de citadel te verlaten, of berigten van den toestand der bezetting aan de Luiksche bewoners te doen toekomen; doch vóór den 27 September, had nog geen soldaat uit de bezetting zijn vaandel verlaten. De eerste, die zich echter als deserteur en verrader deed aanmelden, was een sappeur, die van de gelegenheid, dat hij op schildwacht stond, gebruik maakte, des nachts de

Digitized by Google

citadel te verlaten, niettegenstaande hij nog twee posten moest voorbij gaan, en alzoo, bij ontdekking, gevaar liep, doodgeschoten te worden; maar zijne desertie gelukte hem, en als door een wonder ontkwam hij den dood, terwijl zijn berigt van de groote behoefte aan leeftogt onder de bezetting, geene geringe vreugde bij de oproerlingen verspreidde.

Dit berigt was, helaas! niet dan de waarheid. Tijdens de eerste overeenkomst, om de militaire posten in de stad aan de schutterij toe te vertrouwen, en op de citadel de wijk te gaan nemen, had men, van wege het stedelijk bestuur, het garnizoen den benoodigden leeftogt toegezegd; dan hierop niet geheel vertrouwende, had de generaal VAN B., uit *Maastricht*, een convooi ossenvleesch doen komen, dat, in allerijl aldaar geslacht, wijl er geene veilige weide of stalling voor dit vee, om de citadel aanwezig was, hun versch gekuipt was toegezonden. Voor zoo ver dit doenlijk was, ontving de bezetting geregeld de benoodigde eetwaren; doch allengs begon dit te verminderen, en sedert de afsnijding der gemeenschap met de stad, hield de toezending geheel op. Natuurlijk moesten er dus middelen beraamd worden, om in deze behoeften te voorzien; vooral, wijl de officier van gezondheid, DE VERONA, het ingezouten vleesch, hetwelk, door den spoed, niet behoorlijk bekoeld, en derhalve min of meer bedorven was, verpligt werd, af te keuren, als schadelijk voor de gezondheid van een garnizoen, op hetwelk thans zulk een dure pligt rustte, en welks ligchamelijke welstand een allereerst vereischte was, voor de zekerheid van

Digitized by Google

de sterkte, aan welker bezit het bisdom van *Luik* verbonden was. Hierdoor ontbrak den soldaten een voornaam vereischte tot het leven en de gezondheid, en derhalve was het eene dringende noodzakelijkheid, met den meesten spoed in den nood te voorzien, die reeds zoo zeer begon te nijpen. Wat baatte het thans der dappere en edelmoedige bezetting, dat zij getrouw was gebleven aan de geslotene verbindtenis, van de stad te zullen sparen, terwijl men van de andere zijde achterlijk bleef aan de tweede voorwaarde, de benoodigde levensmiddelen, door het Luiksche bewind te leveren, te voldoen? Aan wie toch ware het te wijten geweest, wanneer de talrijke vuurmonden op de onneembare sterkte, wraak en verderf op de trouwlooze stad hadden gebraakt? Aan de langmoedigheid der Hollanders, die, getrouw aan de aangegane overeenkomst, met het taaiste geduld het oproer lieten nestelen, en zich zelven eenen kuil delfden? of aan het trouwelooze gedrag eener bevolking, die alles verhinderde, de verbindtenis getrouw na te komen? Ja, voorwaar, eenmaal zal de geschiedenis hier uitspraak doen, en het loon doen kennen, dat trouweloosheid en verraad eenmaal en zeker verwerven.

Door den gedeserteerden Belgischen sappeur onderrigt geworden van de aankomst van een belangrijk convooi, onder het bevel van den generaal Daine.... Wie nog een rond Hollandsch hart in den boezem voelt kloppen, gevoelt geen afgrijzen op het hooren van dien naam des verraders, des ondankbaren, die, na in *Holland* jaren lang met weldaden overladen te zijn geweest, en op zijne beproefde trouw snoefde,

Digitized by Google

de rij der snoodaards, der eerloozen met zijnen persoon aanvulde? O, hoe vele bladzijden beslaat niet de geschiedenis van een' volk, dat aan dezen opstand deszelfs volksbestaan te danken heeft, waarop de nakomeling met verachting het oog zal werpen, zoodat hij zich schamen moet, tot den landaard te behooren, die eenmaal zulk eene lage rol speelde, en zich den zwartsten ondank tot eene deugd aanrekende! Maar, hoe zal de naneef dezer natie niet blozen, wanneer hij de geschiedrol van het koningrijk der *Nederlanden* in handen neemt, en daarin de met zwart krijt geteekende namen der verraders vermeld ziet, door welk onedel bedrijf het koningrijk *België* geboren werd! Moet hij niet eenmaal met verachting zich den naam schamen, dien hij draagt, en hen vervloeken, die hem van een' geachten Nederlander, een versmaden Belg deden worden? Neen, Gode zij dank, zulke bladzijden ontsieren de Nederlandsche geschiedrol niet! Moge men er vlekken in ontwaren, die het vaderlandsche hart moet afkeuren, — in dezelve vindt men geene bladen, waarop de naneef niet trotsch mag wezen, en met hoogmoed wijzen kan, hoe donker ook eenige regels op dezelve wezen mogen. Maar wat geeft een eerlooze om de eer zijns lands? Wat raakt het eenen Daine, hoe de nakomelingschap over hem denkt? Alleen voor het belang van het tegenwoordige levende, kent hij geene roemvolle toekomst, en onverschillig, wanneer zijne hebzucht slechts kan voldaan worden, acht hij geen verraad te snood, zoodra een laaghartig voordeel daardoor mogelijk

Digitized by Google

is. Dit is het kenmerkend karakter van alle belangzuchtigen. *België* leverde in den heilloozen kampstrijd van ondank, hebzucht en verraad, tegen eer, trouw en heldenmoed, een schier onnoembaar getal van zoodanige lage zielen; *Holland*, daarentegen, een niet minder talloos getal edelen, die zich den naam, hun in het hart gegrift, nooit onwaardig toonden!

Door den gedeserteerden Belgischen sappeur dan onderrigt geworden van de verwachte nadering van het convooi, onder het bevel van den generaal DAINE, was men te *Luik* terstond van begeerte blakende, dien belangrijken buit te onderscheppen. Ontbloot van alle eergevoel en erkentenis voor de verschoonende behandeling, die de bevelhebber op de citadel het Bisschoppelijk *Luik* betoonde, werd de commandant van de Luiksche schutterij BARLAIMONT, gelast, de levensmiddelen, waarbij zich eene belangrijke som gelds tot betaling der soldij van het Nederlandsche krijgsvolk bevond, te bemagtigen, ten einde zich alzoo van eenen schat te verzekeren, die aller hebzucht aanvuurde. Zulk een bevel kon niet dan welkom wezen aan eene gewapende bende, die, sedert den opstand, geene andere verdiensten verlangde, dan die de roof en plundering opleverden. Met geheele scharen waren duizenden bereid, onder de vanen van den Luikschen held op te trekken, die echter voorzigtig genoeg was, in de stad achter te blijven, en het bevel aan de heethoofden toe te vertrouwen, die zich, gedurende het oproer, op den voorgrond gesteld hadden. Onder meer ande-

Digitized by Google

ren, zagen zich ROGIER, LEBEAU, DE ROBAULX en GERARD VOLTE daartoe benoemd, en met het uitbundigste gejuich, begeleid van de schelle toonen van muzijk en trommelslag, en gevolgd van een' onafzienbaren troep gepeupel, met allerlei wapentuig en vaandel prijkende, trok de muiterschaar door de straten der stad, de *Hooke*-poort uit, den weg naar de voorstad *St. Walburg* langs, waarop, gedurende den marsch, de lucht daverde van de luide vreugdekreten, die allerwegen werden aangeheven; en tot op de citadel weêrgalmden, alwaar men in den waan verkeerde, dat al dit volk zich naar *Brussel* spoedde, om het Nederlandsche heir, voor deszelfs poorten gelegerd, te gaan bestrijden, en den kamp op leven en dood te wagen. O, ware het menigen driftigen op de sterkte vergund geweest, het kokende bloed te verkoelen, met welk eene blijdschap had hij de lont op het zundgat van het kanon gelegd, en dood en verderf gespogen op de laaggeestigen, die het: «weg met den Koning — weg met de Hollanders,» hun luide toeriepen! Maar het bevel van den generaal was eene wet, en met verbetene lippen stonden de dapperen bij de geladene stukken, en moesten zij de verguizing koelzinnig aanhooren, terwijl zij het in de hand hadden, zich voorbeeldig te wreken. Welk een' zielestrijd dit den helden kostte, in wier gemoed het gevoel voor vaderland en Koning, voor eer en trouw, zoo vurig gloeide, kan alleen hij beamen, die den strijd in zijn binnenste zich herinnert, waarop hij de maar van dien snooden opstand vernam, en wat

Digitized by Google

het te zeggen was voor den man, die daar, met het wapen op den schouder, of de lont in de hand, gereed stond, om den eed gestand te doen, dien hij eenmaal zweer, en nogtans verpligt werd te dulden, en, als een weerloos lam, het gebrul van den tijger, of het stampen van den buffel aan te hooren, zonder zich te mogen verroeren!

Onmerkbaar daalde het schitterende zonnevuur ter westerkim, en eensklaps was het stille *St. Walburg*, de zoo welvarende voorstad, door 's Konings goedheid meer dan eenige Hollandsche plaats beweldadigd, het tooneel van tierend krijgsgewoel en kletterend wapengedruisch. In overleg met de hoofden der bende, werden den krijgsscharen de plaatsen aangewezen, welke zij bezetten moesten, en werd terstond daarna allerlei soort van onbruikbaar huisraad en werktuig aangevoerd, dat tot opwerping van eene geduchte versperring, even buiten de voorstad, moest dienen. Hiermede niet voldaan, traden werklieden met het benoodigde gereedschap te voorschijn, om daar ter plaatse hoogten op te werpen, en alzoo eenen dam tegen den vijand, die het convooi aanvoerde, te leggen. Dan, hierdoor nog niet gewaarborgd, werd ook aan den ingang van de voorstad, ander voorraad aangedragen, om ook aldaar eene stevige barricade te doen ontstaan, welke tegen de uitvallen der bezetting op de citadel bestand zou wezen. Met den meesten ijver werd deze arbeid verrigt, terwijl geen der hoofden eenige aansporing noodwendig oordeelde, daar oud en jong met drift bezield waren, een werk tot stand te brengen, hetwelk den te voe-

Digitized by Google

ren roof gemakkelijk moest maken. Nogtans bleven de meeste aanvoerders stilzwijgende aanschouwers van dezen arbeid, en verblijdden zij zich in de geestdrift van een volk, dat naauwelijks wist, waarvoor hetzelve het zwaard had aangegord.

«Dacht gij, dat de hooiwagen niet stevig genoeg was vastgesjord?» vroeg DE ROBAULX aan ROGIER, toen deze met GERARD VOLTE van de barricade aan gene zijde der voorstad, met de aangevangene duisternis, in de herberg, alwaar de eerste zich aan een' stevigen kan bier zat te vergasten, binnen trad.

«Neen; maar ik verbeeldde mij, dat men er ligt onder door kon kruipen, en daarom liet ik er eenige oude planken tusschen werpen.»

«En gij kroopt er zeker uit voorzorg onder, om eens te zien, of men u er ook bestoken zou?» vroeg hij nu grimlagchend aan GERARD VOLTE.

«*Non, mon ami!*» hernam ROGIER; «dit deden wij, om te beproeven, of de versperring bij eenen onverhoedschen aanval wel sterk genoeg ware. Vrees komt niet te pas, wijl wij magtig genoeg zijn, om een heel vijandelijk leger hier te wederstaan. En toch is het beter onder eenen wagen veilig te zijn, dan er boven op doodgeschoten te worden.»

«Gij zijt toch altijd even vrolijk, ROGIER!» antwoordde GERARD VOLTE gemelijk; «want al kwamen er

Digitized by Google

op dit oogenblik eenige bataillons strijders, dan zoudt gij nog lagchen en gekscheren: of gelooft gij mij niet?»

«*Ma foi, je te crois toujours. Allons, mes amis, courage! courage!* en al kruipen wij als slakken achter wagens en hekken, dan nog *courage!*»

«Kenden wij dien niet, dan zou het gepeupel ons dit wel inboezemen; want bij de geestdrift, die allen bezielt, is er ook wat van te verwachten. Kwam nu het convooi maar spoedig, dan zouden wij die laffe Hollanders eens toonen, welk bloed door onze aderen vloeit.... Alle Heiligen in hemel en op aarde! wat is dit?» riep hij, plotseling zijne rede afbrekende, met bevende lippen uit, terwijl de twee anderen hem roerloos aanstaarden.

«Verraad! verraad!» klonk het eensklaps in en buiten de, met gewapenden opgevulde, herberg. «De Hollanders! de Hollanders!» vlockte men van alle zijden, zonder dat er één was, die wist, wat hij deed, en van waar dit onraad kwam; want de schrik had de dappere schaar zoo geducht bevangen, dat zij onvatbaar was, voor hare eigene veiligheid te zorgen.

«Op zijde, mannen! op zijde!» schreeuwde DE ROBAULX, op zulk eenen schrikbarenden toon, dat men andermaal het donderen des geschuts meende te hooren; doch hierdoor bereikte hij ook zijn oogmerk, want hij kreeg er genoegzame ruimte door, om uit de herberg op straat te geraken. «Wat is er nu toch geschied, mannen?» hernam hij meer bedaard; «maar spoedt u wat!»

Digitized by Google

«Zoo even is er van de citadel een blikkendoosschot op de versperring buiten de voorstad gelost, dat dezelve voor het grootste deel vernietigd heeft.»

«Dat liegt gij!» riep Rogier: doch zijn bleek gelaat en bevende lippen bewezen het tegendeel van zijn gezegde.

«Liegen wij het, mijnheer?» riepen eenige Luikerwalen, — kerels als reuzen, terwijl zij de vuist reeds balden, om hunne woorden kracht bij te zetten.

«Neen, neen, gij liegt het niet! maar ik meende, dat zij zulks van de citadel niet zouden durven ondernemen. Evenwel moet ik u gelooven; want ik zie, tot mijne smart, ginds eenige gekwetsten naderen.»

«Wij moesten er terstond zelven heen gaan,» zeide de Robaulx, «dan zouden wij beter kunnen oordeelen, wat er van deze zaak zij.»

Inmiddels werden de gekwetsten de voorstad ingebragt, alwaar zij terstond in de eerste huizen de noodige verpleging ontvingen; doch de verwarring was zoo groot, dat niemand er aan dacht, zich tot eenigen tegenweer gereed te maken. Grijsaards, vrouwen en kinderen, liepen jammerend dooreen, en vermeerderden niet weinig het gewoel, dat van alle kanten zich in de voorstad opdrong, alsof daar alleen veiligheid te vinden was; doch de duisternis van den nacht verborg, voor het grootste gedeelte, het wankleurige van dit tooneel, vermits de bewoners voorzigtig genoeg waren geweest, op het gevallen schot, terstond alle lichten uit te dooven.

Digitized by Google

«Wij moeten toch weten, wat er eigentlijk gebeurd is,» riep DE ROBAULX. «ROGIER! gaat gij met mij naar de versperring? — want wanneer de Hollanders uit *Tongeren* in aantogt waren, konden wij allen neêrgesabeld worden, vóór dat wij het wisten.»

«Wat hebben wij bij de versperring noodig? Wij weten immers, wat er heeft plaats gehad, en ons heengaan kan ons toch voor het geschut geene behoorlijke veiligheid bieden: want als het onwaarheid is, dat er zoo even een kogel uit een achttien- of vierentwintigponder geschoten werd, dan kunt gij mij gerust aan den vijand overleveren.»

«Gij zijt een haas geworden, ROGIER! Doch blijf maar achter: van u groeit nimmer een held. Wie gaat er met mij, mannen?» riep DE ROBAULX.

«Wij! wij!» klonken te gelijk verscheidene stemmen, zonder dat DE ROBAULX juist onderscheiden kon, wie deze lieden waren; doch op het oogenblik, dat zij afmarcheerden, vervoegde zich GERARD VOLTE bij hen, uitroepende: «Thans ben ik uw man, en zal ik u toonen, welk een Belgisch hart mij in den boezem slaat. Voorwaarts! marsch!» — En aanstonds zette de moedige schaar, doch stil en sprakeloos, zich in beweging. Zonder door iets gestoord te worden, bereikten zij spoedig de versperring, alwaar geen krijgsman meer te vinden was; doch waar verscheidene lijken het berigt te wel bevestigden, dat het schot niet van de zijde van *Tongeren*, maar wel degelijk van de citadel gekomen was. Nieuwsgierig om te weten, wie van hunne stadgenooten den heldendood gesneuveld waren, namen enkelen de lanta-

Digitized by Google

rens, waarmede men aan de versperring gewerkt had, van den grond op, om daarmede de gesneuvelden te beschouwen; doch op hetzelfde oogenblik maaide een twaalfponder verscheidenen neder; terwijl de anderen met tierend geschreeuw naar de voorstad terug ijlden, en aldaar den doodschrik, die reeds allerwegen heerschte, ten top voerden.

Had de generaal VAN B. op dat oogenblik een' uitval laten doen, dan zou de slagting verschrikkelijk geweest zijn; doch er werden slechts nog eenige kanonschoten gedaan, ten einde het werk te doen staken, en alzoo voor te komen, dat het verwacht wordende convooi geen oponthoud zoude hebben. Evenwel, toen men, met het aanbreken van den dag, ontwaarde, dat de versperring niet geheel vernield was, en men wederom, doch thans zonder lantarens, welke hunne verraders geweest waren, aan dezelve werkte, beval de generaal den majoor M., met een detachement infanterie uit te rukken en de voorstad te bezetten.

Intusschen had ROGIER, die in dezen heldenarbeid beter bedreven was, in weinige oogenblikken aan deze zijde der voorstad, eene sterke barricade doen opwerpen, voor welke hij met wel gewapende Luikerwalen post hield, zonder te vermoeden, dat hij er een' heeten strijd te verduren zoude hebben; doch naauwelijks was het werk voltooid, toen eensklaps, gelijk een donderslag, het roeren der trom hem in de ooren trilde.

«Wat is dat, mannen?» riep hij zoo moedig uit, als hem eenigzins doenlijk was.

Digitized by Google

«Het zijn onze vijanden, Rogier!» antwoordde terstond Gerard Volte, die, zonder dat hij het wist, achter hem stond: «doch zijt niet bevreesd; want zij zijn slechts weinig in getal, zoodat wij achter deze barricade wel tegen hen bestand zijn.»

«Hoe groot schat gij dit detachement wel?» hernam hij meer bemoedigd.

«Wel, ik gis een honderd man.»

«O! die kunnen wij met eene tiendubbele overmagt wel aan, dunkt mij.»

«Vooral, wanneer wij onze barricade blijven behouden.»

«Dan zullen wij hen afwachten, niet waar?»

«Wis en waarachtig!» riepen te gelijk verscheidene moedige mannen, die de loopen hunner zware geweren, tusschen de opene gaten van de barricade wrongen, en reeds op de prooi hunner vijanden loerden, die, zonder dit te verwachten, moedig kwamen aanmarcheren, en zich reeds gereed maakten, de versperring te bemagtigen, doch in een oogenblik tot deinzen werden gebragt, door het moordend salvo, dat onverwachts over hunne hoofden werd gelost, zonder echter iemand hunner te kwetsen.

«Zij schieten vogels in de vlugt, en toonen slechte schutters te zijn, mannen!» riep de majoor M.; «daarom voorwaarts, kameraden! en oogenblikkelijk de barricade vermeesterd, alvorens zij den tijd hebben, met eene tweede losbarsting ons te begroeten.»

Gelijktijdig stormden zij op de versperring los, en reeds was dezelve bemagtigd, alvorens de schutters

Digitized by Google

er nog aan gedacht hadden, deze stelling te blijven verdedigen.

IJlings had ROGIER allen doen terug trekken, en, terwijl de Hollanders aan het vernielen der barricade werkzaam waren, legerde hij zijne manschappen in de huizen der voorstad, en wees hij voor de geopende vensters elk hunne plaats aan, met de verzekering, dat zij hier veiliger zouden zijn, dan achter eene in der haast opgeworpene versperring. En inderdaad had het detachement thans in elk huis eene sterkte te overwinnen, waartoe deszelfs magt te gering was. Dit onderwond spoedig de brave majoor, tot innigen spijt zijner krijgslieden en zich zelven, daar hij buiten staat was, de lafaards uit de woningen te verdrijven, waaruit zij voortdurend hem zoodanig bestookten, dat hij, na eene kortstondige schermutseling, tot den aftogt besloot, zonder evenwel, tot zijne hoogste verwondering, dooden achter te laten, of gekwetsten met zich te moeten voeren.

Uitgelaten was de blijdschap der Luiksche helden over deze schitterende overwinning. Terstond vlogen enkele heethoofden naar de kerk, om er de klok te luiden, ten blijke voor de omliggende plaatsen van de zegepraal, door hunne landslieden bevochten; maar welke inderdaad daarin eenen alarmkreet meenden te hooren, die derzelver bewoners ijlings met geheele troepen ter hulpe deed toesnellen, doch bij hunne aankomst zich niet weinig in de behaalde zege verblijdden, zoodra zij het tegendeel van hunnen schrik vernamen. Het overige van den dag werd verder rustig doorgebragt, zonder dat er van beide zijden weder eenig schot gedaan werd.

Digitized by Google

«Wat dunkt u, Gerard!» vroeg Rogier, «zouden wij, zoodra het donker is, niet kunnen afmarcheren?»

«Mij dunkt, dat het beter ware, dezen nacht hier te blijven kamperen, wijl het mij niet verwonderen zou, nog een vijandelijk bezoek te ontvangen.»

«Ik heb er niets tegen: hier of in *Luik*, dit is mij hetzelfde; doch lang blijf ik hier niet meer, want ik heb reeds gemerkt, dat hier mijn geluk niet bloeit.»

«Waar bloeit het dan, mijn allermoedigste held?»

«*En Bruxelles, dans mon petit Paris, mon cher et sincère ami!*»

«Ha! waar gij nu elk oogenblik gevaar loopt, door Prins Frederik of zijne benden opgeknoopt te worden.»

«*Non, mon cher!* dat is voor u te hoog. Frederik moge heden zijn' intogt in *Brussel* gedaan hebben; doch, geloof mij, bij zal blijde zijn, als hij er met zijne troepen weder uit is; maar dan slaat mijn uur.»

«Dan wordt het tijd, dat gij er heen gaat.»

«Dat wordt het, en als ik wijs had gedaan, had ik er nu reeds moeten zijn: doch beter laat dan nooit. — Maar daar schiet mij wat in. Als onze wapenvrienden op de citadel ons heden nacht niet verontrusten, ga ik morgen vroegtijdig met allen, die mij willen volgen, naar de hoofdstad, en ik laat aan u de verovering van het convooi over. Hoe grooter nu de bende is, die ik aanvoer, hoe hooger het ontzag zal zijn, dat men mij, als legerhoofd, zal toedragen. Verkiest gij nu als vriend in mijne fortuin

Digitized by Google

te deelen, dan gaan wij zamen, en ik beloof u, dat ik als een vader voor u zal zorgen.»

«Ik blijf u ten hoogste verpligt voor uw allervriendelijkst aanbod: want wanneer ik de vrucht niet mag smaken, dan bedank ik voor de schil ook.»

«Hoor eens, Gerard! elk mensch heeft zijne bijzondere gave en fortuin. Is het u onmogelijk, gelijk met mij om hoog te stijgen, dan ben ik daarom niet buiten staat, u te verheffen en te ondersteunen.»

«Bij Sint den duivel! ik wil niet geholpen of ondersteund worden. Zelf heb ik nog kracht en wil, om mij in de hoogte te ligten, en ontbreken mij beiden, dan wil ik liever kruipen als een worm, dan de slaaf van een' ander' te wezen.»

«Neen, zoo verwaand ben ik niet: wil mij de eene of ándere dwaas eenen vinger of hand reiken, om mij uit de laagte te doen verrijzen, waarin wij ons nog bevinden, dan ben ik terstond bereid, toe te grijpen, en luide te roepen: naar boven, mijnheer! naar boven!»

«Nu, elk mensch heeft zoo zijne eigene denkbeelden: daarenboven heb ik hier ter stede altijd nog een zeker plan, dat ik eerst ten uitvoer moet brengen, alvorens ik er over ga denken, naar elders mijn kwartier te verleggen.»

«Ha, ha! ik begrijp u: gij bedoelt het schoone kettersche meisje van den rijken Hollander, dat gij tot de ware Kerk poogt te bekeeren, om eenmaal een plaatsje in den hemel te verwerven?»

«Juist! daarom alleen is het mij te doen. Bij Sint Franciscus, Rogier! gij zult niet meer eerst raden.»

Digitized by Google

«*Non, mon cher! je le sais bien:* het is om de moppen van den ketter, met welke gij, voor het overige, het meisje op den koop toe krijgt. *N'est ce-pas ainsi?*»

«Juist; doch ik moet eerst met papa VAN BOMMEL vrede gemaakt hebben; want zijne Hoogwaardigheid haat mij thans als de pest, sedert hij mij niet meer noodig heeft.»

«Dit weet ik; maar gij hebt hem ook vóór eenige dagen eene leelijke pots gespeeld.»

«Moest ik dit niet doen? Ik had den paap de belangrijkste diensten van de wereld betoond. Ja, ik was dwaas genoeg, mij te laten gebruiken, om de kastanjes voor hem uit het vuur te halen, zonder dat hij er zich over bekommerde, of ik mij brandde of niet; en, toen ik hem een weinig hard om eene goede belooning aansprak, was het, of ik bij seigneur den duivel te biecht kwam, zoo razend kwaad was hij.»

«O wee! kloptet gij hem wat te hard aan zijne beurs?»

«Zeker deed ik dit, en daarom deug ik niet; doch hij kent mij niet. Moet ik thans stil zijn, eens komt er een tijd, dat ik het hem betaald zal zetten.»

«Jongenlief! die vette ganzen zijn te zwaar voor onze teedere magen; dat vet kunnen wij nimmer verdragen: laat u daarom van mij geraden zijn, en verdraag u liever met hem; want het is met de grooten geen goed kersen eten.»

«Dat raakt mij niet. Eenmaal reeds beproefde ik, hem het gepeupel op den hals te jagen, en zeker zou mij mijne wraak gelukt zijn, indien mijn vrome

Digitized by Google

broeder op dien stond niet bij hem geweest ware, en hem voor mijne lagen gewaarschuwd hadde.»

«Wat voert toch uw broeder uit?»

«Hij kuipt in het geheim, maar met een meer zeker doel dan wij. Thans is hij weder voor den Bisschop naar *Brussel*, alwaar hij met de hoofden van het provisioneel bewind onderhandelt. Hij is de regterhand van den Bisschop, die hem, gelukt ons de opstand, wel in de hoogte zal heffen.»

«Daar twijfel ik toch aan; want, hetzij VAN BOMMEL Bisschop blijve of afgezet worde: dit is zeker, dat hij hier veel van zijnen invloed derft, en nimmer in dat vertrouwen zal deelen, dat hij als Belg genieten en ook uitoefenen zou; want hij is en blijft altijd Hollander.»

«Bij Sint Franciscus, ROGIER! hij is een looze vos.»

«Dat zijn de meeste Hollanders; zij zijn, over het algemeen, veel meer geslepen dan de Belgen: van daar ook, dat de Hollandsche koning wel verpligt was, zijnen landgenooten de veiste posten te geven, wijl de Belgen er niet bekwaam voor waren.»

«Noemt gij u een' landgenoot, en waagt gij het, zoo iets in mijne tegenwoordigheid te uiten?»

«Het is de waarheid, *mon cher!* doch gij weet dit zoo goed als ik, en daarvoor dank ik den kaaskoning van ganscher harte, wijl dit mij thans in de gelegenheid stelt, naar elk ambt te dingen, dat mij aanstaat.»

«Wanneer gij zoo veel vermogen hadt, als gij verwaandheid bezit, dan waart gij een groot man, ROGIER!»

Digitized by Google

«Is het dan zoo niet? Waren de Belgen bij Willem in functie geweest, dan zouden er immers bij het provisioneel bestuur geene posten open zijn? Thans, daarentegen, hebben wij slechts te kiezen. Wilt gij bij oorlog, bij de financiën, bij binnen- of buitenlandsche zaken geplaatst worden, — spreek slechts en vertoon u; dan is er niets zekerder, dan dat gij van dag tot dag en van maand tot maand opklimt. Doch gij moet daarmede niet dralen: heden en morgen, misschien nog overmorgen, is het de tijd, om zich aan te dienen: verzuimt gij dien, dan sluit gij met eigene hand de deur van uwe fortuin toe, en anderen, oneindig minder bekwaam en met veel geringer talenten, gaan u voor.»

«Gij kent mijne redenen, en daarvoor waag ik alles.»

«Hebt gij eenmaal een' vetten post, dan hebt gij slechts onder de duizend en duizend rijke schoonheden des lands te kiezen.... Hel en hemel! wat is dat weder? Beginnen die vervloekte ketters van de citadel weder te blazen? Bij den duivel! zij deden mij den beker bijna uit de hand vallen.»

«Mijnheer Rogier! het geschut van de citadel speelt weder op onze versperring,» was de kreet van eenige gewapenden, die hij op post gesteld had, en vlugtende binnen traden.

«Laat hen gerust schieten, mannen! wanneer zij de voorstad slechts mijden. Gaat daarom heen en plaatst zoo vele brandende lantarens, als gij slechts krijgen kunt, in de nabijheid der hoogten, die wij gisteren nacht opgeworpen hebben; dan zal de ge-

Digitized by Google

neraal denken, dat wij daar nog werkzaam zijn: middelerwijl kunnen wij veilig op eenen behoorlijken afstand eene andere versperring opwerpen, die ons goede dienst zal bewijzen.»

«Bij Sint Bartholomeus, mijnheer Rogier! dat is fijn uitgedacht. De geus zal zeker dan in den waan blijven, dat wij er nog aan arbeiden.»

«Zoo is het, mannen! want de halzen op de citadel zien toch niet, wat wij in de duisternis doen; doch dit is niets: zoo doende houden wij de vrienden bezig, en, hebben wij van nacht hier menige nuttige dienst aan het vaderland bewezen, dan trekken wij morgen, zoodra het convooi binnen is, gezamentlijk naar *Brussel* op, om in de zege te deelen, welke onzen krijgsbroeders thans aldaar ten deel valt.»

«Hoort gij hen wel schieten, vrienden?» riep Gerard. «Ha! ware het dag, wij zouden het hun betaald zetten.»

«Ja,» riepen velen als uit éénen mond, «mogten zij nogmaals de voorstad bezoeken, dan voorzeker zouden wij hen beter treffen, dan dezen morgen. Spoeden wij ons intusschen, om lantarens op te doen, waarmede wij onzen gewaanden arbeid luisterrijk willen verlichten.»

In weinige oogenblikken had men er zulk eenen voorraad van voorhanden, dat derzelver vermenigvuldigd licht, dadelijk hun listig doel zoude verraden hebben. Daarom riep Rogier, zoodra hij dit besefte, dat zij meer dan de helft der lichten behoorden te dooven; hetwelk dan ook dadelijk geschiedde: doch zoodra waren niet de brandende lantarens hier en daar

Digitized by Google

op den weg geplaatst, of menig kanonkogel snorde er langs, en woelde doelloos een diep gat in den grond, of vloog, zonder schade aan te rigten, over het veld; terwijl de muiters, door het heldere starrelicht begunstigd, op eenen genoegzamen afstand aan eene andere versperring arbeidden, zonder eenig gevaar van het geschut te loopen. Echter begon het donderend schutgevaarte, na middernacht, zoo hevig te worden, en eenige huizen in de voorstad zoodanig te treffen, dat derzelver hoogstijgende vlammen, welke door het aanhoudend vuren niet te blusschen waren, weldra den geheelen omtrek verlichtten, en hierdoor de arbeiders genoodzaakt werden, hun werk te staken; terwijl de inwoners, door den grootsten angst voortgezweept, hunne woningen ontvloden, en, luid jammerende, op eenen afstand de vernieling hunner fraaije voorstad, waarvan, naar hun vermoeden, geen huis verschoond kon blijven, aanschouwden. Doch zulks was geenszins het doel. De generaal VAN B. wachtte dien morgen het, met verlangen te gemoet geziene, transport, en daarom was het noodzakelijk, door eenige vertooning te maken, den muiters zoodanig de vrees in het hart te jagen, dat zij hun voornemen tot opligting van het convooi opgaven. Maar zoodra de opstijgende vlam van het eerste brandende huis den arbeid der muiters duidelijk liet zien, noodzaakte het belang den krijgsheld, om geduriglijk het geschut op de voorstad en op de nieuwe versperringen te doen spelen, ten einde het doel, om de citadel van levensmiddelen te voorzien, niet op eenmaal in rook te zien opgaan. Doch alles scheen zich te

Digitized by Google

vereenigen om de muiters te begunstigen. Nog vóór het aanbreken van den morgen, viel er schier plotseling zulk een dikke mist over den omtrek, dat in weinige oogenblikken, de citadel zich als in eene zee van wolklucht bevond, die niet te doorzien was. Alleen leverden de weinige brandende huizen te *St. Walburg*, een treffend schouwspel. De bloedroode vlammen, te midden van den zwaren nevel, verspreidden een' purpergloed, waardoor de huizen als in een vuur schenen te zweven, hetwelk de gedaante van eene doorschijnende wolkkolom had, uit welker midden eene vlam opsteeg, die hare vurige stralen statig verspreidde. Hoe schitterend schoon dit gezigt ook ware, en door den nood als voorgeschreven werd, begreep men aldra op de citadel, van welk een nadeel dit welligt voor het convooi zelf kon wezen, welks geleiders daardoor gedrongen konden worden, veiligheidshalve, den togt te staken: daarom deed de generaal tegen den morgenstond het vuur ophouden, en gebood hij andermaal den majoor M., met zijn detachement uit te rukken, en het transport te gemoet te gaan; waaraan deze onmiddellijk voldoende, reeds op weg was, alvorens de zonneschijf boven de oosterkim opsteeg.

« Die brandstichters hebben eindelijk hun vuur gestaakt, » riep Gerard Volte uit: « daarom opgepast, mannen! want ik verwacht weder bezoek. Wij kunnen thans gerust onze vorige plaatsen in de woningen hernemen, en er onzen vijand ontvangen: maar wij moeten hem beter begroeten, dan gisteren, anders drijft hij nog met ons den spot! »

Digitized by Google

In weinige oogenblikken stormden de gewapenden weder naar de voorstad, en plaatsten zij zich voor elk venster en op de daken, gereed om van daar den inmiddels aanrukkenden vijand te bestoken.

«Bravo, vrienden!» riep Rogier uit, «houdt u nu maar moedig en verschoont niets: wij willen middelerwijl eens zien, het convooi te bemagtigen.» — En hierop eenige honderde gewapende Luikerwalen om zich vereenigende, stelde hij zich aan hun hoofd, en sloeg hij den weg naar *Tongeren* in, het convooi te gemoet.

Inmiddels belemmerde in geene geringe mate de ondoordringbare mist, die, bij het rijzen van den dag, eer toe- dan afgenomen was, de bewegingen van den majoor M., die met de zijnen naauwelijks tien passen van zich kon zien. Desniettemin had hij besloten, de voorstad te bezetten, en aldaar de aankomst van het convooi af te wachten; doch naauwelijks met zijne dapperen *St. Walburg* ingerukt zijnde, werd hij er terstond met zulk eene geduchte hagelbui van kogels ontvangen, dat zijne manschappen onwillekeurig terug deinsden. — «Voorwaarts, mannen!» donderde de majoor, «en verdrijven wij die lafaards uit de woningen, waar zij zich genesteld hebben.» Maar andermaal begroette een vernieuwd salvo hen zoodanig, dat het roekeloosheid werd, in de van weêrszijden bebouwde landstraat zich staande te willen houden. Vruchteloos beantwoordde de majoor het vuur van zijnen, zich verschuilenden vijand; want de mist belette hem een venster te onderkennen, terwijl uit allen de dood onverschoonbaar loerde: en toch merkte

Digitized by Google

een iegelijk het als een wonder aan, dat niet lijk op lijk zich stapelde, en de een zoomsl als de ander nog ademde. Na nogmaals eene krachtige poging gedaan te hebben, om de voorstad te bemagtigen, en de muiters uit de woningen te verdrijven, beval de majoor den terugtogt, een' gekwetsten soldaat van de elfde afdeeling, die een' kogel in den rug had ontvangen, welke in eene schuinsche rigting onder het schouderblad was doorgedrongen, met zich voerende.

Treurig was ook deze terugtogt, want thans vreesde men niet zonder reden voor het convooi, hetwelk dien morgen verwacht werd. Doch de generaal VAN B. gaf daarom de hoop geenszins op. Met eenig regt vermoedde hij thans, dat de geleiders der levensmiddelen, den donder van het geschut vernemende, niet verder trekken, maar eerst den afloop daarvan verwachten zouden; en daarom opende hij, bij de terugkomst van den majoor, terstond wederom zijn vuur op de voorstad, en wel met zulk eene kracht, dat de omtrek er van daverde, en geheel *Luik* sidderde.

Nogtans vertoonde dit weifelend gedrag van den bevelhebber, in welk eene radeloosheid hij zich bevond, en naar welk een weinig berekend of te voren beraamd plan, hij handelde.

«Ik geloof waarachtig, dat de generaal VAN B. thans den duivel in het lijf heeft,» sprak ROGIER tot zijnen medgezel DE ROBAULX, welke dien morgen uit de voorstad hem was komen opzoeken, en thans, ter verovering van het convooi, zich bij hem gevoegd had, welks aankomst men aan de versperring buiten *St. Walburg*, elk oogenblik te gemoet zag en afwachtte.

Digitized by Google

« God weet het! » antwoordde DE ROBAULX ; « maar wanneer de geus zoo begint, dan voorzie ik er onzen val uit. Waarom wordt de gouverneur VAN SANDBERG niet naar de citadel gezonden, om dit vuur te doen staken? »

« Ja, dat zou wat beteekenen! Daar weet men zoo goed als hier, dat het rijk van den Gouverneur heeft opgehouden. Neen, men behoorde reeds voor lang met den krijgsman op een' straffen toon gesproken te hebben, want dan zou hij zich wel wachten, zoo vernielend zich te doen hooren... »

« Stil! ik hoor volk naderen. Zeker zal het ons verwachte convooi zijn. »

« Gij droomt, broer! het is voor ons uit zoo stil als de nacht; het ritselen van een blad is te hooren, en zou ik dan geen' marsch kennen? »

« Zwijg dan toch, ROGIER! en laat mij eens goed toeluisteren.... Ja, ik bedroog mij. Intusschen begrijp ik niet, waar het transport zoo lang blijft; het moest reeds gisteren avond hier zijn. »

« Ik vermoed, dat de aanvoerder het geschut gehoord hebbende, zijnen marsch gestaakt hebbe, en nu, uit voorzigtigheid, eerst onderzoeken zal, wat dit gebulder beteekenen mogt. »

« Gij kunt wel gelijk hebben. Inmiddels zou hij ons eene groote schrap door onze rekening halen. Weet gij ook, wie de bevelhebber is? »

« De generaal DAINE, een Belg. »

« Ha, onze wisselfabrijkant! » riep DE ROBAULX lagchende uit. « Bij seigneur den satan! dat fabrijkwezen had hem bijna op het schavot gebragt. »

Digitized by Google

« Gelooft gij ook aan die lastertaal, broer? Foei! ik dacht, dat gij wijzer waart. »

« Is het niet waar, dan vertel ik het slechts van hooren zeggen. — Doch wat dunkt u, zou er met hem niets te doen zijn? Zelden noemt men toch eene koe bont, wanneer er geen vlekje aan is, zegt het Hollandsche spreekwoord. »

« Ik twijfel er aan, omdat hij te hoog in dienst is, om er zijnen rang en goeden naam aan te wagen. »

« Hij is een Belg, broer! en dit is wat grootscher. Zou hij dan een verrader van zijn vaderland willen zijn? »

« Bestaat de helft der bezetting op de citadel niet uit Belgen, en kiezen zij onze partij? »

« Dit kunnen zij niet, wijl zij aan den generaal ondergeschikt zijn; doch met Daine is dit wat anders. Hij is thans aan niemand verantwoordelijk, en wanneer hij een Belgisch hart heeft, dan is er met hem wel iets te verrigten. »

« Welnu, willen wij het eens beproeven? »

« Gaarne; doch laat ons hier eerst de noodige bevelen geven, opdat wij ons gerust kunnen verwijderen. »

Ingevolge deze afspraak, stelden zij het vereischte opzigt over het kleine leger, dat zich achter de barricade gekampeerd had, waarover Rogier, gedurende zijn afzijn, het bevel den gedeserteerden sappeur opdroeg; vervolgens wandelden de beide vrienden blijmoedig den weg naar *Tongeren*, in de hoop, van spoedig den generaal Daine te ontmoeten.

Digitized by Google

21.

«O, mevrouw! vergeef mij, dat ik bij u eenigen troost kom zoeken,» sprak SOPHIA VAN MANDELE tot de echtgenoote van den heer DE VERONA, die angstig bij hare kinderen zat, uit vrees voor den vuurregen, welken zij elk oogenblik van de citadel over de stad wachtende was.

«Mijn God, SOPHIA! hoe hebt gij het durven wagen, in dezen nood het logement te verlaten?»

«Ik kon er niet langer blijven, mevrouw! Mijn vader was dezen morgen uitgegaan, om eens te vernemen, wat toch het onophoudelijk gebulder van het kanon beteekenen mogt; dooh sedert dit na zonnenopgang zich deed hooren, heeft mijn vader mij doen berigten, dat hij niet te huis zou komen, dan nadat dit schieten geëindigd was. Van dien tijd af, heb ik mij zeer verontrust; en daar de bewoners van ons hôtel onophoudelijk schoten onder water op mij afzonden, alsof zij het aan een Hollandsch meisje wilden wreken, dat hunne stad dezen dag welligt een puinhoop zoude worden, deed men mij sarrende gevoelen, dat wij, in dit geval, het dan zwaar zouden te verantwoorden hebben. Verbeeld u, me-

Digitized by Google

vrouw! ik bevond mij zonder eenige bescherming; vader was van huis, en het donderen van het geschut joeg mij telkens doodsangst aan. O, het was mij niet mogelijk te huis te blijven! Ja, ik geloof, dat ik mij op straat zoude begeven hebben, al ware het, dat de kogels op ons gerigt waren geweest.»

«God geve, dat dit niet plaats hebbe, want dan zouden wij er voorzeker de eerste slagtoffers van wezen. — Doch hebt gij niet vernomen, wat er eigentlijk gaande is?»

«Ik heb hooren zeggen, mevrouw! dat de generaal VAN B. voornemens is, al de voorsteden te vernielen, en daarop deze stad tot puin te schieten.»

«Heer in den hemel, dit is niet mogelijk! Waarom zou zulks geschieden?»

«Wijl men blijft weigeren, ingevolge de overeenkomst, de citadel van leeftogt te voorzien. — Doch zijt gij niet doodelijk ongerust geweest, mevrouw?»

«Ik heb den ganschen nacht niets van het geschut vernomen, zoo wel heb ik gerust; doch dezen morgen vroegtijdig door mijnen oudsten zoon gewekt zijnde, vroeg hij mij, of hij eens even naar het vuren op de citadel mogt gaan zien, want dat er duizende menschen naar stonden te kijken. Ik wist toen nog van niets: daarom begreep ik den knaap niet terstond; doch geene tien seconden daarna, hoorde ik een bulderend kanonschot, dat mij zeer verschrikte, terwijl ik niet anders dacht, of het lang gevreesde oogenblik was daar.»

«Dit kwam, mejufvrouw!» antwoordde de vro-

Digitized by Google

lijke jongen, «omdat de wind dien nacht van ons af was, doch sedert draaide, zoodat de schoten toen dreunden, alsof ze op de stad gerigt waren.»

«Hoort gij nu wel, mama! dat het schieten opbondt?» merkte de jongste zoon aan.

«Ach, jongenlief! dit heeft nu reeds zoo menigmaal plaats gehad, dat ik er geen geloof aan kan hechten, hoe vurig ik dit ook wensch. — Maar wanneer nu uw vader u bij zijne terugkomst mist, Sophia! zal hij dan niet doodelijk ongerust zijn?»

«Ik heb in zijne kamer op de tafel een briefje nedergelegd, waarin ik hem berigtte, dat ik naar u ging. Wanneer ik u nu geen belet doe, mevrouw! wenschte ik wel bij u te blijven, totdat vader mij komt afhalen.»

«Van harte gaarne, mijne lieve vriendin! en ik begrijp ook zeer wel, dat gij hier beter zijt, dan, in dusdanige omstandigheden, in een logement, zonder vrienden of goede bekenden.»

«O, mevrouw! de uren, die ik er heden ochtend doorbragt, zijn verschrikkelijk geweest, en ik kan u niet zeggen, welk een verdriet het mij deed, zoo op ons Land en onzen Koning te hooren schimpen en smalen, zonder in staat te zijn, die lage zielen te beschamen.»

«Het is goed, Sophia! dat gij zweegt,» sprak Cornelia, de dochter van mevrouw de Verona. «Beter kondet gij hun nooit uwe verachting laten blijken, en zelfs vermeen ik, dat men in dergelijke gevallen, door eenen blik, een schouderophalen, of een veelbeteekenend zwijgen, sterker spreekt, dan

Digitized by Google

men door woorden zou kunnen te verstaan geven.»

«Ja maar, lieve KEE! het is toch wat te zeggen, ten eenenmale stom te wezen, als men zoo verregaande vertrapt wordt.»

«Kan men, door zich te verdedigen, iets winnen, dan is spreken, pligt; maar vooringenomene, lage zielen tot rede te willen brengen, is olie in het vuur storten, waarmede men de vlam hooger doet stijgen.»

«Gij hebt volkomen gelijk, mijne dochter! en ik keur het gedrag van SOPHIA daarom zeer verstandig, wijl de menschen thans door eenen geest gedreven worden, die door tegenspraak wel opgezet, maar nimmer verzacht of geleid kan worden. Zoo lang de partijhaat hier zoo sterk heerscht, handelt men wijs, deze lieden uit den weg te gaan. Eens komt er een tijd, dat zij hun ongelijk zullen inzien, en ons geregtigheid doen wedervaren.»

«Hoort gij nu wel, moeder!» hernam GUSTAAF, de jongste zoon, «dat er niet meer geschoten wordt? Mag ik daarom met GERRIT eens even buiten de poort gaan, om te zien, of er vele dooden gevallen zijn?»

«Kind! waar denkt gij aan? Of meent gij, dat uwe moeder u niet meer lief heeft?»

«Waarom, mama?»

«Wijl ik u in den dood zou zenden, wanneer ik dwaas genoeg ware, aan uw verlangen te voldoen.»

«In den dood? Kom, mama! wat zou het volk ons doen? Het weet immers, dat wij niet schieten kunnen?»

«Is uw vader niet op de citadel? Is hij geen

Digitized by Google

Hollander en een Protestant, en bekleedt hij er niet den rang van officier?»

«Maar wanneer vader van de borstwering zag, dat het graauw ons kwaad wilde doen, had hij eenvoudig een stuk te doen laden en het op het gepeupel af te schieten. He, mama! wat zou dat ras uiteen stuiven!»

«En u en uwen broeder te gelijk dooden: zoudt gij dit verlangen?»

«Neen, mama! daar zou papa wel op passen; want hij zeide laatst nog, dat hij een stuk zoo juist kon rigten, dat hij vooruit kon zeggen, waar omstreeks de kogel treffen zou.»

«Zoudt gij dan zoo gaarne uwe arme moeder en goede zuster droefheid aandoen?»

«Neen, mama! nooit, nooit! — Nu, schrei maar niet: wij beloven u, er niet meer van te spreken, en bij u te huis te blijven.»

«O, gij zijt mijne lieve, brave zonen, aan wie ik altijd vreugde zal beleven!»

«Maar wanneer wij ouder zijn, en ons in de rij der helden ter verdediging van het vaderland mogen scharen, dan zullen ook wij dat ontrouwe volk toonen, dat wij tot den stam behooren, wiens wortel in Hollandschen grond gekweekt, echte loten deed uitschieten, welker bloesem eenmaal voldragene vruchten doet beloven.»

«Ja; en dan zal ik er trotsch op zijn, twee zonen te bezitten, die het zwaard met eere dragen, en voor het regt en den roem van het vaderland, hetzelve ook durven trekken.»

Digitized by Google

«O! waren wij maar eenige jaren ouder, dan streden wij aan de zijde of onder het oog van onzen dapperen vader, en zouden wij toonen, hoe zeer zijn bloed ons door de aderen stroomt.»

De komst van de dienstmaagd des huizes deed hier het gesprek staken, daar zij kwam berigten, dat de heer VAN MANDELE beneden was, welke verzocht ontvangen te worden.

«O, Gode zij dank, dat is vader! Mevrouw! mag ik....» riep SOPHIA; doch zonder eenig antwoord af te wachten, snelde zij naar beneden, en lag zij weenende aan de borst van den man, dien zij overdierbaar was.

Verscheidene oogenblikken gingen er voorbij, alvorens men bedaard genoeg gestemd was, met elkander te spreken; en zeker zou dit nog zoo spoedig niet hebben plaats gehad, indien niet onverwachts zich een gejoel op de straat had doen hooren, hetwelk het gezelschap eensklaps voor het venster bragt; doch de heer VAN MANDELE zag oogenblikkelijk, dat dit geschreeuw niets beteekende.

«Verontrust u niet, mevrouw!» zeide hij; «dit beduidt niets. Het is een zoogenoemde parlementair, die niet van wege den Gouverneur, zoo als de spraak gaat, maar door den commandant BARLAIMONT is afgezonden, om het geschut het zwijgen op te leggen.»

«Dus is dit de reden, dat er niet meer geschoten wordt, mijnheer VAN MANDELE?»

«Wel neen, mevrouw! Integendeel vermoed ik, dat het spoedig met vernieuwde kracht zal worden

Digitized by Google

voortgezet; want de wijze, waarop de parlementair zich gedragen heeft, was zoo tergend, dat ik mij niet begrijp, waarom men hem niet ter neêrgeschoten heeft.»

«Is zulk een persoon dan niet onschendbaar, vader?»

«In eenen eerlijken krijg, ja. Maar hoe zullen wij dezen strijd noemen? Opstand tegen het wettig gezag, verraad jegens zijnen Koning, ondank aan zijne weldoeners, muiterij en geweld. Neen, dit is geen krijg, omtrent welken men de pligten van den oorlog behoort in acht te nemen. Ik ben een vijand van alle strengheid, en in den aard veel te zacht; doch wanneer ik naar mijn gemoed had kunnen te werk gaan, en de magt had gehad, gelijk de generaal VAN B., dan had ik den onbeschaamden afgezant, die op eene drieste wijze het ophouden des vuurs eischte, en den bevelhebber durfde raden, onverwijld de citadel over te geven, wijl er dan nog eenige genade voor hem en zijne krijgslieden te hopen was, op de borstwering voor de monding van een kanon geplaatst, en met een vierentwintigponder hem aan zijne lastgevers terug gezonden!»

«O ja, mijnheer VAN MANDELE! dat zou juist goed geweest zijn,» riepen beide de jongens te gelijk; — «dat hadden wij wel eens willen zien!»

«Zoudt gij zoo streng zijn geweest, mijn oude vriend?» hernam mevrouw DE VERONA: «gij, die schreit, wanneer gij een' ander' ziet treuren?»

«Hoor eens, mevrouw! gij kent mij voor iemand,

Digitized by Google

die, — men heeft mij dit wel eens verweten, — te goed is, en zich hierdoor dikwijls liet bedriegen; doch sedert dezen opstand heb ik zoo vele slechte, ondankbare snoodaards leeren kennen, dat ik op het laatst nog een wreedaard zou worden, wanneer ik hier nog langer vertoefde.»

«Maar waarom verlaat gij deze stad niet, mijnheer?» vroeg de dochter van mevrouw DE VERONA.

«Daarvan is SOPHIA de schuld, die hier eenige vriendinnen heeft, welke zij niet gaarne achterlaat; en toch geloof ik, dat zij, sedert deze twee dagen, zelve verlangt om te vertrekken.»

«Ja gaarne, vader! want den angst, dien ik gisteren en heden uitstond, kan ik u niet beschrijven. Wanneer denkt gij af te reizen?»

«Ik heb hier nog eenige zaken af te doen, waartoe ik een dag of acht zal noodig hebben. Nogtans kunnen wij heden over tien dagen wel vertrekken.»

«Gij hebt wel gelijk, mijn vriend! Maar gij spraakt zoo even van onzen parlementair: weet gij ook, welk antwoord de generaal hem gaf?»

«Hij zond hem zonder een enkel woord terug; doch toen hij op het glacis den uitersten post passeerde, wees deze hem naar de citadel terug, en nu was de groote Hollandsche vlag met opzet in top gehaald, en golfde in lange, breede banen, statig en plegtig daar heen, als gave de generaal er mede te kennen, dat, zoo lang de driekleurvaan der Nederlanders ongeschonden daar wapperde, geen Hollander aan eenige overgave dacht.»

Digitized by Google

«Ha, dat was schoon!» galmden te gelijk GERRIT en GUSTAAF, terwijl het vuur hun in de oogen tintelde, en een gloed van genoegen hunne blozende wangen hoogrood kleurde.

Donderend rolde op hetzelfde oogenblik weder een schot van de hooge borstwering der citadel, dat eensklaps de geestdrift matigde, waarin het kleine gezelschap, door de vurige taal van den heer VAN MANDELE, onmerkbaar geraakt was.

«Die kogel is voor *Luik!*» juichte GUSTAAF.

«God beware ons daarvoor!» zuchtte de moeder.

Digitized by Google

LUIK IN 1830.

II.

Digitized by Google

Digitized by Google

Luik in 1830.

HISTORISCH ROMANTISCH TAFEREEL,

UIT DE DAGEN DER BELGISCHE OMWENTELING.

door

C. L. H. MISPELBLOM

VAN DE SCHELDE.

TWEEDE DEEL.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'SHAGE.

AMSTERDAM, bij J. C. VAN KESTEREN.

MDCCCXLI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Luik in 1830.

HISTORISCH ROMANTISCH TAFEREEL,

UIT DE DAGEN DER BELGISCHE OMWENTELING.

door

C. L. H. MISPELBLOM

VAN DE SCHELDE.

TWEEDE DEEL.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'SHAGE.

AMSTERDAM, bij J. C. VAN KESTEREN.

MDCCCXLI.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

De voorstad *St. Walburg* ligt onmiddellijk op de helling van den heuvel of berg, waarop de citadel van *Luik* gebouwd is; waardoor zij zich dan ook boven de stad zelve verheft.

Met talrijke wijngaarden omringd, levert derzelver omtrek een heerlijk gezigt op, terwijl de welvaart van hare bewoners het geluk scheen te verhoogen, waarin allen zich vijftien jaren hadden mogen verblijden. Maar de kanker der opruijingen tegen een bestuur, aan hetwelk de ingezetenen der voorstad hunnen bloei te danken hadden, woedde reeds met vernielende kracht in hun vleesch, en als gevoelden zij het wee niet, hetwelk zij zich zelven berokkenden, lieten zij de pestbuil koesterend zich vergrooten, en delfden zij zich met eigene handen een graf, terwijl zij zich een lustoord van ongestoord genot meenden voor te bereiden. De verbrande woningen, welker puin het deerlijk lot, dat hun te wachten stond, had moeten verkondigen, schenen veeleer de heillooze strekking te hebben, om hunne verblindheid te doen toenemen, en, als woetende in eigene

Digitized by Google

ingewanden, vereenigden zij zich in dollen euvelmoed met de bewerkers van hun ongeluk, en zwoeren zij eene hellewraak aan eene bezetting, welke hun de kracht van hun geschut had doen gevoelen. Te magteloos echter, om hunne woede te kunnen koelen, zwierven zij met gewapende benden aan den voet des heuvels rond, telkenmale dreigende vuisten uitstrekkende naar de vlag, die in schitterende plooijen zich in den glans der zon baadde, en onverlet van de citadel wapperde, alwaar de dapperen, te midden van een oproerig volk, nog gehecht bleven aan eer en pligt, en den Vorst, dien zij eenmaal trouw zwoeren, tot op dien stond niet verlaten hadden. Om het kwartier uurs rolde een kanonschot van de verhevene vesting over den in vollen opstand zijnde omtrek, zonder evenwel eenige beduidende schade aan te rigten; wijl dit slechts diende tot een zeker sein aan den bevelhebber van het verwacht wordende convooi, van welks achterblijven men tot heden zich geene reden kon geven, en, terwijl aller blik verlangend over den omtrek weidde, van waar men vermoedde, het transport te zullen zien opdagen, stegen de oproerkreten van het weêrspannige volk uit de voorstad, gelijk het ruischen der zee op eenen afstand, tot hen omhoog.

«Ik kan mij met geene mogelijkheid begrijpen,» sprak de onversaagde DE VERONA tot zijnen wakkeren krijgsgezel, den majoor M., «dat wij geene tijding van het convooi ontvangen. Het behoorde dezen morgen reeds aangekomen te zijn, en, voor zoo ver ik met mijn' kijker kan zien, is er nog niets te ontdekken.»

Digitized by Google

« Stel u gerust, mijn vriend! de bevelhebber zal wel zoo voorzigtig wezen, van eerst te onderzoeken, wat ons schieten beteekent, dan roekeloos voort te trekken en het convooi er aan te wagen. »

« Zoo denk ik er ook over, en evenwel komt mij dit dralen eenigzins verdacht voor. De generaal DAINE weet, welk eene groote behoefte wij er aan hebben: hoe ligt had hij daarom eenen bode kunnen afvaardigen, om ons met de oorzaak van zijn oponthoud bekend te doen worden! »

« Gij verdenkt immers den man niet, doctor? »

« God beware mij, dat ik ooit op mijnen natuurgenoot eene vlek zou werpen, die hij niet verdiende! Maar ik kan mij de gedachte niet uit het hoofd zetten, dat er iets wezen moet, dat niet is, zoo als het wel behoorde. DAINE is er de man niet naar, om zich door eenen hoop oproerlingen vervaard te laten maken, of vreesachtig er zich voor te verschuilen. »

« Hij is toch geen Hollander, doctor? »

« Neen; maar hij is zoo vele jaren in *Haarlem* in garnizoen geweest, en heeft zulk eene menigte weldaden van den Koning genoten, dat hij meer een Hollander, dan een Belg te achten is: van andere officieren zou men ontrouw kunnen verwachten, van hem echter zou dit den snoodsten ondank wezen. Maar desniettegenstaande beheerscht mij een twijfel, welken ik mij niet verklaren kan, en niet gaarne aan iemand zou openbaren. »

« Gij zijt immers geen *clair-voyant*, doctor? »

« Neen, majoor! daar houd ik mij niet mede op;

Digitized by Google

ofschoon gij welligt zoudt beweren, dat dit eenigermate tot het vak behoort: maar ook zonder dit te zijn, kan men wel eens een zeker voorgevoel hebben, zonder er zich eene reden van te kunnen geven.»

«Dat betwist ik u niet. Zoo heb ik, bij voorbeeld, reeds voor verscheidene dagen voorspeld, dat onze apotheker en administrateur groot gevaar liepen, hunne vrijheid te verliezen. En is dit niet bevestigd geworden?»

«Ja, dat is waar; maar even goed hadden de muiters ook mij kunnen inrekenen.»

«Dat hadden zij ook, en ik moet mij er nog over verwonderen, dat zij het niet gedaan hebben. Hebt gij sedert dien tijd niets van de goede vrienden vernomen?»

«Gisteren morgen heb ik van eenen bode, door mijne huisvrouw mij gezonden, gehoord, dat men hen het zeer lastig maakt, en men van hen zaken te weten wil komen, die zij niet melden kunnen.»

«Wat verlangt het graauw dan, doctor?»

«Geld, majoor! geld! Het gepeupel vermeent, dat onze administrateur eene kas onder zijn beheer heeft gehad, en deze is het, die zij plunderen willen.»

«Dit hebben zij zoo kwaad niet bedacht, want beter koop kunnen zij geen geld bekomen.»

«Nu gelooven de muiters, dat die kas in het hospitaal geborgen is, alwaar zij alle hoeken en gaten op het naauwkeurigst onderzocht, doch niets gevonden hebben.»

«Maar vreest gij dan, dat zij onzen goeden ad-

Digitized by Google

ministrateur en apotheker mishandelen zullen?»

«Zeker doe ik dit: want eenmaal het zich in het hoofd gesteld hebbende, dat er geld verborgen is, zal men hen met geene rust laten, totdat zij den schuilhoek aangewezen hebben.»

«En wanneer zij nu niets vinden, wijl er niets geborgen is?»

«Dan.... Maar hagel en weerlicht, majoor! dat gaat te ver.»

«Wat komt u over, doctor? Ziet gij iets bijzonders?»

«Hoordet gij dan dien kogel niet fluiten, die op een' van ons beiden afgezonden werd? Zie, ginds, tusschen de wijngaardranken, beweegt zich iemand met een lang roer, wiens leven hem zeker te veel is. Deze is het, die op ons heeft aangelegd. Wacht, kerel! als ik u onder schot krijg, dan zal ik u toonen, een beter schutter te zijn, dan gij.»

«Wilt gij u nu dwaselijk het licht laten uitblazen, doctor! door u zoo roekeloos op de borstwering bloot te stellen?»

«Neen, maar ik zoek den muiter, wiens stoutheid toch een weinig te ver gaat.»

«Ga dan toch wat terug, en stel u niet zoo nutteloos in gevaar, doctor! Of moet ik u bevelen van terug te treden?»

«Hoe, majoor! wat....»

«Ja, doctor! zoo moet ik tot u spreken. Uwe plaats is geenszins daar, en wanneer gij zoo weinig prijs op uw leven stelt, dan zijn wij officieren ten duurste verpligt, voor u te zorgen, wijl wij u niet ontberen

Digitized by Google

kunnen, daar wij bij ziekte of wonden in u eene hulp hebben, waarop wij, ook in den hoogsten nood, ons verlaten kunnen. Betreed dus voor het vervolg die gevaarlijke plaats niet meer; want elke kogel is niet zoo beleefd, u slechts in het voorbijgaan te groeten.»

«Ha, meent gij het zoo, majoor! dan zal ik aan uwe order voldoen, en wat terug gaan. Buitendien besef ik, dat gij gelijk hebt; want het zou weinig vereerend zijn, op zulk eene sluikmoordenaars manier *ad patres* te gaan. Doch is er geene mogelijkheid, die bandieten van tusschen de wijngaardranken te verdrijven?»

«Wanneer wij ons niet bloot geven, laten zij zich dan maar nutteloos vermoeijen. Begint het ons echter te vervelen, dan zenden wij er een blikkendoosschot heen, en ik verzeker u, het eerste uur ziet gij hen niet terug komen.»

«Wanneer ik mij niet bedrieg, dan nadert ginds een bode. Zeker is het tijding van het convooi.»

De majoor had zeer juist gegist: het was een boer, die het berigt bragt der aannadering van het transport, ten bewijze waarvan hij een klein, met potlood beschreven briefje voor den generaal overgaf, op hetwelk de aide-de-camp van den generaal Daine, de kapitein Umbgroeve, aankondigde, dat men zich met het convooi in de nabijheid bevond; doch dat men, door het geschutgevaarte gewaarschuwd, het niet had durven wagen, verder voort te trekken; vooral, omdat men van de sterkte der muiters niet genoegzaam onderrigt was, zoodat het nog wel een

Digitized by Google

paar dagen zou kunnen duren, alvorens het transport aankwam.

Deze tijding verblijdde dermate de bezetting, dat men elkander met het behoud der citadel reeds geluk wenschte, als ware men er van bewust, dat hiervan alleen haar bezit afhing. Maar de dag verliep, zonder dat er iets naders van het convooi werd vernomen; en toen de daaropvolgende nacht geen berigt aanbragt, verflaauwde de hoop wederom merkelijk; vooral, omdat de bevelhebber niet ophield, geregeld het geschut om het kwartier te laten spelen, ten einde hierdoor de muiters in ontzag te houden.

2.

Komt gij eens zien, hoe wij het hier hebben, Lebeau?» vroeg Gerard Volte aan den jongen advokaat, die wel met de uitgetrokkene schutters naar *St. Walburg* medemarcheerde, maar terstond daarop naar *Brussel* was terug gekeerd, van waar hij dien morgen weder was aangekomen.

«Ik hoorde, bij mijne aankomst in de stad, zoo veel van het, tot eenen puinhoop geschotene, schoone *St. Walburg* spreken, dat ik het verlangen niet onderdrukken kon, eens te gaan zien, hoe het er toch

Digitized by Google

mede gesteld was, om hiervan in mijn dagblad behoorlijk gebruik te maken; doch, naar ik nu bemerk, valt het mij hier nog al mede.»

«Spot gij, Lebeau? Is er wel één huis, dat niet beschadigd werd? En zie mij die kerk eens aan! Schandelijk, onverantwoordelijk is het, zoo als de Hollanders met de voorstad gehandeld hebben!»

«Ik wenschte wel, dat het nog tienmaal erger ware; zoo veel te meer stof had ik, hen nog feller in haat te brengen. Trouwens, aan mij zal het niet liggen, dit bombardement zoodanig in de kolommen van mijn dagblad af te schetsen, dat het gansche land van verontwaardiging wraak zal roepen. — Doch zeg mij eens: waarom schiet de generaal thans met tusschenpoozen, en niet meer zoo aanhoudend, als dezen morgen?»

«Dit is mij niet bekend. Waarschijnlijk vermeent hij ons zoo veel vrees aangejaagd te hebben, dat wij geene verdere pogingen tot onderschepping van het convooi zullen aanwenden.»

«Hoe is het hiermede? of weet men er nog niets van?»

«Onze vriend Rogier is hetzelve gaan opsporen; doch tot op dit oogenblik hebben wij er nog geen berigt van: daarom vermoed ik, dat deszelfs aankomst zoo zeker niet is, als wel het gerucht daarvan verspreid is geworden.»

«Het schieten van de citadel geschiedt stellig tot hunne waarschuwing; waarop zeer waarschijnlijk het transport terug getrokken zal zijn.»

«Dit zou jammer wezen; vooral om het geld,

Digitized by Google

dat er tot betaling der achterstallige soldij bij is.»

«Uitgesteld is daarom niet afgewezen. Komt het heden niet, dan verwachten wij het morgen; want zonder leeftogt is het op de citadel niet langer uit te houden.»

«Weet gij dit zeker, Lebeau?»

«Stellig! en daarom is er niets anders te doen, dan de bezetting zoodanig in te sluiten, dat zij van zelve om genade bedelen moet; doch dan slaat tevens het uur der wraak voor elken steen, dien zij hier verbrijzelde, en elken droppel bloeds, welken zij vergoot.»

«Maar wanneer zij nu haar vuur eens op de stad ging rigten, en tot voorwaarde stelde, niet eerder er mede op te houden, dan dat wij haar van levensmiddelen voorzien zullen: wat dan?»

«Laat zij de stad tot puin schieten: wat raakt ons dit? Liever *Luik* tot den grond verwoest, dan ooit lafhartig gekropen; doch wee dan ook, wanneer het tijdstip dáár is, dat zij zich moet overgeven!»

«Gij redeneert als een dwaas. Wat raakt ons de bezetting, wanneer wij hier geene stad te ontzien hebben? Aan het bestaan van *Luik* is ons geluk en dat des lands verbonden: want geeft eenmaal eene citadel zulk een voorbeeld, dan wordt dit door al de andere sterkten in *België*, door de Nederlandsche troepen nog bezet, gevolgd. En wat zou er dan van het land worden, voor welks bloei en welzijn wij gezind zijn, de zwaarste offers te brengen?»

«Gij overweegt zonder staatkunde. Nimmer zal een Nederlandsch generaal er toe overgaan, eene

Digitized by Google

stad aan de vlammen op te offeren: integendeel zal hij alles ontzien, om haar te sparen. Dit ligt in het belang der zaak en wordt door de voorzigtigheid voorgeschreven: doch, al ware het, dat de generaal VAN B. dit vergeten mogt, dan is het alles behalve bewezen, dat dit voorbeeld terstond door een' ander' zal gevolgd worden.»

«Het kan plaats hebben, maar ik twijfel er aan. — Is er van *Brussel* heden niets naders bekend? Ik hoorde nog niets.»

«Niets, dan hetgeen gij weet. Alles is tegenwoordig in spanning, zoodat ik gerust voor een paar dagen herwaarts kon gaan. Prins FREDERIK heeft, sedert eergisteren, het niet gewaagd, de stad weder aan te vallen, maar verstandig zich terug getrokken, zoodat er vooreerst van geen' vernieuwden aanval iets te vreezen is.»

«Men zegt, dat de hoofdstad deze overwinning vooral aan onze Luikerwalen te danken heeft. Is dit waarlijk zoo?»

(*) «De Schaarbeeksche poort was door hen bezet, alwaar zij eene sterke barricade opgeworpen hadden, en het niet gedoogden, dat dezelve bemagtigd werd; zelfs beletten zij den majoor HOIJEL, die zich ook al liet gebruiken, het volk met schoone woorden te misleiden, en eeuwige vergetelheid van het gebeurde te prediken, om verder door te dringen, door hem bij de beenen en zijn paard bij den toom te grijpen, en de laffe burgers, die zich demoedig be-

(*) VAN KAMPEN, Gedenkb. pag. 79—80.

Digitized by Google

gonnen te vertoonen, toe te roepen: «Gelooft niet «aan hunne beloften. Ons bedriegen willen zij; ons «in slaap wiegen, en dan ons tot slaven maken of «ons vermoorden. Wie zijn het, die naar hen luiste«ren? Verraders des vaderlands, die den dood ver«dienen!» (En hiermede namen zij met hunne pistolen eene dreigende houding aan.) Eerst legge de vijand, die onze muren ontwijd heeft, de wapenen neêr, en dan verlate de Prins met zijne manschap ons *België*, en keere naar zijne moerassen terug; dan zullen wij als een *vrij* volk hooren, wat de Koning te zeggen heeft.»

«Bravo! hebben onze Luiksche broeders zich zoo dapper gedragen, dan zullen wij ze hier toonen, dat niet minder in onzen boezem hetzelfde heldenhart klopt, en dat wij niet voornemens zijn, in *Luik* te verderven, wat in de hoofdstad verworven werd. — Maar hielden zij er zich staande?»

«Op deze taal onzer moedige Luiksche strijders, stormden eenige vrouwen, met hunne kinderen aan de hand, op den majoor toe, dien zij spoedig herkenden, en aan wiens voeten zij zich wilden werpen, met den uitroep tot herstelling van vrede en rust: «De Grooten hebben ons tot den opstand aangezet, maar nu het gevaar dáár is, vlugten zij heen, en laten ons ongelukkigen aan ons lot over.»

«Is dit dan werkelijk gebeurd, Lebeau?»

«Twijfelt gij daaraan? Met de nadering van des Prinsen leger, hebben zij schier allen de hoofdstad verlaten, niet zonder reden bevreesd, dat op hen de wraak het meeste vallen zou; doch hierdoor is

Digitized by Google

het land behouden geworden, want de verdedigers der stad thans niemand, als ware het, te gehoorzamen hebbende, boden zulk een' tegenstand, dat de Prins ten laatste wel genoodzaakt was te wijken, en schandelijk met zijn geslagen leger de vlugt te nemen.»

«Ha! nu begrijp ik de reden van het gezegde van ROGIER en DE ROBAULX, dat het thans hun tijd was, naar *Brussel* terug te keeren, want dat tegenwoordig het oogenblik geboren was, waarop zij hunne fortuin zouden maken.»

«Dit is in allen deele de waarheid, en daarom is mijn voornemen, morgen naar de hoofdstad weder te keeren, en er die partij van te trekken, welke het meest in mijn voordeel is, zoodra het mij gebleken zal zijn, dat Prins FREDERIK voor goed is afgedeinsd, en geen voornemen heeft, terug te komen.»

«Maar heeft de Prins zich werkelijk in *Brussel* niet kunnen staande houden?»

«Staande houden? In de pan gehakt zou hij zijn geworden, indien hij langer dan eergisteren gebleven ware. Nadat onze dapperen vooraf in het paleis der staten-generaal, vervolgens in dat van den Prins van *Oranje* de brandfakkel ontstoken hadden, bemerkte de Prins spoedig, dat de ontruiming niet langer door hem moest uitgesteld worden, zoo hij zijne manschappen niet aan de woede van eenen, telkens versterkt wordende met toorts en moordmes, zoowel als met het eerlijke staal des krijgmans gewapenden, vijand, die hem al meer en meer met

Digitized by Google

eenen kring van vlammen omringde, wilde ter prooi laten, of, met inspanning van alle krachten, de stad door grof geschut en door de vlammen vernielen. Dit laatste, schoon het veiligste voor zijn gezag, streed natuurlijk met zijn belang; want de stad op te geven, in het denkbeeld haar nooit meer onder den schepter van *Nassau* te zullen buigen, zal wel nimmer in den Vorst opkomen. Ware het geschied, alsdan zou *Brussel* ongetwijfeld in puin en asch zijn verkeerd. Doch de ontruiming had werkelijk eergisteren plaats, en wel tot verbazing der meeste Brusselaren zelven, die erkennen, dat men de stad met geweld had kunnen bemagtigen. Maar aan ons scheen het heerlijk voorbeeld overgelaten te zijn, der wereld het bewijs te verstrekken, dat geene geregelde krijgsmagt bestand is, tegen eene bevolking der steden, ook zonder ruiterij en geschut, die, door het krachtigste gevoel van vrijheid aangevuurd, geene middelen tot bereiking van het voorgestelde doel ontziet. Het verlies der Nederlandsche troepen moet aanmerkelijk geweest zijn, en ik geloof mij aan geene vergrooting schuldig te maken, wanneer ik zeg, dat het een getal van zeven honderd man, zoo aan dooden als gekwetsten, te boven ging. En toch zou, naar mijn inzien, deze schade ligt vergoed zijn geworden, indien de Prins slechts zoo verstandig ware geweest, zich in de nabijheid van de stad te legeren, en terstond alle beschikbare troepen en belegeringsgeschut te ontbieden, om de stad, bij weigering van overgave, aan het verderf ademend geschut prijs te geven. Maar dit

Digitized by Google

geschiedde niet, en thans is, naar mijn oordeel, ook de kans tot herstel geheel verkeken, en het oogenblik van onze vrijheid stellig aangebroken.»

«Dan vooronderstelt gij niet, dat Prins FREDERIK andermaal op de hoofdstad zal aanrukken?»

«Neen, want dit is niet te verwachten, wijl hij, door het verloopen van zijn leger, thans in de onmogelijkheid verkeert, tot het uitvoeren eener krachtige daad. Door zijne vlugt heeft de soldaat, die hem van ons nog trouw bleef, alle vertrouwen op zijne magt verloren, en is hij met honderden bereid, een vaandel te verlaten, hetwelk hem niet ter overwinning geleiden kan. Gij zult het zien, GERARD! thans heeft het uur onzer nationale vrijheid geslagen, en moet het blijken, of *België* eene natie kan zijn, of altijd onder den geesel van een ander volk gebukt moet gaan.»

«Mijn wensch is altijd geweest, ons met *Frankrijk* vereenigd te zien; doch dezelve is in rook opgegaan. Voor het overige is mijne geestdrift zeer bekoeld, en voorzie ik weinig heil uit geheel den opstand.»

«Wat raakt ons dit, wanneer wij slechts onze grootheid er door bewerken? Hoor eens, GERARD! gij weet zoowel als ik, dat al dat geschreeuw van vaderlandsliefde en gehechtheid aan vrijheid en nationaliteit, weinig bij ons beteekenen kan, vermits wij nooit een vaderland hadden, maar altijd een gewest van het een of ander rijk waren.»

«Dit moge zoo zijn: in mijn' boezem klopt echter een hart, dat voor de eer en den geboortegrond

Digitized by Google

gloeit, en waarvoor ik met vuur mijn....»

«Wilt gij nu ook mij een rad voor het gezigt draaijen, GERARD? mij, die uwe zaak voor het hof verdedigd heb, en het daarom te wel weet, op welk eenen prijs ik uwe eer moet schatten?»

«Desniettemin laat ik niets van het waarachtig eergevoel, dat mij bezielt, afdingen. — Het geval, waarop gij doelt, werd mij door dien ijzeren dwang der noodzakelijkheid voorgeschreven, zonder dat mijn gemoed de daad goedkeuren of er een welbehagen in scheppen kon.»

«Maar zoo doende is de snoodste booswicht een eerlijk man: want wie zal er toch wezen, die met wellust tot eene daad, waardoor hij leven en vrijheid in gevaar stelt, besluit?»

«O, die zijn er wel! Maar ik haatte de daad, en daarom moet gij mij dezelve niet toeschrijven.»

«Maar gij genoot er toch de vruchten van, en het bedrag van den wissel kwam u maar juist te stade.»

«Ben ik dan niet voornemens, dit den man terug te geven, zoodra ik daartoe in de gelegenheid ben?»

«Daar twijfel ik zeer aan, doordien de zaak thans is afgedaan, en niemand u kan verpligten tot eene daad, die ik zelf, om u ronduit de waarheid te zeggen, hoog zou moeten afkeuren. Het bedrog met den wissel is geschied, en geene teruggave, geene bekentenis, geene straf zelfs, is in staat, het misdrijf uit te wisschen, hetwelk er mede gepleegd werd. Waant gij nu door schadeloosstelling werkelijk dit te weeg te brengen, dan moet ik, als regtsgeleerde, betuigen, dat gij u bedriegt: want niet het voordeel

Digitized by Google

dat gij er door erlangdet, of het eerlijk doel, dat gij er mede beöogdet — ik stel nu eens, dat gij inderdaad die som wildet en ook kondet terug geven, — maar wel de daad als daad was strafbaar voor de wet; en of gij nu op staanden voet den bedrogen' man, hetgeen hij schade leed, dubbel vergoeddet, dan wischtet gij niets van de straf uit, welke de wet op de vervalsching eens wissels stelt. Hoezeer vrijgesproken van de daad zelve, hebt gij evenwel uwe eer daardoor op het spel gezet; en of gij nu door den regter niet schuldig beoordeeld zijt geworden, zoo zijt gij dit echter in het oog van elk' regtschapen's mensch, die van dergelijken handel eenen afkeer heeft. Zwijg daarom in het vervolg tegen mij van die gloeijende eer, die u in het hart zou branden; want thans weet gij, welk eene waarde ik daaraan hecht.»

«Ik sta verstomd van eene taal, die ik van u althans nooit gedacht had, te zullen hooren, daar gij het toch waart, die mij den leiddraad tot mijne verdediging in de hand gaaft, en deze toch ook van eenen aard is, die het daglicht waarlijk niet zien mag.»

«Dit behoorde tot uwe verdediging, en was daarom niet ongeoorloofd. Het zijn slechts listen, die in de beoefening der regtsgeleerdheid te pas komen, en men zich niet behoeft te schamen; wijl men ze nimmer ten eigen behoeve, maar wel ten voordeele zijns clients aanwendt, die, daarvan bewust zijnde, ook al den last daarvan op zich neemt, met het vooruitzigt, daardoor gered te worden. Die uitkomst is u ten deel gevallen, en gij hebt toch wel geene reden u

Digitized by Google

daarover te beklagen, dewijl gij langs dien weg alleen waart te helpen.»

«Noem het vrij: langs dat *kronkelpad*; want een regte weg is het waarlijk niet. Maar dat ik op geene andere wijze te redden zoude geweest zijn, betwijfel ik toch grootelijks, daar mijn broeder niet te vergeefs den invloed des Bisschops zoude hebben ingeroepen, en deze is waarlijk niet te versmaden.»

«O, gij onnoozele hals! weet gij dan niet, dat die menschen wel voor zich zelven alles in het werk gesteld hebben, doch dit voor anderen te doen, in geenen deele te verwachten is?»

«Ja, wanneer hun belang er niet mede verbonden is; doch dit was het hier juist: de kerkdienaar wist zeer wel, dat mijne vrijheid voor zijne ontwerpen noodzakelijk was, en daarom zal hij wel zijnen invloed hebben doen gelden. Dit is mij althans uit de geheele behandeling der zaak gebleken; en daarom had ik gewenscht, dat de draai, dien gij aan het regtsgeding gaaft, nooit door u aangewend ware geworden.»

«Wat raakt het u, wanneer gij er slechts vrij door kwaamt?»

«O, zeer veel! Ik verloor hierdoor het uitzigt op een huwelijk met een meisje, hetwelk al mijne wenschen bevredigen zou, en wier gunst ik daardoor derfde.»

«En beminde dat schepseltje u vroeger?»

«Stellig deed zij dit; doch thans laat zij mij voortdurend eene verachting blijken, die mij dikwijls zoo bitter grievend is, dat ik alle kunsten te baat moet

Digitized by Google

nemen, om zulks niet te laten merken.»

«Het is immers de dochter van den heer VAN MANDELE?»

«Dit is u te wel bekend, dan dat gij mij die vraag in ernst zoudt kunnen doen; doch aan uwe wijze van lagchen zie ik, dat gij den spot met mij drijft.»

«Arme held! is er dan één meisje in de wereld, dat eens bemind hebbende, niet te winnen zoude zijn?»

«Neen, wanneer zij het vroeger beminde voorwerp niet veracht; doch dit is hier juist het geval, en daarom heeft uw stelsel van verdediging voor het hof, mij een geluk ontroofd, hetwelk nimmermeer door mij verkregen zal worden.»

«Hebt gij dan daartoe nog geene pogingen aangewend?»

«Zeker heb ik dit; maar in plaats van mij te dienen, schijnen zij veeleer gestrekt te hebben, om mij van haar te verwijderen. Ik bezoek haar wel van tijd tot tijd; doch men duldt mij, omdat men mij in deze dagen vreest. Kon men mij echter de deur wijzen, dan zou men dit waarlijk niet nalaten.»

«En hebt gij nog tot geene listige lagen de toevlugt genomen?»

«Mijn broeder had mij er reeds voor eenige dagen eene aan de hand gedaan: evenwel ging ik er niet toe over, wijl ik eerst wilde beproeven, op welk eene manier mijne ruiterlijke handelwijze mij kan brengen.»

«Zou dat middel van uwen broeder doelmatig wezen?»

Digitized by Google

«Dat zal het; want het is op eene zoo listige wijze uitgedacht, dat er niet dan voordeel van te verwachten is; doch het gaat met zulke hatelijkheden vergezeld, dat ik nog altijd geaarzeld heb, er gebruik van te maken.»

«Is de zaak een geheim, GERARD?»

«Een geheim juist wel niet, maar ik acht het niet noodig, u daarmede bekend te maken; want gij toont u geenszins dien vriend, welken ik in u veronderstelde.»

«Omdat ik u met een paar woorden wakker gemaakt heb. Kom, kom! daarom moet gij niet, als een schooljongen, de lip laten hangen. Die taal, was noodwendig, om u uit den droom te schudden, waarin gij u verlustigdet. — Doch, om van wat meer belangrijks te spreken: zijt gij voornemens hier nog lang te kamperen?»

«Wat moet ik doen? Zoo lang het convooi niet binnen is, zijn wij wel genoodzaakt hier te blijven, ofschoon ik niet ontken, dat het mij reeds verveelt.»

«Wat is dat voor eene rooverbende, die ginds aankomt?»

«Kent gij haar niet? Zij behoort tot de blaauwkielen, die met u naar *Brussel* zijn getogen, alwaar zij immers welkom waren.

«Deze hebben zich aan onze dapperen aangesloten, om de zaak onzer nationale onafhankelijkheid te verdedigen tegen de magt en het geweld onzer vijanden.»

«Hun voorkomen alleen is in staat, om iemand eenen doodschrik op het lijf te jagen. Waarlijk, de blaauwe kielen, die zij, om hunne naaktheid of

Digitized by Google

armoedige kleeding te bedekken, thans als soldatenrokken schijnen te bezigen, zetten hun uiterlijk weinig achtbaarheid bij; terwijl hun donkerbruin vel, hunne wilde maar vurige oogen, hun wijde mond met grimmende tanden, hun zwart haar, in wanorde langs het hoofd zwierende, dat met eene nederhangende slaapmuts, in plaats van met een' sierlijken schakot, bedekt is, hun bloote hals en borst, dat jagtgeweer in den arm, die breede riem om het lijf, met twee pistolen voorzien, — in alles het beeld van eenen Italiaanschen bandiet vertoonen; met dit onderscheid alleen, dat deze, en in gewaad en in voorkomen en taal, meer beschaving bezit. Kortom, indien het Belgische leger, aldus uitgedost, zich tegenover de Nederlandsche krijgslieden geplaatst ziet, dan is het beeld volmaakt: een geregeld heir jagt makende op eene rooverbende.»

«Zijt gij een patriot, Lebeau, en spreekt gij op zoodanige wijze tot eenen voorstander der geheiligde zaak?»

«Gij weet, dat dit slechts schèrts is; maar ik kon het denkbeeld, dat ik u daar schetste, niet inhouden, zoodra ik gindsche helden zag naderen. Intusschen spreekt het van zelf, dat ik hen niet zal veroordeelen; maar integendeel niet kan nalaten, er dat gebruik in mijne kolommen van te maken, hetwelk noodig is, om de geestdrift weder te doen ontvlammen, en dit edel voorbeeld door geheel *België*, als navolgenswaardig te prijzen; wijl hierdoor de zware kosten van een gekleed leger worden voorgekomen, en een heir wordt gevormd, dat

Digitized by Google

verlang in het veld den nationalen vijand zal kunnen staan.»

«Vermoedt gij dan, dat het zoo ver zal komen?»

«Dit kan niet anders. *Hollands* Koning zal de zaak geenszins gewonnen geven: integendeel alles inspannen, om de vallende parel van zijne kroon op te vangen en te behouden. Ja, GERARD! alles is nog kinderspel geweest, dat weinig te beduiden had; doch uit dat kinderspel is wat groots te voorschijn getreden: een schouwburg, waarin een treurstuk vertoond zal worden, dat mogelijk blijeindigend zal wezen, doch waarschijnlijk een slot zal hebben, waarin de dood eene voorname rol zal spelen.»

«Vermoedt gij te onzen nadeele?»

«Dit wil ik niet beslissen. Evenwel zal er veel van afhangen, of wij getrouw zullen blijven aan de beginselen, die ons thans doen handelen, en vooral, of wij bekwame stuurlieden kunnen vinden, die het roer van den Staat met eene vaste hand houden.»

«O, die zijn er in menigte! want van hier ken ik er reeds drie, die er op azen, en tot elken post volkomen geschikt zijn.»

«Ik begrijp u, GERARD! en voel den steek zeer wel; doch dit moet u geen onbillijk vonnis doen vellen. Kunt gij iemand aanwijzen, die beter in staat is, om het roer te grijpen, dan ik?»

«Ja, in listen en lagen zijt gij ongemeen bedreven; maar gij vergeet, dat gij met Hollanders te doen hebt, die niet minder slim zijn, dan gij.»

«En deze hebben den naam van rond en trouw te zijn?

Digitized by Google

«Dit is waar; maar daarom niet minder bedreven in het fijne eener staatkunde, waarvan wij weinig kennis hebben, wijl dit buiten ons vak is, en wij er niet toe opgeleid werden.»

«Van u is nooit iets groots te wachten, Gerard! De man, die zich in zijn eigen oog verlaagt, of zijne krachten te gering acht, behoort nimmer de ladder der fortuin te naderen. Hij moge op de eerste sport zijnen voet zetten, en meenen de tweede te betreden; doch let er op, hij komt niet verder; aan zijne voeten schijnt zoo veel gewigt te hangen, dat het onmogelijk is, deze van den modderigen grond op te heffen, waarop het noodlot hem doemde, te leven en te sterven.... Wat is er toch buiten te doen? Waarom schreeuwt men zoo geweldig?» riep Lebeau eensklaps verwonderd uit, terwijl hij ijlings opsprong en naar buiten snelde, gevolgd door Gerard, die evenmin de reden van dit vervaarlijk getier begreep.

Het was de terugkomst van eene bende Luikerwalen uit *Brussel*, die met de zegeteekenen prijkten, welke zij als vermeenden buit uit de geplunderde huizen, alwaar zij zich genesteld hadden, om van daar op de koninklijke troepen, gelijk sluikmoordenaren, te vuren, met zich voerden. Hun afzigtelijk voorkomen, nog vergroot door den staat van dronkenschap, waarin zich de meesten bevonden, gaf hun de gedaante van afgrondbewoners, die zich voor een' enkelen keer onder menschen kwamen verlustigen, welke hun gelijk wenschten te worden; want eene onafzienbare menigte volgde en

Digitized by Google

omringde den schrikbarenden troep, en paarde hare wanluidende toonen aan het gejuich, dat zich alkerwegen verhief.

Deze optogt geleek den triomf der hel, waar woestheid en wanklank de hoofdrollen vervullen; hetgeen nog verhoogd werd door den rooden glans van dampende flambouwen, welke, door de inmiddels invallende duisternis, dit tooneel geen' oneigenaardigen luister moesten bijzetten, maar inderdaad hetzelve nog te schrikverwekkender deden voorkomen. Onder vloekend getier trok de nachtelijk gekleurde bende door de voorstad, en ijzingwekkend waren de bloedverkondigende kreten, die er door aangeheven werden, op het gezigt van een of ander huis, dat door de projectilen van de citadel was beschadigd geworden. Onafschetsbaar was de wijze, waarop deze roovers, wraak, bloedige wraak ademden, toen zij de kerk naderden, welker toren en dak door het geschut beschadigd waren; doordien zij vermeenden, dat zulks met opzet was geschied, om hierdoor den haat te koelen, welken de Hollanders het geloof dezer mijnwerkers zouden toedragen. Desniettemin stormde de bandelooze troep het heiligdom in, alwaar de pastoor reeds in zijn geestelijk gewaad, zich op den hoogsten trap voor het altaar bevond, om de dapperen te verwelkomen, en hen voor hunne heldendaden te zegenen.

Weinige oogenblikken daarna verlieten zij het ontheiligde kerkgebouw, en sloegen de links afloopende landstraat in, die hen weldra voor de poorten van *Luik* bragt; vermits zij, in weerwil van

Digitized by Google

hunnen heldenaard, het niet waagden, den weg naar de citadel in te slaan, en van daar de bisschopsstad binnen te treden.

« Had de generaal VAN B. mogen gissen, wat deze optogt beteekende, dan zou hij zich hier gemakkelijk hebben kunnen wreken, » sprak GERARD, toen de bandieten de voorstad verlaten hadden.

« Het doet mij vermaak, dat de man zijn geschut sedert een paar uren het zwijgen heeft opgelegd, » antwoordde LEBRAU: « want wat zou het te zeggen zijn geweest, indien hij zich zoo wreedaardig betoond had, onder zoo vele menschen te laten schieten? »

« Had hij geweten, wie deze vrienden waren, hij zou het niet nagelaten hebben. »

« Dit betwijfel ik toch, welk eenen haat mij die Hollanders ook inboezemen. Geloof mij, GERARD! indien zij ons voorbeeld in dezen volgden, dan zouden wij de verliezende partij zijn; want zij zitten daar op de hoogte schootvrij, terwijl wij elk oogenblik aan den donder van hun geschut zijn blootgesteld, zonder er iets tegen te kunnen doen. — Doch ik moet noodzakelijk weder naar de stad, wijl men niet weten kan, wat deze woeste hoop aldaar verrigt. »

« Mogten zij soms hunne handen aan het een of ander Hollandsch gezin willen slaan, waak dan, wanneer gij mij eene dienst wilt bewijzen, voor de veiligheid van den heer VAN MANDELE en zijne dochter; want deze zijn mijne prooi, waarop ik alleen regt heb. »

« Ik wil u dit geenszins beloven, omdat ik niet

Digitized by Google

weet, of ik mijne belofte wel kan nakomen.»

«Verzoek slechts uit mijn' naam aan de hoofdwacht, om er eenige schutters heen te zenden, en ik waarborg u, dat men het u niet zal weigeren.»

«Zou men de zaak hierdoor niet verergeren, en de aandacht tegen wil en dank opwekken?»

«Neen, neen! want zoo doende blijkt het dezen woestelingen, dat er redenen bestaan, om deze personen te ontzien. Kon ik van hier, ik ijlde er oogenblikkelijk heen; doch thans ben ik gebonden hier te blijven.»

«Durft gij dan uwen post niet verlaten?»

«Waarom zou ik niet durven? Doch ik oordeel, dat men aan het volk geen' schijn moet geven, alsof men bevreesd ware; want dit zou ons den invloed doen verliezen, dien wij met zoo vele opofferingen verkregen.»

«Gij zijt een echt patriot, Gerard! maar eigen voordeel gaat bij mij boven alles. Ik kan hier niet langer vertoeven: daarom moet ik naar de stad terug; doch niet om er te blijven, maar slechts om mij gereed te maken, morgen vroegtijdig weder naar *Brussel* te vertrekken, en te zorgen, dat mij ook een deel van den buit aan het bestuur te beurt valle, waardoor ik in korter' tijd een man kan worden, dan mij hier mogelijk is. Kan ik u derhalve nog in het een of ander van dienst zijn, zoo hebt gij slechts te bevelen; want thans nog kunt gij over mij beschikken.»

«Neen, Lebeau! Gij kunt mij niet helpen. — Maar hoe zal het nu met uw dagblad gaan?»

Digitized by Google

«O, daarvoor is reeds gezorgd! Zoowel in de hoofdstad, als hier, staan mij hoofd en pen ten dienst, en de tijd is geenszins nog verschenen, waarin wij dit dagblad niet meer behoeven.»

3.

Ondanks Gerard's verzekeringen van zijnen ijver op zijnen post, was er nog geen half uur voorbij gegaan, of hij kon de begeerte niet wederstaan, om almede naar *Luik* te ijlen, en persoonlijk te gaan zien, hoedanig de zaken aldaar geschapen stonden. Te meer werd hij hiertoe gedreven, daar hij sedert dien morgen niets naders van zijne vrienden, Rogier en de Robaulx, vernomen had, en het vermoeden in hem versterkt werd, dat deze den gewenschten buit zich alleen wilden toeeigenen, zonder hem er in te doen deelen.

De generaal had sedert eenige uren het kanongebulder gestaakt, en nu deed de stilte, die op elke ontspanning volgde, even als op eenen storm, wanneer deze door eenen zachten wind verwisseld wordt, hem besluiten, het bevel aan een' zijner onderhorigen op te dragen, en mede zich stadwaarts te spoeden.

Digitized by Google

In weinige oogenblikken was dit beschikt. Trouwens, de noodige ondergeschiktheid en gehechtheid aan het opvolgen der ontvangene bevelen, waren geene eigenschappen van eene legerbende, die, uit allerlei ras bijeen geraapt, alleen uitgetrokken was, in de hoop op buit en roof, en thans morrend zich bijeen bevond, zonder iets te kunnen uitvoeren, en daarom stoorde de bevelhebber er zich niet aan, eigendunkelijk te handelen. Nogtans gelastte Gerard den luitenant zijner afdeeling, zorgvuldig aan de opgeworpene barricade de wacht te blijven houden, en, bij onverhoedschen aanval, dezelve tot den laatsten man te verdedigen. Hij begaf zich alleen stadwaarts, om nadere bevelen te vragen, terwijl de oogenblikken geteld zouden worden, die hij wegbleef.

Met dezen droogen troost verliet Gerard zijne schutteren-schaar, en snelde hij naar zijne geboorteplaats terug. — Allerlei plannen rezen er, op den ruim drie kwartier uurs langen weg, in zijnen geest op; want ook het korter pad, dat op de citadel aanliep, durfde hij niet gaan. Hij geleek eenen dwarlwind, welke geene vaste bestemming schijnt te hebben; de eene gedachte verdrong de andere, en nogtans doelden allen op hetzelfde onderwerp, te weten, om thans het reeds lang genomen besluit ten uitvoer te gaan leggen. In die stemming naderde hij de *St. Walburgs*-poort, alwaar eene meer dan gewone gisting heerschte, veroorzaakt door de aankomst der bende, die, hoog van hare dapperheid opgesneden hebbende, de schatten niet achterwege had gehouden, waarmede zij als beladen was. —

Digitized by Google

Doch dit alles was GERARD geenszins nieuw: daarom drong hij zich gramstorig door de menigte heen, en bereikte hij ten laatste *la Place St. Lambert*, alwaar het logement zich bevond, waarin de heer VAN MANDELE eene tot heden veilige schuilplaats gevonden had.

Niets bijzonders scheen er nog op dit oogenblik in dat oord der stad te zijn voorgevallen. Als naar gewoonte was het er levendig op de straat, blijkbaar uit de helder verlichte woningen, waarin eene bedrijvige werkzaamheid plaats vond. «God dank!» stamelde hij in zich zelven, «de woeste bende heeft dit gedeelte mijner stad nog in rust gelaten: mijne vrees was derhalve ongegrond; doch schandelijk heeft LEBEAU zijn woord gehouden, daar zich geene wacht alhier bevindt. O, wat kunnen wij ons toch weinig op onze zoogenaamde vrienden verlaten! en hoe goed is het daarom, dat ik er maar toe overgegaan ben, herwaarts te komen; want wat mij in *St. Walburg* beschoren was, zou ik hier waarschijnlijk dubbel verloren hebben.»

Zoo redenerende, stapte hij het logement binnen, en trad hij in de kamer van den heer VAN MANDELE, die, met zijne dochter zich alleen bevindende, geen bezoek van hem wachtende waren, en daarom vreemd opzagen, toen hij onaangediend binnen trad.

«De bezorgdheid voor uwe veiligheid mijne dierbaarste vrienden!» — zoo gekunsteld wist hij zich te vermommen, — «dreef mij tot u. Aan mijnen schutterlijken pligt voldoende, had ik aan de versperring te *St. Walburg* de wacht, toen eensklaps eene

Digitized by Google

woeste bende van triomferende mijnwerkers de voorstad in rep en roer bragt, en, na een oogenblik toevens, doortrok, om nog in tijds hunnen optogt in de stad te doen. De regtmatige verbolgenheid der dapperen, — want dit hebben zij met woord en daad getoond, — op het gezigt van zoo vele tot puin geschotene huizen in de voorstad, rees tot zulk eene verwoedheid, dat ik terstond aan ulieden dacht, en mij voor uwe veiligheid beangst maakte. Het verlangen om u ter hulpe te snellen, niet langerkunnende wederstaan, besloot ik terstond, u mijne dienst te gaan aanbieden. Na de noodige bevelen gegeven te hebben, ben ik herwaarts gejild, en bevind ik mij nog in tijds hier, om u, zoo dit noodig mogt wezen, met mijn bloed te beschutten.»

«Wij zijn niets van zulk eenen optogt gewaar geworden,» antwoordde de heer VAN MANDELE: «nogtans dank ik u voor dit bewijs uwer zorg; doch ik hoop, dat uwe vrees ongegrond moge wezen.»

«Dat wensch ik van hart en ziel; doch de verwoedheid van deze onbeschaafde lieden stijgt menigwerf tot zulk eene hoogte, dat men, in dergelijke gevallen, nimmer te voorzigtig kan zijn. Ik kan echter niet denken, dat deze dienst mij kwalijk zal genomen worden.»

«Wij zouden zeer ondankbaar zijn, mijnheer! wanneer wij dezelve niet op hare juiste waarde schatten. Evenwel verblijdt het mij, dat ik u niet behoef te ontveinzen, dat wij geenszins in uwe bezorgdheid deelen. De schutterij der stad heeft se-

Digitized by Google

dert de laatste plundering ten mijnent, zulk eene geestkracht getoond, dat wij alle redenen hebben, gerust te kunnen wezen.»

«Met dezen troost poog ik mijnen vader steeds, zoo veel in mij is, te bemoedigen, mijnheer Volte!» sprak Sophia thans op zulk een' toon, dat Gerard zijnen spijt niet dan met moeite kon verbergen; «doch wanneer gij inderdaad te onzen opzigte zoo zeer bezorgd zijt geweest, vertrouw ik, dat mijne betuiging van erkentenis u niet valsch zal voorkomen,» voegde zij er flaauwtjes bij.

«Gij kent de reden, mejufvrouw! waarom mij uwe veiligheid zoo zeer ter harte gaat. Eenmaal mogt ik mij in uwe achting, en wanneer ik mij niet te veel eigenliefde toereken, ook in uwe genegenheid verblijden. Omstandigheden buiten mijnen wil en mijn toedoen, stelden onverhoeds een' slagboom tusschen onze harten, die elkander begonnen te naderen. In uwe oogen moest ik een laag mensch schijnen, en zag ik mij met uwe verachting beladen; terwijl ik alles beproefde, om u van mijne opregte gezindheid de doorslaandste bewijzen te leveren. Dit griefde mij diep, want in mijn gemoed is het gevoel van eer en trouw nog niet uitgestorven. — Daarom was het mij steeds een wellust, u op allerhande wijzen te toonen, hoe zeer het mijne ernstigste begeerte was, u van dienst te kunnen wezen. Ik vermeen u dit in deze droevige weken meermalen bewezen te hebben, en wanneer gij reden hebt, u over uwe veiligheid en rust hier te verheugen, dan is het waarlijk van mijne zijde geene grootspraak,

Digitized by Google

wanneer ik u betuig, dat gij dit hoofdzakelijk aan mij te danken hebt.»

«Mijnheer....»

«Neen, val mij niet in de rede, maar vergun mij te mogen voortgaan. Ik vertrok van hier, niet zonder vrees, u zonder hoede te moeten achterlaten; echter verzocht ik mijnen vrienden alhier, om, gedurende mijn afzijn, een naauwlettend oog op uw verblijf te houden, ten einde u bij de geringste aanranding ter hulpe te snellen. Men ontzeide mij dit verzoek niet; en min of meer door deze belofte gerust gesteld, voegde ik mij in de rij mijner medeburgers, ter betrachting van den pligt, die als stadgenoot op mij rustte. Doch, nu deze woeste bende zich naar *Luik* begaf, en....»

«Hemel, vader!» riep Sophia uit, «hoor, welk een geschreeuw en getier zich in de verte doen hooren!»

«Stel u gerust, mejufvrouw! ik ben bij u. Spoedig uwe vensters geopend, en zoo veel licht aangebragt, als u slechts doenlijk is,» riep Gerard in overhaasting uit, terwijl hij zelf de vleugelramen ontsloot, en met de ballonlamp in het venster ging staan. «Plaats u aan mijne zijde, en verzuim niet, met uwen zakdoek in de lucht te zwaaijen, alsof gij uwe vreugde over den optogt wildet te kennen geven.»

Door den nood gedrongen, voldeed Sophia aan dezen last; doch inwendig beefde zij van zulk eenen angst, dat zij verpligt was, zich aan het kozijn vast te houden, naauwelijks in staat zijnde, haren doek voor zich uit te laten waaijen.

Digitized by Google

Schier gelijktijdig waren aan alle vensters de bewoners der aangrenzende huizen voor dezelve verschenen, alwaar zij op de uitbundigste wijze hunne blijdschap over den optogt te kennen gaven, die met langzame schreden, meer voortgestuwd door de razende menigte, dan wel voortgaande, allengs het logement naderde, voor welks ramen, behalve de overige gasten, ook de heer VAN MANDELE met zijne dochter en GERARD, zich bevonden. Door den bloedrooden gloed der flikkerende toortsen verlicht, scheen de beweging eer naar eene helsche vertooning, dan naar eenen vrolijken overwinningsoptogt te zwemen. Oorverdoovend waren de toonen, die de lucht deden daveren, waarmede deze lieden hunne vreugde te kennen gaven; en, daar uit alle woningen de deelneming blijkbaar was, welke de bewoners meer uit vrees, dan uit dadelijke belangstelling betoonden, bestond er ook weinig reden tot baldadigheden of geweld; welke al spoedig ontstaan zouden zijn, wanneer iemand de onvoorzigtigheid had gehad, zijne afkeuring te laten blijken. Zoodra de stoet zich voor het logement bevond, stelde GERARD zich gelijk een razende aan; doch dit belette geenszins, dat verscheidene stemmen, te midden van het gejuich, zich deden hooren, en men duidelijk het: «weg met de Hollanders! weg met den Koning!» onderscheidde; terwijl menig blik en vuist naar het vensterraam, voor hetwelk SOPHIA zich met haren vader bevond, opgeheven waren; maar tot hunne onuitsprekelijke vreugde trok de volksschaar langzaam hunne woning voorbij, en eerst toen de menigte afgezakt en de

Digitized by Google

stilte hersteld was, waagde het GERARD, het geopende raam te verlaten en hetzelve weder te sluiten.

«De Heilige Maagd zij geloofd en geprezen!» juichte hij overluid, zoodra hij zich weder aan de langwerpige tafel geplaatst had: «die last is mij van het hart. Gelooft gij mij nu, mejufvrouw! of ik reden gehad heb, mij uwentwege te verontrusten?»

De dienst, die hij haar bewezen had, was te duidelijk, om dezelve niet te erkennen, en gereedelijk stemde de heer VAN MANDELE er in toe, dat hij waarschijnlijk aan de tegenwoordigheid van GERARD VOLTE, die in zijne Luiksche schutters-montering en met de waardigheid van zijnen rang versierd, zich moest doen opmerken, het rustig voorbijgaan der bende te danken had.

«Dus ziet gij nu al wederom bij ervaring bevestigd, mijne geliefde vrienden! welk een belang ik in uw lot stel, terwijl ik mijn' eigen' persoon in gevaar breng, van verdacht te worden, wegens verstandhouding met hen, die men onze vijanden noemt. Doch dit is niet alles, waarmede ik u wenschte dienst te doen. Ik weet, hoe zeer gij van verlangen brandt, te mogen weten, hoe het uw vriend de geneesheer maakt.»

Getroffen door de zigtbare blijken van belangstelling, die GERARD hun bewezen had, antwoordde SOPHIA snel: «Ja waarlijk, mijnheer! niets zou mij aangenamer zijn, dan eenig berigt van hem te mogen geworden, wijl ik hiermede de gade van den achtingswaardigen man een ongewoon genoegen zou doen. Heden morgen hebben wij nog met haar hier-

Digitized by Google

over gesproken; maar zij zag geene kans meer, eenig berigt van hem te kunnen krijgen, daar men, sedert het schieten, alle gemeenschap met de citadel heeft doen ophouden.»

«Mogelijk zou ik wel in de gelegenheid zijn, u nu en dan eenen brief van daar te doen geworden, of den uwen er heen te zenden,» sprak GERARD voorkomend.

«Neen, mijnheer VOLTE!» antwoordde hierop de heer VAN MANDELE; «dit is meer, dan wij van u zouden kunnen vergen. Gij zoudt u hierdoor in te groot gevaar stellen, en u deze dienst soms duur zien betalen.»

«Dit gevaar is slechts schijnbaar. Weet dan, waarde vriend! — doch dit moet een eeuwig geheim tusschen ons blijven: belooft gij mij dit op de hand en op uw woord van eer?»

«Dat doe ik,» antwoordde de heer VAN MANDELE, terwijl hij hem trouwhartig de hand bood.

«En ook gij, mejufvrouw! belooft ook gij mij de noodzakelijke geheimhouding?».

Eenigzins aarzelend voerde zij hem hierop te gemoet, terwijl zij hem de hand reikte: «Ja, mijnheer! ik beloof het u.» — Doch toen zij hare hand in de zijne voelde klemmen, was het haar, alsof een vuur haar de vingeren deed tintelen, en schielijk trok zij hare hand terug.

«Weet dan, mijne vrienden! dat er op de citadel zich verscheidene Belgen bevinden, die reikhalzend naar het vurig gewenschte oogenblik uitzien, om de boei te verbreken, die hen aldaar nog gekluisterd

Digitized by Google

houdt. Door een' hunner, die mijn bijzondere en hartelijke vriend is, word ik dagelijks van al wat er op de citadel voorvalt, onderrigt.»

«Hoe is dit mogelijk, mijnheer VOLTE?» viel hem de heer VAN MANDELE in de rede. «Van den doctor weet ik, dat de uiterste posten niet dan door Hollanders worden bezet: hoe zou het dus mogelijk kunnen wezen, dat een Belgisch krijgsman....»

«Waarlijk, mijnheer VAN MANDELE! ik moet om het goede vertrouwen, dat gij voortdurend van alle menschen voedt, lagchen. Het is waar, — en dit is geene lofspraak, — onder uwe soldaten bevinden er zich zeer velen, die de eer en trouw met lijf en ziel zijn toegedaan; maar gij zult mij toestemmen, dat het eene zeldzaamheid, ja dat het ongerijmdheid te achten zij, dat er onder al dat goud, zich niet eenig schuim zoude bevinden.»

«Helaas! dat moet ik u gewonnen geven; doch, Gode zij dank! het is eene zeldzaamheid.»

«Dat beken ik; maar dewijl dit nu zoo is, — en hieraan behoeft gij niet te twijfelen, — zoo kan het u niet onbegrijpelijk voorkomen, dat onze Belgische vrienden op de citadel, zich van deze bedienen, om alles, wat er voorvalt, ons bekend te maken. Nu, op dergelijke wijze wordt de briefwisseling gehouden, en dit gaat op zulk eene geheime en zekere manier, dat het niet ontdekt kan worden, al gaaft gij er ook kennis van.»

«Het komt mij onbegrijpelijk voor,» antwoordde de heer VAN MANDELE. En niet zonder grond kon hij dit zeggen; want de verklaring van GERARD VOLTE was geheel bezijden de waarheid. Niet één

Digitized by Google

ontrouwe landgenoot bevond zich op de sterkte, en allen, zonder uitzondering, haakten met het vurigst verlangen naar het gezegende oogenblik, waarop het hun zou vergund worden, zich aan den hoon en schimp te kunnen wreken, die hun, zoo onverdiend als verguizend, was en werd aangedaan. Wel moge het een wonder genoemd worden, dat er onder zoo vele honderde Hollanders niet één verrader gevonden werd; maar wanneer men bij het eenmaal afgebeden *voorwaarts!* van den Prins, die thans als Vorst den schepter houdt, op den dag, toen zoo vele duizende Nederlanders den zoo vermaarden tiendaagschen veldtogt aanvingen, bedenkt, hoe luttel het getal verraders geweest is, wanneer deze er nog gevonden werden, dan beseft men gemakkelijk, hoe natuurlijk het zij, dat dergelijke voorwerpen onder de Hollanders te dier plaats niet aanwezig waren, en, in stede dat het bewondering zoude baren, dat allen den eed gestand deden, eenmaal aan Vaderland en Vorst gezworen, zou het veeleer eene onmogelijkheid geacht zijn geworden, eenen eerloozen er onder aangetroffen te hebben.

Neen, moge *België* onder deszelfs zonen met tienen honderdtallen de snoodaards kunnen noemen, die pligt en eed verzaakten, in het Hollandsch hart is de eer geplant, welker gloed onverdoofbaar is. En wee, wee den aterling, die het wagen zoude, dat onverdoofbaar gevoel te kwetsen! De minste aanranding zou het bloed doen verheffen, en den arm doen uitstrekken, om niet minder te straffen, dan de klaauw van den koning des wouds, welke doodend

Digitized by Google

is, zoodra hij dien op den nek van zijnen aanrander zet.

«En toch komt het mij onverklaarbaar voor,» zeide de heer VAN MANDELE, die zich dit terstond voor den geest bragt, «dat er op de citadel zulk een verrader onder mijne landgenooten zoude gevonden worden.»

«Vergeef het mij, mijn waarde vriend! doch gij verwart de zaak, of gij verstaat mij verkeerd. Dit is geen verraad, dat hij pleegt, maar wel eene dienst, die hij zijnen kameraden bewijst. Trouwens, het doet er ook niets toe: dat dit zoo is, verzeker ik u, en wilt gij de proef er van nemen, dan zal ik uwen brief aan uwen vriend den doctor doen geworden, en hem uw antwoord zelf ter hand stellen.»

«Ik durf naauwelijks zoo iets van u vergen, uit vrees voor het gevaar, waarin u dit zou kunnen storten.»

«Daarvoor behoeft gij geene de minste vrees te koesteren. — Maar ik heb nog eene andere reden, waarom ik u deze correspondentie aanraad.»

«Aanraad? Hoe, mijnheer! gij spant mijne nieuwsgierigheid ten hoogste.»

«Luister, mijn vriend! een half vertrouwen is geen vertrouwen; doch ik ken u als een' man van eer, en daarbij heb ik uw woord, terwijl ik hierop reken. Weet dan, dat het hoogst noodzakelijk is, dat gij uwen vriend van eene zaak kennis geeft, waarbij hij het grootste belang heeft, en welke ik u niet zou mededeelen, wanneer ik niet wist, hoe dierbaar u de man is.»

«Bestaat er dan eenig gevaar op de sterkte, mijn-

Digitized by Google

heer?» vroeg SOPHIA met blijkbaren angst.

«Zeer veel, mijne lieve jufvrouw! Gij begrijpt ligt, dat onze Belgische broeders op de citadel geenszins op hunne plaats zijn, en het grievend voor hen is, het geheele land van de boei ontslagen te zien, waarin een vreemdeling, een ketterkoning, — vergeef mij die uitdrukking, want zij is ons zoo zeer gewoon, — hen gekluisterd houdt; terwijl zij voortdurend bukken moeten onder het ijzeren juk, dat hen thans meer dan te voren drukt.»

«Maar, mijnheer! de krijgslieden worden er even kinderlijk behandeld, hetzij dat zij Hollanders, of Belgen zijn.»

«Laat ons hierover niet twisten: hetzij dan voorgewend, hetzij wezentlijk, dit is zeker, dat zij reikhalzend naar het oogenblik uitzien, om de Luiksche vlag in de plaats van de Hollandsche, van de tinne hunner sterkte te zien wapperen. Dit gevoel is zoo natuurlijk, dat ik zelf er in deelen zou, wanneer ik mij onder hen bevond. Om nu dit heugelijk tijdstip te bevorderen, is er besloten, om bij eenen aanval van onze zijde, welke over vier of vijf dagen zal plaats hebben, in massa op te staan, en, terwijl de Hollanders zich te weêr stellen, om ons terug te slaan, hen alsdan van achteren aan te vallen, en zonder genade....»

«Houd op, mijnheer!» riep SOPHIA kermende uit. «O God, bewaar daarvoor den man, die ons zoo dierbaar is!»

«Ik zit als verpletterd, GERARD! En is dit waarlijk het hemeltergend plan?»

Digitized by Google

«O ja, mijn dierbare vriend! en dit kan ons niet euvel geduid worden, wijl het onze sterkte is, die de Hollanders, tegen onzen wil, bezet houden: van daar, dat het onze pligt is, hen uit dezelve te verdrijven, al moesten zij ook allen over de kling gejaagd worden.»

«Vader! laat ons van dit helsche plan den bevelhebber spoedig berigt geven, dan kan hij er zijne maatregelen naar nemen,» riep SOPHIA driftig uit.

«Ik heb uw woord van eer, mijnheer VAN MANDELE! dat gij deze zaak geheim zult houden, en ik ben overtuigd, dat gij, als eerlijk man, dit niet zult verbreken.»

«Maar dit geldt het welzijn van honderden mijner landgenooten, mijnheer!»

«Dit moge zoo zijn: op uw woord maakte ik u met het geheim bekend, en een eerlooze wordt gij, wanneer gij hetzelve niet houdt. — Doch, laat ik vervolgen met u de reden bloot te leggen, waarom ik u daarmede bekend maakte. Ook zonder dat gij een verrader wordt, kunt gij uw vaderland van groote dienst wezen, en hierbij dierbare menschenlevens redden. Schrijf aan uwen vriend, dat gij gehoord hebt, dat er eene zamenzwering broeit, die somtijds van erge gevolgen zou wezen, zoodat gij hem raadt, de citadel te verlaten.... Maar neen: dit zou hij nooit. — Schrijf hem, dat zijne vrouw en kinderen door het graauw bedreigd worden met de gevangenis, wanneer hij geen middel weet uit te vinden, om bij verdrag de sterkte te ontruimen.... Doch neen: ook daarin zal hij nimmer toestemmen. — Schrijf hem,

Digitized by Google

of hij u geen middel aan de hand kan geven, om op de eene of andere wijze voor hem en de bezetting werkzaam te wezen, ten einde langs een' eerlijken weg tot eenig verdrag te geraken? Ja, schrijf hem dit, dan zal ik intusschen trachten te bewerken, dat de aanslag nog een paar dagen uitgesteld worde.»

«Neen, mijnheer! ik ben niet gewoon met draaijerijen om te gaan; ik moet de zaak met ronde woorden kunnen berigten, of ik houd mij geheel terug.»

«Ga dan heen en meld hem het geheim; doch schrijf hem niet, dat ik u dit bekend maakte, wijl ik verzekerd ben, dat hij dan wel een middel zal vinden, om het bloedvergieten voor te komen, in de hoop, van hierdoor nog tot een gezegend einde te naderen.»

«Ik ben in zulk een' maalstroom, dat ik ter naauwernood weet, wat ik doen moet. Voldoe ik aan uw verlangen, dan weet ik zeker, dat mijn vriend het terstond den bevelhebber zal te kennen geven: en welke gevolgen het alsdan zal hebben, is niet raadselachtig.»

«Oppervlakkig beschouwd, zouden de gevolgen droevig kunnen zijn; doch bij nader inzien, heb ik er geene vrees voor, wijl gij niemand der in het geheim zijnde personen kent, en ik voorshands gelegenheid heb, hen daarvan te onderrigten. Daarbij vervalt alsdan het voornemen van den aanval, en kunnen zij veilig een ander beramen. Gevaar bestaat er derhalve van die zijde niet, terwijl het goede, dat uit zulk eene bekendheid kan geboren worden, wellig van onberekenbare gevolgen zal wezen. — Schrijf

Digitized by Google

hem derhalve de gansche zaak; doch verzwijg dezelve om uw eigen belang alhier, en ik ben bereid, hem uwen brief te doen geworden.»

«Gij ziet er dus geen gevaar in, GERARD?» vroeg de heer VAN MANDELE op zijnen gewonen trouwhartigen toon.

«Geen het minste, mijn waarde vriend! mits de zaak een diep geheim blijve, en niemand het te weten kome, dat ik het was, die u er van onderrigtte en den brief bezorgde; want, niet alleen dat gij mij in een wis verderf zoudt storten, gij zoudt u zelven diep ongelukkig maken.»

«Ik weet het niet, GERARD! maar het is mij, alsof ik mij in het geheel met deze zaak niet moest inlaten.»

«Hoe! noemt gij u zijnen vriend en is u zijn leven zoo veel niet waardig? Ik zelf acht den man hoog, en zeer gaarne wenschte ik hem te behoeden voor het lot, dat hem en zijne landgenooten toeft: doch dit is mij niet mogelijk; want hij verdenkt mij, en zou dit als eenen strik beschouwen, dien ik hem wilde spannen. Niemand dan gij, is derhalve in staat, hem eene dienst te bewijzen, waardoor gij zijn leven redt, en den dank van zijn geacht huisgezin voor altijd zult wegdragen.»

«Waarom aarzelt gij, vader! met hem dit te schrijven, daar GERARD u nu toch toestaat, hem alles te openbaren?»

«Dit weet ik zelf niet; maar het is mij, alsof eene stem mij influistert, om het niet te doen.»

«Dan moet gij het ook niet doen, mijnheer VAN

Digitized by Google

Mandele!» hernam Gerard zoo spoedig, dat Sophia belet werd, er een woord op te antwoorden: «doch wanneer ik bij gelegenheid zijne weduwe en vaderlooze weezen ontmoet, en het rouwgewaad de diepe droefheid te kennen zal geven, welke hun het hart doorvlijmt, zal ik de troostelooze weduwe naderen en toefluisteren: «Uw vriend van Mandele had hem kunnen redden; maar hij waagde dit niet, want hij durfde hem geenen brief schrijven.»

«Hoe, mijnheer! wilt gij mij, door zulk eene taal, het bloed aan het gisten maken?»

«Ja, mijnheer! dat poog ik; want ik zou mij schamen, den edelen naam van vriend op de lippen te nemen, en zoo weinig vriendschap te gevoelen. Weet gij, wat hij voor u over had, toen hij gedwongen werd, zich naar de citadel te begeven?»

«Neen, hiervan is mij niets bewust.»

«Op straf van zijne vrijheid te verliezen, was hem bevolen, regtstreeks van zijne woning naar de citadel te gaan; doch, in plaats van zich hiernaar te gedragen, sloeg hij de straat naar uwe woning in, om u nog voor het laatst met zijnen raad te ondersteunen. Plotseling schoten hem zijne geleiders op zijde, die hem bevalen, terug te keeren; doch dit verkoos hij niet, en liever liet hij zich naar de gevangenis brengen, dan dat hij der vriendschap, die hij u toedroeg, geen gehoor zoude geven. Ware ik niet gelukkig tusschenbeide gekomen, zoo zoude de waardige man in den kerker om uwentwil zitten te zuchten, en zijne medebroeders, de apotheker en de administrateur van de garnizoens-ziekenzaal, ge-

Digitized by Google

zelschap houden; doch door mij liet hij zich overreden, en ging hij naar de citadel; alleen, omdat ik hem deed gevoelen, dat zijn pligt als geneesheer hier boven dien der vriendschap gold.»

«Vader! aarzelt gij nog?» smeekte Sophia, terwijl zij op dit verhaal, hetwelk de nietswaardige gedeeltelijk loog, zich een' traan uit het zachte oog wischte.

«Neen, kind! ik zal den man schrijven; want ik zou mij het daglicht schamen, dat mij beschijnt, indien hem werkelijk een ongeluk overkwam. O, aan dien trek herken ik den edelen mensch! Ja, alles voor anderen en zoo weinig voor zich zelven: dat is zijne spreuk, die hij met zijne daden bevestigt.»

«Hebt gij nu gelegenheid den brief te schrijven, dan bestel ik dien nog heden avond. Ik heb mogelijk in geen twee of drie dagen gelegenheid, hier te komen, en wanneer gij er toch toe besluit, uwen vriend te redden, dan weet ik niet, waarom gij het schrijven nutteloos zoudt uitstellen.»

«Ik ben in dit oogenblik waarlijk in geene stemming, mij tot schrijven te bepalen. Vergeet toch niet, Gerard! dat ik geen jong mensch meer ben, wien elke bezigheid even gemakkelijk van de hand gaat, en die te gelijk kan lagchen en schrijven.»

«Ik moet noodzakelijk nog naar de wacht, om den bevelhebber te spreken: maak dus in dien tijd uwen brief gereed; binnen anderhalf uur ben ik terug.»

Digitized by Google

4.

Werkelijk had de bevelhebber, tegen den avond, op de citadel het vuur doen staken, in de vooronderstelling, van met elk oogenblik het convooi te zullen zien aankomen; maar tot zijne teleurstelling ging de eene minuut na de andere voorbij, en niets werd van de aankomst vernomen. Onbegrijpelijk kwam dit den man voor, die het volste vertrouwen in den generaal Daine stelde, welke toch met geen onbeduidend geleide zulk een belangrijk transport gebieden zou. Ware hij niet van tallooze vijanden omringd geweest, zoo zou hij niet geaarzeld hebben, het transport een sterk detachement te gemoet te zenden; maar de vele Belgische krijgslieden op de citadel verhinderden hem te zeer, zich van zijne Hollandsche soldaten te ontblooten; waardoor hij zich verpligt vond, zijn lot af te wachten, zonder iets tot de verzekering van het transport te kunnen toebrengen. Doodstil was het achter de borstwering, alwaar de posten elkander telkens op de aan hunne voeten liggende stad wezen, alwaar de talrijke lichten van de levendigheid getuigden, die allerwegen heerschte, en van waar het vrolijk gejuich, niet ongelijk aan het gegons der insecten,

Digitized by Google

zich tot op de citadel verhief. Als zwom het volkrijke *Luik* in eene zee van vuur, zoo groot was de gloed der tallooze lichten, welker glans de stad als in een' lichten doorschijnenden nevel omhulde, wiens taankleurig-schijnsel iets doodsch, iets sombers opleverde, waarvoor men geen' naam heeft, doch hetwelk men desniettemin gevoelt. Dit maakte het onderwerp van een gesprek tusschen een paar krijgslieden uit, die met over elkander geslagen armen, nu en dan eenen blik naar de plaats wierpen, welke al hunne gedachten bezig hield, zonder dat uit hunne woorden de begeerte bleek, die hen bezielde. Doch, toen de kapitein Guillaume zich onverwachts nevens hen plaatste, en hen dus aansprak: «Zoo in gepeins, mannen! Is er iets, dat uwe opmerkzaamheid tot zich trekt?» kon een der beide kanonniers niet nalaten te zeggen: «Ja, kapitein! wat baat het ons, of wij op het een of ander al opmerkzaam zijn, wanneer wij er niets door verkrijgen kunnen? Sedert een paar dagen zijn wij op half ration gesteld, en, zien wij nu ginds voor ons de met allerlei genoegens prijkende stad, dan gelijken wij veel naar de joden, die het Beloofde Land voor zich zagen, en het toch niet betreden mogten.»

«Ha, ik begrijp u, kanonnier! Gij zoudt er dus niets tegen hebben, ginds en niet hier te zijn?»

«Waarom zouden wij het ontveinzen, kapitein? Gij zijt zoowel een Belg, als wij, en....»

«Stil, kameraad! dit moet men hier denken, maar niet uiten. Gij kent immers het bevel van den generaal, die niet verkiest, dat hierover gesproken

Digitized by Google

ken wordt, wijl wij allen Nederlanders zijn.»

«Moeten wij dan zelven het laatste, wat ons nog overblijft, het innerlijk gevoel onzer nationaliteit, dat wij geboren Belgen zijn, opofferen?»

«Schaamt gij u niet, zoo iets te zeggen? Neen, de man, die stom voor de eer zijns lands is, verdient niet, dat hij het heldenstaal in de hand heeft. Trotsch ben ik er op, een Belg te zijn, en dit zijt gij stellig met mij, al zijn de omstandigheden, die ons het zwijgen opleggen, nog zoo drukkend.»

«Maar, kapitein! zal er dan geen einde aan deze opsluiting komen? Ons verveelt dezelve hard.»

«Deel ik niet met u in hetzelfde lot, kameraad? Doch waarom hierover gemord? Verwachten wij veeleer er een goed einde van. Wie weet, bovendien, hoe ras het oogenblik dáár zal zijn, dat van deze zelfde plaats, de kleur van ons land, en niet die der Hollanders, luisterrijk zal wapperen?»

«Ha, kapitein! ware dit zoo, dan....»

«Houd slechts moed, kameraad! en wees getrouw. Met beide deugden is een volk onverwinbaar; maar vergeet dit niet, en gedenk steeds, dat gij hier omringd zijt van lieden, die u wantrouwen, en wier belang het is, u bestendig in het oog te houden.»

«Wij zullen uwen raad in acht nemen, kapitein! doch mogt het soms eens vereischt worden, zoo kunt gij op ons rekenen.»

«Zijt gij geene Belgen? Dit is mij voldoende. In aller boezem slaat slechts één hart, hetzij dat wij ons onder deze vlag (op de Hollandsche wijzende, die altijd nog even statig daar heen golfde,) vereeni-

Digitized by Google

gen, of dat die onzes lands ons ter zegebaan roept.»

«Maar mogen wij tegen onze broeders het zwaard opnemen, en als in eigen ingewanden wroeten?»

«Stil! gij vraagt mij meer, dan ik u kan beantwoorden. Blijf slechts aan de eer getrouw en reken op mij: waar ik u voorga, kunt gij mij gerust volgen.»

«Kapitein! ginds nadert ons iemand. Ik geloof, dat het onze doctor is. Ja, ik zag niet verkeerd: hij is het!»

«Hij is een geus en een ketter: verlies dit nooit uit het oog. — *Ah, monsieur le docteur! comment vous va?*»

«*Passablement, passablement, mon ami!*» antwoordde de heer DE VERONA, die reeds op eenen afstand, ongezien dit vertrouwelijk onderhoud van den kapitein met de twee kanonniers had gadegeslagen; zonder echter een woord van hunne rede te hebben verstaan, en daarom nader gekomen was, om hen te storen, wijl hij wel begreep, dat dergelijke gemeenzaamheid, in tijden en omstandigheden als de tegenwoordige, zelden veel goeds te weeg brengt. «Het is thans hier verbazend vervelend, kapitein! Ik zou wel eene maand inkomen willen missen, wanneer de zaken reeds geschikt waren.»

«Dat geloof ik wel van uwentwege, doctor! want gij hebt daartoe van ons zeker de meeste reden, wijl gij uw gezin ginds onder de muiters moest achterlaten, wier graauw nimmer te vertrouwen is.»

«Van die zijde heb ik echter geene de minste reden, mij te beklagen; want ik steun in dezen op de

Digitized by Google

Belgische goede trouw, welke het niet zoude gedoogen, dat de gade en kinderen van den man, die hun altijd weldeed, eenig leed werd aangedaan.»

«Wilt gij dan blind zijn voor de ervaring, doctor? Is er in *België* eene stad, die met weldaden van 's Konings wege overladen werd, dan kunt gij veilig *Luik* opnoemen. En wat is er de dank voor?»

«Ja, dat stem ik u toe; maar de menschen zijn verkeerd onderrigt, en opgewonden geworden door de hoop op eenen geluksstaat, welke hier nooit bereikbaar is. Eenmaal zullen zij hun ongelijk inzien, en om vergeving smeeken.»

«Juist, doctor! hierin komen mijne gevoelens met de uwe volmaakt overeen. Ja, mij dunkt, ik zie het oogenblik reeds aanbreken, waarin de verleide menigte, met schreijende oogen, den goeden, braven Koning te voet valt, en hem om genade bidt!»

«Ho, ho, kapitein! nu overdrijft gij de zaak.»

«Waarlijk niet, doctor! Indien 's Konings goedheid niet onuitputtelijk ware, dan zou ik zoo niet spreken; maar, hoe snood het gedrag mijner landgenooten ook zij omtrent eenen Vorst, die den hoorn des overvloeds over hen uitstortte, zoo ben ik desniettemin overtuigd, dat de Koning hen nog in genade zal ontvangen, wanneer zij slechts tot hem wederkeeren.»

«Maar hieraan twijfel ik toch, kapitein!»

«Ophangen moest men den eersten, die er van sprak,» mompelde hij zacht bij zich zelven; doch luide sprak hij: «Neen, waarde doctor! dit doe ik niet; maar ik ben overtuigd, dat, zoodra de zinne-

Digitized by Google

looze woede van het verblinde volk bedaard is, men zich zal haasten, 's Konings goedheid in te roepen, meer nog, dan men zich spoedde, die met voeten te treden.»

«Het verblijdt mij, kapitein! dat gij de onbillijkheid beseft, waarmede men den Vorst beloont.»

«Spreekt gij van beseffen, doctor? Geen droppel bloeds stroomt er door mijne aderen, dat niet bruischt van verontwaardiging over den hoon, dien mijne natie den goeden Koning en zijn weldadig bestuur aandoet. Ja, ware het in mijn vermogen, ontzettend zou de straf zijn, waarmede ik mijnen dorst naar wraak zou verkoelen!»

«Dan zoudt gij geheel tegen den geest van den Vorst handelen; deze vermeent, dat men met zachtheid veeleer tot het doel zal geraken, dan door strengheid.»

«Ik gevoel, wat gij zeggen wilt, doctor! doch ik voor mij oordeel, dat geene goedheid hier iets zal baten, zoo lang dezelve niet door strengheid geleid wordt.»

«Dat stem ik u toe, en had ik hier het bevel, dan verzeker ik u, dat gindsche kleur ons dit oogenblik niet uitdagend in het gezigt zou waaijen.»

«Konde zij u verpletteren, geus!» bad de kapitein in stilte; doch luid voegde hij er bij: «Hoewel die kleur, van eenwen her, aan *Luik* toekomt, en nog het laatste is, dat de inwoners aan voormalige vrijheid en zelfstandigheid herinnert, zoo zou ik tegen mijn gemoed spreken, indien ik niet te kennen gaf, dat ik van verlangen brand, om de-

Digitized by Google

zelve te helpen afrukken, wijl de Hollandsche vlag, de eenige is, waaronder wij ons moeten scharen.»

«Die geestdrift doet uw hart eer aan, kapitein! en echter verblijdt het mij, dat dezelve niet op zulk eene zware proef zal gesteld worden; want gij moet mij mijne ronde Hollandsche taal ten goede houden: het zou u zwaar vallen, tot zulk eene daad de hand te moeten leenen.»

«Wat, doctor! zwaar? De heilige Maagd zou mij geen grooter geluk kunnen schenken! Mijn bloed, mijn leven heb ik elk oogenblik voor den vader des vaderlands veil; en dit hem nog eenmaal te mogen toonen, zou den hoogsten wensch van mijn leven, vervulling doen erlangen; — doch niet om hem bij te staan, maar om den dwingeland te vernietigen,» voegde hij er zacht mompelende bij; hetgeen de doctor echter niet verstond.

«Gij zijt derhalve wel koningsgezind, en een veel beter en edeler geest bezielt u, dan uwe landgenooten.»

«Het is die van alle braven in den lande, van welk eene kleur of welken naam ook. Alleen die aterlingen, die, tuk op eigen grootheid, 's lands onheil beoogen, en eenen poel voor *België* delven, waaruit mijn geboortegrond zich nimmer zal verheffen: deze alleen zijn het, die den Vorst strikken spannen, en de minkundigen van hem aftrekken.»

«Ik verheug mij inderdaad, zulke edele gevoelens in u te mogen bespeuren; te meer, daar ik uit enkele uwer vroegere gezegden meende opgemerkt te hebben, dat gij het gedrag uwer landge-

Digitized by Google

nooten niet zoo sterk kondet afkeuren.»

«Dit mag ik toen gezegd hebben; doch thans ben ik daarvan terug gekomen, op grond, dat alle edele en brave mannen zich aan den opstand onttrokken, en dezen aan het schuim des volks overgelaten hebben. Dit heeft mij de oogen geopend, en doen inzien, dat men het alleen op 's lands verderf heeft toegelegd, terwijl men niet dan de schoonste toekomst belooft, en inderdaad er zich mede vleit. — Maar, doctor! ik begrijp niet, waarom gij geene pogingen aanwendt, om uwe dienst in de stad te hervatten? Onze zieken in *St. Agatha* zullen wel dringend naar uwe hulp uitzien. En welke dienst zoudt gij hierdoor uwen vrienden, uw gezin en onzen administrateur en apotheker kunnen bewijzen!»

«Gij weet immers, kapitein! dat mij, op straf van verlies mijner vrijheid, er de toegang ontzegd is. Waarom zou ik mij dus nutteloos blootgeven, en mij in gevaar stellen, mijne hulp u hier te doen ontberen? Onze zieken in het hospitaal zullen wel verpleegd worden; daar vrees ik niet voor: want welk een vijandige geest de Luikenaren ook bezielen moge, zoo houd ik mij echter overtuigd, dat zij onze kranke krijgers niet hulpeloos zullen laten.»

«Gij zoudt u kunnen bedriegen, doctor! Waart gij, zoo als wij, geheel aan de krijgsdienst verbonden, dan zou ik het toegeven, dat men u in de stad wantrouwde; maar uwe dienst is volstrekt tot welzijn der lijdende menschheid, terwijl de onze dikwerf tot onheil van dezelve verstrekt. Men heeft bijgevolg geene reden, u den toegang tot de stad

Digitized by Google

te weigeren: wanneer ik u dus eenige dienst kan doen, dan wil ik wel, door mijne betrekkingen in *Luik*, het daar heen zien te brengen, dat gij u dagelijks stadwaarts kunt begeven.»

«Vermeent gij dan, kapitein! dat men op uwe aanvrage zoo iets zoude toestaan?»

«Dat vermeet ik mij niet, vast te stellen; maar wanneer ik hun hierdoor het vooruitzigt opende, tot den grondslag van eene gewenschte schikking der zaken, en hierdoor de gelegenheid aan ons garnizoen mogelijk maakte, tot voorziening van levensbehoeften, dan vertrouw ik, dat de pogingen, door mij aangewend, niet zoo te verwerpen zullen zijn.»

«Maar gij herinnert u echter, dat men alle gemeenschap met ons wil afgesneden hebben, en dat er bijgevolg aangenomene schijngronden dienen uitgedacht te worden, om uw voorstel aannemelijk te maken. Bij voorbeeld: indien gij mij deedt voorkomen, als een' geschikt' persoon, die bereid was, onwetend zich tot bode te laten gebruiken, ten einde de smeulende ontevredenheid onder de Belgische soldaten tot een vuurtje aan te blazen, en hierdoor het uitzigt te openen tot eenen opstand op de citadel, die ons er het onderspit moest delven, en de sterkte zelve in handen der Luikenaren moest spelen: zie, kapitein! dan zou het wel mogelijk wezen, dat men in de stad eenige ooren tot uw voorstel had. Maar gij vergeet geheel, dat ik er niet onbekend ben, en, zonder roem gesproken, het geenszins mijne gewoonte is, door de oogen van anderen te zien, maar wel door die van mij zelven;

Digitized by Google

zoodat men mij er niet zou vertrouwen, en al ligt zou vermeenen, dat ik hen soms te slim mogt wezen: daarom zou men mij nooit op dien voet een voorregt toestaan, hetwelk hun welligt tot nadeel zoude verstrekken.»

«Waar denkt gij toch aan, doctor? Waarlijk, als ik u niet voor een' ronden, opregten mensch groette, zou ik bijna beginnen te twijfelen, of gij met mij niet een weinig wildet schertsen.»

«Schertsen, kapitein? Hoe zou ik thans nog lust tot spotternij kunnen hebben? Neen, ik ben anders vrolijk van aard, maar ik heb ginds dierbare panden moeten achterlaten, en daarover gevoel ik mij elk oogenblik zoo beklemd, dat mij alle lust tot scherts vergaat; alleen dan, wanneer ik het voorregt heb, op eenen afstand mijne zonen te zien, smaak ik nog eenig genoegen.»

«Hoe, doctor! kunt gij waarlijk uwe kinderen van deze plaats kennen?»

«Zeer gemakkelijk: wanneer ik ginds sta, en regt voor mij in de laagte nederzie, dan heb ik juist het gezigt in de straat *Hors chateau*, waar mijn huisgezin woont, en dikwijls smaak ik dan de vadervreugd, mijne kinderen te aanschouwen, die, zonder dat zij dit vermoeden, door mij worden gadegeslagen; maar niet met die almagtige hoede en dien bijstand, waarmede de Hemelsche Vader onzigtbaar op zijne schepselen het oog gerigt houdt, wijl mij niet het gezigt, maar wel het vermogen daartoe ontbreekt.»

«Waarlijk, doctor! gij zijt even vroom en braaf,

Digitized by Google

als dapper en behulpzaam, en dus een regtschapen mensch.»

«Foei, schaamt gij u niet, kapitein! mij zoo in het aangezigt te vleijen? Weet gij wel, dat ik gewoon ben, dit slechts als complimenten te beschouwen, die met den wind in- en uitgaan, indien zij al niet wat erger zijn.»

«Ik roep al de Heiligen tot getuigen van de oprégtheid mijner gevoelens!»

«God beware ons, kapitein! dat dit niet gebeure: want waar zouden wij behoorlijke plaats voor dit hemelsche heirleger vinden? En wanneer zij soms, even als wij, een weinig uitgehongerd waren, hetwelk van de lange reis, die zij zouden moeten afleggen, wel te verwachten is; dan verslonden zij in weinige oogenblikken onzen armzaligen voorraad zoo jammerlijk, dat de muizen niet vóór onze etenskast, maar daarin eerlang dood zouden blijven liggen. Neen, ik geloof u volkomen, ook zonder dat al die Sinten hunne gelukkige plaats behoeven te verlaten.»

«Gij zijt een regte philosoof, doctor!» antwoordde de kapitein met verbetene gramschap, — want, de man was de bijgeloovige dwaasheden zijner Kerk zoo onvoorwaardelijk toegedaan, dat hij stellig geloofde, dat de Heilige, dien hij gewoon was, als zijne voorspraak bij God te beschouwen, hem zoude hooren, zonder te bedenken, dat de alomtegenwoordigheid eene eigenschap Gods is, die nooit aan eenig schepsel gegeven of toebedeeld kan worden. «En inderdaad,» dus voegde hij er bij: «wanneer

Digitized by Google

men veel met u omging, zou men al ligt in zijne godsdienstige grondbeginselen bezmet worden: daarom zal het goed zijn, dat ik maar afscheid van u neme: want alles kan ik verdragen; doch spotternij met het heiligste, dat de mensch bezit, — met zijne godsdienst, dat is mij hinderlijk, hoezeer dit de edele gewoonte der ketters schijnt te wezen.»

«Vergeef mij, kapitein! dat ik u hierin tegenspreek. Welk eene gemeenschap heeft nu een Heilige, die u allerwaarschijnlijkst niet hooren noch zien kan, met uwe godsdienst? Deze is immers het gevoel uws harten voor den Alwetende, en geenszins uwe vereering jegens een wezen, dat, even als wij, een schepsel van den Allerhoogste is? Overdrijf de zaak toch nooit, en geloof mij, wanneer ik u verzeker, dat, hoezeer een vijand van alle bijgeloovigheid, wijl dit den redelijken mensch vernedert, ik voor elk' persoon, die in waarheid God vereert, op welk eene wijze hij dit dan ook doet, de hoogste achting koester, en dat het mij nimmer in de gedachten opkomt, daarmede den spot te drijven; doch wanneer ik iets hoor, dat te dwaas is om uit te drukken, gelijk uwe getuigen-oproeping van al de Heiligen, dan kunt gij het mij niet kwalijk nemen, dat ik hieromtrent een oogenblik mijne luim bot vierde.»

«Ik wil niet met u redetwisten, doctor! want hierin geef ik mij bij u gewonnen. — Doch zeg mij, alvorens u te verlaten, of gij dus geene poging verlangt aan te wenden....»

«Neen, kapitein! ik ben niet beter dan mijne

Digitized by Google

medeofficieren en andere krijgskameraden: zijn deze gedoemd, hier opgesloten te moeten blijven, dan heb ik geen regt mij er over te beklagen; en ook bovendien: mogt mij al de vergunning toegestaan worden, — waaraan ik echter met allen grond twijfel, dan zou ik mij mogelijk met zeer vele boodschappen belast zien, die mij slechts in onaangenaamheden zouden wikkelen, of mij tot onderhandelingen genoopt vinden, waarvan ik een' inwendigen afkeer heb, wijl ik de kunst van veinzen niet genoeg versta, om een goed diplomaat te wezen.»

«Het spijt mij, doctor! want mij scheen dit nog het eenige beproevingsmiddel te zijn, om de zaken alhier op een' minnelijken voet geschikt te zien. Hadden wij leeftogt in overvloed, dan ware het niets; doch thans koester ik veel vrees en weinig hoop.»

«Omgekeerd, kapitein! een krijgsman moet nimmer van het eerste, wel van het laatste spreken, en alvorens wij honger moeten lijden, zal er meer gebeuren: dit verzeker ik u.»

«Konde ik u doen verzinken, ellendige ketter!» wenschte hij zacht bij zich zelven; doch met een' lagchenden blik bood hij den doctor de hand, en nam hij, hem innerlijk vervloekende, met de heilbede: «het ga u wel, doctor!» afscheid van hem. Ook de heer DE VERONA verliet den walgang, en, zonder over het gehouden gesprek verder na te denken, spoedde hij zich naar de *ambulance*, alwaar zijn nachtleger opgeslagen was.

«Hebt gij dit gesprek gehoord, PIERRE?» vroeg dezelfde kanonnier aan zijnen kameraad, die wei-

Digitized by Google

nige oogenblikken te voren met den kapitein GUILLAUME in gesprek was geweest, en zijdelings waren blijven staan.

« Gedeeltelijk, want ik durfde niet zoo nabij komen, » antwoordde PIERRE.

« Nu, ik heb bijna alles woordelijk afgeluisterd; maar de vlieger van onzen kapitein ging bij den doctor niet op. »

« Had bij mij dit gevraagd, dan had ik het hem gerust durven voorspellen. Maar hebt gij wel opgemerkt, welk een godslasteraar die doctor is? »

« Zeker heb ik dit! en had ik mij zelven niet bedwongen, dan had ik met genoegen den kerel den kop gekloofd! Met onze heilige godsdienst zoo den spot te drijven.... het is ongehoord en hemeltergend! »

« Zoo zijn al die ketters: zij gelooven aan niets; maar woedend kunnen zij mij maken, wanneer zij ons als bijgeloovig dom doen voorkomen, en onze gevoelens voor verdwaasd uitkrijten! »

« Ja, dat is niet anders: trouwens, ik ben dit reeds gewoon, en ik mag ze anders wel lijden, wanneer zij onze heilige godsdienst maar buiten het spel laten. Ik moet echter bekennen, dat wij zoo bedreven niet zijn, als zij, en daarom ook buiten staat zijn, hen te wederleggen; doch dit neemt niet weg, dat wij zeer wel weten, wat wij gelooven. »

« Ja, en dan durven zij zeggen, dat wij dit niet weten: zelfs vroeg mij verleden week IAN DE MAAT, die groote kanonnier, of ik wel eens wist, wat ik geloofde? En zoo zeer scheen hij van zijn stuk zeker

Digitized by Google

te zijn, dat hij vier kannen Leuvens bier, tegen één kan Faro durfde zetten; doch ik was wijzer dan hij, en zweeg.»

«Gij hadt wel gelijk, wijl dit toch pareien voor de zwijnen zoude geweest zijn, en het eene vraag is, die wij moeijelijk kunnen beantwoorden.... Stil! daar komt de ronde; morgen spreek ik u nader. Adieu.»

5.

De laatste September was eindelijk daar; eene maand, waarin zoo vele edele pogingen vruchteloos aangewend, — zoo vele schandelijke middelen zegevierend ten uitvoer gelegd waren; waar verraad en oproer ten troon verheven, — trouw aan pligt en eed diep verzaakt werden, en het regt zelfs door hen, wier belang het was, hetzelve te handhaven, zich schandelijk verkracht zag. Neen! die rampzalige dagen eener maand, die koolzwart in de geschiedenis aangeteekend staan, en er nimmermeer uit te wisschen zijn, gaan nimmer uit het geheugen van den tijdgenoot, in wiens boezem nog een vonkje voor de eer en het besef van zijnen pligt, glimt; wiens hart niet dood is voor het gevoel van erkentenis voor genotene weldaden, of de laagheid zoo ver niet durft

Digitized by Google

drijven, van dezelve met voeten te treden, en den snoodsten ondank er eene afschuwelijke plaats te vergunnen. Aangebroken was de laatste dag der herfstmaand voor de bezetting der citadel te *Luik*; maar altijd bleef deze nog met het vurigst verlangen uitzien naar het convooi, van welks onbegrijpelijk achterblijven, niemand zich een denkbeeld kon vormen.

Bestendig had de generaal om het half uur een schot door het luchtruim laten donderen, ten einde hierdoor aan de geleiders der levensmiddelen het teeken van den nood en der verwachting te geven, waarin het garnizoen zich bevond: maar niemand gaf er acht op; zoodat de bevelhebber er den dertigsten dier maand toe besloot, met uit twee stukken om het half uur dit sein te verdubbelen. In angstige verwachting zag men eindelijk om twaalf ure een' burger de citadel naderen, wiens witte doek, aan een' langen stok gebonden, hem als parlementair deed kennen. Onverwijld werd dezen man de toegang vergund. Voor den bevelhebber geleid zijnde, berigtte hij hem de aankomst van het transport, terwijl hij te gelijk eenen brief van den generaal DAINE overreikte, waarin deze hem meldde: dat hij met den commandant BARLAIMONT, den bevelhebber der Luiksche schutters, overeengekomen was, van vrij met het convooi de citadel te mogen naderen, indien de generaal VAN B. van zijne zijde bewilligde, het schieten te staken, en de vrees te doen ophouden; en daar hij niet twijfelde, of de bevelhebber van de sterkte zou hierin gereedelijk

Digitized by Google

bewilligen, zoo berigtte hij wijders, dat hij hem het convooi zou doen geworden, maar dat hij zelf, door het ontstane oponthoud, verpligt was geworden, onmiddellijk het geleide er van te verlaten en terug te trekken, doordien zijn tijd reeds verschenen was. — Hoe zonderling de inhoud van dezen brief ook ware, zag de generaal VAN B. er echter geen verraad in, en gaf hij terstond last, het vuren te doen ophouden; terwijl de gansche bezetting met driftig verlangen langs den weg uitzag, op welken het convooi vermoed werd: doch het eene oogenblik ging na het anderen voorbij, en, in weerwil van het hevigste ongeduld, bleef de verwachting gespannen, en vernam men niets van het transport.

«Gij gevoelt, hoe netelig mijn toestand in dezen is, mijnheer ROGIER!» antwoordde de generaal DAINE, nadat alles tusschen hen afgesproken was. «Hoezeer met hart en ziel de zaak onzes vaderlands met ulieden toegedaan, kan ik mij op dit oogenblik niet openlijk verklaren, en moet ik nog eenigen tijd veinzen, ten einde hierdoor u van te meerdere dienst te zijn. Zoo lang onze Belgische troepen zich over het algemeen niet verklaard hebben, eischt ons belang, voor het oog althans, den Koning genegen te blijven; doch is het tijdstip daar, dat ik met voordeel te voorschijn kan treden, dan

Digitized by Google

zal ik mijn dierbaar vaderland toonen, dat ik bereid ben, alles voor deszelfs heil veil te hebben. Verlaat mij derhalve met deze verzekering, en reken er op, dat ik de zaak der vrijheid onwrikbaar aankleef. Intusschen blijft onze overeenkomst een naauw geheim, waarvan gij echter bij uw bestuur datgene bekend kunt maken, hetwelk gij in ons welbegrepen belang zult dienstig achten.»

«Van dit convooi hangt de zekerheid van *Luik* af, en daarom is het hoogst noodzakelijk, dat hetzelve in onze handen valle, generaal!»

«Gij oordeelt juist, en daarom zag ik er geen ander middel op, dan hetwelk ik u te kennen gaf. Verlaat mij derhalve gerust: want daar ik den generaal VAN B. reeds geschreven heb, dat ik mij persoonlijk niet langer met het geleide van ons transport belasten kan; maar, steunende op de overeenkomst met uwen commandant BARLAIMONT gesloten, dat hij hetzelve onbelemmerd zal laten doortrekken, moet ik nu wel met een deel mijner manschappen terug trekken, waardoor het doel thans zoo goed als bereikt te beschouwen is. Op dit schrijven zal hij het vuren wel staken, en uw volk in de verovering van het convooi niet hinderen.»

Na nog eenige woorden met elkander gewisseld te hebben, verliet ROGIER den verrader, en spoedde hij zich uit het dorp *Juprelle*, in welke plaats het transport dadelijk, op het vernemen van het kanongebulder, halt had gehouden, en niet voortgetrokken was, doordien ruim twee etmalen lang, met korte tusschenpoozen, het vuren had aangehou-

Digitized by Google

den, en het geleide den pligt opgelegd, eerst eenige kondschap af te wachten, ten einde het oogmerk van dit schieten te weten te komen. Wel vermoedde men de waarschijnlijkheid, dat de bezetting zich buiten staat bevond, om met genoegzame magt zich eenen doortogt, te midden van de tallooze hinderpalen, die op den weg zouden opgeworpen zijn, te banen; doch dat haar ten eenenmale verhinderd was, zich in gemeenschap met de geleiders te stellen, die te vergeefs te *Juprelle* vertoefden, wilde Daine niet bedenken, ofschoon hij zeer wel begreep, dat de beletselen hierdoor vertiendubbeld werden, om zonder eenen hevigen strijd de citadel te kunnen bereiken.

Dit was het uiterlijk aanzien van een oponthoud, hetwelk zoo vele nadeelige gevolgen naar zich sleepte. Maar Daine had reeds tot het verraad besloten en hetzelve ingewijd. Daarom bleef hij werkeloos te *Juprelle* achter, onder den schijn, van het convooi niet in de waagschaal te mogen brengen: maar nu hij ten laatste schijnbaar eene overeenkomst gesloten had, waardoor alle gevaar onmiddellijk opbield, maakte hij aan zijn geleide ook geen geheim van zijn voornemen, en bewees hij, door het staken van het vuur der citadel, dat de generaal van B. almede in de overeenkomst bewilligd had; waarin hij dan ook spoedig, door de terugkomst van den afgezonden' burger, zich nader zou bevestigd zien.

Langs dezen weg vermeed hij den schijn van het verraad, en toen werkelijk het kanon bleef zwijgen,

Digitized by Google

en de afgezonden bode met het schriftelijk berigt terug kwam, dat de bevelhebber der citadel het transport zou verwachten, beval hij een gedeelte zijner manschappen het verder geleide aan, en maakte hij zich ijlings gereed, naar *Maastricht* terug te keeren, alwaar hij met de zijnen, zonder oponthoud aankwam, en den generaal Dibbets van een en ander verslag deed, op eene wijze, die aan eene gewenschte aankomst van het transport niet kon doen twijfelen.

Onverwijld was Rogier met zijnen vriend de Robaulx, die hem op dien togt vergezeld had, doch wien het niet vergund was geworden, bij het mondgesprek met Daine tegenwoordig te zijn, naar de voorstad *St. Walburg* terug gekeerd. Alles bevond zich daar, sedert zijn vertrek, nog in denzelfden toestand, doch de geestdrift was merkelijk verkoeld.

Lebeau was weder met eenige zijner vrienden naar *Brussel* afgereisd, om aldaar zijn geluk verder te zoeken. Gerard Volte bevond zich wel op zijnen post, doch ook hij verlangde vurig, eerlang er zich ontslagen te zien; terwijl de overige voorstanders zulk eene moedeloosheid toonden, dat het meer dan tijd werd, dat de twee helden terug kwamen, om de geestdrift bij vernieuwing op te wekken, en aller verwachting op den begeerden buit te spannen.

Weinige woorden waren hiertoe voldoende. Met een helsch geschreeuw van uitgelatene blijdschap, werd het berigt der aankomst van het transport vernomen, en terstond waren allen bereid, de voorstad uit te rukken, en het convooi te gemoet te

Digitized by Google

snellen; doch niet zonder moeite bedwong de commandant Barlaimont, die zich dien middag te *St. Walburg* bevond, de hebzuchtige schaar, zich aan zijne bevelen te onderwerpen. Oogenblikkelijk werd zij in verscheidene benden verdeeld, en ontving elk den last, zich op dien post te begeven, welken de commandant noodig oordeelde. Hierdoor werden de scherpschutters in de huizen gelegerd, om, bij tegenstand, de geleiders van het transport van daar te bestoken; anderen werden naar de barricaden, die zich te midden der voorstad bevonden, gezonden, om aldaar de wacht te houden; terwijl op eene hoogte bezijden de landstraat, die zich aldaar kromde drie stukken geschut van gering kaliber, waartoe de boeren uit den omtrek hunne paarden leenden, in batterij gebragt werden, van waar zij dit gedeelte van den weg volkomen bestreken; de overige krijgers werden onder Rogier en de Robaulx naar de, buiten de voorstad zich bevindende versperring gezonden, om aldaar het transport op te wachten; terwijl Gerard Volte met den commandant achter bleef, om de bewegingen in de voorstad zelve te besturen.

«Zij blijven nog lang weg, Rogier!» sprak de Robaulx, nadat beiden met hunne manschappen zich aan de uiterste versperring gelegerd hadden, en het eene half uur na het andere verliep, zonder dat er iets van de verwachte aankomst van het transport bespeurd werd.

«Gij zijt ook, *Dieu me bénisse!* altijd even ongeduldig. *Soijez comme moi*, en wacht uwen tijd af.»

Digitized by Google

« Dit kan ik niet, zoo lang mij nog eenige twijfel blijft beheerschen, dien ik niet kan wegredeneren. »

« Wat! twijfelt gij nog, *misérable sujet que tu-es?* »

« Zoude ik niet? Ik kan mij niet verbeelden, dat Daine zoo trouweloos zoude handelen. Wat toch heeft hij te winnen, wanneer hij onze partij trekt, bij den kans, dien hij heeft, van alles te verliezen? »

« *L'amour de la patrie et l'honneur d'être un Belge*, is de edelste winst, die hij zich kan verwerven. »

« Ja maar, beste vriend! daarvan wordt de maag niet gevuld, en kan men zijne schulden niet betalen. Gij ziet dit in Gerard Volte. »

« *Ne me parle pas de cet aventurier. C'est un imbécille, un bête; il appartient au canaille!* »

« Dat geef ik u alles toe; maar ons is het toch vooral te doen om te stijgen, en niet om te dalen. »

« Dit is ook het geval met Daine, *mon cher!* Schaart hij zich aan onze zijde, dan wordt de man van ondergeschikt generaal, bevelhebber van het Belgische leger, of zeker commandant van eene divisie. »

« Ach, welke kasteelen in de lucht, die bij den minsten wind instorten! »

« *Es-tu sourd, mon ami?* Zoo als de zaken thans staan, wordt *België* een onafhankelijke staat, of een wingewest van *Holland;* doch dit laatste is niet waarschijnlijk, want daartoe ontbreekt het den geus aan magt. Het eerste is dus zoo goed als zeker; dan moeten er generaals, ministers, gouverneurs,

Digitized by Google

en wie weet, welke veelvermogende mannen al meer, zijn. Kiest Daine nu onze partij, dan valt hem ongetwijfeld het generalisisme van het op te rigtene *België* ten deel, en ontvangt hij eene oppermagt, die met den dictator van het voormalige Romeinsche gebied gelijk staat.»

«En tuimelt hij, dan wordt hij eene nul in het groote cijfer zonder getallen.»

«*Cela ne peut jamais, mon cher! je t'assure*: Maar buitendien: wat raakt het ons, of Daine voetknecht of staljongen wordt, wanneer wij slechts het geluk hebben, ons uit het stof te verheffen, waarin de geuzenvorst ons wilde verstikken?»

«Nu eerst spreekt gij verstaanbaar, en daaraan houd ik mij. Het blijft er dus bij: morgen keeren wij naar *Brussel* terug.»

«Dat doen wij, al blijft ook het convooi achter.»

«Let er slechts op: het zal niet komen, en vruchteloos verspillen wij hier den kostelijksten tijd, terwijl anderen ons het gras voor de voeten zullen wegmaaijen.»

«Dit moge zijn, zoo het wil. Thans moeten wij het afwachten; doch gaat ook deze dag tegen mijne gegronde verwachting werkeloos voorbij, dan *en avant, mon cher! à Bruxelles, mon petit Paris!*»

«Waarom bevindt zich onze commandant Barlaimont niet hier? dan zouden wij den weg eens opgaan, en zien, waar onze vrienden blijven.»

«*O, mon ami!* hij is veel meer zeker in de voorstad, dan hier op den voorpost, waar wij waarschijnlijk over een heet vuur zullen staan.»

Digitized by Google

« Zijt gij dwaas, ROGIER? wij zullen toch niet te strijden hebben. »

« *As-tu peur? Mais non, cela ne peut pas.* »

« Vrees? vrees? Bij seigneur den duivel! waarvoor zou ik vreezen? Ik ben een Belg, mijnheer! en deze vreest nimmer. »

« Neen, maar hij beeft slechts een weinig; doch dit is niets, want des te moediger is hij in het vuur. »

« Ja, dat is de waarheid, en vervloekt zij hij, die mijn' moed verdenkt..... Luister, ROGIER! hoort gij niets? »

« Bravo! bravo! waarom siddert gij zoo, moedige held? »

« Ik beef van ongeduld. — Maar hoort gij dan niets? »

« Wel zeker! het zijn onze vrienden, die wij op de punt onzer degens en het vuur van ons kruid, dapper zullen onthalen. Adjudant! vlieg naar den commandant, en zeg hem, dat het transport in aanmarsch is; — zeg er bij, dat wij op de medehulp van onze batterij rekenen, en de bedieningsmanschappen geen' duivel moeten ontzien. In het geweer, mannen! en opgepast. Geene genade: dit zij onze leus! »

Op denzelfden stond, dat de adjudant naar *St. Walburg* rende, had gelijktijdig de hier en daar gelegerde krijgerenschaar hare wapenen opgevat, en stond zij, gelijk de tijger, loerende op zijne prooi.

Onbewust van het lot, hetwelk de geleiders van het convooi te wachten stond, die, vol vertrouwen

Digitized by Google

op het aangegane verbond, bedaard voorttrokken, en de volgeladene wagens in hun midden hadden, was echter de bevelhebber van het transport niet zonder vrees. Hij bevroedde niet, waarom de generaal VAN B. hem geen detachement te gemoet zond, ten einde alzoo de zekerheid van het geleide te waarborgen, daar het hem bewust was, dat men zich in de voorstad verspreid had, en bereid was, den toevoer van dèn leeftogt te bemoeijelijken. Desniettemin trok de wakkere krijgsman met zijne kurassiers vooruit, en kreeg hij eindelijk de versperring in het gezigt. «Daar hebt gij het al, mannen!» riep hij zijnen dapperen te gemoet, op de barricaden en opgeworpene hoogten wijzende, achter welke de bajonetten van ontelbare geweren in de ondergaande zon schitterden. «Doch dit moet u niet vervaren, kinderen! want wat beteekent eene handvol muiters tegen onzen eenparigen moed?»

«Voor den Koning en het vaderland!» was de juichkreet, welke tot antwoord op dit moedige gezegde van den bevelhebber verstrekte; die hierop zijne manschappen verdeelende, de helft bij de wagens deed halt houden, en met de snelheid des winds, met zijne ruiters op de versperring losstormde, welke hem op hetzelfde oogenblik met een pelotonsvuur begroette.

«Dit is niets, mannen!» riep hij hun vrolijk toe; «wij moeten niet toonen, voor een geweerschot te vreezen. Voorwaarts en de barricade bestormd!»

De hoogte der versperring belette echter de kurassiers, dezelve met hunne rossen over te springen:

Digitized by Google

zij waren derhalve voor een deel gedwongen, af te stijgen; terwijl de overige ruiters uit hunne zware pistolen een gestadig vuur onderhielden, op hen, die het waagden, zich over de barricade te vertoonen.

Als eene stormvlaag, rukten de afgezetene mannen op de versperring los, zonder het vuur te achten, dat moordend op hen werd uitgebraakt. In weinige oogenblikken was er een doortogt gebaand, waardoor de te paard zittende kurassiers in vollen ren vooruit stoven, en thans, zonder genade, hen allen ter nedervelden, die het nog waagden, eenigen wederstand te bieden. Maar Rogier was reeds met zijne strijders naar de voorstad op de vlugt gegaan, alwaar hij naauwelijks den tijd had, eene woning te bereiken, en aldaar zich te verbergen; de Robaulx daarentegen, geene kans ziende, spoedig genoeg het hazenpad te kiezen, had zich ter zijde van de versperring, op den grond nedergeworpen, in de hoop, van hierdoor, als reeds verslagen, een' wissen dood te ontgaan. Doch de kurassiers deze ligte zege hier bevochten hebbende, renden met losse teugels de voorstad in, alwaar zij op nieuw op eene barricade stieten, die almede moest veroverd en omvergeworpen worden. Een heeter vuur echter hadden zij alhier uit te staan, door de vernielende sluikmoordenaars-schoten uit de aanliggende woningen, uit welker vensters en van welker daken een vuurregen op hen nederstortte. Bijna hadden zij ook deze versperring vernield, toen een herhaald en hevig vuren achter hen, hunne opmerkzaamheid tot zich trok.

Digitized by Google

«Terug, mannen!» riep de dappere ritmeester Ramattem; «het convooi is in gevaar.» — En andermaal renden de kurassiers met geduchte snelheid den weg terug, om hunne krijgsbroeders te hulp te komen. Doch alvorens zij dezelve genaderd waren, had ook hier het verraad gewerkt. Na een kortstondig allerhevigst gevecht, hadden de meeste infanteristen, die tot dekking van het convooi waren achtergebleven, hunne geweren van zich geworpen, en waren zij op de vlugt geslagen. Helaas! het waren allen Belgen, die, ontrouw aan hunnen eed, het eerste openlijke voorbeeld van eenen verraderlijken afval gaven. De weinige Hollanders, die overig waren gebleven, dachten echter aan geene overgave, en streden als helden, om den schat te beveiligen, die aan hunne hoede was toevertrouwd. Hun moed ging echter hunne kracht te boven, en, in weerwil van den dood, die vernielend om hen waarde, stonden zij pal, en wisten zij van geen wijken; hoewel zij niet konden beletten, dat verscheidene welbeladen wagens reeds den vijand ten buit werden, die zich ijlings met dezelve verwijderde, terwijl de overigen nog vechtende bleven, om de andere wagens almede te veroveren. Maar thans wisselde eensklaps de kans, op de versnelde aankomst van de teruggeijlde kurassiers.

«Dood en verderf!» schreeuwde de wakkere ritmeester; «zij hebben ons reeds een deel der wagens ontvoerd. Wacht, roovers! dit zal u duur te staan komen.» — Doch thans snelden van uit de voorstad, Rogier en Volte met hunne Luikerwalen, en de

Digitized by Google

commandant Barlaimont met de Luiksche schutterij, tot ontzet van hunne aan den dood gewijde landslieden toe. Een vernielend gevecht had thans in de nabijheid der weinige wagens, welke der muiterij en het verraad nog niet ten buit waren, plaats; dan de overmagt was te groot voor de twee eskadrons kurassiers, om zich staande te houden. Wel deden zij wonderen van dapperheid en stapelden zij eenen hoop lijken rondom zich tot eenen dam voor den al stouter wordenden en niets meer ontzienden vijand; wel zwoeren zij tot den laatsten man te zullen stand houden, en hielden zij, ruim een uur lang, een vernietigend gevecht gaande; doch toen, van lieverlede, ook hunne krachten verminderden, de muiters als het stof bij eenen hevigen dwarlwind vermeerderden, en de eene wagen na den anderen hun ontvoerd werd, zoodat er ten laatste geene meer te verdedigen waren; toen eerst beval de onversaagde ritmeester den aftogt, bij welke gelegenheid hij zich door de hem omringende vijanden dapper heen sloeg, en hunne hoop, van hem met de zijnen gevangen te zullen nemen, als rookdamp deed verdwijnen.

«Hoort gij dat schieten op eenen afstand wel?» sprak met angstig voorgevoel de heer de Verona tot eenige officieren, die zich met hem op het banket

Digitized by Google

der borstwering van de citadel bevonden, en verlangend langs den straatweg van *St. Walburg* zagen, in de hoop, het verwacht wordende convooi te zullen zien opdagen. Doch nog had hij geen antwoord op zijne vraag bekomen, toen de generaal VAN B. reeds in hun midden verscheen, en naar de waarschijnlijke oorzaak van dit vuren vernam.

« Dit zijn stellig de muiters, » antwoordde de kolonel DE F., « die met het transport slaags zijn. Vergun ons daarom, generaal.... »

« Hoe! zou men zoo onverantwoordelijk zijn woord breken? » vroeg de bevelhebber met twijfelende blikken.

« Wie twijfelt er aan? » antwoordden te gelijk verscheidene officieren, reeds op sprong staande, om het verwachte bevel van uit te rukken, te volvoeren.

« Zou er geene mogelijkheid zijn, dit te weten te komen, mijne heeren! zonder daarom genoodzaakt te zijn, onze krachten te verdeelen? »

« De zaak lijdt geen uitstel, en elke minuut is een uur verlies. Vergun ons daarom, generaal! oogenblikkelijk uit te rukken en onze krijgsbroeders te hulp te snellen, » antwoordden eenige hoofdofficieren te gelijk.

« Zoo lang ik niet zeker ben, dat deze strijd ons convooi betreft, vermag ik de zekerheid van deze sterkte in geen gevaar te brengen. »

« Mijn hemel, generaal! wat kan dat gevecht anders te beduiden hebben? Maar al ware dit zoo niet, dan gaat stellig die strijd onze krijgsmakkers aan. »

« Wij twijfelen er geen oogenblik aan, » was de eenparige verklaring van de officieren.

Digitized by Google

« In dit geval mag ik niet langer weigerachtig zijn, mijne heeren! Kolonel DE F.! maak u terstond gereed, om met zes kompagniën den geleiders van het transport bijstand te verleenen. Is het onverhoopt de waarheid, dat men op nieuw zoo schandelijk zijn woord heeft verbroken, dan behoef ik u niet aan uwen pligt te herinneren. »

« Neen, generaal! Bij den Almagtige! de muiters zullen ondervinden, dat zij onze wraak over hunne hoofden hebben ingeroepen. »

Zonder wijders langer zich nutteloos op te houden, bragt de trom in weinige oogenblikken de gansche bezetting onder de wapenen, waarvan de zes bedoelde kompagniën, naauwelijks de oorzaak er van vernemende, terstond met de uitbundigste blijdschap gereed waren, uit te rukken, en dit met zulk eenen spoed deden, dat het bevel ter naauwernood gegeven zijnde, de uitvoering er ook reeds op volgde.

« Gaat gij ook mede, doctor? » vroeg hem de luitenant LONGHIENNE.

« Zou ik achterblijven, op het oogenblik, dat ik misschien zoo zeer noodig heb, ulieden ten dienst te staan? »

« Neen, zoo meen ik het niet; maar gij snelt vooruit, alsof gij de eerste wilt zijn, die den vijand moet aantasten. »

« Juist! spoeden wij ons: wij komen anders nog met de naschepen; doch alsdan een weinig te laat. — Hoor dat schieten eens! Bij den hemel! laat ons toch voortmaken. Wij.... »

« Wel mijn lieve doctor! wij kunnen ons niet meer

Digitized by Google

spoeden, dan wij doen. Gij verlangt immers niet, dat wij buiten adem aan den dans zullen gaan?»

«Neen; maar mijn ongeduld drijft mij voort, wijl ik vrees, dat wij in de voorstad nog wat te doen zullen krijgen.»

«Geen nood, doctor! Zoodra de muiters ons met deze magt zien aanrukken, zullen zij wel bedaren, terwijl hun moed spoedig zal verkoelen.»

«Denkt gij dan, dat zij hierom iets zullen geven? O, waren wij maar vroeger uitgerukt, en hadden wij *St. Walburg* bezet, dan zou dit onheil ons niet zijn overgekomen! — Vindt gij niet, dat het vuren verminderd is? Het is thans meer op eenen afstand. Ik geloof zeker, dat zij het geleide van het transport op de vlugt drijven.»

«Neen, doctor! dit is een ander vuur. Wanneer ik mij niet vergis, dan heeft de strijd eerst aan het einde der voorstad plaats gehad, en is nu ruim een kwartier uurs verder hervat; waarschijnlijk is men op twee plaatsen te gelijk slaags geweest.»

«Gij doet mij waarlijk sidderen!»

«Gij vreest immers niet, doctor?»

«Zeker vrees ik, en niet zonder reden; want ik vermoed stellig, dat wij te laat zullen komen: zoo lang de strijd nog in onze nabijheid plaats greep, klopte mij het hart van hoop; doch thans ontken ik niet, dat ik vrees, dat de muiters overwinning zullen blazen, alvorens wij bij hen zijn. Kunnen wij dan niet wat meer spoed maken?»

«Uw ongeduld doet u onbillijk zijn. Wij gaan met den stormpas voort, en sneller toch kunnen wij

Digitized by Google

niet gaan, indien wij de zoo noodige orde niet willen verliezen.»

«Mij dunkt, dat er geen grof geschut bij is.»

«Neen, naar het mij voorkomt, zijn het niet dan geweerschoten... Hoor! dat is de slag van een kanon. Waar komt die van daan? Waarlijk, dit is op ons gerigt!»

«Kom, kom, Longhienne! gij dwaalt,» riep een ander officier, die zich nevens hem gevoegd had. «Het was het schot van een' karabijn, uit een der huizen in de voorstad.»

«Neen! het was er een uit een twaalfponder,» hernam de doctor; «die klank is mij nog van oude bekend.»

«Ja, gij zijt nog een oud gediende, niet waar, doctor?»

«Het is het eerste schot niet, dat ik hier hoor, en wanneer ik voor elk, dat mij ter ooren kwam, een' dukaat ontving, zou ik in staat zijn, ulieden bij uw inkomen, eene niet onbeduidende toelage te kunnen aanbieden.»

«Neen, doctor! gij zoudt die ronde platte schijfjes wel voor u houden.»

«Wilt gij wel gelooven, dat ik u een heel aardig geschenk zou kunnen maken, wanneer dit zoo ware? Want ik was dan rijk genoeg, en het geld heeft dan alleen waarde voor mij, wanneer ik het noodig heb: heeft dit geene plaats, dan heb ik er ook niets mede op.»

«Gij zijt een opregt mensch, doctor! daarvoor zijt gij bekend, en daarom ook van alle braven, die u

Digitized by Google

kennen, geacht; doch wanneer gij.... Hagel en weerlicht, mannen! dat was bijna raak.»

«Wat! trof u een schot?»

«Daar vloog mij een kogel al suizende over het hoofd. Het zal er dus op aankomen, mannen! Opgepast is derhalve zaak.»

Op dit oogenblik de voorstad *St. Walburg* binnengemarscheerd zijnde, vaardigde de kolonel aan zijne officieren zijne bevelen uit, en rukte de eerste kompagnie met geveld gewcer op eene verschansing aan, achter welke verscheidene muiters hunne lange geweren op de aannaderende manschappen kletterend losbrandden; doch hetgeen hun zoo weinig deerde, dat niemand hunner er aan dacht, eenen voetstap te wijken.

«De verschansing omver, en er over, mannen!» riep de kapitein dier kompagnie, terwijl hij zelf de handen er aan sloeg, en alzoo zijne manschappen aanvuurde en bemoedigde. Gelijktijdig vielen de strijders, als getergd woudgedierte op de haastig opgeworpene versperring aan, en vernielden dezelve weldra, zoodat er eensklaps ruimte genoeg was, om de voorstad in te dringen; maar plotseling viel er zulk een moordend geweervuur uit de belendende vensters, op de zonder eenige bedekking staande krijgslieden, dat zij allen den dood gewijd schenen. Eén' oogwenk slechts duurde de verwarring, welke hierdoor onverwachts ontstaan was; doch het bevel van den kolonel om voort te marcheren, en zich over het geweervuur niet te bekreunen, herstelde op denzelfden stond de orde. Met den stormpas de voorstad doorloopende,

Digitized by Google

bereikten zij er weldra het einde van, alwaar een nieuwe strijd hen wachtte, doch die spoedig verwonnen was, daar de muiters de overmagt ziende, ijlings zich links en regts verspreidden.

« Hoort gij het schieten nog, doctor? » vroeg de luitenant Longhienne, zoodra zijne manschappen vrij van het lood des vijands waren.

« Neen, luitenant! Merkt gij nu, dat wij te laat gekomen zijn? »

« Voorwaarts! » klonk het bevel van den kolonel, zoodra deze gewaar was geworden, dat op eenen afstand nog eenig gevecht scheen plaats te hebben; en andermaal stormde het detachement naar het oord, alwaar weinige oogenblikken te voren het gevecht met het transport plaats greep.

« Wij komen te laat, luitenant! » vervolgde de geneesheer. « Helaas! mijne vrees is niet ongegrond geweest. »

« Dit is nog zoo zeker niet; het transport kan wel terug getrokken zijn. »

« Daar twijfel ik zeer aan; want de muiters schijnen van hunne zaak zeker te zijn geweest. Indien mijn oog mij niet bedriegt, dan zullen wij spoedig het rampzalige overschot van het verslagene geleide van het convooi ontwaren. »

« Gij zijt een ongeluksprofeet, doctor! »

« Neen, luitenant! zie slechts. Hier begint zich reeds iets van dien aard te vertoonen. Dit is een kurassier van *Maastricht*. Helaas! de man is reeds koud. »

« Zou hij niet in het leven zijn terug te roepen? Uwe kunst vermag toch alles. »

Digitized by Google

«Gij vergt te veel, luitenant! maar ware er iets aan te doen, ja gewis, dan vermag onze kunst veel. — Voor den dood echter hebben wij in onze apotheek nog geen middel ontdekt.»

«Kom ik evenwel te vallen, doctor! dan moet gij mij helpen, voor dat men mij begrave. Belooft gij mij dit?»

«Gij zijt immers niet voornemens, u ter neêr te laten schieten?»

«De hemel beware mij! doch het lot van den oorlog is dikwijls zeer wisselvallig. Heden mijn leven, morgen.... Maar welk een akelig gesprek bij den heldenarbeid, die ons wacht!»

«Ach, hoe is men hier slaags geweest!» riep de doctor ontroerd uit, terwijl hij onder de talrijke dooden nog menigen levende aantrof, die hem met kermende woorden om bijstand smeekte. Maar naauwelijks hadden de soldaten vernomen, dat het convooi verloren en deszelfs geleide geslagen was, of de woede ontstak in zoodanige hevigheid aller gemoed, dat de kreet van wraakzucht, die te midden der verslagenen opsteeg, ontzettend was.

«Wij hebben hier niets te verrigten, mannen!» sprak de kolonel, terwijl zijne oogen vonkelden; «doch zullen wij terug keeren en de snoodaards ongestraft den roof doen verzwelgen, dien zij ons, met verkrachting der goede trouw, ontstalen? Neen, dat zij verre. Terug, terug dan, kameraden! en ook eenmaal getoond, dat ons niet te vergeefs het staal in de hand gedrukt werd, waarop nog geene smet kleeft, die ons zou doen blozen. — Voorwaarts!»

Digitized by Google

«Voorwaarts!» donderde uit aller mond, en als de leeuw, die, na lang getergd te zijn, eensklaps opstaat, en zijne van woede tintelende blikken op den vermetelen boschbewoner, die hem waagde te dreigen, slaat; zoo verhief zich de geest der Nederlandsche troepen, en als hongerend woudgedierte stormden zij de voorstad in, alwaar thans een strijd op leven en dood aanving.

Uit elk vensterraam en iedere dakgoot met eenen kogelregen begroet, dacht geen der Hollandsche strijders aan het dreigende gevaar, dat hem van alle zijden omringde. Spoedig het vruchtelooze van den strijd inziende, zoo lang de muiters niet uit de huizen verjaagd waren, snelden verscheidene soldaten de woningen binnen, en thans niets ontziende, maaide de zeissen des doods ontzettend onder de ellendelingen, die den koning der verschrikking, als ware het, lagchend hadden uitgedaagd. Zonder verschooning van ouderdom noch kunne, moest elk, die zich in de veroverde huizen vertoonde, het leven derven, en echter, hoezeer de dood dusdanig rondwaarde, was de verwoedheid aan beide zijden zoo groot, dat er aan geene bede om genade gedacht werd.

Verscheidene huizen waren reeds van vijanden gezuiverd, en nogtans bleef de strijd met dezelfde hardnekkigheid aanhouden; doch welke van de zijde der Luikenaren zoo overhaastend en met zulk eene verwarring plaats had, dat de Hollanders hieraan hun behoud te danken hadden; maar te wisser troffen de schoten van deze, doel, en, zonder eenig

Digitized by Google

medelijden plaats te geven, was het velen een wellust, zijne wraak te kunnen koelen in het bloed van den onverlaat, die hen reeds zoo vele weken sarrend had uitgetart.

«Komt er nog geen einde aan dit gevecht?» riep de geneesheer DE VERONA. «Het schijnt, of de huizen hier doorgebroken zijn; want naauwelijks is de eene woning gezuiverd, of de andere is weder bezet.»

«Neen,» antwoordde de luitenant LONGHIENNE; «dit komt, doordien de muiters zich verbergen, zoodra zij zien, dat zij het niet langer kunnen houden, en weder te voorschijn komen, wanneer de onzen hen verlaten hebben.»

«Dat is niet mogelijk, luitenant! want onze soldaten zijn thans in geene stemming, iemand het leven te sparen. Zij gelijken veeleer het roofgevogelte, dat onverzaadbaar zich op zijne prooi poogt neder te werpen.»

«Ginds speelt een drietal stukjes kanon op ons, dat slechts een weinig lager moet gerigt worden, om ons doodelijk te wezen: mogen wij dit gaan veroveren?» was de vraag van eenen serjant, die zich met drie soldaten bij de luitenants M. en VAN DER B., die inmiddels den doctor en LONGHIENNE genaderd waren, aandiende.

«Wat prevelt gij van kanon? ik zie er niets van,» zeide LONGHIENNE.

«In waarheid, luitenant! achter dat blok huizen staan ze als verscholen, en wanneer gij hier staat, dan kunt gij ze juist zien. Paf! daar ontbrandt er weder een; maar de man schiet mis: men kan wel

Digitized by Google

zien, dat hij bij onze artilleristen nog eenigen tijd op school moet gaan.»

«De kerels hebben gelijk, luitenant!» zeide de doctor. «Naar het mij voorkomt is het van belang, dat dit geschut veroverd worde; want dit zou ons soms gevaarlijker kunnen worden, dan de onbekwame schoten dezer sluikmoordenaren.»

«Ginds snelt reeds eene dappere schaar heen, om de kanonniers van hunne batterij te verdrijven. Bij seigneur den duivel! zij vermoeden niet, dat zij een bezoek ontvangen zullen, dat hun zoo duur te staan zal komen.»

«Dat is jammer, luitenant! zij hebben de onzen in het oog gekregen: nu zal het nog een geplukhaar geven, wie er overwinnaar zal blijven.»

«Is dit jammer, doctor? Het zou mij leed gedaan hebben, dat de stukjes zoo roemloos zouden veroverd zijn. Bravo! thans vallen zij op elkander aan. Houdt u kras, mannen! Geene vergeving! slaat dood! slaat dood!» Doch zijne drift thans niet langer meester, rukte hij regelregt op de batterij aan; die evenwel vóór zijne aankomst veroverd was, doch waarbij de kanonniers allen den dood vonden. Ook de boeren, die hunne paarden voor het geschut geleend hadden, en in derzelver nabijheid den strijd aanschouwden, daar zij eerst aan gevaar dachten, toen het te laat was om te vlugten, liepen groot gevaar, in de hitte des gevechts ter nedergestooten te worden. Alleen hun gekerm en hunne knielende houding, waarin zij om genade smeekten, deden hen wel het leven behouden; doch met schreijende oogen hoorden

Digitized by Google

zij het bevel hunner gevangenschap, en zagen zij de verovering hunner paarden aan, welke zij thans zelven, voor het geschut aangespannen, berijden moesten.

Vrolijk over de door zijne krijgsmakkers behaalde overwinning, keerde Longhienne tot het detachement terug; terwijl hem door den doctor toegevoerd werd: «Ik had nooit gedacht, luitenant! dat gij zoo moedig het zwaard tegen uwe landsbroeders wenschtet te trekken. Waarlijk, dit doet uw hart eer aan!»

«Wat landsbroeders, doctor!» riep hij luchtig uit. «In het gevecht komt dit niet te pas. Ware ik tegen uw volk uitgetrokken, dan zou ik mij niet minder verweerd hebben; doch.... O, mijn God, wees mij....» Maar meer kon de ongelukkige niet uitbrengen. Een vijandelijke kogel was hem schuins in de borst gedrongen, en deed hem den schoonsten dood, dien voor het vaderland, sneven, niettegenstaande hij een Belg was.

Getroffen door dit treurig ongeval, stond de doctor eenige oogenblikken als roerloos het lijk te aanschouwen, en dacht hij niet aan de kogels, die ook hem elk oogenblik konden treffen. Helaas! hem stonden de woorden van den wakkeren jongeling, dien morgen hem toegesproken, nog zoo levendig voor den geest, en thans reeds een lijk! Maar hij had hem beloofd, in zijnen dood over hem te zullen waken: daarom nam hij hem haastig op, en droeg hem in een ledig geplunderd huis, alwaar hij hem in eene kamer nederlegde, welke hij vervolgens toesloot, en ijlings naar de plaats, waar het gevecht nog altijd even levendig gevoerd werd, zich

Digitized by Google

weder heen spoedende, vond hij op dezelfde plek, waar de luitenant gevallen was, een' jeugdig' krijgsman dood nederliggen, wien een schot in den hals zijnen levensdraad had afgebroken.

Was de woede nog niet ten vollen top gestegen, thans waren de, tot het uiterste gebragte, soldaten, als razenden. Geene woning meer bleef verschoond. Als dolzinnigen sprongen zij de, met de kolven der geweren verbrijzelde, deuren binnen, en zonder eenig gevoel of besef te hebben van de wreedheid en den bloeddorst, dien zij thans onverdroten bot vierden, vermoordden zij allen, die zich te weer stelden, zonder de stem der menschelijkheid te hooren, die zich te midden van het gekerm en getier nu en dan verhief.

Intusschen was de vijand allerwegen terug geslagen, en scheen het gevecht thans geëindigd te zijn, terwijl de plundering van de voorstad, die thans geen' wederstand meer bood, onverlet voortduurde, totdat de trommen van het detachement de vermoeide strijders weder in hunne gelederen riepen, om in geregelde orde, zegevierend naar de citadel terug te kunnen keeren, hunne gevangenen, met de boeren, het geschut en zestien paarden, voor zich uitdrijvende.

Het doel van den uittogt was, helaas! echter niet bereikt, en spoedig werd de blijdschap merkelijk verminderd, door de aanschouwing van de citadel, hoe dien zelfden middag de volgeladene wagens in triomf de stad werden ingereden, zonder eene poging te doen, de roovers te straffen, die hen den hongersdood prijs wilden geven.

Digitized by Google

Hoe hevig de strijd ook geweest was, baarde het op de citadel algemeene verwondering, dat slechts twee dooden het leven op het veld van eer derfden, terwijl twee zwaar gekwetsten, een korporaal der elfde afdeeling, wien het middelste gedeelte van het scheen- en kuitbeen verbrijzeld was geworden, en een ander, wien bij het hielbeen ditzelfde lot getroffen had, de eenige gewonden waren. Beiden waren met de twee gesneuvelde dapperen naar de citadel gebragt, en terwijl de lijken met alle eer aan het stille graf werden toevertrouwd, onderging de eerste gekwetste de afzetting van het been onder de knie, en aan den tweeden werd alles beproefd, om hem dit nuttig deel van het ligchaam te doen behouden. Droevig was deze dienst, terwijl de vreugde, die in de sterkte heerschte, spoedig afgewisseld werd, door een' innerlijken spijt, van te laat uitgetrokken te zijn, en het voorname oogmerk niet bereikt te hebben.

6.

«Nu er bloed gestort is, mijn zoon! is ook elke band verscheurd, die ons nog aan het gesloopte rijk verbond,» antwoordde de Bisschop van *Luik*, op het berigt van pater JOHANNES, omtrent het voorge-

Digitized by Google

vallene te *St. Walburg.* « Daarom is ook mijn onherroepelijk voornemen, openlijk de scheiding, die reeds bij mij beslist was, te verkondigen. Van dezen dag af, is *Luik* geen deel meer van het koningrijk der *Nederlanden*, en mijne geestelijken zal ik aanschrijven, dit hunnen leken van den kansel mede te deelen. Ik ontsla allen van den eed aan den Koning gedaan, en gij kunt, zonder verwijl, dit aan allen te kennen geven, die er u naar vragen mogen. »

« De Heilige Maagd zij geprezen, dat uwe Eminentie eindelijk tot dit besluit gekomen is, en de Hollanders zelven, door hunne wreedheid, daartoe de eerste aanleiding gaven! »

« Ja, dat is de waarheid. Zoo ziet gij, mijn zoon! hoe het geweld zich zelf eenen afgrond bereidt, waarin het wegzinkt. — Doch gij hebt mij nog niet gezegd, of er vele slagtoffers van onze zijde gevallen zijn? »

« Helaas, uwe Eminentie! dit is ontzettend. Ver over de honderd heeft men in de eerste oogenblikken reeds geteld, en de kurassiers van het geleide hebben er ook verschrikkelijk onder gemaaid. »

« Wij zullen voor de rust hunner zielen eene plegtige mis afkondigen, die op den eerstvolgenden dag des Heeren in al de kerken van ons bisdom gevierd zal worden, terwijl ik er voor zorgen zal, dat hunne begrafenis met al die pracht plaats hebbe, waarop deze martelaren des geloofs en der vrijheid regtmatige aanspraak hebben. »

« Dan ben ik nog verpligt aan de opmerkzaam-

Digitized by Google

heid uwer Eminentie te brengen, dat vele inwoners van *Luik* gezind schijnen, om de citadel van leeftogt te voorzien, uit vrees voor een dergelijk lot, als de voorstad te beurt is gevallen.»

«Dit moet volstrekt tegengegaan worden. Ik zal mij hierover met het bestuur verstaan, en de noodige zorg dragen, dat alles worde aangewend, om de Hollanders er uit te verdrijven.»

«Wanneer uwe Hoogwaardigheid mogt oordeelen, dat men door list daartoe kon medewerken, zou ik mogelijk in de gelegenheid zijn, een middel aan de hand te geven.»

«Zoodra er een Gode behagelijk einde het gevolg van is, dan is het onze pligt niets te verzuimen. Spreek dus, mijn zoon! wat gij er op uitgedacht hebt?»

«Mijn broeder Gerard is nog altijd in betrekking met....»

«Neen, spreek mij van dien afvalligen niet! Onze heilige zaak zou er door besmet worden, wanneer zulke handen daarin werkzaam waren.»

«Maar, uwe Eminentie! hij heeft zich gedurende het jongste gevecht in de voorstad zeer verdienstelijk onderscheiden.»

«Gij zijt de eerste, die mij zulks berigt. Integendeel weet ik van goeder hand, dat hij zich schandelijk heeft terug getrokken, en een der eersten is geweest, om zich met de vlugt te redden.»

«Veroorloof mij, uwe Hoogwaardigheid te zeggen, dat dit berigt bezijden de waarheid is. Eerst, toen er geene mogelijkheid meer bestond, den vijand uit

Digitized by Google

de voorstad te verdrijven, is hij met zijne manschappen tot wijken gedrongen geworden.»

«Neen, mijn zoon! zoodra het detachement uit de citadel trok, heeft hij lafhartig zijnen post aan de barricade verlaten, en is hij hierdoor oorzaak geweest, dat men geenen tijd had, zich behoorlijk in staat van verdediging te stellen.* Waren de Hollanders vroeger uitgetrokken, dan zou ook daardoor het convooi voor hen behouden zijn geweest. Spreek mij dus van hem niet; want hij speelt den verrader uit liefde tot het kettersche meisje....»

«Het is juist die liefde, uwe Eminentie! die ons het middel aan de hand moet doen, om de citadel meester te worden.»

«Spreek duidelijker, wanneer ik u verstaan zal.»

«Het is uwe Eminentie bekend, dat de Hollanders, nu zij eenmaal begonnen zijn, zich als leeuwen te gedragen, zich niet meer zullen laten misleiden. Verzorgen wij hen niet van leeftogt, dan zullen wij door geweld hiertoe gedwongen worden. In één' nacht kunnen zij onze schoone stad tot eenen puinhoop doemen, en, zonder zelven gevaar te loopen, ons allen verderven.»

«Dit is, helaas, de waarheid, mijn zoon! Maar verder?»

«Onze Belgische soldaten op de sterkte houden het nog altijd met den vijand. Hiervan hebben zij, tot onze aller verwondering, heden de overtuigendste blijken gegeven; want niet minder dan de Hollanders, hebben zij in het bloed onzer medeburgers geplast. Wat wij derhalve van hen te wachten heb-

Digitized by Google

ben, is ligt te voorspellen. Naar mijn inzien is het derhalve noodzakelijk, dat ons de list te hulp kome, en er eene gemeenschap, schijnbaar buiten onze voorkennis, met de bezetting geopend worde, die ons in de gelegenheid zal stellen, onze Belgische soldaten te winnen, ten einde hierdoor eene tweespalt te doen ontstaan, die de Hollanders zal dwingen, onze stad te ontzien.»

«Dit is zeer verstandig aangemerkt, mijn zoon! Maar de uitvoering....»

«Mijn broeder Gerard....»

«Kan die persoon er niet buiten blijven?»

«Neen, uwe Eminentie! want hij geniet het vertrouwen van den ketter van Mandele, en deze is bereid, eene briefwisseling met den officier van gezondheid, de Verona, te openen, welke door de handen van mijnen broeder zal gaan.»

«Maar hoe kan u dit tot het doel leiden?»

«De doctor zal, door zijnen invloed, stellig bewerken, dat dergelijk eene briefwisseling hem niet zal geweigerd worden: hierdoor zullen wij in aanraking komen met de schildwachten, en ééne hebben wij slechts te winnen, om er het vergif te kunnen strooijen, dat niet zal nalaten, deszelfs werking te doen.»

«Het kan plaats hebben, dat zoo iets zoude kunnen slagen; maar ik twijfel er aan, wijl de generaal van B. er voorzigtiglijk voor zorgt, geene dan vertrouwde personen de uiterste posten te laten betrekken.»

«Dit is de waarheid, uwe Eminentie! maar onder

Digitized by Google

hen bevinden zich toch personen, die met hart en ziel de alleen zaligmakende Kerk zijn toegedaan, en het zou wel jammer wezen, indien er niet één onder ware, die uit gehechtheid aan onze Kerk, onze zaak zoude dienen.»

«Wij spraken reeds meermalen hierover, mijn zoon! en als geboren Hollander kan ik er het best over oordeelen. Weet dan, dat ons allerheiligst geloof in *Holland* zoo zeer verketterd is, dat er weinige geloovigen zijn, die onbepaald en blindelings de bevelen der heilige Kerk opvolgen, gelijk zulks in dit gezegend land plaats heeft.»

«Maar uwe Hoogwaardigheid zegt zelf een Hollander te zijn: hoe moet ik dit dan verstaan?»

«Onze hooge betrekking in de gemeente van *Christus* sluit ons van de algemeene oordeelvelling uit, terwijl ik, door mijne innerlijke gehechtheid aan de zaak der vrijheid, getoond heb, hoedanig mijne gezindheden zijn.»

«Dus verwerpt uwe Hoogwaardigheid het schoone plan, dat ik de eer had u te ontwikkelen?»

«In geenen deele, mijn zoon! ik geef u slechts mijne bedenkingen deswege te kennen, terwijl ik er niets tegen heb, het middel te beproeven. Alleen stuit het ons tegen de borst, dat uw broeder daarin werkzaam zal zijn.»

«Het doet mij leed, dat uwe Eminentie nog altijd zoo vooringenomen tegen hem blijft, daar ik vermeen, u te mogen verzekeren, dat zijn ijver voor de zaak der godsdienst en der vrijheid, den mijnen ver overtreft.»

Digitized by Google

«Hij is uw broeder, mijn zoon! en daarom druk ik niet zeer op uwe woorden, die gij te zijnen voordeel bezigt.»

«Ik had hem hier bescheiden, uwe Hoogwaardigheid! ten einde hem in de gelegenheid te stellen, u zelven de redenen te kunnen voordragen, die hij tot het welgelukken van zijn plan noodig acht.»

«Neen, mijn zoon! ik verlang den mensch niet te zien. Zijne opruijing tegen onzen geheiligden persoon noopt mij, u te kennen te geven, dat ik in geene betrekking met hem verlang te komen.»

«Ook dan niet, uwe Hoogwaardigheid! wanneer hierdoor het heil des lands kan bevorderd worden?»

«Gij maakt het ons moeijelijk, mijn zoon! Nogtans, om u een bewijs van mijne bereidvaardigheid te geven, en niets te verzuimen, wat het welzijn mijner kudde kan bevorderen, wil ik mij zoo ver vernederen, van hem voor mij te zien. Roep hem slechts.»

«Thans, uwe Hoogwaardigheid! toont gij u uwer waardig, wijl gij aangedane beleedigingen weet ter zijde te stellen, in het belang der goede zaak.»

Met deze woorden verwijderde zich de slaaf van zijnen meerderen, en ging hij zijnen broeder roepen, die reeds ongeduldig over het lange wachten geworden, voornemens was te vertrekken.

«Buig u toch voor hem, Gerard! want hij heeft ons beider geluk in handen,» fluisterde hem pater Johannes toe, in de verwachting, hierdoor zijnen onbuigzamen aard te temmen; maar luide voerde deze hem te gemoet, terwijl zij zamen den langen

Digitized by Google

gang doorliepen: «Ik zal hem eens doen zien, dat geen patriot zich voor eenen paap kromt.»

«Gij hebt verlangd ons te spreken, jongman!» sprak de Bisschop op eenen hoogen toon, toen Gerard met Johannes binnen trad, en de laatste de deur van het vertrek had gesloten.

«Zulks is geschied op het verlangen van mijnen broeder, uwe Eminentie! en daar ik bereid ben, naar mijn vermogen uwe zaak te dienen, vond ik het ook van gewigt, mij met u persoonlijk te onderhouden. Wij zijn hier immers vrij?» Gelijktijdig zag hij om zich heen, of er ook welligt geheime luisteraars tegenwoordig waren.

«Gij staat hier voor den Bisschop, jongman!» antwoordde de priestervorst trotsch.

«Dit is mij bekend; doch de zaak, waarover ik den geestelijke wilde spreken, is van dien aard, dat ik er zeker van moet zijn, mij vrij te kunnen uiten.»

«Gij zijt hier in ons paleis, en dit zij u zekerheid genoeg.»

«Ja, wij kennen de heeren te wel, om niet te weten, van welke middelen zij zich vaak bedienen, om de leken in het verderf te storten. Doch dit is niets, Bisschop! wij hebben wel voor heeter vuur gezeten, dan hier: daarom zult gij ons niet kwalijk nemen, dat wij ons behoorlijk zetten, wijl het staan mij moeijelijk valt. — Ga toch zitten, Johannes! Ik kan dit staan in een vrij land niet dulden.»

Zonder zich aan het gramstorig gelaat van den Bisschop te storen, plaatste hij eenen stoel voor

Digitized by Google

zijnen broeder, die er echter geen gebruik van maakte, en zette hij zich tegen over den Bisschop neder.

«Zie zoo! thans kunnen wij op ons gemak de middelen beramen, die.... Maar waarom plaatst gij u niet, JOHANNES? Ik moet vrij kunnen spreken, en hoofsche complimenten komen hier niet te pas.»

«Vergeet gij zoo zeer den eerbied, dien gij onzen hoogwaardigen Bisschop verschuldigd zijt?» vroeg JOHANNES.

«Dat doe ik nimmer; maar hier is het eene andere zaak. Weet dus, Bisschop! dat ik bereid ben, een' belangrijken hoeksteen tot de vastheid van uwen zetel aan te voeren. Zijt gij bereid mij te woord te staan?»

«Wij staan verbaasd over de taal en den toon, dien gij hier voert!» antwoordde de Bisschop met vonkelende blikken, «en ons ontbreken woorden, om de verontwaardiging, die ons vervult, uit te drukken.»

«Ho, ho, priester! gij moet dit met uwe vrijheidszonen zoo naauw niet nemen. Wij zijn niet gewoon, in de tegenwoordige omstandigheden ons slaafsch te gedragen. De vraag is dus: of gij genegen zijt, ons een luisterend oor te verleenen?»

«Wat hebt gij ons te zeggen, jongman?» vroeg de Bisschop; doch de bleekheid op zijne wangen, getuigde van de gramschap, die hem bezielde.

«Gij zijt een Hollander, Bisschop! en daarom bij ons verdacht.... Neen, vlieg maar niet op; want

Digitized by Google

ik ben niet gewoon, eenen wolf op mijn hart te doen smoren. — Gij hebt u aan onze zaak verbonden, wijl dit met uw belang overeenkomt; doch ik weet, dat gij ons in uw gemoed vervloekt. Nogtans wil ik mij verledigen, mij met u, als iemand, die het heil onzes vaderlands toegedaan is, te onderhouden: vooraf echter moet ik weten, of gij ons getrouw wilt wezen, en begeert een Belg te schijnen, terwijl gij een Hollander zijt?»

«Zijt gij voornemens geweest, pater!» sprak, met tintelende oogen, de Bisschop tot JOHANNES, «ons in ons paleis door eenen krankzinnigen mensch ten toon te stellen? Of, wat moet ik van uwen broeder denken, die mij op de tergendste wijze wil beleedigen?»

«Ik zelf, uwe Eminentie! sta verstomd over zijne taal, zoodat ik geene woorden kan vinden, om mijne....»

«Blijf toch bedaard, broeder! en meng u niet in ons onderhoud. Reeds sedert lang was ik begeerig, dezen verrader van zijn land eens ongewasschen de waarheid te zeggen, om hem te doen gevoelen, hoe zeer het onze goedheid is, dat wij hem als geestelijk opperhoofd van ons bisdom dulden. Hij waant, dat zijne waardigheid hem hier staande doet blijven; doch ik wil hem toonen, dat het alleen van ons afhangt, hem te handhaven, of hem met Professor K., dien ik in bewarende hand heb doen stellen, in de gevangenis te werpen.»

«Vermetele! gij....» Maar woedend over deze beleediging, overweldigde hem, terwijl hij naar de

Digitized by Google

koordschel greep, de hoest zoodanig, dat hij scheen, te zullen stikken.

«Blijf op uwe plaats, of ik stoot u neder!» schreeuwde Gerard, terwijl hij zijnen degen trok, en daarmede eenige vertooning maakte. «Gij zijt een Hollander; vergeet dit toch nooit, en ondersta u niet meer, mij te trotseren: want gij moet weten, dat wij wel gezind zijn, u in uwe geestelijke betrekking te eerbiedigen, mits gij u ook onderwerpt aan de eischen, die wij, als opregte vrijheidszonen, u mogen doen kennen, zoo lang gij u daartoe blijft bepalen, en alle gedachten aan wereldlijk bestuur opgeeft.»

«Wat is toch de reden, dat gij u eenen toon jegens ons vermeet, die ons meer bedroeft, dan verrast?» vroeg de Bisschop met veel zachtere stem, dan men van zijn karakter zou verwacht hebben; doch het ontging Gerard niet, hoe veel hem deze overwinning kostte.

«Wij moesten u doen gevoelen, dat gij het alleen aan onze goedheid te danken hebt, dat wij u op den bisschoppelijken zetel dulden, en dat het ons slechts één woord kost, u er af te werpen, en naar de moerassige streken terug te zenden, van waar gij gekomen zijt. Blijf toch bedaard, mijn geestelijke heer! want gij dient te weten, dat wij er voor zullen waken, dat gij ons niet onder het priesterlijk juk zult doen buigen, zoo als eigentlijk uw voornemen is geweest.»

«Waant gij dan, dat ik mij langer in mijn paleis door u zal laten beleedigen?»

Digitized by Google

«Dit is niet noodig, Bisschop! — Doch, om ter zake te komen: zijt gij bereid, om de goede zaak naar pligt en geweten voor te staan?»

«Alleen om geene oorzaak te wezen, van ons zelven voor ons volk ten toon te stellen, verdragen wij uwen schimp; maar wij verlangen met u over geene zaak ons uit te laten, die ons in ons eigen oog zou vernederen; daarom zal ik mij van hier begeven, wijl ik niet verkies, mij langer door uwe onbeschofte taal te laten honen.»

«Zijt gij zoo weinig gewoon de waarheid te hooren, Bisschop! dat gij uw oor er voor sluiten wilt? Thans kent gij mij, en weet gij, wie ik ben, en voor wien gij mij te houden hebt. Zijt gij nu billijk, dan zult gij ook bedaard aanhooren, wat ik u in het belang des volks heb voor te dragen.»

«Wanneer dit door u bevorderd moest worden, zou ik mij voor mijnen Goddelijken Heer en Meester niet kunnen verantwoorden, mij met u ingelaten te hebben.»

«O, wij zullen wel vrienden worden, Bisschop! Pilatus en Herodes werden dit wel: waarom wij dus niet? — en deze ware zulke heilige mannen. — Weet dus, dat ik het middel in handen heb, u op uwen bisschoppelijken zetel te bevestigen.»

«Gij? gij?» antwoordde de Bisschop, terwijl hij dezen uitroep met eenen schamperen lach deed vergezeld gaan.

«Ja, Bisschop! en dit wel door de verdrijving der Hollanders uit de citadel. Gij weet, dat, zoo lang de Hollandsche vlag aldaar van derzelver tinne wap-

Digitized by Google

pert, gij in deze stad geen oogenblik veilig zijt. Sta mij dus toe, u het plan te ontvouwen, om....»

«Ik verlang niets van u te weten; want met lieden zoo als gij, verkies ik geene gemeene zaak te maken.»

«Gij zijt dit eenmaal begonnen, Bisschop! en terug treden is onmogelijk. Verkiest gij derhalve mij aan te hooren, of moet ik, zonder uw besluit te kennen, vertrekken?»

«Hoe eer gij mij verlaat, hoe meer ik het oogenblik zal zegenen, u voor het laatst hier gezien te hebben.»

«Breng mij niet tot het uiterste, Bisschop! want mijne vrienden hebben thans met mij het gezag in handen, en één woord van ons is voldoende, u uwen zetel te doen ontruimen, wijl gij een Hollander zijt. Hoor mij daarom bedaard aan, en sla met mij de handen in een, ter bereiking van het doel, waaraan ik thans al mijne krachten gewijd heb. Vooreerst moet ik u dan zeggen, dat van de voorziening in levensmiddelen van de citadel, derzelver behoud afhangt; ten andere, dat, wanneer wij zorg blijven dragen, dat zulks belet worde, binnen weinige dagen de Luiksche vlag van de citadel zal wapperen; en ten derde, dat gij nog door het volk in uwen zetel moet bevestigd worden, om Bisschop te kunnen blijven.»

«Is dat alles, wat gij mij te zeggen hebt?» vroeg de Bisschop met vlammende oogen.

«Beteekent dit niets? — Doch thans moet ik u ook het plan ontleden, hetwelk ik in het oog heb.

Digitized by Google

Hier in deze portefeuille bezit ik den talisman, die mij vrijen toegang op de citadel verleent. Door denzelven ben ik in staat, met onze krijgsbroeders, die, ja, het Nederlandsche vaandel nog getrouw zijn, maar reikhalzend naar het oogenblik uitzien, hetzelve te verlaten, in onderhandeling te treden. Geef mij derhalve een bewijs van uwe hand en met uw bisschoppelijk zegel bekrachtigd, dat gij vrijen of dubbelen aflaat van alle zonden verleent, aan een iegelijk, die den Koning ontrouw wordt, en zich aan de zaak des vaderlands aansluit.»

«Eer stap ik op dit oogenblik van mijnen zetel, en leg ik vrijwillig mijn geestelijk ambt neder, dan mij tot zulk eene daad te vernederen,» sprak de Bisschop, onder het maken van het teeken des kruises.

«Gij wilt mij niet verstaan, Bisschop! of gij poogt mij te misleiden. Met dergelijken aflaatbrief bevestig ik mijne zending en win ik de citadel.»

«Ga weg van mij, satan! Nimmer vereenig ik mij met de werkers der duisternis!»

«En gij hebt u aan de liberalen, dat ongodsdienstig gedeelte des volks, verbonden? Zijn deze dan voorstanders van het licht? Foei, Bisschop! schaam u toch voor u zelven, wanneer gij dit voor mij niet doet. Waarom verbergt gij u achter een masker, dat u niet kan bedekken? Waart gij een voorstander van de regte zaak, een opregt dienaar Gods en der Kerk, een getrouw onderdaan van uwen Vorst geweest, die u dezen zetel deed beklimmen, dan hadt gij, van den beginne af aan, u aan alle brave lieden, die het met den Koning en het va-

Digitized by Google

derland wel meenden, moeten aansluiten, en den donkeren weg van ontrouw en verraad niet moeten inslaan. Gij hadt u niet met mij en andere volksleiders behooren te vereenigen, en hiervoor uwe schatkist en die der Kerk mogen plunderen. Thans echter, nu gij daartoe overgingt, kunt gij ook niet terug, en moet gij met ons voorwaarts, al zaagt gij ook den afgrond, die u moet verslinden, voor uwe oogen. Dit weet gij beter, dan ik u kan zeggen. Verschuil u vrij achter het momaangezigt van den schijn voor hen, die u te heilig achten, om het slechte pad der oneer te betreden; maar doe dit niet voor mij, die van u de noodige sommen ontving, om het volk te verleiden, en van hunnen wettigen Vorst afvallig te maken. Dit is geschied, en niet minder dan wij, zijt gij verantwoordelijk voor de gevolgen, die daaruit moeten voortspruiten. Om die nu zoo veel mogelijk in ons voordeel af te leiden, daartoe moet de citadel ons worden, al zien wij ook geheel *Luik* er aan opgeofferd; want de opligting van het convooi zal niet goedschiks worden toegelaten, — dit verzeker ik u, en spoedig zien wij ons uit *Maastricht* met een Hollandsch leger bedreigd, dat wij zullen slaan, wanneer wij bezitters van de citadel zijn; doch waarvoor wij bezwijken moeten, indien ginds de Hollandsche vlag blijft golven, die ons onze afhankelijkheid met elken oogopslag herinnert. De uiterste spoed is derhalve gebiedend noodzakelijk, omdat onze veiligheid en de zegepraal van onze zaak daarvan afhangen. Gevoelt gij dit nu niet met mij, dan zijt gij niet waardig,

Digitized by Google

in ons bisdom de eerste geestelijke plaats te bekleeden; doch beseft gij de gegrondheid dezer rede, dan vertrouw ik, dat gij geen oogenblik zult aarzelen, mij de hand te reiken, en met alle voorstanders onzer geheiligde zaak, ter bevordering daarvan, ijverig werkzaam zult zijn.»

Deze lange rede had den Bisschop gelegenheid gegeven, zijnen toestand te overpeinzen. Hij gevoelde, hoe zeer hij, om zijns zelfs wil, verpligt was te veinzen, en een goed gelaat aan eenen persoon te toonen, dien hij in zijn hart verwenschte. De gegrondheid der rede echter, deed hem besluiten, zich in te toomen, en de beleediging op zijde te stellen, tot tijd en wijle hij gelegenheid zou hebben, zich te wreken. Daarom zeide hij op veel zachteren toon, dan GERARD had kunnen verwachten, en pater JOHANNES schier onbegrijpelijk voorkwam: «In weerwil uwer aanmatigingen, en ondanks den oneerbiedigen toon, dien gij tot mij voert, wil ik echter, als een waardig dienaar mijns Heeren, de beleedigingen, die gij mij aandeedt, vergeten, en met u de middelen beramen, om het onheil, dat ons geloof boven het hoofd hangt, af te wenden; maar, daar ik in deze zaak geen regt heb, eigendunkelijk te handelen, en in verbindtenis sta met de hoofden van het gemeentebestuur, zal ik, alvorens tot iets te besluiten, mij met de regeringsleden over uw voorstel onderhouden, en noodig ik u uit, morgen ochtend op het stadhuis te verschijnen, alwaar u onze wensch en onze begeerte zullen worden bekend gemaakt. — Meer vermag ik u thans niet te antwoorden, en ver-

Digitized by Google

zoek ik u, ons te verlaten, wijl andere werkzaamheden ons roepen.»

«Dat is te zeggen, Bisschop! dat gij van ons wenscht ontslagen te zijn. Zijt voorzigtig, geestelijk heer! want ons vermogen werkt tegenwoordig verder, dan u waarschijnlijk bekend is.»

«Wij zijn in Gods hand, jongman! en dit stelt ons gerust. Gij kunt ons thans verlaten. Hebben wij uwe dienst voor het vervolg noodig, zoo zullen wij u bij ons doen ontbieden.»

«Wij begrijpen u, Bisschop! gij wijst ons voorstel van de hand; doch wij zullen wel middel weten te vinden, het goedgevonden te krijgen.»

«Gij oordeelt voorbarig. Kom morgen op het raadhuis, en gij zult nader van ons hooren.»

«Gaat gij met mij, Johannes?» vroeg Gerard verachtelijk.

«Neen, Gerard! zijne Eminentie heeft mij nog over geestelijke zaken te onderhouden.»

«Over mij, broertje! over mij. Denkt gij, dat ik dit niet begrijp? Doch wees voorzigtig. Adieu, Bisschop! Gode bevolen!»

«Dat gaat te ver! dat gaat te ver!» riep de hooge kerkdienaar, ziedende van gramschap en verontwaardiging de kamer op en neder wandelende, uit, zonder eenen blik op pater Johannes te slaan, die in eene gebogene houding, als een arme zondaar, voor de tafel was blijven staan, en, schijnbaar, niet kon begrijpen, welk een helsche geest in zijnen broeder gevaren was, die hem zoo onverantwoordelijk zich had doen gedragen. Maar de Bisschop bleef

Digitized by Google

gestadig op en neêr gaan. Blijkbaar was het den pater, dat hij alle krachten inspande, om den storm te doen bedaren, die in hem woedde, en hem niet durvende storen, was hij demoedig genoeg, een paar uren even stilzwijgend door te brengen, alsof hij eene gelofte gedaan hadde, niet te spreken. Eindelijk scheen de Bisschop in zoo verre bedaard, dat hij zich weder nederzette; doch toen hij den mond opende, om pater Johannes toe te spreken, bleek het aan het beven zijner lippen, dat hij wel oogenschijnlijk, maar niet innerlijk tot meerdere rust gekomen was.

«Wij zijn in geene stemming, mijn zoon! u heden avond verder over onze zaken te onderhouden. Verlaat ons daarom, en kom morgen ochtend na de vroegmis tot ons. God verleene ons de noodige kracht, om de schande te verdragen, die wij ons, om zijns heiligen naams wil, hebben moeten getroosten!»

«Geloof mij toch, uwe Eminentie! dat ik niets van het voornemen van dien snoodaard vermoed heb.»

«Daarvan ben ik overtuigd, mijn zoon! doch de dienaar des Heeren moet den smaad en hoon geduldig leeren lijden, wil hij zich naar het voorbeeld van Hem trachten te vormen, die den bittersten schimp moest ondergaan, om ons tot God te brengen.»

«En gij vloekt den nietswaardigen niet, uwe Eminentie?»

«Neen, mijn zoon! ik beklaag hem; doch ik zal voor hem bidden, opdat de Heere het hem vergeve.»

«O, hoe groot zijt gij in langmoedigheid, en hoe zeer verdient gij daarom, ons priesterlijk opper-

Digitized by Google

hoofd te wezen! Doch vergeef mij, uwe Eminentie! dat ik uw voorbeeld mij niet zoo gereedelijk kan eigen maken; want mijn hart stoot den ketter van mij af, die mij als broeder altijd dierbaar was.»

«Doe dit niet, mijn zoon! maar bid voor hem, dat de Heere zijn verstand verlichte, en het hem doe inzien, hoe zeer hij zich jegens zijnen dienaar vergrepen heeft: doch ik verwacht van u, dat gij alle gemeenschap met hem afsnijdt, vermits hij in staat zoude zijn, ook u, mijn zoon! met den zwadder zijner verpeste ziel te besmetten.»

«Ik dank uwe Eminentie voor dezen onschatbaren raad, en ik zal dien zonder gebreke opvolgen.»

«Gods geest zij op u, mijn zoon!»

Met deze woorden gaf de Bisschop, pater Johannes eenen wenk, die denzelven verstaande, terstond daarop den kerkdienaar verliet, inwendig verblijd, zich op deze wijze uit het gedrang gered te hebben; en onverwijld zich naar zijnen broeder begevende, die hem reeds wachtende was, klonk de welkomstgroet, dien hij bij zijne intrede ontving: «ha, zijt gij eindelijk daar, papenknecht?» hem weinig welluidend in de ooren.

«Indien ik geen goed woord voor u gesproken had,» antwoordde hij hem op een' gevoeligen toon, «zoudt gij reeds in den ban gedaan zijn, Gerard! Inderdaad, gij hebt het te erg gemaakt.»

«De helft heb ik hem gezegd; doch vooreerst heeft hij genoeg. Thans kunnen wij zeker zijn, hem in handen te hebben. De geus had ons gaarne onder den duim gehad, en ons in zijne geestelijke loci

Digitized by Google

gekluisterd; maar dit zal hij mis hebben: daarop kan hij staat maken.»

«Wat is nu uw voornemen, Gerard?»

«Dat zal ik u aanstonds zeggen: had hij nog maar aan u zijne belofte vervuld, zou ik nog gezwegen hebben; maar ook u aan den draad te houden, zonder u eenig voordeel te doen genieten, en u niet eens de kerkelijke bediening, welke gij vurig verlangdet, toe te staan: neen, dit was te erg!»

«Spreken wij hiervan niet meer. Eens komt er een tijd, dat ik hem daaraan gevoelig zal herinneren. — Maar hoe zult gij het nu met de citadel stellen, wanneer hij u geenen aflaatbrief toestaat?»

«Dat is niets; dan maken wij zelven er een'. Die ezels op de citadel kunnen dit toch niet onderscheiden. Het grootste bezwaar echter is, om er den vrijen toegang te krijgen.»

«Wanneer gij uit naam van den Bisschop komt, zal men u mogelijk niet weigeren.»

«Neen, daar komt niets van in. Ik moet uit naam van mijnen zoogenaamden schoonvader komen, wiens brief reeds in goede handen is, en zoo doende moet ik in eene gemeenschap met de soldaten zien te geraken: of het echter gelukken zal, betwijfel ik.»

«Maar gij hadt immers met den brief een ander plan? Gij wildet immers....»

«Ja, dat had ik ook; maar ik heb mij er op bedacht.»

«Laat gij dan dit heerlijke plan varen, dat u eene bijna zekere uitkomst beloofde?»

«Ik kan mij hierover niet uitlaten, zoo lang ik

Digitized by Google

niet zeker ben, wat te doen; doch gij moet met den Bisschop niet breken; wij moeten zijne plannen kennen.»

«Stel u mijnentwege gerust. Ik heb hem in handen; daar kunt gij zeker van zijn. Of dacht gij, dat ik zoo onnoozel geweest was, hem te laten glippen?»

«Neen, JOHANNES! in loosheid zijt gij mij de meester; dit heb ik altijd erkend, en vergeet ik ook nimmer; maar gij zijt gewoon, den geus zoo onderdanig te dienen, dat gij al ligt uw eigen belang uit het oog zoudt kunnen verliezen.»

«Neen, GERARD! verwacht dit nimmer van mij.— Benieuwd ben ik echter, hoe het thans met ons zal afloopen.»

«Wel, niet anders dan goed. Morgen ochtend verwacht ik eene ernstige aanmaning van den generaal VAN B. aan het bewind, en zoo deze niet aangenomen wordt, een heerlijk bombardement, als wanneer het mijn tijd weder is, op het tooneel te treden; doch dan verzeker ik u, dat papa VAN BOMMEL zal moeten opdokken.»

«Hoe! zoudt gij hem dan al wederom een bezoek geven, GERARD?»

«Stellig! doch dit zal alsdan gewapend wezen, en, in plaats van voor zijnen zegen onze beurzen te doen bloeden, zal hij voor dien keer eens dubbel voor ons voldoen.»

«De man is niet bevreesd, GERARD! Dat heb ik ondervonden, toen het graauw hem laatstleden begroette.»

Digitized by Google

«Hij is thans met mij bekend geworden, en ik ben overtuigd, dat, wanneer hij mij morgen ziet, zoodra de bommen de stad doorkruisen, en menig paleis in rookvlammen opgaat, hij zich zal spoeden, zijne beurs te openen, en zonder aarzeling mijnen eisch zal voldoen.»

«Gij rekent op dit bombardement, alsof het reeds zeker ware.»

«Gij zult zien, of ik onwaarheid spreek; doch wij zijn er op voorbereid, en zullen, bij eenen uitval, ons beter te weer stellen, dan heden.»

Het was reeds middernacht, toen de beide broeders van elkander scheidden, na alles te zamen beraamd te hebben, wat hunne hebzucht en godsdienshaat moest voldoen. Rustig was het in de stad, welker bewoners zich niet meer schenen te bekreunen over het lossen der geweren van de citadel, waarmede de schildwachten derzelver waakzaamheid te kennen gaven.

7.

Rogier wist zeer wel, waarom hij de laatste dagen van September in *Luik* vertoefde. Van de Weijer bevond zich te *Valenciennes*, en de Potter te *Rijs-*

Digitized by Google

zel; doch nu er geen gevaar meer was, verviel ook de oorzaak, langer in *Luik* te blijven, en andermaal gereed naar *Brussel* te vertrekken, alwaar hij reeds eene voorname rol gespeeld had, spoedde hij zich met DE ROBAULX onverwijld naar de hoofdstad terug, en kwam hij er juist op het beslissende oogenblik aan, waarin men eenen man als hij, noodig had, ten einde het bisdom van *Luik* te vertegenwoordigen, hetwelk nog geen' waardigen burger naar *Brussel* had kunnen zenden. Zijn berigt van het opligten van het convooi, zijne voorspelling der te verwachten overgave der citadel, zijne verbindtenis met den generaal DAINE; dit alles spande de geestdrift der September-helden, en deed de benoeming van ROGIER tot het driemanschap van zelve gelukken: eene hoogte, die hem, hoezeer hij op dezelve duizelde, echter niet te hoog voorkwam, om er zich op staande te houden.

Met DE POTTER, die op de grenzen des rijks, te *Rijssel* den afloop der gevechten te *Brussel* had afgewacht, doch terstond daarna door *Ath*, alwaar zijne verschijning den opstand bevorderde, naar de hoofdstad was afgereisd, en, met VAN DE WEIJER, tot het driemanschap benoemd, dat voortaan het roer van den nieuwen staat in handen zou hebben, was de eerste daad van belang, waartoe deze drie hoofden van het bestuur besloten: de afkondiging, dat alle openbare acten niet meer in naam des Konings, maar van de regering bij voorraad zouden worden uitgegeven, en het regt mede in derzelver naam moest worden bedieud.

Digitized by Google

(*) « Het was namelijk den vloekverwanten gelukt, der menigte in te pronten, dat de bloedige daad des Prinsen, om zijnen eigenen rijkszetel met vuur en staal aan te randen, omdat dezelve de onvervreemdbare regten van vrije burgers had zoeken te handhaven, de burgerij van alle verpligtingen ontheven, en alle banden tusschen *België* en het huis van *Nassau* verscheurd had. Men besloot nu niet meer tot eene afscheiding ten aanzien van het bestuur, maar ook ten opzigte van het regerende stamhuis. — De eerste verandering kon den buitenlander onverschillig blijven: zij mogt ten overvloede van den vorm eenige wijzigingen ondergaan door de diplomatie; de laatste betrof het evenwigt van *Europa*.

« Te midden dezer schokken was door de commissie te *'s Hage* tot beantwoording der vraag: of er wel veranderingen in de grondwet verkieslijk waren, en of men tot de scheiding der beide hoofddeelen van het rijk diende over te gaan? een bevestigend antwoord gegeven, waarvan de voorwaarden buitengemeen gunstig voor *België* waren; doch de Belgische volksleiders verwierpen nu alle overeenkomst, alle bevrediging met het huis van *Nassau* en *Holland*. De Koning besloot nog eene poging te doen, waardoor alle voorwendsels tot volharding in den opstand moesten vervallen, vermits de Prins van *Oranje* uitdrukkelijk in last had, alle pogingen tot herstelling van het wettige gezag door bevrediging te bevorderen. Maar er was geen houden

(*) Van Kampen, Gedenkboek.

Digitized by Google

meer aan den eenmaal naar den afgrond voortholl-enden wagen der omwenteling, die menschenlevens en welvaart in zijn bloedig spoor vergruisde, en waarvan de menners naar geene roepstem van eigen voordeel of algemeen belang meer hoorden. Vergeefs was alles, wat tot bevrediging beproefd werd; de bloedvlag van het verraad was eenmaal uitgestoken: ingetrokken worden kon dezelve niet meer. Zij moest blijven wapperen, totdat derzelver fladders door den wind over het veld verspreid werden. »

« Nu het krijgsvolk op half ration gesteld is, begin ik vrees voor oneenigheid te krijgen, » zeide, met een' veel beteekenden blik, de kapitein Guillaume tot den geneesheer de Verona, toen deze in den kring der officieren trad, en verlangend naar eenige tijding uit het vaderland vroeg.

Van *Brussel* hadden zij sedert de laatste dagen niets vernomen, dan den noodlottigen aftogt van Prins Frederik; doch de voorbereiding tot een onafhankelijk bestuur was hun geheel vreemd.

Altijd vleiden zij zich nog, dat het den Koning gelukken zou, den opstand te bedwingen; doch sedert de opligting van het convooi was bij de meesten alle hoop verdwenen. Hierbij kwam nog het besluit des generaals, om de bezetting op half ration te stellen, daar, niet zonder grond, de officieren

Digitized by Google

voor de gevolgen vreesden, die dit ongetwijfeld zoude naar zich slepen; en hiervan was de kapitein Guillaume zoo zeer overtuigd, dat hij zijn gevoelen elk wilde opdringen, en er den doctor, die zoo even van zijne gekwetsten gekomen was, er terstond over aansprak. Dezen hiervan niets bekend zijnde, kon niet tegenspreken, dat het beter zoude zijn, indien dit niet noodig ware geweest: «desniettemin,» zoo vervolgde hij, «is het goed in tijds te zorgen, om het eenigen tijd uit te houden, dan volop te blijven spijzen, en op eenmaal gebrek te hebben.»

«Dat stemmen wij u toe,» riepen te gelijk verscheidene officieren; «doch onze kapitein Guillaume was van oordeel, dat wij niets moesten verminderen, wijl er toch binnen een' dag of wat ontzet moet komen.»

«Wel zoo, kapitein! mag ik ook den grond kennen, waarop gij uwe voorspelling bouwt?» vroeg de doctor.

«Daarop, dat het gouvernement, onzen nood en het belang dezer stelling kennende, niet kan nalaten, ons te hulp te snellen, en' dit eerstdaags te doen blijken.»

«Daar twijfel ik toch zeer aan, kapitein! want in de tegenwoordige omstandigheden kan de Koning over het leger niet zoodanig beschikken, als wel noodzakelijk zoude zijn: daarom rekent hij ook op de braafheid zijner bevelhebbers, die niet dan in den hoogsten nood eene stelling zullen verlaten, aan welker behoud zoo veel gelegen is.»

«Wat baat het ons, of wij het dan nog één' dag

Digitized by Google

of vier weken hier uithouden? Is eindelijk de mondkost verteerd, dan moeten wij ons toch overgeven.»

«Dat ons heden geen bijstand of leeftogt zal gezonden worden, is wel als zeker te stellen; doch dat wij eene maand lang daarvan verstoken zullen blijven, is niet waarschijnlijk. Verlangt gij dan zoo zeer te capituleren, kapitein?»

«God beware mij, doctor! maar wanneer ik zoo spreek, dan doe ik dit niet om mijnentwil, maar wel om het krijgsvolk, hetwelk wij nimmer in rust zullen kunnen houden.»

«Dan zenden wij de onrustigen heen, en houden alleen de braven achter. Gelukkig, kapitein! dat wij er op rekenen kunnen, ten minste voor de helft getrouwe krijgsmakkers onder ons te hebben, doordien wij met deze eene tiendubbele overmagt kunnen staan.»

«Denkt gij dan, dat er zich onder onze Hollanders ook geenen bevinden, die niet ontrouw kunnen worden?»

«Een of twee zou men er soms onder kunnen aanwijzen, maar meer betwijfel ik. Wilt gij wel gelooven, kapitein! dat ik zé met name ken, die op den tweesprong staan, en niet ongenegen zijn, zich aan de verraders aan te sluiten.»

«Daar twijfel ik toch aan,» antwoordde de kapitein, met eenen grimlach, die nimmer nalaat, een zeker naamloos gevoel van afkeer te veroorzaken.

«En dat er in dezen kring één aanwezig is, wiens hart niet opregt is, dit verzeker ik u op mijn woord van eer, kapitein!»

Digitized by Google

«Gij zijt derhalve een hartenkenner,» hernam hij hierop, op eenen toon, die de spijt openbaarde, van den doctor tot het gesprek uitgelokt te hebben.

«Neen, kapitein! dat zal ik mij nimmer aanmatigen te zijn; maar uit een enkel woord is dikmaals iemands karakter of voornemen blijkbaar, en zelden heb ik mij hierin nog bedrogen gezien. De uitkomst echter zal het aanwijzen, of ik in dezen u met een' hersenschim gevleid heb, dan of ik, helaas! de waarheid sprak. Wij willen er echter nu van zwijgen, om geene gevolgtrekkingen te doen geboren worden, die ik echter niet zou beantwoorden.»

«Wij voelen toch zeer wel, waar gij heen wilt, doctor!» voerden hem eenige andere officieren te gemoet.

«Gij kunt u evenwel vergissen, heeren! en ik acht mij verpligt, u.... Maar wie komt ons ginds bezoeken? Is het wijf zot, zoo, zonder eenige voorzorg, zich onder ons schot te wagen?»

«Welke schildwacht zou er op eene vrouw aanleggen, die blijkbaar met een goed oogmerk aankomt?» was het verdedigend antwoord van kapitein Guillaume.

«Man of vrouw maakt geen verschil, wanneer men het verbod kent.»

Intusschen was de vrouw den uitersten post in zoo verre genaderd, dat zij zich door hem kon doen verstaan; doch in stede van te roepen, hield zij eenen brief hoog in de handen, en bewees zij hierdoor eene bode te zijn, die mogelijk eene goede tijding kwam brengen. Op dit gezigt snelden terstond eenige

Digitized by Google

officieren naar de poort, om te vernemen, aan wien die brief gerigt was; doch na eenige oogenblikken kwamen zij terug met het berigt, dat de brief voor DE VERONA was, die zich op deze mededeeling terstond naar den generaal begaf, om te weten te komen, van wien dezelve kwam. De inhoud niets bijzonders behelzende, ontving de doctor den brief, en terstond aan het adres de hand zijns vriends onderkennende, riep hij ontroerd uit: «Ach, indien er in mijn gezin maar niets voorgevallen zij!»

In één' oogwenk was het schrift geopend; doch, als ware hem een nieuw leven geschonken, zoo verheugde hij zich, toen hij den inhoud vlugtig doorloopende, geene Jobstijding er in gewaar werd, maar lezen mogt, dat zijne vrouw en kinderen wel waren, en hem duizende groeten toezonden. «God dank!» stamelde hij met vonkelende blikken, en, alsof hij inderdaad den Algoede daarvoor zijnen dank betuigde, schaamde hij zich niet, het hoofd te ontblooten, en een' blijden blik hemelwaarts te slaan.

«Goede tijding, doctor!» was de blijde uitroep van zijne krijgskameraden: «wij zien het aan uw tintelend oog.»

«Dit ontken ik niet, mijne heeren! maar evenwel behelst de brief iets, dat mij niet aanstaat.»

«Dat is niets, doctor! want dit is met alle brieven het geval; gij moet dit maar op zijde zetten, en het goede alleen voor u zelven houden.»

«Gij hebt gelijk; maar het behelst eene zaak, waarop ik mijnen vriend moet antwoorden, en waarin ik hem zal grieven, want hij meent het goed.»

Digitized by Google

«Gij zijt immers geneesheer? Waarom zoudt gij dus aarzelen, met eene vaste hand het mes in de wond te zetten?»

«Daarin hebt gij gelijk, heeren! die herinnering had ik noodig; ik dank u welmeenend.»

De brief van den heer VAN MANDELE behelsde onder anderen de uitnoodiging, om, door middel van een' vertrouwd' soldaat, eene briefwisseling te openen, waardoor men beiden in staat zou gesteld worden, elkander tijding te doen geworden, ten einde alzoo eenig plan te beramen tot bevestiging van 's Konings gezag en ter onderdrukking van den opstand. Om den doctor daartoe uit te noodigen, was er bijgevoegd, dat meest al de gegoede ingezetenen der stad reikhalzend naar den terugkeer van het wettig gezag uitzagen, en bereid waren, daartoe van hunne zijde alles aan te wenden, zoodra zij slechts overtuigd waren, in de citadel eenen zekeren steun te bezitten, om, bij onverhoedsche ontdekking, er eene veilige schuilplaats te hebben. Geregeld zou zich des morgens eene vrouw met levensmiddelen aan den uitersten wachtpost aandienen, om de brieven af te geven en over te nemen, die men wenschte bezorgd te hebben. Zoo doende, zou men ter bevordering van de goede zaak werkzaam kunnen zijn, en den opstand van eene zijde, van welke men zulks nooit verwacht had, eenen slag toebrengen, waarvan de gevolgen soms onberekenbaar zouden zijn.

Dit was de hoofdzakelijke inhoud van eenen brief, die den geneesheer natuurlijk hoogstens bevreemde. Onbegrijpelijk kwam het hem voor, dat de heer VAN

Digitized by Google

Mandele, wiens karakter hij zoo juist vermeende te kennen, zich in eene staatkundige zaak, die met zoo veel gevaar gepaard ging, zoude mengen. « Hoe is het mogelijk, » zoo sprak de oordeelkundige man, « dat een mensch, die eer vreesachtig, dan manmoedig moet genoemd worden, een hoofdpersoon zoude worden in eene kuiperij, omringd van vijanden en lieden, die dag en nacht op hem loeren en hem bespieden? Ja, ware hij een man, in de volle beteekenis van dit woord, dan zou er in die zaak wel iets te doen zijn; maar het geheele plan kan onmogelijk uit zijn brein gekomen zijn. Goed is hij, dikwijls te goed en te openhartig in al zijn doen; hij zou derhalve zich zelven verraden, wanneer wij dwaas genoeg waren, er ooren aan te leenen. Neen, vriend! gij zijt veel te zwak in beginsel en karakter, om gemeenschappelijk in dezen iets aan te vangen, waarin het leven van mijne dierbare gade en kinderen betrokken zou worden. — Maar wie zou het toch zijn, die u tot zoo iets heeft kunnen overhalen? Het is een listig uitgedacht plan, dat, met de noodige voorzigtigheid uitgevoerd, veel doet verwachten, indien alles is, zoo als hij mij schrijft; en toch, wanneer ik met mijn verstand te rade ga, dan moet ik zeggen, dat er onder het gras een adder moet schuilen, dien ik nog niet kan ontdekken.... Ha, welk een licht gaat daar voor mijn oog op! — Ja gewis, zoo zal het zijn, en de snoodaard zal den onergdenkenden man in eenen strik gelokt hebben, waaruit hij niet te redden zal zijn, bijaldien hij er zich eenmaal in verward heeft. Neen, daar is geen twijfel aan,

Digitized by Google

want mijn vriend.... Maar welk een oogmerk zou hij hierbij kunnen hebben? Zou het ook zijn, dat de knaap, zijne verwachtingen als eene schaduw ziende verdwijnen, op het denkbeeld gekomen is, door onze partij aan te kleven, hierdoor zich bij ons verdienstelijk te maken, en alzoo eene zaak te herstellen, waaraan hij zoo veel bedorven heeft? — Doch, kan eene goede zaak wel door eenen verrader beoordeeld worden? Mogen wij rijpe vruchten van eenen dorren boom verwachten, waaraan zich geen bloesem bevindt? Neen, dit is onmogelijk! Alzoo kan ook het doel nimmer loffelijk zijn, hetwelk de jongman daarmede beoogt. Dit kan niet anders, en die er anders over oordeelt, wederspreekt de ervaring. Mijn pligt is het derhalve, mijnen ouden vriend spoedig te antwoorden, en hem te raden, zich uit de strikken te ontwarren, waarmede hij zich omstrengeld heeft. — Maar neen, dit zou hem blootstellen aan de wraak van den ellendeling, die hierdoor zijn doel zou zien mislukken. Ik ben dus genoodzaakt, omzigtig te werk te gaan, en den man niet in de waagschaal te stellen, daar ik hem redden moet. — Netelige toestand voorwaar! waarin ik veel heb te ontzien, zonder bijna iets te mogen wagen.»

Deze gedachten vedrongen elkander als met geweld, en verdiept in het overpeinzen, hoe de edele man zou handelen, wandelde hij naar zijn verblijf, en zette hij zich nadenkende aan eene tafel neder. Eindelijk was hij tot een besluit gekomen, en antwoordde hij zijnen vriend: dat het hem genoegen

Digitized by Google

deed, te hebben mogen ontwaren, dat er nog eenige hoop op herstel der rust bestond; doch dat het hem leed deed, hieraan voor zijnen persoon niets te weeg te kunnen brengen; zoodat hij genoodzaakt was, zijnen vriend te moeten raden, alle deelgenootschap ter bevordering van de goede zaak van de hand te wijzen, wijl hij, in zijne betrekking aldaar, in geene gelegenheid was, daarin iets ten goede te doen ontstaan. Redenen waarom, verbood hem de voorzigtigheid te openbaren; doch hij vertrouwde, dat zijn vriend hem wel zoude begrijpen. Aangenaam zou het hem zijn, van tijd tot tijd iets van zijnen welstand te mogen vernemen; doch hij vermeende er te moeten bijvoegen, dat het voorzigtigste zijn zoude, zoo min mogelijk briefwisseling te houden, om hierdoor den kwaadwilligen geenen schijn van verstandhouding te geven, die soms voor beiden nadeel zou kunnen verwekken.

Door zijne bedoeling in dezer voege alzoo in te kleeden, geloofde hij zich duidelijk genoeg verklaard te hebben, ten einde zijnen vriend van den afgrond te redden, die hem bereid werd. Daarom schreef hij met de uiterste voorzigtigheid, en woog hij, als ware het, elk woord, alvorens het neder te schrijven; doch hierdoor kreeg zijn brief eene stroefheid, die hem in zijnen stijl niet eigen was. Dit gevoelde hij zelf, en meende hij te vergoeden, door in het slot van zijn schrijven zoo hartelijk te zijn, als hem eenigzins doenlijk was.

Na dezen brief behoorlijk verzegeld te hebben, gaf hij denzelven af, terwijl de vrouwelijke bode beloofde, dien terstond te zullen bezorgen.

Digitized by Google

8.

«Thans ziet gij, GERARD! tot welk eene hoogte onze ROGIER het reeds gebragt heeft. Aan het hoofd van het bestuur geplaatst, is hij tegenwoordig wel in de gelegenheid, u voort te helpen. Volg dus mijnen raad, en begeef u tot hem, dan is er nog uitzigt, dat gij u uit het stof verheft, gelijk hij zelf deed.» Deze rede voerde den anderen morgen zijn broeder JOHANNES tot hem, nadat het berigt ingekomen was, dat ROGIER in het driemanschap te *Brussel* benoemd was.

«Ik was reeds lang voornemens dit te doen,» antwoordde GERARD, «maar gij kent de beletselen, die mij tot heden hier terug hielden; doch thans heb ik het middel in de hand, om mij te gelijk hier verdienstelijk te maken, en mijn doel met SOPHIA VAN MANDELE te bereiken.»

«Hoe! is het u eindelijk gelukt, eenen brief van den doctor meester te worden?»

«Zeker is mij dit gelukt; maar de inhoud voldoet mij niet. Ik moet sterkere bewijzen hebben, om mijn oogmerk door te zetten. Daar, lees slechts.»

Met begeerige blikken verslond de pater den inhoud van een schrijven, dat hem echter niets beviel. «De vos is u te slim geweest, GERARD!»

Digitized by Google

«Is het niet, of hij mijn voornemen geraden heeft? Het is om razend te worden, dat al mijne plannen schier door eene onzigtbare magt worden tegengewerkt!»

«Maar gij kunt er immers gebruik van maken? Thans hebt gij niet anders te doen, dan eenen brief op te stellen, en dien in naam van den doctor te schrijven. Zijne hand is u nu bekend, zoodat het u bijgevolg weinig moeite kan kosten, hem dat alles te laten zeggen, wat gij wilt.»

«Ha, dat is eene heerlijke ingeving, JOHANNES! Ja! daarvan zal ik gebruik maken, al moet ik er zelf het onderspit bij delven. Reeds te lang heeft mij de zaak geduurd, en het begint mij te vervelen, door een onbeduidend meisje den speelbal van het weerbarstig lot te zijn, en al mijne verwachtingen te gronde te zien gaan.... Doch luister eens! wat is er nu weder gaande?»

«Spoedig, GERARD! de bezetting schijnt eenen uitval te wagen. Vertoon u nu moediger, dan in de voorstad, zoo wischt gij den blaam, dien gij u op den hals laaddet, weder uit.»

«Wat of de kerels voor hebben?» antwoordde hij aarzelend. Desniettemin volgde hij den raad zijns broeders, die echter voorzigtig achterbleef, en snelde hij de stad uit, om thans eerst van zijn heldenkarakter de ondubbelzinnigste blijken te geven.

Aan den voet van den heuvel, waarop de citadel gevestigd was, bevonden zich eenige akkers met aardappelen en andere groenten bebouwd. Reeds sedert eenige dagen had het verlangen van velen uit de

Digitized by Google

bezetting zich daarheen gestrekt, om dezen voorraad zich toe te eigenen; doch de verwachting, die men op het convooi steeds had gehad, was de oorzaak, dat men tot dit uiterste nog niet was overgegaan. Thans echter, nu de schaarschheid zich merkelijk deed gevoelen, bestonden er geene redenen meer, dezen voorraad niet te vermeesteren.

Reeds vroeg in den morgen van den tweeden October, was er met eenparige stemmen besloten geworden, deze velden een bezoek te gaan geven, en ontving eene kompagnie soldaten het verblijdend bevel, van de noodige gereedschappen voorzien, dezen voorraad binnen te halen. Onder eene sterke bedekking trokken de manschappen uit de citadel, en bereikten zij spoedig den welvoorzienen bouwgrond; maar naauwelijks waren zij met het spitten en delven begonnen, of een kreet van verontwaardiging ging er van de zijde van *Luik* op, en gelijktijdig stormden gewapenden en ongewapenden ter poorte uit, om dezen zoogenaamden roof te beletten.

Het was dit rumoer, hetwelk de beide onwaardige broeders stoorde, en Gerard deed besluiten, zich ijlings aan het hoofd zijner scharen te stellen, en de soldaten van de bloeijende akkers te verdrijven: doch de talrijke bedekking, die de delvers als in eenen kring beschermde, boezemde den schreeuwenden en tierenden troep zulk een ontzag in, dat niemand het waagde, haar aan te tasten.

« Voorwaarts, mannen! » riep Gerard Volte, « en verdrijft de slaven van den geuzen-koning! » Doch zelf zich achterwaarts houdende, bleven allen

Digitized by Google

als palen op eenen genoegzamen afstand staan.

«Vuur! vuur!» donderde hij met magtelooze woede; maar de schoten, die hierop volgden, deerden niemand, en rustig ging de veldarbeid voort. Te vergeefs wendde hij alle pogingen aan, om zijn volk voorwaarts te drijven, ten einde met de welgeoefende soldaten der citadel, die in slagorde geschaard, gereed stonden, de muiters op de scherpe punten hunner bajonetten te ontvangen, slaags te geraken: doch, hoezeer zij niet ophielden te vuren, en hiermede nutteloos hunnen tijd verspilden, die inmiddels op de kostbaarste wijze door de spitters en delvers werd doorgebragt, bereikte hij geenszins zijn oogmerk.

«Sluit u aan, lafaards! en verdrijft toch die kerels! ik zal u voorgaan,» vervolgde Gerard met hen aan te vuren; maar, gelijk een muur, weken zij niet van hunne plaats.

«Zijt gij die dapperen, die tot het heldengeslacht onzer Luikerwalen behooren, welke zich in *Brussel* eenen onsterfelijken roem verwierven?» vroeg hij, hen uitdagende.

«Daar waren zij beschut door de huizen en werden zij gedekt door de barricades, welke allerwegen waren opgeworpen,» antwoordde een uit den hoop; «maar hier staan wij zoo goed als in het open veld, zoodra wij op hen inrukken: laten zij zelven ons aanvallen, dan zullen wij hen staan.»

«Neen, dat doen zij niet, wijl zij dit niet behoeven. Wilt gij dan al uwe hoop, om spoedig van hen verlost te worden, zelven vernietigen? Sluit u slechts aan, en rukt als een eenig man op hen

Digitized by Google

los; dan zult gij hen ook als kaf voor den wind zien verdwijnen!»

«Neen, kapitein! dat gaat zoo gemakkelijk niet; laat ons van hier. hen blijven bestoken, dan zult gij ze allen, man voor man, zien tuimelen.»

«Gij treft er geen een', lafaards! Ziet gij dit dan niet?»

«Wij zullen hen wel treffen; verhinder ons slechts niet. Ha, zie ze maar eens rollen!

«Domkoppen! past zelven maar op. — Nog eens! sluit u aan, en brengt dien twaalfponder tot zwijgen, die den dood onder de onzen maait.»

«Waarvoor zullen wij ons opofferen? Hier staan wij veilig, en kunnen wij die kaaskoppen het beste treffen.»

«Gij verzuimt het voortreffelijkste oogenblik, om u eenen onsterfelijken roem te verschaffen.»

«Neen, kapitein! wij wijken niet van deze plaats. Zie slechts: onze andere manschappen doen desgelijks.»

«Wie van u nog een Belgisch hart in zijnen hoezem heeft, die trede voor en volge mij,» hernam Gerard met schijnbare drift; maar niemand was er die voortrad, en, in het wilde gelijk zij hunne geweren afschoten, waarborgden zij zich het beste voor het blikkendoos- en geweervuur, dat, zonder ophouden, van de citadel en de krijgslieden op het bouwland, op hen afgerigt werd, hoezeer het menigeen deed sneven.

Onverwachts echter ging er een kreet van vernietiging onder de Luiksche gewapenden op, die het

Digitized by Google

kanonvuur eensklaps scheen te verdooven. Van achter een paar landwoningen had bestendig een geregeld vuur plaats, dat nog wel geene schade verwekte, doordien de schoten te hoog gerigt waren, doch hetwelk de bevelhebber van het detachement tot zwijgen moende te moeten brengen. Plotseling werden eenige granaten in deze woningen geworpen, en vóór er nog iemand der muiters, die zich in dezelve verscholen hadden, en gestadig er uit vuurden, aan dacht, stegen de vlammen uit dezelve omhoog, en verdreven deze de schutters, onder een bulderend gejammer uit dezelve, zonder dat zij in staat waren, den brand er van te blusschen. Onbeschrijfelijk was de woede der gewapenden, op het treffende gezigt; maar wagen durfde men het niet, zich te wreken, uit vrees van het kanongedonder, dat hen voortdurend op eenen behoorlijken afstand hield, zoodat zij er door belet werden, de soldaten dien afbreuk te doen, welken zij zoo driftig beoogden.

Intusschen ging de veldarbeid ongestoord voort. Gedekt door het houwitser- en geweervuur van het beschermend detachement, werden de veldvruchten behoorlijk ingezameld, en verheugden zich de soldaten over een' oogst, die hun zoo zeer te stade kwam; doch niemand hunner had zich ooit kunnen voorstellen, dat de pogchende muiters zich zoo lafhartig zouden gedragen, en menigeen jeukte de borst, om op hen afgezonden te worden, en hun vuur te doen verstommen; dan dit bevel werd niet gegeven, om het oogmerk der inzameling niet in de weegschaal te brengen.

Digitized by Google

« Het is toch jammer, doctor! » zeide de fuselier Roos, « dat die burgers zich zoo lafhartig gedragen, en wij met hen niet slaags geraken. »

« Is dit niet goed, Roos? » antwoordde de heer DE VERONA: « wij zijn tot dat einde toch niet uitgetrokken. »

« Neen, doctor! doch het spijt mij: wij zouden anders hun eens kunnen toonen, hoe scherp onze bajonetten zijn. »

« Wat heden niet plaats heeft, dappere jongen! kan morgen geschieden: als wij maar eerst dezen voorraad binnen hebben, dan kunnen wij zien, wat te doen. »

« Zouden zij ook met los buskruid op ons vuren, doctor! want niemand van ons wordt getroffen. »

« Neen, Roos! maar de burgers zijn geene geoefende schutters. »

« Zij zijn geene soldaten; dat is waar, doctor.... — Drommels! ik geloof, dat zij mij getroffen hebben. »

« Kom, jongen! gij verbeeldt u dit, » hernam de geneesheer; doch toen hij hem beval, terstond zijnen linkerarm te ontblooten, bleek het spoedig, dat inderdaad een kogel hem in den arm gedrongen was.

« Ontstel u maar niet, Roos! ik zal u spoedig helpen. »

« O, dit is niets, doctor! haal den kogel er maar uit, en moeten wij voorwaarts, dan zal ik niet achterblijven. »

Digitized by Google

«Thans hebt gij het bij ondervinding, dat men met geene proppen schoot.»

«Ik blijf er toch bij, dat zij slechte schutters zijn.»

Inmiddels had de bekwame arts in weinige oogenblikken, door eene tegenopening te maken, den kogel er uitgenomen; en naauwelijks was hij met het verband gereed, of het roeren der trom verkondigde den terugmarsch der troepen, die, zonder eenig ander ongeluk, dan dat van den gekwetsten fuselier, in geregelde orde afgetrokken, en, met den geheelen oogst beladen, de citadel juichend binnen marcheerden, alwaar door dezen voorraad voor verscheidene dagen in de onontbeerlijkste behoefte werd voorzien, zonder bevreesd te zijn, denzelven hun ontnomen te zien.

«Ik begrijp niet, vader! dat gij nog geen antwoord van den goeden doctor ontvingt, zeide Sophia van Mandele den volgenden middag, toen deze haar gezegd had, dat hij het gezin van den geneesheer was wezen bezoeken, en zich verheugde, het zoo wel gezien te hebben.

«Ja Sophia! dit komt, omdat het zoo gemakkelijk niet is, briefwisseling met hem te houden, hoe ligt Gerard dit ook geoordeeld heeft.»

«Gij ziet er dus geen bezwaar in, vader?»

«In het minste niet, Sophia! Verontrust u er

Digitized by Google

dus niet over. Mevrouw de Verona verzocht mij, dat gij het haar zoudt komen berigten, wanneer wij eenige tijding van den doctor ontvingen.»

«Mevrouw is spoedig terug gekomen, vader! Neen, wanneer wij van hier vlugten, dan blijven wij vooreerst weg, niet waar?»

«Kindlief! ons bindt hier niets: zij integendeel liet alles achter, en was dus wel verpligt, zoodra zij bemerkte, dat het bombardement geene gevolgen had, terug te keeren. Het is nu de tweede keer, dat zij gevlugt is geweest; doch ik wensch van harentwege, dat het de laatste keer wezen moge.»

«Het blijft er immers bij, vader! dat wij op den bepaalden dag van hier vertrekken? O, gij begrijpt niet, hoe blijde ik zal zijn; want ik heb, sedert dat schieten op de citadel, geen gerust oogenblik meer!»

«En eerst waart gij er zoo moeijelijk toe te bewegen, *Luik* te verlaten?»

«Had ik ooit kunnen denken, vader! dat dit hier zoo lang zou duren? Maar dit is het eigentlijk niet. Ik begin met elken dag meer afkeer van dien Volte te krijgen. O, vader, hij is zulk een slecht mensch!»

«Kom, Sophia! gij moet ook niet altijd het slechte van uwen naaste denken. Elk mensch heeft zijne goede en kwade zijde, en veel aangenamer is het, zijne goede, dan zijne booze daden zich voor het geheugen te brengen.»

«Dit geef ik u toe, vader! maar sedert gij dezen morgen uit waart, heeft Jan uit het logement mij daden van hem verhaald, die zijn slecht karakter in

Digitized by Google

zulk een licht stellen, dat ik blijde zal zijn, hem nimmer meer hier te zien.»

«Elk mensch heeft zijne benijders, Sophia! bedenk dit toch altijd.»

«Dit doe ik, vader! maar gisteren nog heeft Gerard zich als een zinnelooze aangesteld, om de gewapende burgers tegen de soldaten op te zetten. Jan is er bij geweest, en heeft mij verteld, dat de knaap gevloekt en geschreid heeft, toen hij zag, dat het volk niet in het vuur wilde. Bedenk eens, vader! Jan zeide, dat de soldaten in een' halven kring met geladene geweren gereed stonden, hen te ontvangen niet alleen, maar dat al het geschut met schroot geladen was, om hen ter neder te schieten, wanneer de muiters genaderd waren: en desniettemin was Gerard er op gesteld, de soldaten aan te vallen. O, hij moet zulk een wreedaard zijn!»

«Geloof toch niet alles, Sophia! Indien ik Gerard wel beoordeel, dan is hij meer listig, dan moedig, en geloof ik, dat al die dapperheid meer schijnvertooning, dan wezenlijkheid geweest is. Intusschen verneem ik, dat er gisteren al heel wat dooden gevallen zijn.»

Op dit oogenblik werd de deur van hunne kamer geopend, en een officier der wacht trad met vier gewapende burgers binnen. Verwonderd op dit gezigt, stonden de heer van Mandele en Sophia op, en vroeg de eerste, wat dit bezoek beteekende?

«Hoe is uw naam, mijnheer?» vroeg de officier.

«Van Mandele, mijnheer!»

«Wilt gij dan wel zoo goed zijn, mij te volgen!»

Digitized by Google

« Ik, mijnheer? » vroeg hij ten hoogste ontsteld.

« Ja, gij; hier is mijne order. »

« Ach, vader! » riep Sophia stamelende, zoo zeer had de schrik haar ontroerd.

« Wat heb ik misdreven, mijnheer! dat gij mij uit den kring van mijn gezin komt halen? »

« Dit is mij onbekend; doch gij ziet, dat gij aan mijne bevelen moet voldoen. Wees dus verstandig, en ga bedaard met mij mede; want alle tegenstand zou nutteloos zijn. »

« Zeg mij dan toch, wat ik misdaan heb, opdat ik mij behoorlijk kan verantwoorden? »

« Gij zijt mij geene verantwoording schuldig, mijnheer! en ook kan ik u de reden van uwe inhechtenisneming niet zeggen. Volg mij slechts bedaard; want indien gij niets misdaan hebt, zal u ook geen leed geschieden. »

« Neen, ik laat u niet van mij gaan, vader! » riep Sophia, angstig op haren vader toetredende, en aan zijne borst zich werpende, uit.

« Maak het den ouden man niet moeijelijk, mejufvrouw! door hem tot eenig verzet uit te lokken, dat hem hier niets kan baten. »

« Ach, heb toch medelijden, mijnheer, en laat mij mijnen vader! Nooit deed hij eenig mensch leed. »

Op eenen wenk van den luitenant traden twee schutters toe, en trokken Sophia van haren vader los, die zich in geenen toestand bevond, om het geweld te keer te gaan.

« Zet uwen hoed op, mijnheer! en volg mij; want ik heb geen' tijd, hier langer te verwijlen. »

Digitized by Google

Niettegenstaande de twee Luiksche schutters Sophia vasthielden, worstelde zij zich echter los, en vloog zij andermaal in de armen van den grijsaard.

«Blijf bedaard, Sophia!» sprak de heer van Mandele, «en reken er op, dat ik spoedig terug kom. — Daar ik niets misdreven heb, zal men weldra, het ongelijk mij aangedaan, inzien, en mij aan u wedergeven.»

«Neen, neen, vader! men heeft ons ongeluk gezworen. O God, kunt Gij dit gedoogen!»

«Maak ons niet gramstorig, mejufvrouw! en noodzaak mij niet, hier geweld te moeten gebruiken. Wees toch verstandig, mijnheer! en beveel uwe dochter, dat zij u loslate.»

«Is er dan geene genade, menschen? Och, weest toch barmhartig!»

«Laat mij gaan, Sophia! en vertrouw met mij op de goedheid des Hemels, die mij niet zal verlaten, en op de regtvaardigheid van het volk, dat niet kan inwilligen, dat men mij wederregtelijk behandele.»

«Men wil uwen dood, vader! om mij van u te scheiden. Ach! begrijpt gij dit dan niet?»

«Ruk haar van den ouden los, mannen! Dit talmen verveelt mij reeds lang,» riep de officier uit.

Te zwak om lang tegenstand te bieden, scheurden de wreedaards het teedere meisje van het hart des grijsaards, die daarop onmiddellijk door hen de kamer uitgedrongen, en, de straat langs, naar de gevangenis gebragt werd, zonder de reden dezer handelwijze te gissen.

Intusschen wilde Sophia terstond haren vader na-

Digitized by Google

ijlen; maar de krachten begaven haar, en vóór zij nog het vertrek had verlaten, viel zij bij de deur in onmagt, waaruit zij, door de hulp der bedienden van het logement, die ijlings op dit ongedachte voorval waren toegesneld, eerst na een kwartier uurs bijkwam, doch ten eenenmale buiten staat was te gaan, zóó zeer had de schrik hare voeten verlamd.

Nog dien zelfden avond kwam mevrouw DE VERONA, SOPHIA in haar lot troosten. Zoodra had de waardige vrouw het onheil niet vernomen, hetwelk den vriend van haren echtgenoot was overgekomen, of, met ter zijdestelling van alle bedenkingen, die het onraadzame haar influisterde, om in dergelijke omstandigheden zich iemand aan te trekken, die van eene staatsmisdaad scheen verdacht te zijn, was zij dadelijk naar het meisje heen gesneld, dat thans in haar eenen steun erlangde, welken zij in die rampzalige tijden zoo zeer behoefde, en waarvan het ook de volle waarde besefte.

«Maar is het u dan niet bekend, mevrouw! wat de reden mag zijn?» vroeg zij met sidderende lippen.

«Neen, SOPHIA! dit is doorgaans een geheim, en niet dan te laat wordt men daarvan onderrigt; doch wanneer gij zeker zijt, dat uw vader zich nooit met eenige zaak, die den opstand betreft, inliet, dan behoeft gij geene vrees te voeden: zonder bewijzen veroordeelt men niemand.»

«O, mevrouw! konde ik aan uwe woorden gehoor geven! Maar, helaas! heeft men niet eigendunkelijk verscheidene Hollanders naar den kerker

Digitized by Google

gesleurd? Bevinden zich de garnizoens-apotheker en administrateur niet in denzelven? Ja! zucht ook professor KINKER niet in de gevangenis? En wat toch deden deze menschen den wreedaards?»

«Voor die allen bestaat er eenige schijn; maar uw vader is een ambteloos burger, die in geene de minste betrekking tot het Gouvernement staat. Wanneer gij dus overtuigd zijt, dat hij zich nooit in den opstand mengde, of er zich over uitliet, dan zou ik geene reden weten, waarom men uwen vader in den kerker zou houden.»

«Ach, mevrouw! de menschen zijn zoo slecht. O, welk eene spijt heb ik, dat wij niet, op aanraden van uwen echtgenoot, reeds lang dit moordenaarshol verlaten hebben, en naar *Holland* terug gekeerd zijn! Doch, wie had ooit kunnen denken, dat onze regering zoo onvergeeflijk met die muiters zoude handelen?»

«SOPHIA, SOPHIA! uw leed doet uw streng oordeelen.»

«Neen, mevrouw! een arm man, die vaak uit gebrek en om niet van honger te sterven, een stuk broods steelt, moet er eenige jaren in de gevangenis voor boeten; en dezen snoodaards, die roofden, brandden en moordden, worden vergiffenis en vergetelheid van het gepleegde toegezegd en plegtig beloofd, wanneer zij zich slechts rustig gedragen, en de vaan des oproers omver rukken, zonder dat zij die behoeven te verscheuren.

«Wijt dit niet aan toegeeflijkheid, SOPHIA! maar wel aan noodzakelijkheid: want waarlijk, wanneer het bestuur de magt had gehad, de muiters te straf-

Digitized by Google

fen, men zou zoo zwak niet geweest zijn.»

«Spreek mij er toch niet van, mevrouw! wanneer mijne oogen het tegendeel zien. Daar, zie slechts links heen, daar ligt eene citadel, die niet te veroveren is; eene sterkte van alle krijgsmaterialen wel voorzien, — met eene bezetting, te sterk voor den kleinen omtrek, waarin zij zich bevindt. Wat deed nu deze magt op het wangeluid der oproerkraaijers; op het berooven van hunnen levensvoorraad; op het verbreken der heiligste overeenkomsten; op het verguizen van 's Konings gezag, wapen en vlag? Strafte zij de muiters, door hare vuurmonden op hen te rigten, en vlam en verderf onder hen te verspreiden, opdat zij den nek zouden krommen, onder de tuchtroede, die zij moesten voelen, wijl zij die meer dan verdiend hadden? Neen! men zag den hellestrijd langmoedig aan; men ziet nog zich uitjouwen, insluiten, berooven, aanranden, en, alsof men geene magt had, hun den geesel toe te zwaaijen, dien zij over zich zelven inriepen, laat de bevelhebber het gedwee toe, dat zijne landgenooten, zijne kameraden zelfs, van hem afgerukt en als boosdoeners in den kerker worden geworpen. O, mevrouw! ik moet er niet aan denken, dat, sedert men mijnen vader uit mijne armen gerukt heeft, er ginds honderde krijgslieden bijeen zijn, die zich dusdanig laten insluiten, en de handen smeekend naar de booswichten uitstrekken; terwijl zij slechts één woord behoeven te spreken, om hen voor zich te doen kruipen, en een einde aan eenen opstand te maken, die, tot onze schande, hier reeds te lang geduurd heeft.»

Digitized by Google

«Ik sta verwonderd over uwe woordenrijkheid en het vuur, waarmede gij spreekt.»

«Is het niet mijn vader, het dierbaarste, wat ik, naast God, bezit, die het slagtoffer er van is?»

«Dit is de waarheid, Sophia! maar wees toch regtvaardig, en zie de zaak niet uit één oogpunt.»

«Neen, mevrouw! wat slecht is, blijft slecht, en begaat het Gouvernement de zwakheid, met de boosheid in onderhandeling te treden, dan zijn de ongelukkige landgenooten, die zich rustig en stil gedroegen, er altijd het slagtoffer van, terwijl de boswicht zegeviert.»

«Kan dit alles uwen vader iets baten, Sophia?»

«Door hetzelve werden hij en honderden met hem, ongelukkig. Ha! ik ben slechts een zwak meisje, maar had ik het bevel op gindsche sterkte, met de magt, die er de bevelhebber heeft: ik verzeker u, mevrouw! nog op dit oogenblik donderde het uit al de vuurmonden op de stad, en deed ik de wreedaards als wormen voor mij kruipen; morgen zou geene Luiksche tweekleurvaan hier gezien worden!»

«Dan is het wel goed, Sophia! dat aan uwe zwakke hand het lot dezer stad niet toevertrouwd werd; want gij vergeet, dat gij, door zulk eene strenge kastijding, niet enkel de kwaden, maar ook de brave en welgezinde ingezetenen, tuchtigen, zwaar tuchtigen zoudt.»

«O, mevrouw! waar zijn hier die brave, die welgezinde burgers? Neen! niet één is er, wiens hart niet juicht over den val van het koningschap,

Digitized by Google

welks geslacht hier door allen vervloekt wordt. Denkt gij, dat er hier nog getrouwe onderdanen van den Vorst zijn? O, dan dwaalt gij! Dit heb ik, sedert ik hier logeer, het beste kunnen vernemen. Doch wat baat mij dit alles? Mijn arme vader kan ik er niet door helpen, en echter moest ik mijn hart eens ontlasten; want, o, mevrouw! het is zoo vol, zoo tot barstens toe vol, dat ik het u niet zeggen kan!»

«Ik besef uwen toestand volkomen, Sophia! en gaarne wenschte ik u eenigen troost te bieden, die u nuttig zou wezen; doch ik ben daartoe thans geheel buiten staat. Evenwel zie ik geene reden, waarom ik u niet op den besten troost in het lijden wijzen zoude, die u de kracht verleent, om staande te blijven, en altijd te vertrouwen, dat er niets geschiedt, buiten den wil van onzen Hemelschen Vader.»

«Ach, mevrouw! al weet ik dit, en ik zie echter der boosheid alom alles gelukken, de deugd allerwegen vertrapt, en den zwakken, braven man, die in stilte God vreest en dient, vernederd en vermoord: wat toch kan mij dan het geloof aan eene Voorzienigheid baten, die zich niet met ons schijnt te bemoeijen, of te zwak is, om het kwade te keer te gaan?»

«Thans gaat gij te ver, Sophia! en moet ik u bestraffen. O, zoo doende, beneemt gij u zelve den eenigen troost, die ook in het bitterste lijden nog bemoedigt! Neen, meisje! laat mij nooit meer zulk eene taal uit uwen mond hooren; want hiermede bezondigt gij u zwaar, en noopt gij God, als ware het, om u uwe bede om redding van uwen vader, te weigeren.»

Digitized by Google

«Ach, vergeef het mij, mevrouw! de droefheid vervoert mij tot woorden, die mijne ziel niet meent; want, ja, als alles mij ontzinkt, dan nog moet het geloof aan God mij opbeuren en bemoedigen.»

«O, wanneer gij God regt kendet, als den liefderijksten, den besten Vader in den hemel, wiens goedheid en trouw even uitgestrekt zijn, als zijne almagt, gij zoudt niet morren en klagen, maar u voor Hem verdemoedigen, en Hem uw lot en dat van uwen vader veilig toevertrouwen; als wetende, dat dit in de beste handen is, welke niet zullen toelaten, dat uw' vader iets overkomt, wanneer het niet tot zijn best is, en met de alwijze bedoelingen van het hoogste Wezen overeenkomt!»

«Dit geloof ik, mevrouw! maar, o, het is zoo moeijelijk, in zijne zielsdroefheid daarmede zoo werkzaam te zijn, als tot onze redding noodzakelijk is! Ik gevoel wel, wat gij mij op alles kunt en moet toevoeren, maar het hart is zoo weerbarstig, en kúst de roede niet, waarmede het geslagen wordt.»

«Ik kwam hier, Sophia! met het voornemen, om u uit te noodigen, bij mij uwen intrek te nemen, zoo lang uw vader afwezend blijft: maak daarom uw pakje gereed, en ga met mij, dan zullen wij ten mijnent hierover nader spreken.»

«Ik heb geene woorden, mevrouw! om u mijnen dank te betuigen; maar ik mag uw aanbod niet aannemen.»

»Hoe! weigert gij, Sophia? Kom, word nu niet eigenzinnig, maar geloof mij, dat ik als eene moeder voor u zal zorgen.»

Digitized by Google

«Ja, daarvan ben ik ten volle overtuigd; maar ik kan den boedel mijns vaders hier aan geene vreemden overlaten, en ik mag uw gezin in geene ongelegenheid brengen, door mij ten uwent te huisvesten.»

«Dit laatste neem ik op mij: op ons vrouwen is men gelukkig nooit zoo gehelgd, als op onze mannen, en daarom heb ik geene de minste vrees, door uwe huisvesting in ongelegenheid te komen: daarenboven kunt gij hier niet blijven; want wie zou u hier beschermen, wanneer de boosheid u soms eenige lagen mogt leggen?»

«God en mijn hart: maar geloof mij, dat ik de verpligting diep gevoel, welke gij op mij laadt, en toch mag ik uw aanbod niet aannemen.»

«De goederen uws vaders zijn hier zeker genoeg; zijne gelden en papieren kunt gij met u nemen, en alzoo hebt gij geene reden, een aanbod te weigeren, dat in uwe omstandigheden noodwendig door u moet aangenomen worden.»

«Vergun mij, mevrouw! nog dezen nacht hier te blijven. Ik kan het streelende denkbeeld niet van mij weren, dat ik vader nog heden avond te huis wacht: en wat zou het dan zijn, wanneer hij zag, dat ik reeds vertrokken was?»

«Hij zou het u dank weten, Sophia!»

«Neen, dat doed hij stellig niet. Ach, mevrouw! sta mij dit voor dezen nacht toe, en mogt ik nu zoo ongelukkig zijn, dat vader niet te huis kwam, maar in den kerker moest verblijven, dan kom ik zeker morgen ochtend tot u.»

Digitized by Google

«Wilt gij dan, dat ik of mijne dochter dezen nacht bij u zal blijven, Sophia?»

«Maar, mevrouw! waarom zou ik zoo iets van u vergen? Ik ben hier immers veilig, en de bewoner van dit huis is een te braaf man, om mij te bemoeijelijken.»

«Het blijft dan eene afgedane zaak, dat gij morgen ten onzent komt. — Doch zeg mij eens opregt, hoe staat gij met dien Volte?»

«Ik mag hem niet zien, mevrouw! O, gij kunt niet begrijpen, welk een' innigen afkeer ik van dien mensch heb!»

«Maar hij beroemt zich toch op uwe gunst, en schrijft er de reden aan toe, dat hem die bevordering niet te beurt viel, welke hij vermeent, verdiend te hebben.»

«Dit kan alles wel plaats hebben. Hij is althans verwaand genoeg, zoo iets te denken: doch dit heeft hij met al de bewoners van dit land gemeen; deze zijn gewoon, zich meer te verbeelden, dan zij inderdaad zijn.»

«Ik verblijd mij om uwentwille, dit uit uwen mond te vernemen, wijl het mij leed zou doen, dat gij eenige genegenheid koesterdet voor eenen jongman, die, naar mijn inzien, dezelve niet zou verdienen.»

«In vroeger' tijd wil ik niet ontveinzen, dat hij mij eeniger mate aantrok; maar sedert dat heillooze proces, heb ik hem in die nietigheid leeren kennen, dat ik meer vrees voor hem voed, dan dat ik hem eenige achting toedraag.»

«Hij verdient dit ook niet, en het zou mij smar-

Digitized by Google

ten, indien het waarheid ware, dat hij zich op gunsten kon beroemen, die u ongelukkig zouden maken. Was hij altijd nog zulk een druk bezoeker van uwen vader, SOPHIA?»

«Hij kwam op zijn minst eenmaal des daags bij hem; doch gij kent vader: hij is te goêd en te openhartig van vertrouwen; de nietswaardige verstond meesterlijk de kunst, zich in zijne gunst te dringen; zoo zelfs, dat vader hem niet voor zoo slecht wilde aanzien, als hij inderdaad naar mijne meening is.»

«Uw vader vertrouwde hem immers geene geheimen toe, die hij niet moest weten?»

«Mijn vader heeft er geene: nooit bemoeide hij zich hier met eenig bestuur; en hoezeer hij den opstand moest afkeuren, liet hij er zich zelden over uit, wijl hij er voor zich zelven dit belang niet bij had, als de ambtenaren, die er van leefden.»

«Dan heb ik ook geene vrees voor uwen vader; doch ik herinner mij, dat de oude man heden morgen van zekere briefwisseling gesproken heeft, die hij met mijnen echtgenoot zou openen.»

«O, dit beduidt niets, mevrouw! daar ben ik zeker van.»

«Maar is die VOLTE er ook mede bekend?»

«Wel degelijk, mevrouw! want op zijn' aandrang besloot vader er toe, en hij is het ook geweest, die een dag of drie geleden, den brief medenam, om denzelven aan uwen echtgenoot te bestellen.»

«En hebt gijlieden er antwoord op ontvangen?»

«Neen, mevrouw! nog niet: doch dit verwondert

Digitized by Google

ons niet, wijl het niet zoo gemakkelijk is, eenen brief van de citadel te geworden.»

«En moest ook deze door zijne handen gaan?»

«Mijn hemel, mevrouw! gij maakt mij met uwe vragen ongerust. Gij denkt immers niet, dat daarin eenig kwaad steekt?»

«Ik weet het niet, Sophia! maar ik wenschte wel, dat zulks niet hadde plaats gehad. Wie weet, welk een gebruik de booswicht er van gemaakt heeft!»

«Maar, mijne lieve mevrouw! daar stond niets in, dan hetgeen de gansche stad mogt lezen.»

«Dat kan wel zijn, Sophia! en echter moet ik hieraan de gevangenis van uwen vader toeschrijven, wanneer gij geene oorzaak kent, en uw vader zich nooit met het een of ander inliet.»

«Dan heb ik geene vrees, mevrouw! want uit den brief zelven blijkt, dat vader volkomen onschuldig is.»

Nog meer werd hierover tusschen de beide dames gesproken; hetwelk van dit gevolg was, dat mevrouw de Verona er eindelijk van terug kwam, daarin de oorzaak der in hechtenisneming van den heer van Mandele te zien; doch, in weerwil zij bleven voortgaan, met allerlei gissingen te maken, konden zij echter niets uitdenken, en moesten zij het aan den tijd overlaten, in de hoop, van spoedig op de gunstigste wijze het raadsel te zien opgelost.

Digitized by Google

9.

De nacht ging tegen aller verwachting rustig voorbij. Zoo min van de citadel, als van de gewapende burgers in derzelver omtrek gelegerd, werd eenig schot gehoord; terwijl het gepeupel dien avond reeds vroeg te bed was gegaan, in de verwachting, van den anderen morgen wederom door blijde tijdingen te worden verrast, vermits deze zich tegenwoordig, als ware het, verdrongen, door de zegepralende gevolgen van den opstand, waardoor uit schier alle streken van *België*, het verjagen der Hollanders of het opsteken der oproervaan, en het afzweren van den Koning en diens wettig gezag, plaats vond. Doch tegen den morgen scholen eenige woeste hoopen Luikerwalen te zamen, wier dreigende gebaren weinig goeds beloofden, en welker wanluidende kreten velen uit hunne nachtrust wekten. Daar zij echter in het gepeupel, dat nog niet op de been was, geene ondersteuning vonden, zakten zij onmerkbaar af, en verspreidden zij zich in de achterstraten der stad, alwaar zij spoedig diegenen ontmoetten, welke zich gaarne met hen verbroederden.

«Wat beteekent toch dat geschreeuw?» riep Gerard Volte, nog slaapdronken, en er niet aan denkende, dat niemand hem kon antwoorden, wijl hij zich

Digitized by Google

alleen bevond. «Wat beteekent dit rumoer?» herhaalde hij luider en wreef zich de oogen; doch thans herinnerde hij zich, dat hij alleen was, en vlugtig het ledekant uitspringende, spoedde hij zich naar het venster; doch de woeste hoop was reeds lang voorbij, en de stilte van den dagenden morgen had wederom het wangeluid vervangen. «Ik moet zeker gedroomd hebben,» herhaalde hij bij zich zelven,» doch het kwam mij zoo duidelijk voor, als waakte ik. Intusschen is het goed, dat ik ontwaakt ben, want nu kan ik mij op mijn gemak kleeden, en zorgen, in tijds bij mijne beminde te zijn.... Bij mijne beminde? Ha, ha! wat zal zij opkijken, wanneer ik daar zoo vroeg voor haar zal verschijnen, en ik haar in al de bevalligheid van haar ochtendgewaad, nog ontdaan van al dien laffen tooi, die het schoone der vrouw mismaakt, voor mijn smachtend oog mag aanschouwen! Voor den satan! eindelijk zal het mij dan gelukken, haar de mijne te noemen, en mij te baden in die zee van bekoorlijkheden, welke mij reeds zoo lang deed dorsten. Bravo, Gerard! gij hebt uwe zaken meesterlijk aangelegd. Dat zij mij nu nog met die minachting aanblikke, welke mij voorheen zoo diep trof: doch thans zal zij wel wijzer zijn. Het meisje in het nette diemetten jakje en korte sneeuwwitte rokje, met die kleine ochtendmuts met strookjes, door welke de blonde lokken zich kunsteloos strengelen, — met dien zwoegenden boezem, ter naauwernood door den verraderlijken halsdoek bedekt, en dan dien blanken hals, door welken de purperen aderen doorschijnend

Digitized by Google

schitteren, niet verfronst door een' kraag of een' ketting, en dan... dan... Zwijg, GERARD! en zet u zelven niet in vlam: eerlang slaat het herdersuurtje, met zoo veel zorg verbeid, om u te verzadigen in schoonheden, welke geen Luiksch meisje zoo genotrijk aanbiedt, als deze Hollandsche roos uit den fraaisten bloementuin....»

Met deze en dergelijke lagchende droombeelden zich ophemelende, vergat hij geheel, hoe ligt mogelijk hem, gelijk den vorigen avond, dien hemel kon gesloten worden. Te vergeefs had hij toen tot over half elf ure de gelegenheid afgewacht, dat SOPHIA alleen zou wezen. Woedend over de teleurstelling, die hij ondervond, door het vertoeven van mevrouw DE VERONA bij SOPHIA, was hij eindelijk genoodzaakt geworden te vertrekken, wijl de logementhouder niet gedoogen wilde, dat het Hollandsche meisje verder verontrust zoude worden, zoodra hare vriendin vertrokken was, en GERARD naar hare kamer wilde snellen. Gedwongen hieraan te voldoen, was zijn voornemen terstond, den volgenden morgen zich schadeloos te stellen, zonder echter den kastelein iets hiervan te laten merken. Doch dit alles was geheel uit zijn geheugen gewischt, en daarom kon hij er niet aan twijfelen, dat thans het gelukkige oogenblik niet slaan zoude, waarin hij den hemel zich geopend zou zien. Daarom kleedde hij zich, onder het opwekken zijner zinnelijke neigingen, met zoo veel smaak, als slechts in zijn vermogen was, in den waan, van hierdoor te gemakkelijker een hart te veroveren, dat voor hem gesloten was; en toen

Digitized by Google

hij eindelijk gereed was, stoorde hij zich niet aan het ongepaste morgenuur, om bij eene maagd te verschijnen, wier deugdzame wandel zoo iets met eenige voegzaamheid niet gedoogen kon.

Hetgeen den vorigen nacht de eigenaar van het logement geweigerd had, moest hij thans wel toestaan, wijl de dag reeds was aangebroken, en Sophia hem niet verboden had, iemand bij haar te laten. Nogtans wilde de beleefde man haar eerst gaan waarschuwen; maar zoodra Gerard dit bemerkte, trok hij hem ijlings terug, en verzocht hij hem schertsend, dit werk aan den bruidegom over te laten, die zijne bruid eens met een vroeg bezoek wilde verrassen; en hierop lagchende hem op zijde dringende, was hij reeds voor de geslotene kamerdeur, toen de logementhouder, die hem volgde, zich nog in den langen gang bevond.

Zacht tikte Gerard op de deur, in de hoop, van haar nog in slaap te vinden; doch tot zijne spijt was het, met zorgen overladene meisje reeds lang bij de hand.

Niet anders vermeenende, dan dat een der bedienden van het logement, het ontbijt kwam brengen, opende zij gewillig de kamerdeur. Maar wie schetst haren schrik, op zulk een ongelegen uur, den eenigen mensch, dien zij vreesde, voor zich te zien!

«Schrikt gij van mij, mijne waarde Sophia! daar ik reeds vroegtijdig voor u verschijn, om u met mijnen raad en mijnen invloed tot redding van uwen vader te dienen?» sprak hij, vrijmoedig binnen tredende en de deur achter zich sluitende. «Het was

Digitized by Google

gisteren avond reeds laat, toen ik het ongeval vernam, dat uwen vader bejegend is, en echter kwam ik nog hier, om u te raden; doch de logementhouder zeide mij, dat gij reeds ter rust waart, zoodat ik u toen niet wilde storen.»

«O, daarvoor dank ik den goeden man, dien ik terstond zal roepen, om met u de....»

«Neen, blijf, Sophia! want hetgeen ik u te zeggen heb, mag niemand weten. Plaats u dus gerust, en zie mij vrij aan; want ik ben bereid, u met mijn bloed te dienen.»

«Waarlijk, mijnheer! gij maakt mij verlegen.»

«Ach, staak nu toch al die hoofsche uitdrukkingen, en spreek ernstig met mij, zoo als ik met u. Eens was er een tijd, dat uw hart voor mij als op uwe lippen lag, en dat uw lief, zacht oog met welgevallen op mij rustte. Zeg mij, Sophia! wat deed ik u, dat gij mij uwe genegenheid onttrokt, en uwe liefde, waarop ik waarlijk trotsch was, in minachting deed verkeeren?»

«Ach! spreek mij toch hiervan thans niet, bij al de zorg, die mij beknelt,» antwoordde zij ontwijkende.

«Ja, dit is thans juist het geschiktste uur; want van u hangt de vrijheid uws vaders ten eenen male af.»

«Van mij? O, spreek, spreek, mijnheer!»

«Geef mij uwe hand, Sophia! opdat ik aan uwen pols voele, of gij mij nog genegen zijt. — Hoe! weigert gij mij zelfs een' handdruk?»

«Neen, ach neen! Maar mijn vader.... mijn vader, mijnheer!»

Digitized by Google

«Blijf bedaard, Sophia! en geloof mij, dat ik u van harte bemin, en bereid ben, alles voor u te beproeven, ten einde uw geluk te bevestigen.»

«Maar mijn vader, mijnheer! mijn vader!»

«Is deze dan niet in uw geluk opgesloten, Sophia? Doch zoo lang gij in deze onrustige stemming zijt, is het nog niet mogelijk, u nuttig te wezen.»

«Nu, ik zal trachten zoo bedaard te zijn, als mogelijk is; maar pijnig mij dan ook niet langer, want denk, dat mijn arme vader....»

«Altijd uw vader en geenszins u zelve; doch dit begrijp ik zeer wel. Nogtans moet gij weten, dat de bevrijding van uwen vader in uwe hand ligt.»

«Gij zeidet mij dit reeds, mijnheer! zonder mij dat raadsel op te lossen.»

«Laat toch dat koude mijnheer uit uwe rede, Sophia! en noem mij Gerard! uw' vriend; dit zal u te vrijmoediger jegens mij doen zijn, en u de overwinning gemakkelijker doen worden, die gij welligt op u zelve noodig zult hebben.»

«Gij wordt van oogenblik tot oogenblik meer onverstaanbaar; doch wanneer gij hier gekomen zijt, om mij te martelen, dan zal ik verpligt zijn, u te verlaten.»

«Blijf, Sophia! en zie mij zoo verachtelijk niet aan, want, bij den Hemel en al de Heiligen! dit verdien ik niet.»

«Wat wilt gij toch, mijnheer! met uwe betuigingen?»

«Wat ik wil? Uwe liefde, uw hart, beminnelijke

Digitized by Google

Sophia! Hiernaar streefde ik, sedert ik u leerde kennen, en zonder deze is mij het leven eene hel.»

«Is dit thans een oogenblik, mij zoo iets te doen hooren? — Neen, raak mij niet aan, want uw adem verpest mij!»

«Zijt gij dan nog kouder dan het marmer? Ach, Sophia! verstoot mij niet. Zie, als uw slaaf wil ik hier voor u knielen; met mijne tranen wil ik uwe voeten bedekken; uwe knie aan mijn hart drukken, alsof ik u in mijne armen had: maar verstoot mij toch niet geheel en al.»

«Staak toch deze hartstogtelijke taal, die mij niet kan vervoeren, en laat u dit genoeg zijn, dat er tusschen ons eene klove bestaat, die nimmer te herstellen is.»

«Neen, uw hart kan mij niet versmaden, Sophia! want gij hadt eenmaal eene teedere geneigdheid voor mij, en alleen een misverstand scheidde onze harten. Ach, blik mij slechts eenmaal medelijdend aan, en lees in mijn hart, waarin uw naam als met gloeijend schrift geschreven staat!»

«Gij waart hier gekomen, mijnheer! om mij over mijnen vader te onderhouden.»

«Zwijg mij van den ketter, wanneer gij mijn hart niet wilt verstalen, voor....»

«O, ik schrik van dien scheldnaam in uwen mond, mijnheer! Gij noemdet hem uw' vriend en nu een' ketter?»

«Schrei niet, lieve Sophia! en vergeef mij dit woord. Ach, als een arm zondaar lig ik hier voor u gebogen; maar gij ziet mij niet, gij wilt mij niet

Digitized by Google

zien! Is er dan geen medelijden in uwe borst voor eenen ongelukkigen, die van liefde wegkwijnt, wanneer hij geene genade in uwe oogen vindt?»

«Ik begrijp niet, wat gij wilt, mijnheer!» riep Sophia handenwringend uit; want zij begon den toestand, waarin zij zich bevond, te begrijpen.

«Hoe is dit mogelijk, mijne Sophia? Ach, ik verlang immers geen gebroken hart van u, wanneer gij mij geene liefde kunt schenken. Verzeker mij slechts, dat gij mij niet haat, niet veracht, en gij geeft mij meer, dan ik ooit dacht te verkrijgen.»

«Ach! ik kan u in dit oogenblik niet antwoorden: mijn hoofd, mijn arm hart zijn krank van den jammer, die mij zoo verpletterend trof. Ik heb geene gedachten, geen besef, dan alleen voor het ongeluk mijns vaders, en het is mij onmogelijk, u behoorlijk te woord te staan.»

«En toch moet ik heden mijn lot weten. Reeds te lang werd ik geslingerd tusschen vrees en hoop, en zag ik mij uitgerekt op de pijnbank der onzekerheid. Dit oogenblik moet over mijne toekomst beslissen. Ik wil weten, of er in uw hart nog een hoekje verscholen is, waarin gij mijnen naam zegenend wilt verbergen. Versmaad daarom mijne bede niet, bekoorlijke Sophia! maar antwoord mij. Gij veracht mij immers niet?»

«Houd toch op met deze taal, waarop ik u nimmer kan antwoorden. Uw geloof, uwe neigingen, — alles scheidt ons van elkander. Waarom dan een onderhoud voortgezet, dat tot geen einde kan leiden; vooral, daar mijn hart van verlangen brandt naar

Digitized by Google

eenig berigt van hem, die mij overdierbaar is?»

«Neen, alles vereenigt ons om den band te strengelen, die onze harten verbindt. Waarom toch stoot gij mij van u, daar ik immers weet, dat gij den goeden Gerard niet haat, niet haten kunt, wijl zijne ziel van de hevigste liefde voor u gloeit?»

«Het zal noodig zijn, u te verlaten, mijnheer! wanneer gij blijft voortgaan, mij te kwellen.»

«Blijf, Sophia! dit beveel ik u; want gij moet den zondaar genadig zijn, al zou hij u daartoe dwingen.»

«Hoe! wat wilt gij, mijnheer? Gij zult mij toch niet....»

«Wat ik wil, wat ik begeer, is uwe liefde. Reeds te lang was ik er de speelbal van; maar thans is het oogenblik daar, dat mij voor al den hoon, dien ik hier ondervond, schadeloos zal stellen. In uwe armen wil ik zijn, aan uwe verhevene bevalligheden mij verzadigen; hart aan hart....»

«Gij zijt een monster, dat ik niet genoeg kan verachten! Thans weet gij, wat gij uit mijnen mond verlangdet te hooren. Ja, ik haat, ik veracht u!»

«Dit is te laat. Onverschillig is het mij, welk een gevoel u voor mij bezielt: haat, veracht mij vrij; maar in uwe armen wil ik zwelgen, aan uwe borst den zwijmeldrank der liefde drinken, totdat ik verzadigd insluimere! Met dit voornemen trad ik heden morgen tot u, en dat plan is mijn vast besluit, dat geen duivel mij meer kan beletten.»

«Waant gij dan, eerlooze! dat gij hier alles magtig zijt, en niemand zich in dit huis

Digitized by Google

bevindt, die mijn geroep zal hooren?»

«Niemand zal naar u luisteren; want op dit oogenblik heb ik al de bewoners, ons alleen uitgezonderd, in kluisters doen boeijen en naar den kerker laten voeren. Vrij, ten eenenmale vrij, zijn wij hier, en, hetzij dat gij schreeuwt of schreit, geen duivel is er, die u voor mijne liefde kan hoeden. Onderwerp u dus aan de wet der noodzakelijkheid, en sta mij uit liefde toe, wat ik met geweld kan en zal eischen.»

«Ik verfoei u te zeer, om u op deze rede eenig antwoord te geven; want ik zou mij verlagen, indien ik u kon gelooven. Neen, ellendige! zoo ver strekt zich uwe magt niet uit; doch, wanneer gij mij niet oogenblikkelijk de deur opent, zal ik al de bewoners van dit huis tot mijne hulp bijeen roepen.»

«Kent gij mij wel, Sophia? Weet gij wel, dat ik het was, die uwen vader in kluisters sloeg, en ik de magt heb, hem te ontslaan, of voor eeuwig van het daglicht te berooven?»

«Neen, dat wist ik niet, en wil ik ook niet weten; want ik ken u, en sedert heb ik uw pogchen en dat van uwen landaard, op deszelfs regte waarde leeren schatten. Gij, zoo min als die tafel, bezit deze magt, welke gij mij diets maakt.»

«Herinnert gij u dan niet den brief uws vaders aan den officier van gezondheid, de Verona, en weet gij niet, dat daarin van een zeker plan gesproken werd, om den opstand te dempen?»

«Mijn vader is veel te verstandig, dit ooit te schrijven.»

Digitized by Google

« Maar wanneer ik dit met zijne hand er bij schreef, en hem woorden in de pen gaf, die hij nooit bedacht: zoudt gij dan wanen, meisje! dat ik geene magt had, om uwen grijzen vader op het schavot te voeren, en hem zijn hoofd te doen verliezen? »

« Gij zijt een monster! een duivel! » riep Sophia sidderende uit, daar zij voor het eerst begon te begrijpen, hoe ligt mogelijk het ware, dat de snoodaard tot zulk eene laagheid in staat was geweest.

« Juist, Sophia! Zie, zoo moest ik mij voor u vertoonen. Gij moest mij kennen, om het lot te beseffen, hetwelk uwen vader wacht, wanneer gij mij wederstreeft: want, bij Sint Franciscus en zijn geslacht! indien ik mijn woord niet houd, zoo verlamme de tong in mijnen mond en worde ik eeuwig stom! »

« O God, sta mij bij! »

« Roep eer den satan aan, aan wien gij met al de geuzen verkocht zijt, dan Hem, die alleen ons, zijne geloovige kinderen, hoort. »

« Ware dit zoo, dan was de Almagtige erger dan de vorst des duisternis, wiens bastaard gij zijt. »

« Ik lach inderdaad, Sophia! met uwe magtelooze taal, waarmede gij wel onze arme domme papen de koorts op het lijf kunt jagen, maar mij niet. Kom daarom bij mij, mijn schichtig duifje! en smaak in mijne armen eene zaligheid, die u eerst dan zal bekend worden, zoodra gij haar geniet. »

« Verpest mij niet, snoodaard! want, bij den hemel! ik verscheur u, zoodra gij mij aanraakt. »

« Sophia! wilt gij uwen vader dooden of redden? »

Digitized by Google

« Door uwe bemiddeling wil ik niets, en ik zou den naam van den dierbaren onteeren, wanneer ik mij met u over hem onderhield. »

« Gelooft gij niet, Sophia! dat ik de magt heb, hem op het schavot te sleuren? »

« Nimmer! nimmer! want al hadt gij daartoe de magt, zoo zou God dit echter niet gedoogen. »

« Dwaasheid, meisje! waartoe wij thans te verlicht denken, dm er iets van te gelooven. Gij wilt derhalve uwen vader geenszins redden? »

« Door u? Neen! »

« En mij veracht gij te zeer, dan dat gij mij kunt beminnen? »

« Dit weet gij, ook zonder dat ik u dit verzeker. »

« Dan zal ik tot het uiterste moeten overgaan; maar vóór ik daartoe besluit, moet ik u mijne magt geheel doen kennen. De vrijheid van uwen vader, zoowel als zijn leven, berust geheel in mijne hand. Eén enkel woord van mij, voert hem in uwe armen terug, of op het schavot. Op tweederlei wijze kunt gij nu uwen vader redden: door mij uwe liefde te schenken, en hierdoor voor eeuwig het geluk te vestigen van een wezen, dat u aanbidt.... »

« Noem mij de andere; want aan deze verleen ik nimmer het oor. »

« De andere is iets, dat mij niet betreft, maar waartoe ik uit verkleefdheid aan het heil des vaderlands alleen overga, wanneer ik niets op uw stug gemoed kan verwinnen, en dit bestaat in de vrijwillige opoffering eener zekere som gelds, die het land

Digitized by Google

in de tegenwoordige omstandigheden zoo zeer behoeft.»

«Ha! dus is hier de vrijheid van den mensch met geld te koop, mijnheer?»

«Neen, Sophia! dan verstaat gij mij verkeerd. De bezoldiging van zoo vele gewapenden vereischt gedurige uitgaven, die hoogst knellend zijn. Wij, als hoofden des bestuurs, zijn echter verpligt, gestadig hierin te voorzien; en daar nu de middelen uitgeput zijn, het volk geene belastingen kunnen opgelegd worden, en het welzijn des lands de wapening echter voorschrijft, is men wel verpligt, tot middelen te besluiten, die men, in andere omstandigheden, nooit in de gedachten zou nemen; en dit is de reden, dat het mij onder de hand opgedragen is geworden, om, met intrekking van mijne aanklagt, de vrijheid aan uwen vader te bezorgen: wel te verstaan, wanneer gij daartoe eene zekere som gelds veil hebt.»

«Al wat ik bezit, — mijn' laatsten penning geef ik gaarne. Zeg slechts, wie dit hebben moet.»

«Neen, mijn engel! zoo gaat dit niet. Gij stelt mij op dit oogenblik vijftien duizend francs ter hand, en met dezelve koopt gij....»

«Vijftien duizend francs, mijnheer! Heer in den hemel! hoe zou ik die som kunnen geven?»

«Speel nu de onbegrijpelijke niet, Sophia! en stel de vrijheid uws vaders niet langer uit. Wij weten immers, dat gij dit kapitaal gemakkelijk kunt geven.»

«Is dit dan mijne eigendom, mijnheer?»

«Wat doet het er toe, Sophia! wien dezelve

Digitized by Google

behoort? — Gij koopt er immers de vrijheid van uwen vader voor?»

«Ik heb, buiten zijne toestemming, het regt niet, over zijne eigendom te beschikken; doch dit verzeker ik u, dat ik er hem zoo lang om zal smeeken, dat hij er in toestemt.»

«Wordt gij dwaas, meisje! dat wij dit aan zijne goedkeuring kunnen onderwerpen? De man zit buiten toegang, en mij, mij alleen is het vergund, hem te spreken. Doch dit doet er niets toe, want de zaak vereischt geen langer uitstel. Nog in dit uur moet de som gestort worden, en geschiedt dit niet, dan is uw vader niet te redden.»

«Maar, mijn hemel, mijnheer! ik mag toch de eigendom mijns vaders niet weggeven?»

«Ik wil er u niet toe noodzaken, omdat ik liever heb, dat gij dit niet, dan wel doet; doch, wanneer gij aarzelt, is het mij een genoegzaam bewijs, dat al het geblaas van uwe kinderlijke genegenheid en trouw, niets meer dan wind is, waarop weinig of geene zekerheid is te maken.»

«Heer in den hemel, red mij uit deze bange onzekerheid!»

«Hiertoe behoeft gij geene ingeving van boven: indien uw hart toch uwen pligt hierin niet voorschrijft, dan is dit een treurig blijk van uw koud gevoel.»

«Neen, mijnheer! Ik vereer mijnen vader, maar ik mag zijne vrijheid niet koopen met het geld, dat mij niet toebehoort.»

«Wie zijt gij dan? Eene vreemde? Neen, gij zijt

Digitized by Google

zijne eenige dochter; maar het geld heeft te veel bekoorlijkheid voor u, dan dat gij er toe kunt besluiten, het op te offeren.»

Een' geruimen tijd stond Sophia als in diep gepeins: zij overwoog, wat zij in deze bange oogenblikken doen moest; doch eensklaps scheen het, alsof een vast besluit haar ingestort ware. «Ja,» riep zij met vonkelende oogen uit: «mijne eigendom is tot uwe dienst; doch het geld mijns vaders behoort hem, en hierover beschik ik niet. Dit is mijn vast voornemen, al moet ik er ook onder vergaan.»

«Dan is ook mijn geduld ten einde. Gij versmaadt mijne liefde en mijnen raad. Welaan! van dit oogenblik ziet gij mij niet meer bidden, daar ik bevelen kan.» — En hierop tot haar toetredende, greep hij haar om de middel, en beproefde hij, haar naar de alcove, welker deur toevallig openstond, te sleuren. Doch Sophia vatte nog in tijds den stijl van den ingang, welken zij met zulk eene reuzenkracht omklemd hield, dat hij met geene mogelijkheid haar er van kon losrukken. Onbegrijpelijk kwam het hem voor, dat het meisje hare stem niet verhief, en slechts zuchtende met hem worstelde; doch hij wilde thans over haar zegevieren, en daarom wendde hij alle magt aan, om hare handen van den stijl, waaraan zij als bestorven waren, los te scheuren; maar dit was onmogelijk, en verscheidene minuten gingen er sprakeloos voorbij, zonder dat hij nog eene schrede verder aan zijn doel genaderd was.»

«Breng mij niet tot het uiterste, Sophia!» riep hij vermoeid uit, zoo zeer had de ongedachte tegen-

Digitized by Google

weer hem afgemat; doch hijgende en als buiten adem, hield het moedige meisje den onwrikbaren stijl omstrengeld, en noodzaakte zij daardoor den onverlaat, haar een oogenblik los te laten; waarvan zij zulk een haastig gebruik maakte, dat zij ijlings van hare plaats vlood, en meer werktuigelijk dan voorbedacht, de vensterruiten met hare beide handen aan stukken stiet, en luide om hulp schreeuwde.

«Vervloekte! wat begint gij?» riep GERARD, haar onverwijld van het venster sleurende. — Doch hij kwam te laat; want schier op hetzelfde oogenblik stormden de bewoners van het logement, benevens andere personen, die toevallig op straat voorbij gingen, naar boven, en bevalen donderend het openen der kamerdeur, welke GERARD altijd nog op het slot had gelaten.

«Thans is uw vader een lijk,» bulderde hij, tandenknarsend, SOPHIA toe, terwijl hij de deur opende, en vroeg, wat men hebben wilde.

«Ontferming, lieve menschen!» smeekte SOPHIA, met uitgestrekte armen, de onderscheidene personen, die de kamer waren binnen gesneld. «De onverlaat wil mij vermoorden!»

«Ontzet u niet, burgers!» hernam GERARD zoo bedaard mogelijk. «Dit meisje misleidt u. Haar vader is gisteren, wegens verstandhouding met den vijand, in bewaring genomen. Op hare uitnoodiging tot haar gekomen, bood zij mij hare eer vrijwillig te koop, om mij hierdoor ontrouw aan mijnen pligt te maken, ten einde haren vader te bevrijden. Op mijne standvastige weigering, bood zij

Digitized by Google

mij geld; en ook dit haar niet gelukkende, dreigde zij mij met dit tafelmes, hetwelk ik haar met weinig moeite ontwrong; waarop zij het geschreeuw aanhief, dat u tot hare hulp riep.»

«Hij liegt! hij liegt, goede menschen! De snoodaard wilde mij onteeren en berooven! Ach, ontfermt u toch over een arm, onschuldig en ongelukkig meisje!»

«Zij is de dochter van eenen geus, burgers! die ons verraden wilde, en thans in den kerker zucht: daarbij eene afvallige, eene ketterin, die aan geen' Paus gelooft. Twijfelt gij nu nog langer aan hare onschuld? — Maar reeds genoeg. Hier, burger LEVOI en gij ook CHARPENTIER: gij blijft mij borg voor haar, en zorgt, dat zij het niet ontvlugte; want ik heb dingen ontdekt, welke haar medepligtig doen zijn aan het verraad van haren vader, die niets anders beoogde, dan onze bisschopsstad den vijand in handen te spelen, en waarover ik eerst ons bestuur moet onderhouden.»

«Ach, gelooft hem toch niet! De verrader is tot alle dingen in staat. Hij liegt en bedriegt God en menschen.»

«Hoort die ketterin eens! Mij noemt zij eenen verrader, terwijl ik van verlangen brand, om het vaderland van het juk, dat het drukt, te verlossen. — Maar wat gaat mij dat gezwets aan....»

«Vergun mij echter, mijnheer VOLTE!» sprak de logementhouder, «u te doen opmerken, dat dit meisje sedert eenige weken hier logeert, en niet in staat is tot het kwaad, dat gij in haar vooronder-

Digitized by Google

stelt. Daarenboven waart gij de vriend van haren vader, en verkeerdet gij hier in eene betrekking, welke mij meermalen verdacht is voorgekomen. Om de eer onzer natie moet ik derhalve verklaren, dat het hoogst onwaarschijnlijk is, dat zij schuldig zoude wezen aan het verraad, hetwelk gij haar te laste legt; doch hetgeen niets beteekent, wijl u de magt ontbreekt, dezen burgers te gelasten, haar te bewaken.»

«Behoort gij ook tot het geuzenvolk, mijnheer Latour? of wat moet ik van deze rede denken?» hernam Gerard met dreigende blikken.

«Wat gij verkiest, mijnheer Volte! Alleen moet ik u nog zeggen, dat ik geene aanrandingen buiten het wettig gezag, in mijn huis toesta, en dat ik u dien ten gevolge beveel, u te verwijderen. Dit meisje is van dit oogenblik onder mijne hoede, en dit zal ik haar betoonen, ten spijt van allen, die zich daartegen willen verzetten.»

«Ook al een Hollander! een Orangiste!» schreeuwde Gerard smalende uit: «doch hij zal zijn loon er voor krijgen. Wilt gij echter op dit meisje geen waakzaam oog houden, burgers! mij is het wel. Het wraakzwaard der wet zal zij echter niet ontgaan; dit zweert u Gerard Volte.»

Op deze woorden gebood hij de noodige ruimte, en, alsof hij werkelijk eene magt te dier plaatse uitoefende, werd hij oogenblikkelijk gehoorzaamd, en liet men hem door.

«Bedaar slechts, meisje!» sprak de logementhouder; «u zal geen leed meer geschieden: hier-

Digitized by Google

voor zal ik waken. Ik dank u inmiddels, burgers! voor uwe hulp, en ik reken er op, wanneer ik in vervolg van tijd dezelve weder mogt behoeven.»

Dit was verstaanbaar genoeg, om de vreemde personen te doen afdeinzen. Doch naauwelijks was dit geschied, toen, tot onuitsprekelijke blijdschap der hevig ontstelde Sophia, de dochter van den doctor de Verona, haar onverwachts kwam bezoeken, en afhalen, om de woning van hare moeder voor die van het logement te verwisselen.

Zonder dat zij in de eerste oogenblikken kon begrijpen, wat de reden der ontroering was, die Sophia geheel onbekwaam maakte tot spreken, begreep zij evenwel, dat er iets ontzettends moest gebeurd zijn; doch zoodra zij van den logementhouder de toedragt der zaken vernam, wist zij geene woorden genoeg te vinden, om Sophia te bewegen, toch spoed te maken, en zonder verwijl met haar mede te gaan.

«Ik kan naauwelijks gaan,» stamelde het nog sidderende meisje. «Ach, lieve vriendin! gij weet niet, hoe de snoodaard mij mishandeld heeft.»

«Ja, ja, dit begrijp ik wel; doch dit is voorbij, en tijd mogen wij niet verliezen. Kom, spoedig Sophia! maak u gereed, met mij te gaan, want wie weet, wat er nog gebeurt?»

«De jufvrouw heeft gelijk,» merkte de logementhouder aan, «en daarom raad ik u, niet nutteloos hier te vertoeven. Als de storm voorbij is, kunt gij ligt terug keeren; doch gij moet niet verzuimen, alle papieren van eenig belang en waarde met u te

Digitized by Google

nemen. Kom, lieve dame! niet gebeefd, maar gehandeld. Waar is de sleutel der secretaire?»

«Hier, mijnheer! Ach, help mij toch, want ik weet naauwelijks, wat ik doe!»

«Houd u maar bedaard, en laat ons voor u zorgen.» Gelijktijdig opende hij de secretaire, en verzamelde alle papieren van waarde in een koffertje bijeen, hetwelk hij terstond door zijnen zoon naar de woning van mevrouw DE VERONA deed brengen. Zoodra dit geschied was; dreef hij de beide dames met zulk eenen spoed voort, dat SOPHIA wel gedwongen was, zich gereed te maken, hoe ontsteld zij zich ook bevond, daar zij inderdaad ter naauwernood in staat was, zich op de been te houden. Na verloop van een half uur, was alles dan ook tot haar vertrek gereed, en, in weerwil van haren toestand, beproefde zij, op den arm harer vriendin leunende, een huis te verlaten, waarin zij zoo veel rampspoed ondergaan had. Gelukkig trof haar op de straat geen verder ongeval; zoodat zij eindelijk, afgemat naar ziel en ligchaam, de woning van den geneesheer bereikte, in hetwelk zij, door de liefderijkste ontvangst van derzelver leden, zulk eene behandeling genoot, dat zij allengs van den schrik bekwam, zonder dat dezelve voor haar gestel van verdere gevolgen was.

Tegen den middag kwam GERARD VOLTE, met twee gewapende burgers aan het logement terug, met een schriftelijk bevel van den commandant BARLAIMONT, om de papieren van den heer VAN MANDELE in verzegelde bewaring te nemen. — Doch wie be-

Digitized by Google

schrijft de woede van den nietswaardigen, toen hij op de verlatene kamer gekomen, SOPHIA er niet aantrof, en, in weerwil van de ijverigste nasporing, datgene verdwenen was, om hetwelk het hem eigentlijk te doen was!

«Waar is de dochter van den landverrader gebleven?» vroeg hij op eenen hoogen toon aan den logementhouder.

«Dit is mij niet bekend. Zij is, gelijk gij ziet, vertrokken.»

«Waar heeft zij de papieren gelaten, die wij hier in bewaring moesten nemen?»

«Het meisje heeft alles gelaten, gelijk het was. Zij verlangde slechts van hier te komen, wijl mijn huis, naar haar oordeel, haar geene veiligheid meer bood.»

«Dus is het u bekend, dat zij de papieren heeft medegenomen, die zich in deze secretaire bevonden, en de blijken behelzen van het verraad, door haren vader gepleegd?»

«Mij is hiervan niets bewust. Waarschijnlijk heeft de heer VAN MANDELE dezelve reeds vroeger vernietigd.»

«Neen, dit weet ik beter. Wacht u echter wel, mijnheer! in deze zaak de hand te leenen; want op mijne eer zweer ik u, dat wij het er niet bij zullen laten berusten.»

«Dat staat u vrij, mijnheer VOLTE! doch vergeet niet, dat ook wij in dezen eene stem hebben, en dat ik niet zal nalaten, in deze zaak zulk eene getuigenis af te leggen, als met de waarheid overeenkom-

Digitized by Google

stig is. Voldoe eenvoudig aan uwen pligt, en verzegel gerust deze secretaire, en de vertrekken door den heer VAN MANDELE bewoond. Ik zal u dit niet beletten.»

«Ik ken mijnen pligt, en verwacht van u geene aanmerkingen, die mij persoonlijk betreffen.»

«Vlieg maar niet op, mijnheer VOLTE! Ik zal mij wel verantwoorden, ter plaatse, waar zulks noodig is.»

«Waar is het geld van den verrader gebleven? Heeft het meisje dit ook al medegenomen?»

«Ik heb u immers gezegd, dat mij hiervan niets bewust is. In dit geld ligt immers geen verraad opgesloten?»

«Zwijg, en antwoord mij alleen op hetgeen ik u vraag!»

«Ik ben een vrij burger van deze stad, en ik laat mij in mijn huis geene wetten voorschrijven. Vergeet ook dit niet, mijnheer VOLTE! of ik zal mij verpligt zien, hier getuigen te laten komen.»

«Wij zullen u wel vinden,» sprak GERARD, ter naauwernood in staat, zich te doen verstaan, zoo verwoed was hij over de teleurstelling, die hem hier wedervoer.

Nadat alles zorgvuldig verzegeld was geworden, verliet hij eindelijk in magtelooze razernij een huis, alwaar hij zoo vele jammeren gesticht had; doch te gelijk peinsde hij op nieuwe middelen, om het misdadige doel, waartoe hij alles op het spel had gezet, te bereiken.

Digitized by Google

10

« Vindt gij niet, doctor! » vroeg, op den avond van den derden October, kapitein GUILLAUME, aan den officier van gezondheid, DE VERONA, « dat er zich een zekere geest van misnoegdheid onder de Waalsche soldaten begint te vertoonen? »

« Ja, ik heb dit reeds sedert een paar dagen bespeurd, en mij verwonderd, dat de ontevredenen niet gestraft worden; doch het spijt mij, dat onze officieren hiervan de oorzaak zijn. »

« Droomt gij, doctor? Wij zijn allen met den besten geest bezield, en verzuimen niets, om dien geest onder de soldaten levendig te houden; maar sedert den noodlottigen maatregel van het half ration, begin ik vrees te gevoelen, of wij het op den duur hier wel zullen houden. »

« Wanneer wij slechts onzen pligt doen, en onder de troepen niet stoken, kapitein! dan is er voor het volk geene vrees; doch wanneer wij in dezen een slecht voorbeeld geven, dan spreekt het van zelf, dat de Walen blijven scholen en onheil brouwen. »

« Gij spreekt zoo raadselachtig, doctor! Wie van ons bedoelt gij toch? »

« Ik bedoel eigentlijk niemand, want ik spreek in

Digitized by Google

het algemeen en zonder mij zelven niet uit. Ware ik echter bevelhebber, dan zou ik mogelijk anders spreken. — Gij weet immers zoo goed als ik, dat een woord *voor* of *tegen* bij de soldaten alles afdoet; doch wanneer men, als ware het, met de kwaadwilligen instemt, en hen aanmoedigt, gelijk ik nog heden ochtend opmerkte, toen er verscheidenen hunner, arm in arm, zingende de citadel rondwandelden, en eenen toon aansloegen, die hier niet geduld behoorde te worden; dan kan het niet anders, of dit moet de onruststokers in derzelver kwade bedoelingen stijven.»

«*C'est vrai, monsieur le docteur!* doch men moet ook niet dadelijk het ergste denken.»

«Dit is men thans wel verpligt, bij het schandelijk verraad, dat men allerwegen ziet plegen; vooral, wanneer er zoo veel aan gelegen is. — Doch luister eens! krijgen wij nog zoo laat bezoek?»

«Bezoek, doctor? Droomt gij?»

«Neen, kapitein! ik ben nog volkomen wakker. — Wanneer ik wel zie, dan nadert ons ginds weder een parlementair. Ja waarlijk, ik bedrieg mij niet! Wat of deze op nieuw hebben moet? Zij bedriegen ons toch.»

«Stop, stop, doctor! Het is toch beter in der minne de zaak te vereffenen, dan dezelve altijd met het zwaard te beslechten.»

«Ware dit eerder geschied, zoo zouden wij tegenwoordig hier niet in de klem zitten.»

De bode, door den commandant der burgerij, die in deze woelige dagen schier eene dictatoriale magt in

Digitized by Google

de oproerige stad uitoefende, afgezonden, was de brenger van eenen brief aan den bevelhebber der citadel, om alle vijandelijkheden te staken, tot tijd en wijle er van gouvernementswege anders beslist zou worden; met het voorstel, om de sterkte alle dagen van den noodigen leeftogt te voorzien.

Deze brief, die terstond aan de bezetting werd medegedeeld, verwekte eene algemeene blijdschap, zoowel onder de Belgische als Hollandsche krijgslieden, welke hierin het einde van eenen strijd zagen, die hun zoo weinig voordeel aanbragt. Deze vreugde was zoo groot, dat de troepen tot laat in den nacht vrolijk en welgemoed bijeen bleven, en aan geen slapen dachten, zoodra zij er zeker van waren, dat de generaal VAN B. in deze overeenkomst niet alleen had toegestemd, maar zelfs voorgesteld had, eenen officier naar *Maastricht* te zenden, ten einde over eene nadere voorziening in levensmidden met den generaal DIBBETS te onderhandelen; hetgeen terstond van wege den commandant BARLAIMONT was ingewilligd geworden. Ook de officieren waren dien avond gezellig bijeen gebleven, en verheugden zich onderling over de opheffing van een beleg, waarin zij letterlijk verkeerden; daar de citadel nacht en dag door gewapende burgers was ingesloten, en het niemand meer veroorloofd werd, de sterkte te naderen. Slechts twee of drie officieren deelden niet in de algemeene blijdschap, onder welke ook de doctor van het garnizoen, DE VERONA, zich rangschikte; doch dit verschil van gevoelen bragt eene levendigheid in het onderhoud, dat anders spoedig eenzelvig en uitgeput

Digitized by Google

zou geweest zijn. Die wrijving van verschillende gevoelens veroorzaakte echter op het laatst eene zekere ontevredenheid, daar elk der aanwezige officieren zijne denkbeelden onwrikbaar vasthield en verdedigde, en de meesten misnoegd werden, door zich in hunne verwachtingen wedersproken te zien.

«Hoe kunt gij toch zoo tegen de ervaring in redeneren, mijne heeren?» merkte ten laatste kapitein Jollen aan. «Of is het u dan geheel ontgaan, op welk eene wijze men de vorige verbindtenissen heeft nagekomen?»

«Ja, toen was het wat anders,» riep kapitein Guillaume eenigzins ontevreden uit; «toen was het hun belang, en nooit zou de opstand die hoogte bereikt hebben, indien wij ons niet zoo moedig hadden betoond.»

«Neen,» hernam de doctor, «noem het onze zwakheid, onze onverschoonlijke toegevendheid, die hen zoo stout deden zijn.»

«Ja, zoo spreekt men thans; maar het was toch roemvol van het volk, het geweld en de overmagt te trotseren.»

«Vooral, toen dit vergezeld ging met de verkrachting van woord en trouw.»

«Gij wordt stekelachtig, doctor! Wij zijn dit niet van u gewoon,» hernam kapitein Guillaume driftig.

«Het hindert mij altijd, wanneer men eenen schurk met het kleed der onschuld of der deugd wil tooijen, en daarom noem ik immer de zaken bij haren waren naam. Eene slechte daad blijft bij mij altijd slecht, welk eene kleur men er ook aan

Digitized by Google

tracht te geven. Gij moet mij dit niet kwalijk nemen, mijne heeren! maar ik draag nog een Hollandsch hart in mijnen boezem, en daarom ben ik er nog niet aan gewoon, te plooijen en te vouwen, wat eigentlijk nooit moest worden geperst of opgesierd.

«Gij spreekt zoo beeldsprakig, doctor! dat wij het niet begrijpen,» riep kapitein Laroute uit.

«Nu, dan zal het best wezen, dat wij er van zwijgen, en ons onderhoud over dit onderwerp afbreken; anders mogt het tusschen ons nog eenig verschil te weeg brengen, dat vooral in deze dagen noodzakelijk moet vermeden worden.»

«Wat verschil?» riepen te gelijk verscheidene officieren. »Hier zijn wij nog in een vrij land, waar niemand ons verbiedt, onze gevoelens te belijden.»

«Schreeuwt toch zoo niet, mijne heeren! want wanneer het een kwartier uurs ver gehoord werd, zou men ons dit wel anders leeren. Hoort slechts, hoe zeer men in de stad ons gevoelen beaamt.»

«Wat zou er te doen zijn? Mij komt het voor, alsof er de klokken geluid werden.»

«Dat zeide ik u immers?» hernam de geneesheer. «Ik verbeeldde het mij eerst; doch nu hoor ik het duidelijk. — Zouden onze Luiksche vrienden zoo blijde zijn, dat zij geen' vuurregen van ons te duchten hebben, en ons hier hooren krakeelen?»

«Ei, ei, doctor! gij hebt eenen profetischen geest; want ik sta nimmer op, wanneer ik er iets van gehoord heb! — Doch wat drommel zou er te doen zijn?»

Digitized by Google

« Alleen blijdschap over de medegebragte tijding, dat zij thans gerust kunnen gaan slapen. Ik zou er ook niet op mijn gemak ingesluimerd zijn, bijaldien ik zoo van tijd tot tijd eene roffel gewaar werd, of een' donder hoorde rollen, die mij door merg en been drong. »

« Denkt gij dan, dat zij zoo vreesachtig zijn? »

« Of ik dit denk? Wel zeker! want het is toch geen aangenaam denkbeeld, des nachts door eene hagelbui warme kogels wakker te worden geschud, en niet te weten, waarheen te vlugten. »

« Zoo ver is het echter nog niet gekomen. »

« Wat nog niet gebeurde, kon geschieden: en wie voorspelde het hun, dat dit lot hun niet zoo wel te beurt kon vallen, als den St. Walburgers? »

« Maar het is toch een zonderling vreugdebetoon, te midden van den nacht de klokken te luiden, en cereschoten te doen. Nimmer geloof ik, dat dit der gesloten overeenkomst geldt. »

« Gij zijt toch een ware *Thomas*, doctor! die eerst alles weten moet, alvorens te gelooven. »

« Thans beoordeelt gij mij verkeerd, kapitein! Het geloof komt niet meer te pas, zoodra men iets zekers weet. Maar ik besluit mijn gevoelen uit het karakter, dat ik van onze Luiksche vrienden opmaakte, en ik blijf er bij, dat eene gansch andere oorzaak de reden van hun gejubel is. »

En dit was het ook werkelijk. Te middernacht was er de tijding aangebragt van de overgave der onneembare citadel van *Namen*, aan den opstandeling. — Eene gebeurtenis van zoo veel belang, wijl

Digitized by Google

zij den grond legde tot den afval der Belgische troepen in Nederlandsche dienst, dat die van *Luik* er reeds de verovering van hunne eigene sterkte in zienden, daarom met zoo veel beweging dit berigt aankondigden, ten einde hierdoor de hoop der ingezetene te streelen, en hen te bemoedigen in de eindelijke zegeviering hunner eerlooze zaak van den opstand.

Ingevolge de gesloteno overeenkomst, verliet kapitein S. nog dien zelfden nacht de citadel, om, onder geleide van twee officieren der burgerwacht uit *Luik*, zich naar *Maastricht* te begeven, ten einde met den generaal Dibbets over een tweede convooi levensmiddelen te onderhandelen, of zijne toestemming te verkrijgen tot de verbindtenis met den commandant Barlaimont aangegaan.

11.

In een der vertrekken van het stadhuis te *Luik*, was op denzelfden avond eene vergadering van officieren uit de schutterij belegd, om over de misdaad van landverraad, door den heer van Mandele gepleegd, den beschuldigden te hooren. Als voorzitter zwaaide de kolonel Fortbien den presidialen hamer. Onder de bijzitters had Gerard Volte mede

Digitized by Google

eene plaats verkregen, en beiden hielden zich reeds sedert verscheidene oogenblikken onledig, met eenige papieren na te zien, die op de vermeende schuld van den aangeklaagden betrekking hadden. Uit het gedurig hoofdschudden van den voorzitter, bleek het echter, dat de aanklagt hem niet regt helder was; terwijl Gerard Volte alle redenen bijbragt, om hem van dezelve te overtuigen. Uit het onverschillig gelaat der overige regters scheen het te blijken, dat zij er zich weinig aan lieten gelegen liggen, en reeds verlangden, de zitting opgeheven te zien; doch dit lag geenszins in het plan van Volte, die hier als aanklager optrad, en er belang bij had, den beschuldigden voor zich te doen verschijnen.

Eindelijk was het oogenblik daar, dat de voorzitter een' der wachters bevel gaf, den heer van Mandele voor zich te voeren; welke last eensklaps een meer levendig voorkomen aan de teregtzitting leverde, welker regters met eene ongewone nieuwsgierigheid naar de deur staarden, door welke de gevangene stond te worden binnen geleid.

Het was een zonderling schouwspel. Twee ballonlampen stonden op de ovaalvormige tafel te branden, en verspreidden een roodkleurig schijnsel op de strakke gelaatstrekken der zoogenaamde regters, wier uiterlijk meer eene goedhartige domheid, dan schrandere scherpzinnigheid te kennen gaf. De voorzitter alleen had een achtingswaardig voorkomen, hetwelk zoo zeer bij de anderen afstak, dat het terstond den welopgevoeden man onder de fortuinzoekers, uit de heffe des volks gesproten, aantoon-

Digitized by Google

de. GERARD VOLTE maakte hierop eene gunstige uitzondering; doch uit zijn oog straalde een zoo twijfelachtig licht, dat de menschenkenner er terstond den listigen bedrieger in las, die er op uit was, zich van de onnoozelheid van anderen te bedienen, ten einde eigene laakbare oogmerken te bereiken.

In eene gebukte houding, niet zoo zeer uit neerslagtigheid, dan wel uit grievend leedwezen over de schande, die men hem aandeed, kwam de heer VAN MANDELE het vertrek binnen, en bleef hij voor de tafel staan, terwijl twee gewapende schutters aan de geopende deur als schildwachten post vatten.

«Wie zijt gij?» vroeg hem de voorzitter.

«Mijn naam is WILLEM VAN MANDELE, Hollander van geboorte, doch sedert onderscheidene jaren inwoner dezer stad.»

«Welk beroep hebt gij?»

«Ik ben een gepensioneerd officier. Een beroep heb ik echter niet, want mijne jaren gedoogen dit niet meer.»

«Ha! dus zijt gij ook een dier landuitzuigers, die van het zweet hunner medeburgers teerden?» voerde hem een groot zwaar man, wiens buik van vetheid puilde, en wiens epauletten den rang van kapitein aanduidden, op eenen wangunstigen toon te gemoet.

«Ik heb twee en dertig jaren eerlijk en trouw het vaderland gediend; zoodat het pensioen, mij verleend, niet meer dan eene regtvaardige vergelding voor mijne diensten is.»

Digitized by Google

« Heeft de regering u hiervoor, tijdens uwe dienst, dan niet beloond? »

« Stellig: toen ontving ik mijn tractement. »

« Welke aanspraak hadt gij dan op pensioen? Of kondet gij niet, even als elk ander burger van den staat, zoo veel uitsparen, dat gij op uwen ouden dag niet verpligt waart, uit de schatkist onderhouden te worden, gelijk een bedelaar, die eene vaste bedeeling krijgt? »

« Dit is iets, dat niet ik, maar de regering te verantwoorden heeft. Of ben ik daarvoor gevangen genomen? — want de reden daarvan is mij altijd nog even duister. »

« Gij zijt beschuldigd geworden, » hernam thans de voorzitter, « van geheime verstandhouding met den vijand van het land. »

« Ik, ik, mijne heeren? » antwoordde hij met de uiterste verwondering.

« Bevreemdt u dit zoo? Zie dan slechts deze twee brieven in. — Is een er van, niet door uwe hand geschreven? »

« Ja, mijnheer! indien mijne oogen mij niet bedriegen, is dit mijn schrift. »

« Gij moet hier met geen' slag om den arm antwoorden; dit zijn wij niet gewoon. Zeg dus ronduit: is dit uw schrift, ja, dan neen? »

« Het is het mijne. »

« En herinnert gij u deszelfs inhoud? »

« Wanneer mijn geheugen mij niet bedriegt, dan schreef ik mijnen vriend, den gencesheer DE VERONA, of er geene mogelijkheid zijn zoude, van tijd tot

Digitized by Google

tijd eene vriendschappelijke briefwisseling met elkander te kunnen voeren: — wanneer dus hierin iets misdadigs gelegen is, verzoek ik er verschooning voor, wijl mij dit niet bewust was.»

«Zijt gij dan vergeten, dat gij hem gevraagd hebt, u behulpzaam te zijn tot het beramen van een plan, ten einde met de zoogenaamde welgezinde burgers dezer plaats, de stad *Luik* weder onder het gebied van den afgedankten Koning der *Nederlanden* te brengen?»

«Neen, dit schreef ik nooit, wijl mij dit nooit in de gedachten kwam.»

«En wat antwoordde uw vriend daarop?»

«Zulks is mij onbekend, daar ik geen' brief van hem ontving.»

«Kunt gij lezen, oude?» vroeg hem de voorzitter, terwijl hij hem den brief voorlegde.

«Hoewel het hier vrij duister is, en mijne oogen niet jeugdig meer zijn, geloof ik evenwel, mij daartoe nog in staat te bevinden.»

«Lees dan deze zestien regels eens van uwen brief, waarvan het geheugen u schijnt ontgaan te zijn.»

Met eenige inspanning voldeed de heer VAN MANDELE aan dit bevel; doch naauwelijks was hij er mede aangevangen, toen hij den brief met verontwaardiging van zich wierp, en uitriep: «Dat heb ik nooit geschreven!»

«Hoe! loochent gij thans, wat gij zoo even bekendet?»

«Ik spreek de waarheid. Nooit bemoeide ik mij

Digitized by Google

met staatszaken, en veel minder nog met aangelegenheden, die ik niet veranderen, noch waarin ik eenig goeds te weeg kan brengen. Even zoo min is mijn achtingswaardige vriend er de man naar, zich met dergelijke dingen in te laten. Daarenboven heb ik mijne jaren reeds, en ben ik buiten staat, mij in zaken te mengen, welke ik niet kan peilen of doorgronden.»

«Gij spreekt wel, en gaarne zouden wij eenige waarde aan uwe woorden hechten, indien uw eigen handschrift niet tegen u optrad en u veroordeelde. Wij raden u dus, om uw zelfs wille, niet langer de waarheid te verheelen, maar veeleer de zaak te bekennen; wijl wij dan met u als vreemdeling eenige verschooning kunnen maken, zoo gij de verraders huns vaderlands en der regtvaardige zaak opnoemt, die hier, onder den schijn van vrijheidsgezinden, zich met den vijand des lands willen vereenigen, ten einde hetzelve wederom de kluisters aan te leggen, dien het, zoo moedig als dapper, zich van den hals heeft geschud.»

«Het is mij ten eenenmale onmogelijk, u hierop te dienen, wijl het mij nooit in de gedachten is gekomen, zoo iets te schrijven.»

«Maar hoe is het dan mogelijk, dat zoo iets hier kan ter nedergesteld zijn?»

«Dit is mij even onbegrijpelijk, als het u is. Echter ben ik in staat, u door een' getuige te kunnen bezegelen, dat ik dit nooit geschreven heb.»

«Wie is die getuige?»

«Een, zoo ik vertrouw, geloofwaardig jong mensch,

Digitized by Google

die bij de vrijheidsgezinden hier te lande in hooge achting staat, en wien ik vroeger eene belangrijke dienst bewees, tijdens hij, wegens het vervaardigen en uitgeven van eenen valschen wissel, in eene criminele regtszaak betrokken werd: deze is het, die mij heeft aangeraden, dien brief te schrijven, en die er bij tegenwoordig was, toen ik dien schreef, gelijk ik ook hem denzelven heb laten lezen.»

«Hoe heet die persoon?» vroeg de voorzitter min of meer grimlagchende, terwijl de andere regters meesmuilend elkander aanzagen.

«Gerard Volte, een heethoofd; maar voor het overige geen slecht voorwerp.»

«Mijnheer Volte! de beschuldigde bedoelt zeker uw' persoon,» merkte de voorzitter eenigzins stekelachtig aan.

«Dit heb ik ook bemerkt, mijnheer de voorzitter!» antwoordde Gerard driest weg. Doch naauwelijks had de heer van Mandele diens stem gehoord, of hij sprong van ontzetting achteruit; want hij had den tijd nog niet gehad, zijne regters op te nemen, zoo min als hij er aan gedacht had, Volte onder hen te zullen ontmoeten. «Gij hier, mijnheer Volte? en als regter?» vroeg hij op zulk eenen treffenden toon, dat allen het gewigt er van gevoelden, en met blijkbare belangstelling den beschuldigden aanstaarden. «Bij den hemel! dit had ik nooit gedacht. Doch het is zeker Gods vinger; want nu zal het mij niet moeijelijk vallen, de waarheid van mijn gezegde bewezen te zien.»

«De onwaarheid, nietswaardige huichelaar!» riep

Digitized by Google

Volte hem op zulk eenen straffen toon toe, dat hij er hevig van ontstelde, en met geopenden mond en stijve blikken, als een beeld, op zijne plaats staan bleef. «Dacht gij zoo uwe regters te misleiden, door een' afwezend' persoon, die zich niet verklaren kon, zoo als gij vermeendet, in uw regtsgeding te wikkelen? Ja, wel blijkt hierin de vinger Gods, gelijk gij zelf aanmerktet; want dit hadt gij niet vermoed, mij als regter, die dadelijk uwe leugens moest aan het licht brengen, voor u te zien.»

«God, God, ik ben verloren!»

«Ja, dit zijt gij, verrader! en het schavot zal het loon zijn voor het verraad, waarmede gij eene stad wildet treffen, die u als een' vrijen burger onder hare kinderen opnam, voor uwe veiligheid waakte, en u wilde doen deelen in al de zegeningen, ons door de vrijheid, die wij ons zelven aanbragten, zoo mildelijk verleend. Doch vóór dat deze straf aan u voltrokken wordt, moet gij ons eerst uwe medepligtigen opnoemen, die u behulpzaam zouden wezen in het schandelijk verraad, dat gij over ons wildet uitbroeijen. Spreek! wie zijn de Orangisten, die gij in uwe zamenspanning medesleeptet?»

«Ik zal er het zwijgen toe doen, want gij hebt het op mijn ongeluk toegelegd; en zeer wel begrijp ik, dat het, van mijne zijde, vergeefsche moeite zou wezen, mij te verdedigen, en mijne onschuld te bepleiten voor eene regtbank, die mijnen val besloten heeft.»

«Dit ware niets meer dan het welverdiende loon op uwe euveldaden: nogtans willen uwe regters u

Digitized by Google

genadig zijn, wanneer gij opregt voor uwe misdaad uitkomt, en uwe schuld belijdt. Onder de Orangisten, die zich met u bevonden, behoort de logementhouder, bij wien gij uwen intrek hadt?»

«Dit ontken ik: nooit sprak de man mij over dergelijke zaken.»

«Gij liegt, zoo als gij alles ontkent! Ook hiervan hebben wij bewijzen. Wie schreef deze lijst van de personen, die tot uw eedgespan behooren?»

«Dit deedt gij, gelijk gij ook de opsteller van dezen brief zijt.»

«Wat vermeet gij u, nietswaardige geus?» antwoordde Gerard op eenen toon, die de ontroering, welke hem op deze aantijging ten hoogste getroffen had, niet verbergen kon.

«Ja, mijne heeren!» vervolgde de heer van Mandele: «gedwongen tot bekentenis der waarheid, moet ik u verklaren, dat deze onwaardige reeds langen tijd getracht heeft, mij te overreden, eenige verbindtenis met het garnizoen der citadel aan te knoopen, waardoor deze stad weder onder het wettig gezag des Konings zou kunnen worden terug gebragt. Hij zelf nam op zich, de brieven, die tot dat einde gewisseld moesten worden, te bezorgen; gelijk hij ook ronduit verklaarde, er medewerking te hebben aangetroffen, die de onderhavige zaak vergemakkelijken zoude. Mij alleen wilde hij er in benoemd hebben, wijl ik wegens mijnen vreedzamen aard in karakter, als door mijne geboorte, bij allen gunstig bekend stond, en ik alzoo tot eenen waarborg voor de opregtheid en zekerheid van het ontwerp ver-

Digitized by Google

strekken zou; maar ik verwierp dit voorstel, op grond, dat ik mij nooit met staatszaken inliet, en ook geheel ongeneigd was, mij tot zulk einde te doen gebruiken; en, in weerwil van zijn aandringen en zijne betuigingen van verkleefdheid aan het koninklijk huis en bestuur, bleef ik standvastig weigeren, de hand in een spel te mengen, dat mij nooit aanstond. Ziende, dat mij niets bewegen kon, liet hij eindelijk los, en had ik de zaak geheel vergeten, toen hij er weder op eene andere wijze mede aanving, door mij over te halen, aan mijnen vriend DE VERONA mijnen welstand te schrijven, en hem een en ander van zijn gezin te berigten. Geen kwaad vermoedende, zag ik den strik niet, dien de verleider mij spande. Ik schreef den brief, doch bij den Alwetende betuig ik u, mijne heeren! dat ik geene gedachte had, er iets in te vermelden, wat aanleiding tot eenige omwending van zaken hier te lande zou hebben kunnen geven.»

«Ik heb u niet willen storen, VAN MANDELE! ten einde u geheel de gal te laten uitbraken, die gij tegen mij in uw binnenste voedt; doch men kent mij te wel, om zich niet overtuigd te houden van de leugentaal, die gij u jegens mij, uw' regter, vermeet. Gemakkelijk ware het mij, uwe onwaardige rede geheel te ontleden, en, stuk voor stuk, de leemten aan te wijzen, die gij er in openliet; doch dit zou te vernederend voor mij wezen, en ook hier ter plaatse niet voegen. Alleen moet ik u zeggen, dat de val, die gij mij meendet te zetten, te lomp en te log is, om niet door mij en elk' verstandig' mensch bemerkt te worden. Nogtans wil ik u slechts ééne

Digitized by Google

vraag doen. Wat zou mij bewogen hebben, u een voorstel te doen, dat geheel tegen mijn gedrag en karakter strijdt, en dat u volstrekt ongelukkig moest maken, terwijl het mij zelven in den ondergang, dien het u bereidde, zou medegesleept hebben?»

«Ja, dat is Gode bekend!» zuchtte de beschuldigde.

«Eene beweegreden echter moest ik er mede gehad hebben: dit is zonneklaar; maar welke? Daarenboven moet gij weten, dat uwe briefwisseling met den geneesheer van het garnizoen toevallig is ontdekt geworden, doordien de boerin, die gij er toe bezigdet, om onze gewapende manschappen te ontwijken, in eene greb gevallen is, waarin zij zeker zou verstikt zijn, indien haar hulpgeschrei niet ware opgemerkt geworden; doch waardoor tevens uwe geheime correspondentie bleek, en de brieven, die het delict bewijzen, waaraan gij u schuldig gemaakt hebt, ontdekt werden. Ware er nu iets waarheid van hetgeen gij te mijnen opzigte uwen regters diets maakt, dan zou ik, in plaats van u aan te geven, u veeleer bevrijd hebben. Zeg mij dus, welk eene reden mij genoopt heeft, u een voorstel te doen, waaraan zelfs de waarschijnlijkheid ontbreekt?»

«Dit is mij niet mogelijk. God echter weet het, en zal het te zijner tijd aan het licht brengen.»

«Spot niet met den Alwetende, afvallige ketter! Gij moogt zijnen heiligen naam niet op de lippen nemen.»

«Wij hebben ten uwent,» hernam thans weder de voorzitter, «eenige huiszoeking laten doen; maar, buiten deze naamlijst van Orangisten, niets gevonden,

Digitized by Google

dat ons eenig licht in deze duistere zaak kon geven. Bewijs ons dus met eenigen grond uwe voorgewende onschuld, wanneer gij, van onze zijde, eenige aanspraak op ons mededoogen wilt maken.»

«Gij allen kent het edele karakter van den officier van gezondheid, DE VERONA, en van de meeste Hollandsche en ook Belgische officieren op de citadel. Welnu, mijnheer de voorzitter! indien het u inderdaad ernst is, de zaak te onderzoeken, verleen dan dezen heeren behoorlijk vrijgeleide, en doe hen als getuigen vóór of tegen mij optreden.»

«Raaskalt gij, oude? of drijft gij met ons den spot?» riep GERARD VOLTE, met flonkerende en wraakademende blikken uit.

«Spreek ik niet verstaanbaar, VOLTE? of wat verlangt gij toch van mij? Wee, wee mij, dat ik den raad van mijne dochter niet opvolgde, en u als vriend ten mijnent ontving, terwijl gij mij een duivel waart! Doch ik beroep mij op allen, die mij in deze stad kennen, en wanneer er één fatsoenlijk mensch onder is, die mij van de misdaad zal beschuldigen, waarvan gij mij verdacht houdt, dan ben ik bereid, elke straf, die gij mij zoudt willen opleggen, te ondergaan.»

«Het is wel, mijnheer!» sprak thans weder de voorzitter: «wij zullen het er thans bij laten berusten, en onze zitting tot nader opheffen. Schildwacht! geleid den gevangenen weder van hier.»

Digitized by Google

12.

Met onrustig verlangen was de terugkomst van den kapitein S., welke den vorigen nacht naar *Maastricht* was afgereisd, te gemoet gezien. Niet zonder vrees over het lot van den adjudant van den generaal VAN B., was er reeds menige weddingschap over het welgelukken zijner reis, *voor* of *tegen*, aangegaan, zonder dat het iemand in de gedachten was gekomen, hoe ligt mogelijk het zoude kunnen zijn, dat de ontrouw der Luikenaren zich almede aan dien officier konde vergasten; doch toen de dag ten avond neigde, menige ster in het westen begon te flonkeren, en eene ligte schaduw, gelijk een doorschijnend donker tapijt, uit gaas geweven, zich over het veld uitspreidde, en al meer en meer zich verdikte, begon allengs de vrees voor de veiligheid van den wakkeren officier de harten zijner kameraden te beknellen, en zwoer men reeds een' duren eed, dit verraad te zullen wreken, wanneer het mogt bevestigd worden, dat hij voor hen verloren zou wezen. Maar tot aller blijdschap kondigde het aanroepen van de schildwacht aan de barrière over de gracht, in den laten avond, 's mans terugkomst aan, en hartelijk was de welkomstgroet, dien hij van allen ontving, zoodra hij behouden in den kring zij-

Digitized by Google

ner krijgsbroeders was terug gekeerd. Bij den generaal terstond daarop ontboden, deelde hij hem de gunstige tijding mede, dat de generaal DIBBETS in de voorwaarden der verstrekking van levensmiddelen bewilligd had, en gaarne het noodige daartoe zou bijdragen, om den vrede tusschen het garnizoen en de bevolking te bewaren, totdat daaromtrent nader door het gouvernement zou beschikt worden.

Natuurlijk baarde deze tijding wederom groot genoegen, en geloofden vele officieren hieruit de herstelling der rust en eensgezindheid geboren te zien, waarnaar allen zoo zeer verlangden. Weinigen echter uitgezonderd, deelden in dit gevoelen niet, en onder deze behoorde in de eerste plaats de heer DE VERONA, ofschoon hij er zich geenszins over uitliet. Alleen verlangde hij, den kapitein van zijn berigt bij den generaal spoedig ontslagen te zien, daar hij verlangend was, iets van zijn gezin te vernemen, hetwelk hij hem, bij zijne afreis, zoo vriendelijk had verzocht.

Eindelijk zag hij zijn verlangen voldaan; doch tot zijn leedwezen had de kapitein zoo veel mede te deelen, dat er nog een geruime tijd verliep, alvorens hij den doctor te woord stond. Nogtans was dit niet geheel verloren; want op de vraag van een' zijner krijgsbroeders, of er geen bijzonder nieuws in de stad was, verhaalde hij, van zijne geleiders vernomen te hebben, dat de heer VAN MANDELE in hechtenis was genomen, wegens verraad aan den lande gepleegd.

«Wat zegt gij daar?» riep de geneesheer DE VERONA verschrikt uit. — «Heeft men den heer VAN

Digitized by Google

MANDELE gevangen genomen? Hebt gij dit wel juist gehoord?»

«Stellig heb ik dit, doctor! Gij zijt immers bijzonder met hem bekend.... Maar wacht eens! hoe kan ik ook zoo iets vragen? Ik vernam dit van mijnen geleider, die een buurman van uwe vrouw is, en met wien ik mij breedvoerig over uw gezin onderhield; doch veel goeds heb ik u niet te berigten, dan alleen, dat de dochter van uwen vriend VAN MANDELE, thans ten uwent een gastvrij verblijf geniet.»

«Waarlijk! is dit niet veel goeds? En hoe maken het mijne huisgenooten?»

«Voor zoo veel hij er van wist, waren allen springlevend.»

«Maar vernaamt gij niets van de toedragt der zaak?»

«Ja, meer dan mij lief was, wijl mijne geleiders er mede bekend waren, en deze mij berigtten, dat zekere GERARD VOLTE, die *notabene* nog al een hunner gezellen is, en zeer veel invloed heeft, er eene zeer slechte rol in gespeeld heeft of speelt; doch het regte wilden zij niet openbaren.»

«Ach, hoe leed doet het mij, hier zoo gebonden te zitten, en den armen goedhartigen man niet te hulp te kunnen komen!»

«Ja, vriend! dat is het lot van den oorlog; doch als de Luiksche vrienden hun woord houden, heb ik alle hoop, dat de gemeenschap wel zal hersteld worden.»

«Hoe kunt gij u toch met zoo iets vleijen? Is het u dan vergeten, hoe zich ons bataillon te *Outre-Meuse*, in de kaserne *les Ecoliers*, heeft moeten

Digitized by Google

overgeven, hoewel het daarna naar *Maastricht* is verzonden, wijl er vele Belgen onder waren; alleen, om ook aldaar de meerderheid uit te maken, en zoo doende, *Hollands* aloude vesting aan Dibbets handen te ontwringen?»

«Ja, dit herinner ik mij zeer wel.»

«Nu, daarom zou ik mij zeer bedriegen, indien de Luikenaars ons thans hun woord hielden.»

«Wij willen er niet om strijden, doctor! doch het zal spoedig blijken; want morgen vertrekt kapitein Guillaume met een' adjudant-onderofficier vroegtijdig naar *Luik*, ten einde over de voorwaarden, waarop ons de leeftogt zal toegezonden worden, te onderhandelen.»

«Hoe komt het, dat deze, en geen ander met deze belangrijke taak belast wordt?»

«Wijl hij, een Belg zijnde, meer welkom bij de vrienden zal zijn, dan een Hollander.»

«Blaast de *Politique* altijd nog zoo geducht tegen den Koning en ons?» vroeg hierop een ander officier.

«Verbazend,» antwoordde S.; «doch het is jammer, dat wij, van onze zijde, hem ook niet een weinig wind toezenden.»

«Ja, dat zou niet kwaad zijn,» antwoordde een ander. «Wie van u kan hier zetter worden? Onze geneesheer zal wel drukken; doch van wien krijgen wij eene pers en letters?»

«Wij zouden die wel kunnen halen, wanneer wij slechts tot eenen uitval besloten,» merkte wederom een ander lagchende aan.

Digitized by Google

«Willen wij er geen' krijgsraad voor beleggen, vrienden? De zaak is nog al belangrijk, en van zeer vooruitziende gevolgen.»

«Ik merk wel,» hernam de heer DE VERONA, «dat gijlieden mij niet verstaan wilt. Ik sprak van geene drukkerij, maar wel van eene batterij, waarmede ik den *Politique*, met al zijne persen en bladen in éénen slag naar de lucht wilde blazen.»

«Wel zoo, doctor! dat zou vriend LEBEAU kwalijk bekomen, en hij u in geenen deele gunstig afnemen.»

«Twijfelt gij er aan, dan zal ik het u terstond toonen; wij kunnen juist een stuk op de drukkerij rigten.»

«Weet gij dit zoo juist?»

«Gelooft gij mij niet? Gaat dan maar mede, en ik zal het u dadelijk aanwijzen; terwijl de eerste, die van den generaal verlof krijgt, om het stuk af te schieten, door mij met een goud willemtje wordt vereerd.»

Lagchende ging het korps officieren met den doctor mede; en toen hij de heeren op de borstwering bragt, en hen op het plekje plaatste, van waar men in eene regte rigting, door eenige naauwe straatjes, juist het gezigt op de drukkerij of het bureau van het dagblad had, alwaar het flikkerend licht, het beruchte huis terstond deed kennen, jeukte menigen officier de hand, om een vierentwintigponder in batterij te brengen, en eens te beproeven, of zijn vuur de baan tot de drukkerij bestrijden kon; doch niemand waagde het, zonder bevel zoo iets te on-

Digitized by Google

dernemen: de eerbied voor het gezag bij de Hollandsche troepen, was ten prikkel van hun gedrag; terwijl men bij de Belgen alles aanwendde, om dit te schenden en met de laagste ontrouw te bewijzen.

Het overige van den avond werd vrolijk en gezellig met elkander doorgebragt; doch vroeger dan gewoonlijk scheidde de geneesheer van hen, wijl hij in hunne vreugde niet deelen kon, uit bezorgdheid voor het lot van zijnen vriend VAN MANDELE, ten wiens behoeve hij thans geheel werkeloos moest wezen, en alzoo niets tot diens nut kon aanwenden. Nogtans wilde hij beproeven, door aan zijne huisvrouw zijne gevoelens en raadgevingen te schrijven, of er gelegenheid zou wezen, door kapitein GUILLAUME, die den volgenden morgen vroegtijdig zich naar de stad zou begeven, den brief bezorgd te krijgen; en zoo zeer verdiepte hij zich in gedachten aan zijn gezin, dat het reeds middernacht was geworden, alvorens hij den brief geëindigd had.

13.

Zeer ongunstig waren de berigten, die sedert uit *België* kwamen.

(*) «De troepen van den Staat, grootendeels uit

(*) VAN KAMPEN, Gedenkboek, pag. 104—114.

Digitized by Google

Belgen bestaande, hoe langs zoo meer, door hunne landgenooten aangezocht tot den afval, door familiebetrekkingen, goud of beloften van vrijstelling van de dienst gelokt, en opgewonden door verkeerde begrippen van vaderlandsliefde, verlieten of ter sluik, of openlijk, zelfs te midden van een gevecht, hunne vanen. Ongeregeld waren de benden der opstandelingen, maar talrijk, gedeeltelijk uit forsche mijnwerkers zamengesteld, en door den voorspoed met zelfvertrouwen bezield. Aan den anderen kant hadden de Noord-Nederlandsche krijgslieden vele nadeelen. Zij bestonden grootendeels uit nog weinig of niet geoefende opschrijvelingen. Alleen de officieren en manschappen, op *Celebes* en *Java* door den oorlog gehard en geoefend, bevatten de kiem van het betere, naderhand zoo uitmuntende leger. Eigenlijk hielden de strafbataillons, veelal oude soldaten, nog het beste stand; gelijk onder anderen te *Brussel* (waar men hen daarom ook zoo verfoeide) en te *Lier* bleek. Maar de troepen waren anders in een' voor den krijgsman hoogst ongunstigen toestand. Alles missende, wat den soldaat met moed kan bezielen, door vredeädemende bevelen en aan lafhartigheid grenzende toegeeflijkheid van allen aanval weêrhouden, en tot de allerstrengste zelfverdediging beperkt, mogten zij geene voorzorgen nemen tegen eenen toekomstigen aanval door het vóórkomen des vijands, door gebruik te maken van het gunstige oogenblik, (en dit verscheen thans niet zelden) waarin men de ongeregelde, van alle krijgstucht verstokene horden, uit welke het Belgische leger bestond,

Digitized by Google

te midden hunner plunderingen of andere buitensporigheden, kon overvallen. Menigmaal stonden de Nederlandsche krijgsbenden, zonder bevel tot weêrstand, aan 's vijands vuur bloot, of bekwamen, zonder noodzakelijkheid, bevel tot den aftogt. In plaats van, in de eerste dagen na het verlies van *Brussel* door gevechten binnen de stad, dezelve van buiten met bommen en granaten te bestoken, ontruimde men achtervolgens *Vilvoorden* en zelfs *Mechelen*, waar het vertrek der Hollanders het sein tot de geweldigste plundering was; want naarmate de omwenteling veld won, gingen hare onafscheidelijke zusters, verwoesting en plundering, mede. Aldaar werden vier huizen geplunderd van personen, die men verdacht hield van genegenheid voor het huis van Oranje, of omtrent welke men dit slechts als voorwendsel bezigde. Dit verwekte zelfs bij de muitelingen vrees, en voegde nog meer vlugtelingen bij het reeds overgroote getal der vreedzame burgers, die huis en haard verlieten, om niet onder de roede der zoogenaamde vrijheid en gelijkheid te wonen. Te *Leuven* was vroeger nog erger gruwelstuk bedreven. Een officier van verdienste en erkende braafheid, de majoor Gaillard, wiens eenige misdaad was, dat hij te *Leuven* aan de snoodaards, ter mishandeling zoo der troepen als hunner medeburgers, wapenen geweigerd had, en dus zijnen pligt getrouw was gebleven, werd door de muiters, die hij in handen viel, naar het tooneel van dien tegenstand (die overigens aan niemand het leven gekost had), naar den alouden zetel der domheid, *Leuven*, gevoerd. Hier

Digitized by Google

knevelt hem het gepeupel, slaat hem met stokken op het hoofd, zoodat het bloed daaruit gudst, en schoon hij smeekt, dat men hem een' korten dood geve, vinden de werktuigen der geestelijkheid, die hier de wraak, wegens het *Collegium philosophicum*, ten minste op éénen dienaar van Koning Willem, met volle teugen wil inzwelgen, meer vermaak om hem langzaam te martelen. Ten laatste worden hem de oogen uitgebrand, de hersenpan verschroeid, en hij, misschien nog zieltogend, onder het zingen van vaderlandsche liederen, aan den vrijheidsboom (de nabootsing der goede tijden van 1793) opgehangen; eene waardige viering van het verbond tusschen St. Dominicus en Robespierre. — In *Henegouwen* werd een aantal der schoonste fabrijken, kort na de zegepraal der wanorde te *Brussel*, door rondzwervende, zich noemende vaderlandsche, gewapende horden, uit loutere baldadigheid verwoest, en de eigenaars, die, zonder zich met staatkundige vraagstukken bezig te houden, zich zelven en hunnen werklieden een bestaan verschaften, daarvoor gestraft, door den ondergang van beiden. Door deze onzinnige stroopers werden de inrigtingen der kolenmijn van *Hornu*, eene der aanzienlijkste van *Europa*, vernield; de arbeiders verdedigden zich, doch schoten te kort. Baldadig werden de werktuigen en gebouwen verwoest; en de schade werd verre boven het millioen begroot. Nog plunderde men in *Warmes*, *Jemappes*, *St. Guilain*, en verbrandde te *Solre sur Sambre* zelfs twaalf woningen. Het was gelukt. De band der maatschappij was losgescheurd,

Digitized by Google

en DE POTTER kon het genoegen smaken, waarnaar hij vroeger zoo haakte, van zich in eene ontploffing van het gebouw der maatschappelijke orde naar boven gevoerd te zien!

« Reeds dadelijk bij den aanvang des opstands had *Frankrijk*, onder de plegtigste betuigingen van onzijdigheid, die het bij andere mogendheden hoog deed klinken, en waardoor het, bij de wezenlijke ongereedheid zijner krijgsmagt, den opstand onbegrijpelijk versterkte, ongestraft eene menigte geluk-zoekers en landloopers van allerlei aard naar *Brussel* doen toestroomen, die aldaar den tegenstand aanzienlijk versterkt, alle onderwerping belet, en de wenschen van den middelstand onderdrukt hadden. Er bestonden namelijk destijds in *Frankrijk*, behalve de partij der regering, (die een gematigd monarchaal bestuur, gedeeltelijk met oude vormen, maar onder het huis van *Orleans* begeerde,) twee andere, waarvan de eerste den ouden regerenden tak terug wenschte, doch, om de regering te meer in moeijelijkheden te wikkelen, op het punt van buitenlandschen krijg de andere, destijds zeer sterke partij der omwentelaars niet tegenwerkte, welke vergrooting van *Frankrijk* en uitbreiding tot aan den *Rijn* predikte, en de verdragen van 1815 wilde verscheurd hebben. — Een der voornaamste tolken van die partij, de abt DE MENNAIS, predikte in zijn tijdschrift *de Toekomst*, de buitensporigste Jacobijnsche beginselen, geënt op het gezag van den Paus (dit hadden reeds in de twaalfde eeuw de Italiaansche republikeinen gedaan). Deze partij door de geestelijk-

Digitized by Google

heid buitendien reeds met *België* in betrekking staande, kon den opstand diens volks tegen eenen Protestantschen vorst onmogelijk afkeuren. CHATEAUBRIAND, een harer godspraken, kende zelfs de vrijheid van *Griekenland* en *België* in onze dagen aan de werking des Christendoms toe! Van daar laat het zich verklaren, dat niet alleen Jacobijnsche schooijers en gewezene bloedmenschen, toegezonden door de club: *Help u zelven en God zal u helpen!* maar ook soldaten der afgedankte lijfwacht van KAREL X, onder de waardige helpers der Brusselsche oproermakers verschenen. Aan hun hoofd stond zekere, zich noemende baron DE PONTÉCOULANT, wiens vader weleer landvoogd te *Brussel* geweest was onder NAPOLEON, en die daardoor meende verpligt te zijn, tot hulp te snellen dier zoo verdrukte, zoo ongelukkige stad; en van daar naar *Gent*, welke stad, door 's Konings bijzondere ondersteuning, door de bescherming aan derzelver fabrijken, der voor de nijverheid zoo gunstige wetten, en door den aangemoedigden en bevorderden uitvoer naar de koloniën geschraagd en ten top van welvaart geklommen, door dezen revolutionnairen voorvechter, de vaan des oproers uitstak, en de bezetting op de citadel noodzaakte, zich over te geven; terwijl ook *Dendermonde*, dit zoo belangrijke punt aan den uitloop der *Dender* in de *Schelde*, almede den vijand in handen viel, niettegenstaande de stad door een aantal kanonneerbooten verdedigd werd, en alzoo voor geene blokkering behoefde te vreezen, overmits de Belgen, zonder oorlogsvaartuigen, de stroomen niet kon-

Digitized by Google

den sluiten. En ook *Vlaanderen* had zich aan den opstand verbonden, hetwelk zoo veel belang had, denzelven te keer te gaan. Maar in dat *Vlaanderen* lag de geboortestad van DE POTTER, en daarom diende deze plaats wel het voorbeeld der Vlaamsche steden te zijn. — Zij scheen — zonder de grootheid, — de kracht en de wreedheid der vijftiende eeuw te willen bereiken. Hier was niet eens partijzucht, maar enkel roofzucht in het spel; en terwijl het gemeen in derzelver plundering zijnen woesten aard bot vierde, was de stad in een tooneel van regeringloosheid verzonken, waartegen de gewapende magt niets vermogt. Wel negen of tien huizen werden geheel van alles beroofd; des avonds zag men bij fakkellicht vrouwelijke furiën door de straten zwieren, en *Brugge* leverde een beeld der hel op. En ofschoon *Bergen* in *Henegouwen* reeds vóór de noodlottige dagen in *Brussel*, zich onrustig betoond had; de generaal DUVIVIER, een Belg, die geene veerkracht genoeg getoond had, onmiddellijk door den dapperen HOWEN vervangen werd, die er de orde met kracht herstelde; zoo bezweek ook deze belangrijke vesting al spoedig na den heilloozen terugtogt van den Prins, zoodat het HOWEN niet langer mogelijk was, dezelve voor den Koning te behouden.

«Kortom, *België* geleek naar eene door storm gezweepte zee, voor wier opgezette golven de sterkste dijken niet meer bestand waren. Lang nog houdt zich een dam, door hechte steenen geschoord; maar beuken hem orkaan en springvloed met vereenigde krachten, dan bezwijkt hij, en de baren overstroo-

Digitized by Google

men de welige landouw, die hij moest beschermen. Dus vertoonde zich de natuur in *Holland* in 1825; dus de mensch in *België*, vijf jaren later. — Helaas! de rampen der eerste waren spoediger geheeld, dan die de laatste berokkende.»

Dit was de toestand van *België* in de eerste helft van October. Zóó was de doorgaande geest des volks door geheel de zuidelijke provinciën; hoe zoude het mogelijk geweest zijn, dat in *Luik* alleen een edeler geest geheerscht, eene betere stemming bestaan hadde? En evenwel verkeerde de bezetting op de citadel in het heiligste vertrouwen op de nakoming der aangegane verbindtenis. Ongeloofbaar was elke twijfeling, die de generaal-majoor DE VERONA dien zelfden morgen, dat kapitein GUILLAUME, vergezeld van eenen adjudant, des ochtends ten vijf ure vertrokken was, opwierp, om het dwaze van eenen gang stadwaarts te betoogen, tot verkrijging van eenen leeftogt, dien men niet wilde afstaan. Als tot dooven gepredikt, spotte men over het algemeen met zijn ongeloof, en verheugde men zich reeds over het gezigt van den aanvoer, hetwelk aller verwachting overtreffen zou; vermits de ongewone spijzen, tot welker gebruik de officieren, zoowel als de soldaten, genoodzaakt waren, hen zeer naar beter smakende deden verlangen. Dan, zoodra omstreeks twaalf ure de beide afgevaardigden uit de stad terug kwamen, en hunne gelaatstrekken de tijding verkondigden, van hetgeen hen te wachten stond, rees de verontwaardiging bij allen ten top, en openlijk zwoer men thans niets meer te zullen ontzien, indien men andermaal

Digitized by Google

laaghartig zijn woord verbroken had. — Helaas! het was maar al te waar: te eenenmale was de eisch afgeslagen, en had men met de dwaasheid der Hollanders opentlijk gespot, als in den waan verkeerd hebbende, dat de Luikenaren hun het middel zouden toevoeren, waardoor zij slaven moesten blijven, terwijl zij het thans in hunne magt hadden, de ijzeren boei te verbreken.

«Gij hebt gelijk gehad, doctor!» riep de kolonel DE F. uit; «doch bij den hemel! zij zullen het ondervinden. — *Luik* zal sidderen!»

«Dat wensch ik van harte, kolonel! maar ik betwijfel het.»

«Hoe! voorspelt gij ons op nieuw rampspoed en lafheid?»

«God beware mij, kolonel! maar ik voorzie uit een bombardement eer onheil, dan herstelling. De zaken zijn thans te veel veranderd, en wat eergisteren nog eene wet scheen, zou tegenwoordig geheel verkeerd zijn. Vergeef mij, dat ik mij zoo openhartig uitlate; maar dit is mijn gevoelen, en gij verlangdet immers, dat ik er geene doekjes om wond?»

«Dit doet er niets toe, doctor! Kunnen wij er niets bij winnen, wij verliezen er dan ook niets bij. Ik wil echter eens beproeven, of wij ook niets vermogen, en daarom verblijdt het mij, dat de generaal den raad van verdediging reeds ontboden heeft, om eens rijp over onzen toestand te raadplegen.»

«En is het uw voornemen, kolonel! voor een bombardement te stemmen?

Digitized by Google

«Dit wil ik niet vooruit zeggen; maar dat ik tot geene zachtheid, tot geene toegeeflijkheid gezind ben, kan ik u op mijne eer verzekeren. Die eerloozen! Ons zoo te honen en als kinderen te behandelen, is....»

«Geloof mij, kolonel! zij bedoelen niets anders, dan ons door allerlei paaijen op het sleeptouw te houden, tot tijd en wijle wij uitgehongerd, en tot geene zelfverdediging meer in staat zijn.»

«En waant gij dan, doctor! dat wij het tot op dit uiterste zullen laten aankomen?».

«Neem mij niet kwalijk, kolonel! dat ik met uw gevoelen niet kan instemmen: ik geloof, ja.»

«Eer dit gebeure, ruk ik mij liever de epauletten van de schouders!»

«Waren alle officieren van uw karakter, kolonel! en gloeide in aller borst hetzelfde vuur van dapperheid en heldenmoed, als in de uwe: gewis, — wij waren op deze sterkte thans niet als belegerd.»

«Dit kan wel plaats hebben; doch wij zouden beter met elkander in dat punt overeenkomen. Is het niet zoo, doctor?»

«Ja, op mijne eer, kolonel! Het kanon zou bij mij niet koud zijn geworden, voor dat....»

«Kolonel! de generaal wacht u,» was het berigt van eenen adjudant.

«Ik kom. — Nu, doctor! wij spreken elkander nader.»

Digitized by Google

14.

In eene der kamers van den generaal, in de kazerne ter zijner bewoning ingerigt, zaten, ter zijden van zijn' persoon, de hoofden der korpsen aan eene groote vierkante tafel; midden op dezelve lag eene teekening, den platten grond van *Luik* voorstellende, terwijl elk der hoofdofficieren een vel wit papier voor zich had; gereed gelegd, om daarop hunne gevoelens of aanmerkingen te schrijven, welke hun, gedurende de beraadslaging, dienstig voorkwamen. De bevelhebber voerde het woord, en betoogde in eene krachtige aanspraak de redenen, die hem genoopt hadden, met die zachtheid te werk te gaan, welke hij tot dus verre betoond had; doch, toen hij voortging, met al de ontrouw te schetsen, waarvan elk der leden de ervaring had, was het duidelijk, dat het den regtschapen' man moeite kostte, zich te bedwingen, en zijne verontwaardiging te onderdrukken.

« Desniettemin, mijne heeren! zoude ik voortgegaan zijn,» dus vervolgde hij, « mij naar de instructiën te gedragen, welke mij van den Koning gewerden, en die mij ten voorschrift van mijne handelingen verstrekten, indien het mij heden niet duidelijk ge-

Digitized by Google

bleken ware, dat de opstandelingen geene lieden zijn, op welker woord eenigen staat te maken is, niet alleen; maar die het er op toegelegd hebben, ons tot de overgave te dwingen. Het behoud dezer sterkte is mij door Zijne Majesteit toevertrouwd. Gij allen weet, hoe gering de levensvoorraad is, welken wij nog bezitten. Van de voorziening daarin, hangt het behoud der citadel af. Wachten wij daarmede, totdat ons de krachten ontzonken zijn, om met de wapenen ons levensmiddelen te verschaffen, dan is het vooruitzigt droevig; doch, nu wij nog in staat zijn, ons met mannenmoed te weer te stellen, en onze eischen met het zwaard te doen vergezellen, nu stel ik u, mijne heeren! eenen uitval voor, ten einde ons van zoo veel levensvoorraad te verzekeren, als ons op de best mogelijke wijze zal vergund worden. Mag ik derhalve uw gevoelen hierover wel hooren?»

Terstond waren allen bereid, hieraan hun zegel te hechten; doch de kolonel DE F. voegde er bij: «Ik vereenig mij gaarne met uw voorstel, generaal! Alleen wenschte ik echter den heeren in bedenking te geven, of een enkele uitval wel aan ons oogmerk voldoen zal. De misnoegdheid van onze Waalsche soldaten stelt ons in gevaar, wanneer de muiters ons welligt tegenstand bieden, om het beoogde doel te missen; vooral, daar onze toegeeflijkheid hen van ons afkeerig heeft gemaakt. Ik zou derhalve vermeenen, dat wij eerst, van onze zijde, ons weder op die hoogte behooren te stellen, waardoor wij ons in staat bevinden, hun het noodige ontzag in te boezemen; en

Digitized by Google

dit kan niet beter geschieden, dan aan de stad onze krachten te toonen, en haar te bewijzen, dat geene zwakheid, maar alleen verschoonende goedheid ons bestuurde. Het wordt, mijns inziens, tijd, mijne heeren! dat de leeuw uit zijne sluimering ontwake, en, door zijn gebrul, het oproerig gedierte bewijze, dat de Koning van het woud nog zoo verzwakt niet is, dat hij zijne tanden niet meer zoude durven laten zien.»

«Ik vereer uwen moed en heldenaard, kolonel!» hernam de generaal; «maar gij kent het verlangen van ons gouvernement, om, zoo veel mogelijk, alle verwoesting te vermijden. Openen wij nu onze vuurmonden op de stad, dan beantwoorden wij niet aan onze instructiën, en stellen wij ons voor de gevolgen verantwoordelijk.»

«Dit kan ik in eenen zekeren zin niet tegenspreken, generaal! maar het bestuur heeft niet kunnen voorzien in den toestand, waarin wij hier verkeeren. Alvorens echter tot het een of ander te besluiten, vermeen ik nog te moeten voorstellen, een' onzer naar den commandant BARLAIMONT af te vaardigen, en hem ons besluit mede te deelen, dat, wanneer ons, binnen een bepaald tijdsverloop, geen behoorlijke voorraad leeftogt toegezonden worde, wij ons verpligt zullen zien, denzelven door ons kanon te vorderen.»

Dit voorstel voldeed terstond zoo zeer aan de vergadering, dat hetzelve, in weerwil van de bedenkingen, die de generaal er tegen opperde, werd aangenomen. Dien ten gevolge werd den kapitein

Digitized by Google

Guillaume andermaal bevolen, zich stadwaarts te begeven, en dit voornemen den commandant kennelijk te maken. Hierop scheidde de bijeenkomst, en elk bereidde zich met blijdschap tot het waarschijnlijke bombardement, hetwelk de Luikenaren zoo tergend uitgelokt hadden.

Op het stadhuis was de commandant Barlaimont met eenige leden van het comité van bestuur bijeen, hetwelk de teugels van het bewind over het gewest en de stad, in de plaats der wettig gestelde overheden, voerde, en waartoe zij zich, sedert het vertrek van den gouverneur Sandberg, bij den aanvang van den opstand, naar *Holland*, eigendunkelijk hadden opgeworpen. Zij beraadslaagden over eene aanschrijving van den Bisschop, om eene plegtige dankzegging te doen uitschrijven over de behaalde voordeelen, en des Hemels zegen af te smeeken over den voortgang der vrijheid, welke zich boven verwachting gevestigd had. Doch de meeste leden waren weinig genegen, den kerkdienaar hierin te wille te zijn: integendeel vermeende zij deze gelegenheid niet te moeten verzuimen, om hem te doen gevoelen, dat het eerst een punt van overweging bij het bestuur behoorde uit te maken, in hoe verre men het geestelijk gezag van den Bisschop, die een Hollander was, behoorde en vermogt te erkennen,

Digitized by Google

dan, door hunne toetreding tot het gedane voorstel, eene betrekking te zijnen aanzien te wettigen, die zoo zeer tegen den zin en het gevoelen der ware geloovigen was. Wel wilde men voor het uiterlijke alle botsing tusschen het geestelijk en wereldlijk gezag voorkomen; doch op eene wettige wijze in zijne bevelen te berusten, zou geheel strijdig zijn met het heil des lands en de ware welbegrepene belangen der Kerk.

Deze waren de hoofdpunten, waarop de tegenstand jegens den Bisschop gegrond werd; waarin men nog niet tot een vast besluit gekomen was, toen Gerard Volte, als commandant van de wacht, de aankomst van kapitein Guillaume berigtte, die andermaal de heeren over eenen ontvangen' last wenschte te onderhouden.

«Zoo spoedig reeds terug, kapitein?» voerde hem de commandant Barlaimont te gemoet. «Waarschijnlijk zijn de heeren weinig met ons antwoord gediend geweest?»

«Zij waren geheel ter nedergeslagen, graaf!» antwoordde Guillaume, «omdat het eensklaps alle verwachtingen op eenen lekkeren maaltijd in rook deed opgaan. Gij kunt u naauwelijks voorstellen, welk eene verslagenheid dit te weeg bragt, en hoe men op ulieden en de gansche Belgische omwenteling smaalde! De generaal ontbood terstond den raad van verdediging, waarin besloten werd, mij nogmaals tot ulieden af te vaardigen, en....»

«Om leeftogt te smeeken, kapitein?»

«Neen, commandant! maar om u te kennen te

Digitized by Google

geven, dat, wanneer niet nog heden aan de gesloten overeenkomst werd voldaan, de vuurmonden op de stad gerigt, zich openen en dood en verderf er over verspreiden zouden!»

Als van den donder getroffen, zaten de Luiksche helden daar sprakeloos voor zich te staren. Dit was eene boodschap, die zij niet verwacht hadden. Als hoorden zij reeds het gebrom der vuurmonden, durfden zij naauwelijks hunne blikken opslaan, om te zien, wie van de heeren nog eenigen moed bezat. Verscheidene oogenblikken gingen stilzwijgend voorbij, alvorens één der aanwezenden zijnen mond opende; en, wanneer kapitein Guillaume niet bewogen ware geweest met den toestand, waarin de plotselinge schrik hen gebragt had, zou hij zeker zonder antwoord terug hebben moeten gaan.

«Deze tijding schijnt u bijzonder te treffen, mijne heeren!» sprak hij eindelijk, met dien hatelijken grimlach, welken men gewoonlijk bij alle verraders opmerkt, zoodra zij eenigzins zeker van hunne zaak zijn.

«Zou zij op ons geen' indruk maken, kapitein!» hernam de commandant, «daar het ons bewust is, hoe zeer het behoud onzer stad er van afhangt? Ik stel derhalve voor, mijne heeren! ons aan geen bombardement te wagen, maar de noodige bevelen tot de proviandering te geven; waardoor wij het verderf van ons weren, en behoorlijk tijd kunnen winnen, om te overleggen, wat ons daarna te doen zal staan.»

«Alvorens gij dit voorstel behandelt, mijne hee-

Digitized by Google

ren!» viel GUILLAUME hierop in, «zou ik vermeenen, dat gij eerst in bedenking moest nemen, of de boodschap, die ik u kwam brengen, geene ijdele pogcherij is; wijl ik nimmer geloof, dat de generaal daartoe zal overgaan.»

«Ik ben ook van dit gevoelen,» sprak GERARD VOLTE. «Ofschoon geene zitting in dezen raad hebbende, ben ik echter als officier der wacht thans in de gelegenheid gesteld geworden, met het ontvangene berigt bekend te geraken, en heb ik alle reden te vermoeden, dat het nimmer tot een bombardement zal komen, uit hoofde mijn vriend GUILLAUME mij van den geest van vaderlandsgezindheid onzer Waalsche krijgsbroeders op de citadel, onderrigt heeft, die het nimmer zullen gedoogen, dat men aldaar tot zulk eene hatelijke geweldenarij overga.»

«En dit vermeen ik u zelfs te kunnen verzekeren, mijne heeren! want reeds heden morgen bespeurde ik zulk eenen onwil onder deze manschappen, dat gij nog slechts eenige dagen de zaken slepende behoeft te houden, om de citadel eerstdaags in uwe handen te zien overgegeven.»

«Kunnen wij hierop vertrouwen, mijnheer GUILLAUME?» vroeg de commandant.

«Ben ik geen Belg? en stroomt niet in mijn bloed hetzelfde vuur voor het vaderland en de vrijheid, als in het uwe?»

«Gij geeft ons het leven weder, kapitein! Maar herinnert gij u wel, hoe weinig de Waalsche troepen te vertrouwen zijn? Hebben zij dit niet in de

Digitized by Google

plundering van de voorstad getoond?»

«Dit is de waarheid, mijne heeren! maar toen hadden wij hunne gezindheden nog niet gepolst. Wij hadden hen toen niet opmerkzaam gemaakt op hunne verpligting, van den Hollandschen Koning, dien gijlieden van den troon vervallen 'hebt verklaard, de trouw hem bezworen, op te zeggen. Zij wisten toen niet, hoe schandelijk de Hollanders zich in *Brussel* gedragen hadden, en hoe onze landgenooten hen uit de hoofdstad versloegen, en sedert van den Belgischen grond verbanden.»

«Dat is juist geredeneerd,» antwoordde een der bewindslieden. «Ik stel derhalve voor, de beloofde proviandering geheel te weigeren, en tot antwoord te geven, dat zij het vrij wagen, hun vuur op de stad te openen want; dat de eerste kogel, die er zal vallen, den dood zal berokkenen, aan al wat zich in *Luik*, Hollander noemt.»

«Maar hiermede is onze vaderstad niet gered, mijne heeren!» spraken andere bewindsmannen.

«Hoort nog dit voorstel, mijne heeren! en regelt u dienvolgens,» hernam Gerard Volte. «Sedert eenige dagen heb ik met mijnen vriend Guillaume eene briefwisseling geopend, die mij geregeld tweemaal per dag, van hetgeen er op de citadel voorviel, berigtte.»

«Hoe was dit mogelijk, mijnheer Volte?» riep een der aanwezige leden, met een nieuwsgierig oog.

«Hoort slechts, mijne heeren! Heeft kapitein Guillaume mij iets te berigten, dan bindt hij zijnen brief aan eenen steen, en terwijl de schildwacht zich

Digitized by Google

van hem afkeert, werpt hij met kracht den steen over de gracht, zonder dat iemand van het garnizoen iets hiervan bemerkt. De belangrijke steen komt mij op deze wijze zonder letsel in handen, en ben ik in staat, alles te weten te komen, wat ons voordeelig kan zijn. Nu is mijn vriend voornemens, om, zoodra er inderdaad tot het bombardement mogt besloten worden, mij dit onverwijld op gelijke wijze mede te deelen, daar wij alsdan nog altijd ruimte en tijd zullen hebben, door het afzenden van eenen parlementair, het vuur voor te komen.»

«Kunnen wij hierop rekenen, mijnheer Guillaume?» vroeg de commandant, met van blijdschap vonkelende oogen.

«Als op mijn woord van eer, commandant!»

«Dan stel ik dit voor, mijne heeren! dat de eisch, ons door kapitein Guillaume, op last van den generaal van B., als bevelhebber der citadel te *Luik*, gedaan, volstrekt van de hand gewezen worde, met kennisgeving aan den bevelhebber, dat wij willen afwachten, wat hij ten verderve van de stad besluiten mogt; doch dat de eerste kogel op dezelve geschoten, de vrijheid en het leven der betrekkingen, die zich, van de bezetting, in *Luik* mogen bevinden, zal gelden.»

«Ja, dit stemmen wij toe,» klonk bereidvaardig aller stem, wijl zij thans van hetgeen hun te wachten stond, verzekerd waren.

«Gij hebt ons besluit gehoord, kapitein Guillaume! en wij verzoeken u, den bevelhebber der citadel hiervan te onderrigten.»

Digitized by Google

«Ik heb u verstaan, mijne heeren! en ik zal uwen last woordelijk overbrengen.»

«Doch wij kunnen immers op uwe belofte staat maken?»

«Volkomen. Beveelt slechts, dat mijn vriend VOLTE zich, na mijne komst op de citadel, op de gewone plaats begeve, opdat er geen tijd tusschen mijn berigt verloren ga.»

Op dit gezegde vertrok de verrader, en spoedde hij zich naar de citadel terug, alwaar hij met spannend verlangen verbeid werd. Doch groot was de teleurstelling, dat andermaal de billijke eisch ontzegd was geworden, en de inwoners zich aan een bombardement waagden, dat, mogt hetzelve plaats hebben, tot een wis verderf der stad moest strekken.

Dit beaamde de te omzigtige VAN B. zoo zeer, dat hij nogmaals den raad van verdediging bijeen riep; waarin hij op de krachtigste wijze tegen het voorgenomen beschieten der stad stemde, zoo lang er nog eenig uitzigt bestond, op eene andere wijze het doel der proviandering te bereiken; met dit gevolg, dat het te voren genomen besluit werd ingetrokken, en verwisseld door dat van het aanwenden eens sterken uitvals, om langs dien weg eenigen leeftogt binnen te krijgen.

Terstond werd hiervan aan de officieren van het uitterukken detachement kennis gegeven, en hun gelast, hunne soldaten gereed te doen zijn, om op het eerste bevel marschvaardig te wezen. Doch, terwijl de raad van verdediging vergaderd was, had kapitein GUILLAUME, met den officier LABOUTE en andere

Digitized by Google

Belgische krijgshoofden in de kazerne, alwaar de Waalsche troepen gehuisvest waren, deze soldaten zoodanig voorbereid, dat zij op het oogenblik, dat de trom hen opriep, niet op de verzamelplaats verschenen, maar zich in de kazerne opsloten, en, onder het zingen der zoogenaamde vrijheidsdeunen, hunne onwilligheid luide te kennen gaven. Gelijktijdig had Guillaume zich gehaast, Gerard Volte van den voorgenomen' uitval te onderrigten; zoodat weinig tijds daarna, duizenden van manschappen reeds ijverig bezig waren, aan het opwerpen van versperringen, ten einde bij eenen verwachten uitval, alles te beproeven, om de uitgerukte soldaten te belemmeren, en hun doel te doen mislukken.

Eene onbegrijpelijke verwarring ontstond hierdoor eensklaps op de citadel, waarvan het natuurlijk gevolg was, dat er vooreerst aan geen uitrukken gedacht werd. Alles werd te vergeefs beproefd, om de kwaadwilligen tot hunnen pligt terug te brengen, niet alleen; maar zelfs vernederde zich de generaal, hen te bidden, toch geene reden te geven, dat de zoo roemrijk volgehoudene stelling, op zulk eene onwaardige wijze zou moeten opgegeven worden. Dan alles was vruchteloos, en dit bleek te spoediger, zoodra de Belgische officieren zelven voor hun gevoelen uitkwamen, en zich niet schaamden, de met dure eeden bezworene trouw op te zeggen.

Hierdoor verviel eensklaps alle tegenweer, en was men wel genoodzaakt tot het uitdenken der noodige middelen, om in dezen stand van zaken geenszins het slagtoffer der verraders te worden. Bijna van

Digitized by Google

gelijke sterkte op de citadel zijnde, ware het te voorzien, dat, wanneer de generaal, desniettegenstaande, nog tot eenen uitval zou willen overgaan, het tot eenen openbaren strijd op de sterkte zoude komen; vermits de onwilligen er opentlijk vooruit kwamen, niet alleen niet te willen uitrukken, maar ook niet te zullen gedoogen, dat de Hollanders dit deden; zoodat de uitval vooreerst onbepaald werd uitgesteld. Hierdoor was de rust nu wel voor het oogenblik hersteld, maar de toestand van de bezetting ten hoogste onrustbarend geworden. Met geladene geweren verschansten de Hollanders zich in hunne kazernen, en moesten zij dubbele wachtposten waarnemen, daar de Belgische krijgslieden alle gehoorzaamheid hadden opgezegd, en als zinneloozen zich aanstelden. Akelig werd in die omstandigheden de nacht ingegaan, niet zonder vrees, van elk oogenblik een bloedbad te verwachten, vermits eensklaps de geest van vijandschap zich had ontwikkeld, in dezelfde mate, als de eensgezindheid vroeger groot was geweest. — Doch, boven alle verwachting gebeurde er dien nacht niets; en toen eindelijk het zonnelicht den nieuwen dag aankondigde, scheen de rust in zoo verre hersteld, dat de Belgische soldaten zich in hunne kazernen vrolijk maakten, en de Hollandsche de pligten waarnamen, aan hunnen stand verbonden. Wel zag elk onbevooroordeelde in, dat deze stand van zaken niet kon blijven voortduren; doch op welk eene wijze dezelve zou eindigen, kon niemand bevatten.

Digitized by Google

15.

«Eindelijk is het ons gelukt, mevrouw!» sprak SOPHIA VAN MANDELE tot mevrouw DE VERONA, «dat wij vader hebben mogen spreken; doch gij weet niet, welk eene onbegrijpelijke moeite ons dit gekost heeft!»

«Ja, dat kan ik mij zeer ligt voorstellen, SOPHIA! antwoordde de echtgenoote van den geneesheer DE VERONA. «Doch heeft mijne dochter u mogen vergezellen?»

«Neen, mevrouw! die moest bij den cipier zoo lang vertoeven. Maar, o, gij hadt eens moeten zien, hoe mijn arme vader vermagerd is! Ik kende hem ter naauwernood.»

«Waart gij niet tot in de ziel getroffen, toen gij den ouden man in zulk eenen toestand ontmoettet? en ging het ook hem niet diep aan het hart?»

«Ik geloof, dat er wel een kwartier uurs voorbij gegaan is, voor dat wij een woord konden uitbrengen; doch toen het eerste woord maar geuit was, ontbrak ons de tijd, elkander dat alles mede te deelen, wat ons op het gemoed lag; want mij was slechts één uur toegestaan.»

«En hoe heeft het uw arme vader?»

«Hij zegt, nog al redelijk; doch dit zag ik wel

Digitized by Google

beter: bij een geraamte kan men hem vergelijken.»

«En heeft hij eenige hoop, zijne vrijheid terug te zullen krijgen?»

«Dit zeide hij wel; maar ach! ik kon het hem aanzien, dat hij dit slechts voorwendde, om mij geen verdriet aan te doen: — die onwaardige Gerard Volte is van alles de oorzaak.»

«Ja, dit verwachtte ik wel, mijne vriendin! Maar weet uw vader, waarvan hij betigt wordt?»

«Helaas, ja, mevrouw! Men beschuldigt hem, van verstandhouding met de citadel, en daartoe heeft de eerlooze Gerard zich bediend van valsche brieven, die hij op naam van mijnen vader en uwen echtgenoot heeft doen opstellen.»

«Heeft de schurk mijn' man er ook in betrokken?»

«Ja, mevrouw! om zoo veel te meer schijn aan de zaak te geven; doch zonderling komt het mij voor, dat men dit gelooft.»

«En is hij reeds in het verhoor geweest?»

«Eens, mevrouw! doch toen heeft hij het nog al niet heel zwaar gehad; want de voorzitter was nog een oude bekende van vader, die merkelijk met hem bewogen was. Die snoode Volte echter was ook een van de regters, en heeft alle moeite aangewend, om hem schuldig te doen voorkomen.»

Op dergelijke wijze ging Sophia ruim een uur voort, met alles mede te deelen, wat zij van haren vader wist; en toen zij eindelijk alles van hem verhaald had, zeide de dochter van mevrouw de Verona. Weet gij, mama! wat ik bij den cipier vernomen heb?»

Digitized by Google

«Is het wat goeds, kind?»

«Helaas, neen! Hij zeide, dat er een opstand op de citadel uitgebroken was, die niet dan met de verdelging der Hollanders zou eindigen.»

«Geloof dat nooit, moeder!» riep GERRIT, de oudste zoon; «want daar zal vader wel voor zorgen.»

«Ja, dat zal hij zeker,» voegde GUSTAAF er bij. «Eer werden al de Belgen voor het kanon geplaatst, eer zulks gebeuren zoude.»

«Zwijgt toch, jongens! want gij weet er niets van,» sprak mejufvrouw DE VERONA. «Geloof mij, moeder! wat ik u zeg. — Gisteren moest er een uitval plaats hebben, en toen de soldaten moesten optrekken, bleven de Belgen achter, en zwoeren zij den dood aan allen, die het waagden, de citadel te verlaten.»

«Eene fraaije zaak!» hernam GERRIT. «Kijk! wil ik u nu eens overtuigen, dat dit weder een Luiksch geblaas is? Sla dan slechts uwe oogen naar onze citadel op. Wat ziet gij daar?»

«Wel, niets bijzonders dan de schildwachten.»

«Ik zie er de Hollandsche vlag schoon en ongeschonden wapperen; nog even rein als altoos. Wanneer het nu waar was, wat die kerkerknecht u diets maakte, dan zou onze vlag er niet meer waaijen.»

«Ja, KEE!» voegde GUSTAAF er bij, «zoo lang die vlag daar waait, is het: Oranje boven! leve de Koning!»

«Gij hebt gelijk, kinderen! De cipier heeft uwe zuster zeker eens willen verontrusten, en gemeend eens zeer aardig te wezen.»

Digitized by Google

«Mevrouw! daar is een officier van de burgerwacht,» berigtte de dienstmaagd, met een min of meer ontsteld gelaat.

«Het is goed, Geertje! Moet hij mij spreken, laat hem dan maar in de zijkamer: ik zal daar terstond komen.»

«Vermoei u niet,» zeide Gerard Volte — want deze was het, die zich had laten aandienen: «ik zag deze meid naar binnen gaan, en volgde haar toen, om u geene ongelegenheden aan te doen.... Ha, mejufvrouw Sophia! zijt gij hier? — Ik zie alzoo, dat men mij niet verkeerd onderrigt heeft.»

Doodelijk ontsteld, was het Sophia niet mogelijk, zich op de been te houden, maar was zij verpligt, zich neder te zetten. Hierdoor verstond zij niet eens, wat de nietswaardige Volte sprak; doch uit zijne vlammende oogen bemerkte zij te wel zijne bedoeling, — en zij sidderde!

«Deze dame bevindt zich onder mijne bescherming, mijnheer!» antwoordde mevrouw de Verona met nadruk.

«Dit bemerk ik, mevrouw! en daarom heb ik mij ook tot u vervoegd. Ik ben in de regtszaak van haren vader als commissaris aangesteld; en daar mij nu uit de ten zijnent gevondene papieren gebleken is, dat er nog andere zijn moeten, gelijk mijnheer van Mandele mij ook verzekerd heeft, wilde ik mejufvrouw Sophia verzoeken, mij dezelve af te geven, ten einde daaruit diegenen te zoeken, welke ter verontschuldiging van den man een volstrekt vereischte zijn.»

Digitized by Google

« In dat geval doet het mij leed, u te moeten betuigen, dat de papieren zeker verloren geraakt zijn, indien gij dezelve niet in de secretaire op de kamer van haren vader gevonden hebt, tijdens gij aldaar huiszoeking deedt. »

« Neen, mevrouw! want dezelve waren door mejufvrouw medegenomen: dit is mij met getuigen bevestigd geworden. »

« Alsdan moet ik u verklaren, dat dit onwaarheid is; want mijne vriendin is zonder eenig papier hier gekomen. »

« Het smart mij, mevrouw! dat ik verpligt ben, uw gezegde in twijfel te moeten trekken; daar ik zeker weet, dat de bewuste papieren er geweest, en evenwel bij de huiszoeking niet gevonden zijn. »

« Dan zullen zij er zich zeker nog bevinden, vanneer zij niet weggenomen zijn. »

« Ik kwam opzettelijk u hiervan berigten, om u de onaangenaamheden te besparen, die van eene huiszoeking onafscheidelijk zijn; doch vanneer gij volhoudt, mevrouw! er niets van te weten, zal ik verpligt zijn, er ten uwent toe over te gaan. »

« Wanneer ik dit niet beletten kan, mijnheer! zal ik dit toezien; doch in allen gevalle vertrouw ik, dat hierin niet eigenzinnig, maar volgens de wet zal worden te werk gegaan. »

« Wat wilt gij hiermede zeggen, mevrouw? »

« Niets anders, dan dat ik niet gedoogen zal, dat gij alleen, zonder een behoorlijk geregtelijk gewijsde, bij mij eenige huiszoeking zult verrigten. »

« Sedert onze vrijheid, heeft de vorm den wet al-

Digitized by Google

hier opgehouden, en is het niet noodig, met al die bijkomende omstandigheden eene huiszoeking te doen vergezeld gaan.»

«Dit moogt gij zeggen, mijnheer! maar ik verklaar u, dat ik mij met alle magt tegen wederregtelijke handelingen, te uwen opzigte zal verzetten.»

«Mama! wil ik eens naar den commandant loopen, en vragen, of mijnheer eenig regt heeft, zoo....» vroeg de oudste zoon fluisterend. Doch mevrouw DE VERONA legde hem de hand op den mond, en zeide tot hem, luid genoeg om door GERARD VOLTE verstaan te worden: «Ga eens naar dien ouden heer, bij wien gij gisteren met SOPHIA geweest zijt, en zeg hem, wat gij hier gehoord hebt; dan zal hij wel zorg dragen, dat ik door dien nietswaardigen niet beroofd worde.»

«Ik vlieg, moeder!» riep GERRIT vrolijk uit. Doch op denzelfden stond trad GERARD VOLTE den levendigen knaap in den weg, en beval hij hem, te blijven.

«Gij hebt hier niets te bevelen, mijnheer! Mijne moeder alleen is hier meesteres.»

«Zwijg, brutale rekel! of ik zal u eens brengen, waar men u dit zal leeren.»

«Ware ik een jaar of tien ouder, mijnheer! dan moest gij mij dit niet zeggen; en wanneer mijn vader hier was, zoudt gij zoo veel praats niet hebben. — Moet ik niet gaan, mama?»

«Wacht nog een weinig, GERRIT! Deze heer schijnt zich bedacht te hebben.»

Werkelijk voerde VOLTE eensklaps eenen anderen

Digitized by Google

toon. Hij wendde thans voor, met de heeren van de wet te zullen verschijnen, wijl hij zag, dat mevrouw dit boven eene eenvoudige huiszoeking verlangde; «doch,» vervolgde hij, «wanneer u dit berouwt, wijt het dan mij niet.»

«Tegen de wet hebben wij niets, mijnheer!» antwoordde mevrouw DE VERONA, «en elk oogenblik ben ik bereid, die heeren te woord te staan; doch wanneer gij op een' anderen keer hier ongevraagd binnen dringt, zal ik mij hierover wettig beklagen.»

«Is deze de heer van dien valschen wissel, mama!» waarvan papa laatst sprak? vroeg GUSTAAF, «en die zich zoo schandelijk voor de vierschaar van het hof gedroeg?»

«Dezelfde, lieve jongen! en dit noopt mij, mijnheer! u te verzoeken, thans mijn huis te verlaten.»

«Weet, mevrouw! dat mijne magt nog niet zoo verkort is, dat ik mij over den hoon, die mij hier geschiedt, niet zoude kunnen wreken.»

«U geschiedt niets dan regt. — Hebt gij nog iets te zeggen, mijnheer? — GEERTJE! wilt gij den officier uitlaten?»

Deze ontvangst had GERARD niet verwacht. Woedend verliet hij eene woning, welker bewoners hij den dood zwoer; doch het middel om zijne wraak te voldoen, was zoo spoedig niet gevonden. De lage trek, dien hij den heer VAN MANDELE gespeeld had, was hem niet voordeelig geweest. De voorzitter van de regtbank, die zich deze zaak had aangetrokken, doch afgewezen was, wijl de beschuldigde voor eenen krijgsraad te regt moest staan, was een te kundig en

Digitized by Google

regtschapen mensch, om iemand ongehoord te veroordeelen; en hoezeer hij wel niets in dit regtsgeding te zeggen had, doordien de krijgsraad de behandeling daarvan, zich had voorbehouden, hadden deszelfs leden er geen belang bij gehad, hem de verzochte inleiding te weigeren. Hierdoor was het hem niet moeijelijk geweest, de list te doorgronden, waardoor de waardige VAN MANDELE het slagtoffer van eenen schurk worden moest, doch waarvoor hij zich dadelijk voornam, te waken, door de leden des krijgsraads er mede bekend te maken, en den draad te toonen, langs welken de eerlooze VOLTE hen poogde dienstbaar te maken aan de bereiking van zijn heilloos oogmerk. Hoe zeer nu de leden zich hieromtrent jegens VOLTE niet uitgelaten hadden, bleek het dezen spoedig, dat zij niet van zijn gevoelen waren, en het spel hem niet zoo ligt van de hand zou gaan, als hij zich wel had voorgesteld.

Om niet alles op eenmaal te verliezen, had hij besloten, eigendunkelijk mevrouw DE VERONA daarover te onderhouden, en, door haar vrees aan te jagen, te noodzaken, de papieren van den gevangenen, waaronder zich natuurlijk zijne obligatiën zouden bevinden, aan hem af te staan. Dat hem dit nu mislukt was, moest hem wel in de uiterste woede brengen; in welke geestgesteldheid hij zich naar zijne woning begaf, en tegen zijnen broeder, pater JOHANNES, die hem daar wachtende was, op eene verregaande wijze uitvoer, daar hij hem, als den bewerker van zijn ongeluk, al het onheil verweet, dat hem, sedert hij zich aan den opstand verbonden had, was overgekomen.

Digitized by Google

« Gij zijt een dwaas, » antwoordde Johannes, « die niet waardig is, dat een verstandig man zich met hem bemoeit. Heb ik u niet gewaarschuwd, van toch op eene voorzigtige wijze met den Hollander te werk te gaan? Maar uw verwenschte hartstogt sleepte u in den afgrond, die u thans bedreigt. Een vorst hadt gij kunnen wezen, wanneer gij mijnen raad gevolgd hadt. Zie slechts, wat er van den redacteur van het dagblad: *le Politique* geworden is! Welk eene duizelende hoogte uwe andere vrienden reeds bereikt hebben! Doch gij: wat is er van u geworden? Niets meer, dan gij vroeger waart. »

« Zwijg toch met uw zouteloos gerammel, pater! en maak mij het hoofd niet warmer, dan het reeds is. Mijn advokaat was een jong mensch, die wel stijgen moest, wijl hij daartoe de bekwaamheid bezat. Rogier en de Roraulx hadden bezworen, dat zij opgang zouden maken, en wilden mij zelfs dwingen, met hen op te klimmen. Maar gij kent mijn karakter. Eens had ik mij voorgenomen over het preutsche Hollandsche meisje te zullen zegevieren, en, bij seigneur den satan! die eed is mij heilig. Al moet ik haar uit de hel halen, zoo zal zij de mijne worden! En daartoe moet haar vader mij de hand leenen. Hem heb ik in mijne magt, en geen duivel kan mij hem er uit rukken. Zijn geld moet het mijne worden, al moet ik er onder verzinken. Dit is beide mijn onherroepelijk voornemen, en met den dag van morgen zal ik het ten uitvoer leggen. — Doch gij spreekt mij onophoudelijk over mijne belangen aan, en verwijt mij, alsof ik alleen van derzel-

Digitized by Google

wer mislukking oorzaak was. Zeg mij, wat is de reden, dat gij niet bevorderd werdt, en nog altijd dezelfde paapsche slavenknecht zijt, als voorheen? Uw Bisschop toch toont niet, u in eenig opzigt behulpzaam geweest te zijn, om, zoo min als ik, vooruit te komen.»

«Voor mij is het nog geen tijd. — Thans moet zijne Eminentie zich zoo min mogelijk op den voorgrond vertoonen, wijl dit hem eer na- dan voordeelig zou wezen. Doch daarom slaapt de Bisschop niet: integendeel, hij houdt een waakzaam oog, en laat in stilte alle mijnen werken, dewijl het hem zeer wel bekend is, dat men niets verzuimt, om hem hier den voet te ligten.»

«Maar als Bisschop is dit toch niet mogelijk.»

«Alles is een vrij volk, hetwelk geen band meer bindt, mogelijk. Of weet gij dan niet, hoe zeer verscheidene geestelijken op den zetel vlammen, dien hij nog bezit?»

«Ja, hieraan twijfel ik niet. Kunnen zij hem den voet ligten, dan zullen zij het niet laten, en mag ik er een handje aan helpen, dan doe ik het zonder bedenken. De paap is een geus, en daarom moet hij van hier: wij hebben Belgische geestelijken genoeg, die er bekwaam toe zijn. Zie, Johannes! gij beschuldigdet mij van traagheid, maar waart gij een man geweest, zoo als behoorde, dan moest gij hem thans in den weg staan, en naar den mijter dingen, en ik zou u toonen, wat ik met het gepeupel vermag.»

«Neen, Gerard! zoo hoog vlieg ik niet,» ant-

Digitized by Google

woordde de eerzuchtige pater; doch uit het vuur, dat hem uit de oogen straalde, en het rood, dat plotseling zijne bleeke wangen verwde, kwam het zijnen broeder voor, hoe zeer hem dit denkbeeld streelde, en wat hij er niet voor opofferen zou, hetzelve te kunnen verwezenlijken.

«Hoor eens, priester! wij beiden willen even gaarne vliegen, maar wij hebben er geen hart toe. Vleugels bezitten wij wel; doch de vrees van te bezwijken, houdt ons terug, en dit zal ons levenslang kruipers doen blijven.

«Wat baat het ons, of gij dit al zegt?»

«Om ons levendig te houden, en ons op te wekken, om alles in te spannen, wat mogelijk is. Ik zal daarom mijnen cliënt eens tusschen de schroef nemen; want ik heb vastelijk besloten, dat zijne dochter de mijne moet worden, al zou seigneur de duivel mij er aan helpen!»

Op dit gezegde maakte pater Johannes snel een kruis, en sprak hij: «Neem toch niet elk oogenblik den naam van den vorst der duisternis op de lippen, Gerard! Waarlijk dit hindert mij.»

«O, gij schijnheilige paap! Om iemand tot eene misdaad te verleiden, en er zelf de hand aan te slaan, ontziet gij u niet; maar, omdat ik een woord noem van een wezen, dat onze verbeelding ons schept, zonder dat het bestaat, kruist gij u, alsof gij een heilige waart. — Bedrieg hiermede uwe leken, maar mij niet, wanneer gij verlangt, dat ik u tot bisschop verheffe.»

«Gij mij tot bisschop maken? O, gij worm, die

Digitized by Google

naauwelijks weet, zich van den grond op te rigten!»

«Zoo zult gij niet spreken, wanneer ik u mijn plan ontvouw.»

«Nu, laat eens hooren.»

«Spreek nogmaals, maar duidelijk en verstaanbaar — niet in die slaafsche houding, waarin ik u laatst zag, maar als een man, die geene vrees kent, — met den Bisschop. Eisch de u beloofde bevordering. Weigert hij die, hetgeen hij stellig zal doen, dreig hem dan, dat gij hem van den zetel zult dringen, waarop hij nog zoo waggelend zit. Voldoet hij u nog niet, zeg hem dan, dat ik, ik hem den dood gezworen heb, en als een man mijnen eed zal houden. — Mij vreest hij, en zeker zal hij u uwe begeerte inwilligen. Hiermede kunt gij niets verliezen, maar wel veel winnen; want nimmer moet gij denken, dat hij vrijwillig aan u zijn woord zal gestand doen: integendeel verlangt hij, u van zich te ontslaan, en vermijdt hij, u meer over de staats- of kerkaangelegenheden te onderhouden.»

«Dit laatste geschiedt, omdat hij er zich thans niet mede inlaat, en bedaard den gang der zaken afwacht.»

«Geloof dat nooit. In een gemoed als het zijne, waar eene hel gestookt wordt, is geene rust te vermoeden. Neen, Johannes! hij kuipt en wroet in het duister, opdat niemand er iets van ontdekken zoude, en rusteloos vervolgt hij het doel, dat hij zich voorgesteld heeft. Bereikt hij het, dan zijt gij er de oorzaak van; doch uw loon zal eene voetveeg zijn.»

«Maar wanneer hij nu zijne belofte niet vervult?»

Digitized by Google

«Dan zal ik hem nogmaals het gepeupel op den hals jagen, en.....»

«Konden wij den een' of anderen waaghals vinden, die hem eenen kogel..... Gij verstaat mij immers, Gerard?»

«Wat! eenen kogel door de hersenen joeg? Wij zouden eenen moord aan hem plegen, priester?»

«Neen, wij niet; maar een onbekende, die te midden van het oproer op hem mikte.»

«Neen, priester! daar wasch ik mijne handen van af. Ik wil wel alles doen, om hem bevreesd te maken, en hem van hier te verjagen; maar tot eenen moord aan den gezalfden des Heeren, leen ik mij nimmer.»

«Het was ook slechts scherts, Gerard!» antwoordde pater Johannes, met eenen grijnzenden lach, «alleen om eens te zien, tot hoe ver gij de zaken wildet brengen; doch ik voor mij zie er weinig heils in.»

«Wanneer ik met het gepeupel optrek, sta ik er voor in, dat hij zal toegeven.»

«Maar wat vordert gij dan? Mijn stijgen in waardigheid toch niet? — want daartoe leent zich het volk nimmer.»

«Neen, zoo dom ben ik niet. Ik weet wel, wat het gemeen wil, en dit behoef ik slechts even aan te roeren, om plotseling in allen een vuur te doen ontvlammen, dat niet zoo gemakkelijk is te blusschen. Spreek gij eerst den Bisschop nopens uwe belangen, en verschuilt hij zich, als gewoonlijk, achter het een of ander voorwendsel: zeg het

Digitized by Google

mij dan, en schitterend zult gij u gewroken zien.»

«Wij willen er eens de proef van nemen, en zien, wat gij vermoogt.»

«Maar wederkeerig verlang ik van u eene belangrijke dienst. Gij hebt eene gladde tong, die juist bij de vrouwen geliefd is. Begeef u naar Sophia, en tracht haar over te halen, ter redding van haren vader, mij te huwen.... doch nog beter: spreek er eerst den ouden over.»

«En zij heeft den hevigsten afkeer van u.»

«Wanneer gij haar door uwe overtuigende redenering doet gevoelen, dat het leven haars vaders alleen hierdoor te redden is, dan zal zij wel, door den nood gedrongen, er eene deugd van maken.»

«Ik wil het wel beproeven, maar ik twijfel er aan.»

«Ik niet, want ik ken hare liefde voor haren vader:» waarvan de onwaardige thans verscheidene voorbeelden opsomde, die tot genoegzaam bewijs verstrekten, hoe zeer zij zich voor den ouden man zoude opofferen, en die van dat gevolg waren, dat Johannes op zich nam, te beproeven, de jonge maagd daartoe over te halen, na eerst den vader er over gesproken te hebben.

Digitized by Google

16.

Intusschen was er dien dag op de citadel niets van belang voorgevallen. De Belgische en Hollandsche soldaten zonderden zich van elkander af, alsof zij vijanden waren; en duidelijk bleek het thans, hoezeer de officieren der eersten, hieronder hadden gestookt. Rijkelijk van geld voorzien, hun verstrekt door de hoofden van het oproer, werd de dag in overmatig gebruik van bier en drank doorgebragt, en ontzagen zich de officieren niet, hen hierin voor te gaan. Eene uitbundige vrolijkheid heerschte onder hen, als ware de citadel reeds in hunne handen; doch te midden hiervan, scheen de vreugde over het verraad door, hetwelk plotseling aller gemoederen bezield had. Uit hun gansche gedrag bleek de vijandige gezindheid, die zij eensklaps tegen de Hollanders ten toon spreidden, daar er verscheidenen onder hen waren, die er geen geheim van maakten, dat, wanneer de Luiksche vlag niet spoedig van de tinne der sterkte wapperde, al de Hollanders vermoord zouden worden. Wel scheen dit slechts grootspraak te wezen, doch de Hollandsche soldaten waren te wel van den verraderlijken aard der Belgen vergewist, om dit te ligt te achten: daarom besloten zij ook, steeds op het

Digitized by Google

eerste teeken gereed te zijn, en geweld met geweld te keeren. Zonder de wapenen een oogenblik af te leggen, legden zij zich gekleed, met het geladene geweer nevens zich, op de brits neder, terwijl er eene behoorlijke wacht buiten de kazerne zich bevond, om op het minste alarm hunne kameraden te waarschuwen. Hierdoor, zoowel als door het verdubbelen van de dienst op de citadel, viel hun pligt hun wel zwaar; doch zij beseften er de noodzakelijkheid van, en zonder morren werd de dienst verrigt. De officieren, die hunnen eed getrouw bleven, onder welke zich ook schijnbaar verscheidene Belgische bevonden, beproefden wel, de eensgezindheid te herstellen; maar alles bewees, dat hieraan niet meer te denken was; en zoo dikwijls de een of ander tot dat einde de kazerne naderde, alwaar zij eigendunkelijk bezit van genomen en zich in afgescheiden hadden, verdoofde terstond de aanhef van een vrijheidslied elk woord, dat hij hen wilde doen hooren, en daverend klonken de toonen van de *Marseillaise des Belges*, kortelings uitgekomen, uit aller mond:

Allons enfans de la Belgique,
Le jour de gloire est arrivé;
Contre nous d'un joug tyrannique
L'étendard sanglant est levé. (*bis.*)
Entendez-vous près de Vilvorde
Les cris de ces nombreux soldats?
N'osant compter sur les combats,
Ils voudraient semer la discorde.
Aux armes, citoyens! formez vos bataillons,
Marchons (*bis*); qu'un sang impur abreuve nos
(sillons.

Digitized by Google

Eh quoi! des cohortes Bataves
Feraient la loi dans nos foyers?
Nous pourrions rester leurs esclaves,
Nous, *de tous temps braves guerriers!* (*bis*)
Belges! pour vous, ah quel outrage!
Quelle ardeur il doit exciter!
Voulez-vous qu'on puisse douter
De vos coeurs et de votre courage?
Aux armes, citoyens! etc.

En avant, braves de Bruxelles,
Les Belges, pour vous secourir,
Comme vous à l'honneur fidelles,
Ont juré de vaincre ou mourir. (*bis*)
Sous vos drapeaux à la victoire
Nous volerons avec transport;
Nous y trouverons tous la mort,
Ou bien nous trouverons la gloire.
Aux armes, citoyens! etc.

Amour sacré de la patrie,
Conduis, soutiens nos bras vengeurs:
Liberté, liberté chérie,
Combats avec tes défenseurs. (*bis*)
Sous nos couleurs que la victoire
Accoure à tes mâles accens!
Que les Bataves expirans
Voyent ton triomphe et notre gloire.
Aux armes, citoyens! Formez vos bataillons,
Marchons (*bis*); qu'un sang impur abreuve nos
(sillons.

Onmogelijk was het, zich alsdan te doen verstaan, en bedroefd, van op dergelijke wijze in hunne bedoelingen miskend te worden, bleven dikwijls de officieren het einde van het lied afwachten; doch alsdan werd hetzelve terstond herhaald of afgewisseld door:

Digitized by Google

La Brabançonne.

Dignes enfans de la Belgique,
Qu'un beau délire a soulevés,
A votre élan patriotique
De grands succès sont reservés:
Restons armés, que rien ne change!
Gardons la même volonté,
Et nous verrons fleurir l'Orange
Sur l'arbre de la liberté. etc.

Door welke zij het bewijs leverden van hunne onkunde, in hetgeen zij verlangden; doch hetwelk spoedig door eenige officieren ingezien wordende, zelden ten einde werd gezongen, en alleen tot het eerste vers zich bepaalde; waarna onmiddelijk door hen met zware stemmen werde aangehoven:

La Bruxellaise.

Drapeau brillant de la Belgique,
Etendard rouge — jaune — noir,
Offre nous ton aspect magique
Et nous renaîtrons à l'espoir. (*bis*)
Rouge, jaune est feu du courage,
Le noir, c'est mort aux ennemis;
Hommes libres, soyons unis;
Honte éternelle à l'esclavage!
Courage, citoyens! parlez et montrez vous;
Bientôt (*bis*) la liberté reviendra parmi nous.

Belges, délivrez la patrie
Du joug d'un ministre oppresseur;
Faites sur sa tête ennemie
Diriger un arrêt vengeur. (*bis*)

Digitized by Google

Du nom sacré de la justice
Il se joue en nous accablant;
On parle, on écrit en tremblant;
Que lui même tremble et frémisse.
Courage, citoyens! etc.

O Roi, dont de pareils ministres
Osent fasciner les régards!
Entends- tu les clameurs sinistres
Qui s'élèvent de toutes parts? (*bis*)
Dissipe l'orage qui gronde,
Rends la presse à la liberté;
Que ta royale autorité
Sur l'amour du peuple se fonde!
Courage, citoyens! parlez et montrez vous;
Bientôt (*bis*), la liberté! reviendra parmi nous.

Al de Belgische soldaten kenden deze Bruxellaise, en oorverdoovend was het geschreeuw, zoo dikwijls de honderde kelen deze Marseillaansche zangwijs aanhieven. Daarom onthielden zich ook op het laatst de welgezinde officieren, eenige pogingen te beproeven om hen tot de orde terug te brengen, en namen zich te gelijk voor, zich niet door hen te laten beheerschen, door de uiterste waakzaamheid te blijven aanwenden, en nimmer te gedoogen, dat zij de batterijen bemeesterden. Wel scheen dit in den aanvang moeijelijk te zijn, daar het getal der Hollandsche soldaten te gering was voor eene sterkte van die uitgebreidheid, als de citadel; doch toen zij vrijwillig verklaarden, genegen te wezen, ook de moeijelijkste dienst waar te nemen, werden terstond de noodige maatregelen beraamd, om meester te kunnen blijven, en de muiters in ontzag te houden.

Digitized by Google

Gelukkig, dat deze zich slechts voor hunne kazerne, of in den omtrek van het tuighuis bleven ophouden, wijl hierdoor vooreerst alle botsing werd vermeden, en geene openlijke vijandschap uitbrak.

«Hebt gij u niet ten uiterste over den majoor Olivier verwonderd, doctor?» vroeg hij die gelegenheid kapitein S., terwijl hij den geneesheer in een der bastions op zijde kwam.

«Wel neen, kapitein!» antwoordde deze. «Denkt gij, dat ik niet reeds voor lang gemerkt heb, dat hij zich ziek veinsde? Waarlijk, daartoe behoeft men geen doctor te zijn, om dit te zien.»

«Ik had het toch niet vermoed; doch nu hij eensklaps hersteld is, en zich aan de muiters aansluit, is het maar al te waar.»

«Op deze wijze heeft hij zich aan de dienst tegen zijne landgenooten weten te onttrekken, en gelegenheid gehad, in stilte alles voor te bereiden, van hetgeen nu uitgebarsten is. Hoe dikwerf heb ik u niet opmerkzaam gemaakt, dat er iets broeide! maar gij hebt mij niet willen gelooven.»

«Wie had dit ook kunnen denken? Het is om razend te worden, want thans is alle kans voor ons vervlogen!»

«Dit is zoo bepaald zeker niet. Indien er toe besloten kon worden, de Belgen van hier te zenden, dan hadden wij vooreerst de helft minder eters, en ten andere, een garnizoen, waarop wij vertrouwen kunnen.»

«Wij zijn te zwak, doctor! om de citadel behoorlijk te bezetten; maar ik vrees, dat de oproer-

Digitized by Google

lingen niet zullen willen aftrekken.»

«Wanneer hun dit nog heden wordt voorgesteld, dan doen zij het stellig, daar zij nog tot geen bepaald besluit gekomen zijn; doch wacht men er mede, dan is het te laat.»

«Spreek een weinig zachter, doctor! want ginds slentert Guillaume met Laroute, en beiden zijn niet te vertrouwen.»

«Zij hebben zeker iets in den zin, want zij gluipen gestadig onswaarts: wij moeten hen eens in het oog houden, en zien wat hun voornemen is.»

«Wanneer wij hier blijven staan, dan zullen wij het wel spoedig bemerken.»

«Ziet gij wel, dat Guillaume iets in de hand heeft, hetwelk hij achter zich poogt te verbergen?»

«Het schijnt iets zwarts te zijn, doch wat het is, kan ik onmogelijk onderscheiden.... Hagel en weêrlicht! wat doet hij daar, kapitein?»

«Het is een steen, dien hij over de borstwering werpt.»

«De verrader! Thans heb ik de correspondentie ontdekt. Zeker is aan dien steen een brief geweest.»

«Wel verdord, doctor! gij hebt gelijk, doch dit moet ik hem betaald zetten.»

«Zwijg toch! want er is niets aan te doen, en gij moet het toch liegen.»

«Ik kan niet zwijgen. — Kunt gij zoo ver werpen, kapitein Guillaume! dat uw worp het buitenste talud bereikt en naar beneden rolt?»

«Ja, kameraad! Laroute wilde het niet gelooven, en nu toonde ik het hem. Waagt gij er ook

Digitized by Google

een' *willem* aan, kapitein! dat ik verder werp, dan gij?»

«Neen, want dit zou mij niets baten, wijl er aan mijnen steen geene waarde hangt, die beneden in eenige aanmerking komt.»

«Waant gij dan, dat wij er onze *willempjes* aan binden? Neen, kameraad! die zijn ons veel te lief.»

«Gij wilt mij niet verstaan, GUILLAUME! Wij zagen duidelijk, dat er aan dien steen een papier verbonden was, en thans is het ons klaar, hoedanig de muiters in *Luik* met de geheimen bekend worden.»

«Gij moet al zeer goede oogen hebben, kapitein! zoo iets te kunnen onderscheiden. Zeker hebt gij te gelijk gezien, wat er in dien brief vermeld stond?»

«Neen, dit is slechts spotternij, die tot niets dient; maar ik had niet kunnen denken, dat een onzer kameraden tot zulk eene lage daad bekwaam ware.»

«De kapitein heeft gelijk,» merkte hierop de doctor aan; «doch zoodra eenmaal het verraad in het gemoed wortel heeft gevat, houdt doorgaans alle gevoel van pligt op. Evenwel begrijp ik niet, waarom onze Belgische krijgsbroeders niet opentlijk voor hunne zaak uitkomen, en er op aandringen, van hier te vertrekken.»

«Wil ik u eens wat zeggen, doctor? Gij zijt een braaf mensch, dien wij altijd zullen achten; maar omtrent de onderhavige kwestie zullen wij het nimmer eens worden, want gij zijt een geus,

Digitized by Google

en wij zijn Belgen: daarom *adieu*, *mes amis!* — *Venez*, LAROUTE!»

«Die verraders! Het bloed kookt mij, dat ik zoo iets stilzwijgend moet dulden, en geene magt heb, hen te straffen! Ha! hoe zou ik hen....»

De aankomst van andere officieren brak dit onderhoud af; doch allen stemden daarin overeen, dat door dezen opstand, de zaken eensklaps van gedaante veranderd waren, terwijl elk zich verlangend betoonde, naar het voornemen van den generaal, van hetwelk thans alles zou afhangen.

17.

«Dit is het eenige, wat ik u kan aanraden, mijnheer VAN MANDELE!» sprak pater JOHANNES tot den ongelukkigen, in wiens lot tot heden nog geene verandering plaats vond. «Geloof mij, dat mijn broeder alles heeft aangewend, om uwe onschuld te doen blijken; doch die noodlottige brieven zijn zoo zeer in uw nadeel, dat ik er geen ander middel op weet.»

«Neen, daartoe besluit ik nimmer! Mijne godsdienst te verzaken, het geloof mijner vaderen af te zweren, en tot een ander over te gaan, waartoe ik geene neiging heb....»

Digitized by Google

« Zijn wij niet allen Christenen, mijnheer? en bestaat het verschil niet slechts in den vorm? Het ware wat anders, indien gij van het christelijk geloof afstand moest doen; doch nu beteekent het niets, en zoodra gij er slechts eenmaal toe besloten hebt, zult gij inzien, dat uw afkeer meer denkbeeldig dan wezentlijk is. »

« Neen, pater! nimmer laat ik mij er toe overhalen, al moet ik dan mijn leven hier eindigen. »

« Ik weet nog wel een ander middel; doch hierin zou uwe dochter moeijelijk bewilligen. »

« En welk is dit? » vroeg de ander met belangstelling.

« De Bisschop is er van overtuigd, dat uwe weigering om tot de alleen zaligmakende Kerk over te gaan, meer uit afkeer voor die verandering, dan wel uit gehechtheid aan het kettersche geloof voortspruit; en daar hij alleen langs dien weg uw redder kan zijn, en dit ook ernstig verlangt, uit genegenheid voor uwen persoon, wijl gij met hem van eenen landaard zijt, vermeent hij, dat gij te ligter over alle bezwaren zult heen stappen, wanneer er eenmaal een zekere band bestond, die u daartoe noopte. »

« Wat bedoelt gij toch, pater? »

« Het is u bekend, dat uwe dochter, in vroegere dagen eene zekere genegenheid voor mijnen broeder had. Welke oorzaken dat gevoel onderdrukt hebben, wil ik thans niet te kennen geven; maar dit is zeker, dat, wanneer uwe dochter kon besluiten, hem hare hand te geven, er eene zekere verplig-

Digitized by Google

ting voor den Bisschop bestond, u te redden, wijl zulks de toenadering tot de ware Kerk van zelve gemakkelijk zoude maken.»

«Mijne Sophia zou hare hand aan dien.... Ach, laat mij die gedachte niet uitspreken, want zij grieft mij meer, dan ik u kan uiten!»

«Gij verdenkt den jongeling ten onregte. Zijn vurig karakter deed hem schijnbaar dwalen, maar in zijn hart is hij goed en edel; dit zweer ik u. Door dit huwelijk zou de grond gelegd worden tot het eeuwig heil van uw kind, dat thans eindeloos rampzalig wordt.»

«Zij zou dit zijn, indien zij ooit daartoe overging. Neen, pater! spreek mij daar niet over!»

«Verlies toch het voornaamste niet uit het oog, mijn vriend! Uwe redding staat op den voorgrond, en deze is alleen langs eenen der beide wegen mogelijk. De Bisschop alleen is in staat, u uwe vrijheid weder te geven, dewijl hij dit door zijnen invloed kan te weeg brengen, en hierdoor het bewijs leveren van die onschuld, welke ik heilig geloof. Bedenk daarom, wat gij waagt, wanneer gij ook dit middel van de hand wijst. *België* is daadwerkelijk van *Holland* gescheiden, en nimmer zwaait de Koning er zijnen schepter meer over. Wordt dus uw proces voortgezet, waaraan geen twijfel is, dan moet gij op het schavot uw hoofd verliezen, wijl het volk behoort ontzien te worden. Het is bekend met het door u gepleegde verraad; het eischt uw bloed, en dit moet vloeijen als een offer voor het door uwe landslieden gestorte Belgische. Daarbij ziet het in u

Digitized by Google

den geus, den ketter, met wiens dood de Kerk, naar de meening van het domme gepeupel, eene dienst wordt gedaan. Te redden zijt gij niet, al ware het ook, dat uwe onschuld aan het licht kwam. Dit is uw lot, hetwelk ik waarlijk niet vergroot, en waarin geene verandering mogelijk is, dan in de schijnvertooning, dat gij zoo goed als een Belg wordt: Alsdan gelooft het volk, dat gij waarlijk onschuldig zijt, wijl het in het behoud van twee zielen, Gode eene dienst meent te bewijzen. Bedenk dit alles wel, en haast u het plan aan te nemen, hetwelk ik tot uwe redding u met het bereidvaardigste hart van de wereld aanbied.»

«Maar hoe zou het volk in die verbindtenis van mijne dochter met uwen broeder, het bewijs van mijne toenadering tot uwe Kerk zien?» vroeg de heer VAN MANDELE gedachtenloos.

«Mijn broeder staat bij het volk hoog aangeschreven; ik ben daarenboven een geestelijke, en wanneer nu de Bisschop in al den glans zijner priesterlijke waardigheid dit huwelijk inzegent, verblindt dit het volk, terwijl een enkel woord door hem uitgesproken, en blijkbaar uwe gezegende gezindheid tot het allerheiligst geloof ten doel heeft, meer dan voldoende tot overtuiging strekt aan een volk, dat altijd meer naar den schijn, dan naar het innerlijke oordeelt.»

«Neen, pater! gij kunt mij niet overtuigen. Nimmer zou mijne dochter daartoe kunnen besluiten.»

«Is uw behoud haar dan niet dierbaar, en zou zij dan dit ligte offer voor uwe vrijspraak, niet wil-

Digitized by Google

len brengen? Zoo ik dit vooronderstellen kon, zou ik mijnen broeder, hoe vurig hij uwe dochter ook beminne, pogen te bewegen, van haar af te zien, wijl zij, in dat geval, hem niet waardig zoude wezen. O, mijnheer! mijn vader is reeds de eeuwige rust ingegaan; doch kon ik door een offer, hoe zwaar ook, slechts éénen dag zijn dierbaar leven koopen: neen, niets zou mij weêrhouden, hem hetzelve te brengen. Ach, zie toch uw lot in! Morgen vereenigt zich de krijgsraad weder over uwe zaak. Uw vonnis kunt gij niet ontgaan; want gij zijt schuldig, en dit moet gij zijn. Uw dood, de dood op het schavot: zie daar het schandelijk einde, dat u toeft. Te vergeefs zult gij dan de handen smeekend naar redding uitstrekken; doch dezelve is dan niet meer mogelijk. Gelijk een eerlooze sleurt men u naar het treurtooneel, en sterven moet gij, al wildet gij op dat oogenblik uwe ziel in den schoot der alleen zaligmakende Kerk doen overgaan. — Aan vernietiging van het vonnis is alsdan niet te denken, en gij laat uwe dochter achter in de handen van een wreedaardig graauw, dat met welgevallen ook haar vervolgen, en, gelijk den braven Gaillard, dooden, neen, vermoorden zal. Om uwer dochter wil, volg mijnen raad, en geef toch der rede gehoor, die immers in uw gemoed nog niet uitgedoofd is.»

Deze woorden op de hartstogtelijkste wijze uitgesproken en van een paar tranen vergezeld, als getuigen van den gemoedstoestand des priesters, moesten wel eenigen indruk maken op het hart van eenen man, wiens jaren en karakter niet bestand waren

Digitized by Google

voor den druk, waaronder hij leed. In een donker kerkerhol opgesloten, waarin hij niemand zag, dan den bewaarder, die er eenen lust in had, hem dagelijks, door de voorstelling van schavot en dood, te kwellen; overgegeven aan de zielsfolteringen over zijn lot, en dat zijner aangebedene dochter, die, alhoewel protestantsch zijnde, geene genoegzame kennis had van de troostgronden, die het Evangelie den lijder biedt: hoe kon het anders, dat hij, met de akeligste denkbeelden vervuld, het oor leende aan den sirenenzang van eenen geestelijke, die de eenige man scheen te zijn, welke zich zijner aantrok, en nog eenig uitzigt op redding bood!

Dien morgen had de cipiersknecht hem den radeloozen toestand der bezetting op de citadel medegedeeld, en hem door een nieuwspapier, hetwelk hij hem ter lezing gaf, bewezen, dat er geene hoop op eenige verandering ten goede meer bestond; niet om hem hierdoor eenige ontspanning ter leniging toe te brengen: neen, maar met het doel om hem te dieper het ongeluk te doen gevoelen, waaronder hij gebukt ging; wijl hierin het bewijs gelegen was, dat zijne vrienden hem geenen bijstand konden bieden, zoodat hij in zijnen radeloozen toestand te vergeefs zijne handen naar redding uitstak, en den dag in de akeligste vertwijfeling doorbragt. Hoe kon het anders, dat hij, in den nacht, waarin hij rondtastte, niet die verontwaardiging en verachting op het voorstel, hem door den listigen pater gedaan, aan den dag legde, die men van hem had moeten verwachten, en hem een oor leende, hetwelk hij voor den

Digitized by Google

verleider had behooren te sluiten! Maar besluiten kon hij er niet toe, hem gelijk te geven; want stom van de ontroering, waarin deze taal hem gebragt had, zat hij daar met eenen strakken blik en krampachtig zamengevouwen handen. De ongelukkige! Hij geleek het beeld des jammers, voor denwelken geene uitkomst meer bestond.

«Ik heb het diepste medelooogen met uw rampzalig lot, mijn ongelukkige vriend! Maar wat kan ik tot verzachting daarvan te weeg brengen? Ach, verwerp toch den bijstand niet, dien ik u nog mag bieden! Geef mij den troost, dat ik u gered heb, en draag het aan mij op, dat ik uwe dochter (zij bemint u immers?) het voorstel doe; het eenige, dat u redden kan: zonder daarom de rust van uw geweten, wanneer gij niet dadelijk besluiten kunt, in den schoot der heilige Kerk terug te treden, te verstoren.»

«Zij zal er nimmer toe overgaan,» sprak de rampspoedige man op eenen toon, alsof dezelve uit eenen grafkuil opsteeg.

«Ik wil u niet dwingen, waarde heer! maar overweeg zelf, of mijn voorstel zoo te verwerpen is. Ik herhaal het, dat de Bisschop bereid is, alleen in de verwachting van hierdoor het eeuwig heil der zielen van u en uwe dochter te bevorderen, al zijnen invloed te doen werken, ten einde uwe vrijspraak te verwerven. Kan uwe dochter tot het huwelijk met mijnen broeder besluiten, dan zijt gij vooreerst gered. En dit huwelijk is immers zoo verwerpelijk niet? Gerard staat thans op het punt

Digitized by Google

van zijne fortuin te maken. Door de veelvuldige diensten door hem aan het vaderland bewezen, kan hij de meeste aanspraak op bevordering doen gelden. Hij is jong en op zijnen persoon en zijne geboorte is niets aan te merken. Uwe dochter was hem vroeger genegen, en hij bemint haar meer dan zijn leven. Uit liefde tot haar zal hij zijnen vurigen aard leeren beteugelen, en u alzoo een geluk bereiden, dat u eenmaal een zalig sterfbed geschud zij. Aarzel dus niet, mijn vriend! maar grijp de gelegenheid, die zich ter uwer redding voordoet, aan, en sta mij toe, dat ik uwe dochter in uwen naam er over onderhoude. De liefde tot mijnen broeder, wiens welzijn mij boven alles ter harte gaat, doet mij in dezen tegen mijnen pligt en mijne overtuiging handelen; want gijlieden kleeft de kettersche leer aan; doch het geloof, dat ik voed, om door 's Heeren goedheid ook uw hart voor zijne Kerk te winnen, doet mij alles voorbij zien, en dwingt mij, niets te verzuimen, wat tot uwe redding mogelijk kan wezen.»

«Denkt gij dan, dat mijne dochter....»

«Tot uw behoud zich bereid zoude toonen? O, zij zou u geen kinderlijk hart toedragen, indien zij er niet toe besloot!»

«Maar gij moet haar niet dwingen.»

«Daarvoor beware mij de Heilige Maagd! Hare overtuiging en liefde tot den vader moeten haar den weg aanwijzen, dien zij te betreden heeft. Ik verlaat u, dus mijn vriend! en begeef mij terstond tot haar; want de oogenblikken zijn geteld, en nog he-

Digitized by Google

den moet de zaak hare beslissing erlangen, wilt gij niet reddeloos verloren gaan.»

In den hevigsten tweestrijd, zonder echter zijne goedkeuring aan het gedane voorstel te kennen te geven, liet de heer VAN MANDELE den geslepen' priester van zich gaan, die er geen oogenblik aan twijfelde, dat hij zijn oogmerk niet bereiken zoude. Onverschillig was het hem, dat hij, tot bereiking van zijn doel, de schandelijkste leugens verzonnen had; het was hem genoeg, dat hij den man, dien hij haatte, in eenen strik gelokt had, waaruit hij niet meer te helpen zou zijn.

Slechts eenmaal had SOPHIA haren vader mogen spreken; doch dit was genoegzaam geweest, om de hoop op zijne bevrijding in haar levendig te houden. Zij twijfelde niet, dat zijne onschuld aan het daglicht moest komen, en dikwijls vond zij in de rede van mevrouw DE VERONA zulk eenen onzin, wijl deze haar niet onduidelijk liet blijken, dat het gevaar, waarin de grijsaard verkeerde, niet te ligt te achten ware, dat zij ontevreden opstond en de kamer verliet, alleen om niet gedwongen te zijn, haar tegen te spreken. Zij kon niet begrijpen, dat in eene stad, alwaar het wettig gezag niet meer geëerbiedigd werd, en het verraad de teugels voerde, geen regt meer gold, zoodat het dikwijls eene noodzakelijkheid was, een' onschuldig verdachten op te offeren, alleen om het gepeupel eenig genoegen te verschaffen. En dit was tegenwoordig hier werkelijk het geval. De verwoesting der schoone voorstad *St. Walburg*, had de woede van het graauw ten top

Digitized by Google

gevoerd. Men wilde niet vergeten, dat het de Hollanders waren, op wier bevel zulks geschied was; terwijl de oorzaken, waardoor dezelve plaats vond, in geene aanmerking kwamen. Algemeen was het bekend, dat de heer VAN MANDELE wegens verraad zich in de gevangenis bevond; en men beschouwde dit in hem te meer bezwarend, wijl hij, een Hollander zijnde, in de vrije stad de bescherming der Belgen genoot. Daarom bestond er te zijnen aanzien werkelijk gevaar, en was des volks ongenoegen te duchten, wanneer hij inderdaad werd vrijgesproken.

Dit deed mevrouw DE VERONA, SOPHIA van tijd tot tijd gevoelen: niet om hierdoor hare hoop te vernietigen, maar wel, om haar allengs voor te bereiden tot den slag, die, bij eene waarschijnlijke veroordeeling, haar des te heviger treffen zou, naar mate zij denzelven te minder verwacht had. Doch, wat mevrouw DE VERONA nooit had kunnen vermoeden, had werkelijk plaats. SOPHIA's karakter was van dien aard, dat zij elke wederlegging van den hartewensch, hoe gegrond ook, niet verdragen kon. Had de waardige gade van den geneesheer haar gelijk gegeven, ja, dan ware zij de beste vrouw van de wereld geweest; maar nu zij van haar andere gevoelens hoorde uiten, welker wettigheid zij gegrond moest noemen, strekten dezelve tot verwijdering, in plaats van tot naauwere verbindtenis te leiden, en verwekten zij eene zekere stroefheid in de verkeering, die SOPHIA weldra deed verlangen, weder naar haar verblijf in het logement terug te

Digitized by Google

keeren. Hiervan had zij dien morgen mevrouw DE VERONA berigt gegeven, onder voorwendsel, dat, wijl thans alle gevaar geweken was, zij niet langer misbruik mogt maken van de goedheid eener dame, aan welke zij de hoogste verpligting had.

Natuurlijk had de goede gastvrouw haar dit voornemen uit het hoofd willen praten; doch het onervarene meisje stond er zoo sterk op, dat zij niet van gedachten te veranderen was. Zeer wel begreep de verstandige mevrouw DE VERONA de reden van dit spoedige vertrek; doch geen regt hebbende, haar terug te houden, stemde zij er eindelijk in toe, onder de heilige belofte, door SOPHIA gretig afgelegd, van dadelijk ten harent weder te keeren, zoodra er eenig gevaar nakende was. Hierdoor gebeurde het, dat pater JOHANNES, SOPHIA ten huize van mevrouw DE VERONA niet meer aantrof, en slechts toevallig vernam hij, dat zij dien middag haar vorig verblijf weder betrokken had.

In eene zonderlinge gemoedsstemming was het meisje in het logement terug gekeerd. Levendig stond haar al het zielsverdriet, dat zij er doorgestaan had, weder voor het geheugen, en thans eerst beklaagde zij zich, de veilige woning van den geneesheer verlaten te hebben. Peinzende over haren verlaten' toestand, zat zij als wezenloos in de eenzame kamer, en hoorde zij niet, dat een zacht kloppen op de geslotene deur, de komst van eenen vreemdeling vermeldde. Zonder te gissen, wie het was, die haar zoo spoedig kwam storen, opende zij de deur, en verwonderd over het bezoek van pater

Digitized by Google

Johannes, was zij eensklaps zoo verlegen, dat zij hem naauwelijks toespreken, en verzoeken kon, binnen te treden; waarvan deze echter niets liet blijken. Vrijmoedig, gelijk de meeste geestelijken, en niet minder vrijpostig, trad hij op eene beleefde wijze nader, en verontschuldigde hij zich, dat de reden van zijne komst te belangrijk was, om dezelve uit te stellen. Zonder daartoe genoodigd te zijn, nam hij eenen stoel en plaatste zich nevens het meisje, dat ook werktuigelijk was gaan zitten.

«Ik kom van uwen vader, mejufvrouw!» dus ving hij aan, «wiens rampspoed mij ten hoogste ter harte gaat, en dien ik zoo gaarne mijnen bijstand wenschte te bieden, indien er slechts eenige mogelijkheid bestond, hem te redden.»

«Spreek, mijnheer!» uitte Sophia met de meeste moeite: zoo zeer had de ontroering haar op dit begin getroffen.

«Ik wenschte wel, lieve jufvrouw! dat gij mij bedaard kondet aanhooren; want hetgeen ik u heb mede te deelen, is van zulk eenen hoogst gewigtigen aard, dat ik daarvoor uwe volle aandacht moet verzoeken.»

«Vergeef mij, mijnheer! maar....» Een tranenvloed, dien zij niet kon terug houden, verhinderde haar, er meer bij te voegen.

«Ik gevoel ten volle uwen toestand, mejufvrouw! en ik neem er het grootste deel in. Door mijnen broeder met uw beminnelijk karakter bekend geworden, heb ik terstond het voornemen opgevat, alles aan te wenden, om uwen vader te redden, en hierover was

Digitized by Google

het, dat ik u wenschte te onderhouden.»

«O, spreek, spreek toch, mijnheer! Wat moet ik doen?»

«De toestand van uwen vader is zeer gevaarlijk. Hij heeft door zijne onachtzaamheid zich dien berokkend, en welk een vonnis hem te beurt kan vallen, waag ik naauwelijks u te openbaren.»

«Gij doet mij sidderen, mijnheer! — Ik heb voor weinige dagen mijnen vader gesproken, en toen had hij echter veel hoop op zijne bevrijding.»

«Toen kende hij al de bezwaren niet, die zich middelerwijl, gelijk een berg, opeen gepakt hebben; doch ik heb het van mijnen pligt geacht, hem daarmede bekend te maken, opdat hij zich niet met eene hoop zoude vleijen, die bij zijn vonnis hem begeven moet.»

«Waarlijk, mijnheer! gij foltert mijn zwak hart.»

«Neen, lieve jufvrouw! dit is in geenen deele mijn voornemen; alleen moet ik u dit zeggen, om u hierdoor uit den droom te wekken, waaruit gij anders te laat met schrik ontwaken zoudt. Uw vader kent thans zijn lot, en weet, dat er slechts één middel bestaat, om hem van...»

«Spreek, mijnheer! en voleindig uwe rede. Gij ziet; ik ben op dat alles voorbereid:» doch de bevende toon, waarop zij sprak, bewees het oproer harer ziel.

«Ik waag niet, mejufvrouw! dit vreeselijk woord uit te spreken. Heilige Lambertus, sta gij mij bij, en beziel mij met uwe wijsheid, om het hart dezer maagd niet te zwaar te wonden! Weet dan,

Digitized by Google

mejufvrouw! dat indien uw vader niet tijdig gered wordt, een onvermijdelijke dood op een schavot....»

«O God! o God!» riep zij stamelende uit. Het was haar, alsof zij den grond onder haar verloor, en in eene heillooze diepte wegzonk.

Verscheidene oogenblikken gingen er voorbij, alvorens zij bewustheid bezat, een onderhoud voort te zetten, waarbij zij thans het onberekenbaarst belang had. Met de meeste omzigtigheid voer de geslepen geestelijke voort, haar alles te berigten, wat haar in het deerniswaardig lot, dat den dierbaren grijsaard te wachten stond, bevestigen moest; en toen hij haar lang genoeg op de pijnbank des angsts uitgeschroefd en uitgerekt had, en haar alzoo had voorbereid, om het middel niet te hard te vinden, dat hij tot redding van den man gereed had, ontdekte hij haar, dat alleen van een huwelijk met zijnen broeder, het behoud haars vaders afhing.

Ondoenlijk is het, de zielesmart te schetsen, die, op dit voorstel, het hart van het gevoelige meisje doorwondde. Niet dan met de diepste verachting kon zij aan het wezen denken, dat zich op de onbeschaamdste wijze aan haar had leeren kennen. En met zulk een schepsel zou zij den band snoeren, die haar voor het leven aan hem verbond, dien zij verfoeide? Neen! dat offer was haar te zwaar, — dit kon zij met geene mogelijkheid brengen; en toch was zij niet in staat, zoo duidelijk haren afkeer over dit voorstel den pater te toonen, als zij wel verlangde. Als in de keel bleven haar de woorden steken; want zij gevoelde, dat haar de kracht ontbrak, om het hem zoo klaarblij-

Digitized by Google

kelijk te maken, dat hij er niet verder op aandrong. Maar pater Johannes was geenszins de man, om hierbij de zaak te laten berusten; daarom sprak hij verder:

«Ik vermoed, mejufvrouw! dat gij aan mijne woorden twijfelt, en dat uw vader er niet in bewilligd zoude hebben; u dit voorstel te doen?»

«Neen, neen, mijnheer! ik geloof veel, maar dat is mij onmogelijk.»

«Dit vermeent gij, mijne dierbare zuster! maar ik houd mij overtuigd, dat gij, bij eenig nadenken, de noodzakelijkheid van het zware offer zult inzien, zoodra gij in acht neemt, dat hierdoor alleen het leven van uwen vader te koop is.»

«Ach, Hemel, dit is te zwaar!»

«Ja, ik gevoel met u er het gewigt van; doch het bewustzijn, van hierdoor hem gered te hebben, wiens leven u heiliger behoort te zijn, dan het uwe, zal u de kracht verleenen, om het kruis te torschen, hetwelk u schijnbaar opgelegd wordt.»

«Ik zal het niet kunnen dragen.»

«Ofschoon niet opgevoed in den schoot der alleen zaligmakende Kerk, gelooft gij echter in den Heer, dien wij als *Christus* belijden. O, welk een kruis heeft hij niet getorscht! Niet, om zijne vrienden, zijne aanverwanten, zijne moeder te redden; maar om vijanden Gods, oproerlingen in het zedelijk rijk van den Almagtige, — om zondaren met zijnen Hemelschen Vader te verzoenen: daarvoor droeg hij het zwaarste kruis. En wij, zouden wij Hem dan niet trachten na te volgen, die gezegd heeft: «neem

Digitized by Google

uw kruis op en volg mij?» Ja, gewis, mijne zuster! ik zou mij bedriegen, wanneer gij zoo weinig liefde zoudt hebben, voor den man, die alles voor u over heeft, en die thans in zijnen kerker met gebogene kniën op den kouden grond nederligt, en smeekende de handen naar u uitstrekt, in de hoop, dat gij hem de schande zult besparen, van naar een schavot gesleurd te worden, en daar, als een misdadiger ten toon gesteld, het hoofd te verliezen, ten aanschouwe van eene razende menigte, die hem, den geus, den ketter, den verrader, vloekt en doemt. O God! geef mij de kracht, om dit meisje te doen gevoelen, welk eene zielepijn zij zich op het geweten zoude laden, indien zij, bij den dood van haren vader, het zich te laat zoude beklagen: «ik had hem kunnen redden, maar ik heb niet gewild!»

«Houd op! houd om Gods wil op! want ik bezwijk anders onder het gewigt van het leed, dat mij foltert!»

«Twijfelt gij er ook aan, mejufvrouw! of uw vader den wensch wel voedt, dien ik u te kennen gaf?»

«Neen, neen, mijnheer! maar mijn arm hart...»

«Ga anders met mij, — voor mij is geen kerker gesloten; en uit zijnen eigenen mond zult gij de bede vernemen, die ik als uit den mijnen doe.»

«Neen, neen, ik geloof u, mijnheer! want waarom zoudt gij mij bedriegen?» antwoordde zij handenwringend.

«Juist, mijne zuster! Geef u daarom geenszins

Digitized by Google

aan de wanhoop over, daar u hierna het geluk verbeidt.»

«Het geluk? Neen! voor mij bloeit geen geluk meer.»

«Op elke goede daad hebt gij des Heeren zegen te wachten, mijne zuster! en hoe veel te meer op zulk eene edele, als gij u thans voorneemt. Ja, als dienaar des Heeren verzeker ik u dit, naar de magt mij verleend; en gij kunt er staat op maken, dat God zijne belofte nimmer vergeet.»

«Ach, ik weet niet meer, wat ik denk of doe.»

«Redeneer slechts, en het besluit zal niet twijfelachtig wezen. Ik zou u veel van mijnen broeder kunnen zeggen, en op grond van mijne kennis aan zijn karakter, hetwelk inderdaad niet onedel is, u verzekeren, dat gij met hem een benijdenswaardig lot zult genieten; maar ik wil u den hemelwellust niet benemen, van uit eigene vrije beweging het offer gebragt en uwen vader verlost te hebben.»

«Ach, gij eischt te veel van mij! Ik kan niet.»

«Gij kunt mijne zuster; want in de betrachting van het goede, ontvangt men altijd de noodige kracht, zoodra men er slechts toe besluit. Dit heb ik in mijnen strijd met zoo vele wederwaardigheden ondervonden, en daarom houd ik mij overtuigd, dat gij in uw besluit ter vervulling van goede daden, niet zult wankelen; want het leven van uwen dierbaren vader hangt er geheel van af.»

Met deze woorden verliet hij het hevig ontroerde meisje, dat inderdaad in den grootsten tweestrijd verkeerde, en niet wist, hoedanig zij zich hierin gedra-

Digitized by Google

gen moest. O, hoe berouwde het haar, dat zij hare eenige vriendin, die zoo belangeloos voor haar gezorgd had, zoo ondankbaar verliet! daar zij thans niet tot haar durfde gaan, en om raad te vragen, welken zij zoo zeer behoefde.

«Is het toch waar?» vroeg Gerard Volta zijnen broeder, met dien helschen lach der zegepralende boosheid.

«Twijfelt gij er aan, zoo begeef u slechts tot haar, en gij zult er u van overtuigen; doch beter ware het, dat gij haar heden avond aan zich zelve overliet. Wij zullen ons dan morgen tot haar begeven, en ik verzeker u, dat gij in uwe hoop niet bedrogen zult zijn.»

«Maar haar vader zal terstond op zijne in vrijheidstelling aandringen?»

«Wij zullen hem doen gelooven, dat eerst met de inzegening des huwelijks, het uur zijner vrijheid slaat: dit zal de zaak te meer bespoedigen.»

«En het is thans ook een groot vereischte; want mijne schuldeischers beginnen mij weder lastig te vallen, en bij het uitzigt, dat ik koester, moet geene schuld mij dwarsboomen.»

«Hoe staan wij nu met den Bisschop?»

«Niet te best: het volk is moeijelijk meer tot eene beweging tegen hem op te ruijen. Ik heb reeds

Digitized by Google

eenige keeren onder de hand daarop gewerkt; maar ik heb die toenadering onder het gepeupel niet bespeurd, welke ik er van verwachtte.»

«Bij Sint Lambertus! dan zou mijn plan wel eens kunnen mislukken.»

«Neen, dat zeg ik nog niet: wij moeten er wat anders op verzinnen, en daarom vind ik het niet kwaad, onder het volk te doen uitstrooijen, dat hij met het gevallen gouvernement in briefwisseling is getreden, om het bisdom weder aan den Koning te brengen.»

«Maar zal het volk dit gelooven?»

«Het moet er niet aan kunnen twijfelen. Tot dat einde verspreiden wij eenige brieven, en maken wij er melding van in den *Politique*.»

«Hij zal dit terstond tegenspreken.»

«Dit is moeijelijk: want heeft eenmaal de laster zich verspreid, dan valt het niet ligt, hem te smoren, en alle geloof daaraan, te doen ophouden.»

«Daarin hebt gij gelijk. Intusschen verlang ik hierin meerderen voortgang; want ik heb, sedert uwe ontmoeting met den Bisschop, mijnen invloed er verloren, en duidelijk bemerk ik, dat hij mij wantrouwt.»

«Er is nog eene andere reden, die mij tot spoed aanzet. Op de citadel heerscht zulk eene spanning, dat het er eerlang tot eenen opentlijken strijd zal komen. Wie er overwinnaar zal blijven, is niet raadselachtig, wijl de Hollander er het grof geschut in handen heeft; doch dit zal voldoende zijn, om weldra tot de overgave te besluiten, want met deze

Digitized by Google

handvol volks, kan men de sterkte niet blijven verdedigen.»

«Spreek zoo stout niet, GERARD! De Hollanders zijn moediger, dan zij schijnen.»

«Kom, kom! Wat hebben zij nog gedaan, dat gij hen zoo verheft? Zijn zij niet overal als hazen op den loop gegaan? Hier alleen hebben zij tot heden nog stand gehouden; doch nu ook is hun rijk uit.»

«God, geve het, indien wij er slechts bij winnen!»

«Daarop zal het aankomen: daarom zal ik morgen in den krijgsraad voorstellen, dat men onder geen voorwendsel tot eenige kapitulatie moet overgaan. Gevangen moeten zij zich allen geven, opdat wij hierdoor de magt op het gepeupel blijven behouden, hetwelk ons anders, zoodra alles tot rust gekeerd zal zijn, zal ontnomen worden.»

«Ik vrees er voor, GERARD!»

«Ik niet; want daarheen moet het; en heden avond zal ik in de estaminets het volk er op voorbereiden.»

«Wij gaan toch morgen ochtend den heer VAN MANDELE bezoeken?»

«Zonder twijfel, en alsdan moet de zaak haar beslag krijgen, al zou zij buigen of barsten!»

Verscheidene andere zaken kwamen er thans bij de gebroeders op het tapijt, die allen op het onderhavige onderwerp betrekking hadden; en terwijl zij alles naauwkeurig met elkander overlegden en besloten, was SOPHIA er toe overgegaan, zich naar mevrouw DE VERONA te begeven, en haren raad in te winnen.

Digitized by Google

De waardige vrouw liet niet de minste ontevredenheid aan het arme meisje blijken. Daartoe was haar hart te edel, en bezat zij een te fijn gevoel. O, het valt het zwaar beproefde gemoed zoo bitter, wanneer men in den rampspoed nog met eenig verwijt beladen wordt! En dit heeft, helaas! zoo dikmaals plaats; ja, het schijnt, alsof men alsdan eenig regt heeft, om den last van den jammer nog te vermeerderen, dien men, kwanswijs onder den schijn van tot nut te wezen, den ongelukkigen op de knellende schouders legt. Doch mevrouw DE VERONA handelde zoo niet. Zonder zelfs met eenen blik hare gevoeligheid aan SOPHIA te kennen te geven, luisterde zij met ingespannen aandacht naar het berigt van den geestelijke, hetwelk het meisje schier woordelijk overbragt. Onbegrijpelijk kwam het haar voor, dat de heer VAN MANDELE zoo zwak zoude geweest zijn, zoo iets van zijne dochter te verlangen. Daar zij echter geene reden had, om hetzelve geheel te wantrouwen, deed zij SOPHIA evenwel begrijpen, hoe noodzakelijk het zoude zijn, om, alvorens tot iets in dit gewigtig geval te besluiten, haren vader zelven te spreken. Doch,» zoo vervolgde zij, «is deze pater niet dezelfde geestelijke, die in dat beruchte regtsgeding van GERARD VOLTE ontkende, met uwen vader, in tegenwoordigheid mijns echtgenoots, over den verlangden borgtogt gesproken te hebben?»

«Hemel, mevrouw! dit is ook waar!»

«Dan twijfel ik ook niet, of er schuilt hier weder een adder onder het gras. Laat ik u dus ra-

Digitized by Google

den, en begeef u nog op dit oogenblik naar den voorzitter der regtbank. — Doch wacht eens even! wij zullen er zamen heen gaan. Het kan toch geen kwaad, dat hij er mede bekend worde.»

Tot groot genoegen van Sophia, maakte mevrouw de Verona zich terstond gereed, en begaven zij zich tot den man, die schier de eenige waardige regter in *Luik* was, die er het regt getrouw handhaafde. Tot zijn leedwezen had hij echter in deze regtszaak, wijl dezelve voor eenen krijgsraad, hoezeer onwettig, getrokken was, niets te zeggen; doch zijn invloed was echter van dien aard, dat de twee vrouwen er zich alles van beloofden; en meer gerust gesteld, dan zij voor hem waren verschenen, verlieten zij hem, in de hoop, van de zaak, den vader van Sophia betrekkelijk, in de regte handen gegeven te hebben.

Een onbegrijpelijk getier had den ganschen avond weder op de straten plaats. De rust, die sedert eenige dagen wedergekeerd was, scheen op eenmaal weder verloren te zijn gegaan. Woeste horden van slecht gekleed gepeupel, zwierden, onder het aanheffen van allerlei straattaal, door de stad, terwijl de kreten, die zij nu en dan aanhieven, der beide dames een' angstigen schrik aanjoegen. Onmogelijk echter was het haar, dit geheel te ontwijken; doch tot hunne blijdschap werden zij niet opgemerkt, en bereikten zij eindelijk de woning van den doctor weder, alwaar Sophia het aanbod van mevrouw de Verona, van er dien nacht te vertoeven, hartelijk aannam, daar het haar onmogelijk zou geweest zijn,

Digitized by Google

onverhinderd naar het logement terug te keeren. De schreeuwende benden bestonden voor het grootste gedeelte uit de heffe des volks, dien avond door eenige huurlingen van Gerard Volte opgeruid; welke het gemauw eenmaal aan het gisten gebragt hebbende, niet meer in staat waren, hetzelve naar willekeur weder te kunnen beteugelen. Met vloekend gezwets, van: «den dood aan de Hollanders!» stormde dit uitvaagsel der maatschappij, verhit op den toegezegden buit, langs de *Rue d'arrière St. Paul*, naar het paleis van den Bisschop, terwijl een gebrul, als dat van den naderenden storm, hetzelve vooruit ging en deszelfs woede aankondigde. Onbekend, wat er aan deze zijde der stad voorviel, zat Gerard, buiten wiens toestemming dit plaats vond, met zijnen broeder Johannes, verdiept in het beramen der booze aanslagen, toen onverwachts het gerucht des oproers ook zijne stille woning bereikte; terwijl het berigt, dubbelvoudig vergroot, de plundering van het bisschoppelijk paleis aankondigde, dat tegen de woede der aanranders geene beschermers zou gevonden hebben.

«Vervloekt!» riep Gerard Volte uit, zoodra hij deze ongedachte tijding vernam, «is het volk dan razend geworden, zoo iets te beginnen, zonder dat ik dit beval? De ellendelingen verwoesten op eenmaal al onze uitzigten!»

«Snel er oogenblikkelijk heen, en red wat nog te redden is,» liet pater Johannes schielijk, met eene beradenheid, die merkelijk bij de drift zijns broeders afstak, er op volgen. «Ook ik zal mij er terstond

Digitized by Google

heen spoeden, en den Bisschop al dien bijstand bieden, die in mijn vermogen is. Ga gij intusschen met ons ontwerp voort, dan dwingen wij te gelijk den prelaat, en zetten hem, als ware het, tusschen een paar persplanken, totdat hij ten laatste in onze billijke eischen toestemt.»

Met deze woorden ijlden de twee gebroeders, te zamen nader afsprekende, wat in dezen hun te doen stond, voort; doch toen zij eindelijk het bisschoppelijk paleis bereikten, ontwaarden zij dadelijk, dat hunne hoop aldaar in rook opging. Toevallig had de gewapende magt kennis van dit voornemen gekregen, zoodat de plunderaars, nog vóór zij eenen steen opnamen, om tot de verwoesting van het geestelijk gebouw bij te brengen, reeds door de wacht daarin belet werden; met dat gelukkig gevolg, dat zij spoedig aftrokken, wijl het hun thans aan moed ontbrak, doordien geen aanvoerder hen bestuurde, of aanhitste, eenen strijd te wagen, die zoo verderfelijk voor hen zou hebben kunnen eindigen.

«Is het nu niet, alsof de booze er in werkt, om al onze plannen te verijdelen?» vroeg Gerard Volte, op het oogenblik, dat hij met zijnen broeder de bisschoppelijke woning genaderd was, en de muiters tierende en snoevende zag aftrekken.

«Daarom niet vertwijfeld, mijn broeder!» hernam Johannes. «Gij ziet, dat het volk nog wel durft, indien slechts een bekwaam en moedig man zich aan hun hoofd stelt.»

«Neen! tweemaal zag ik mij hier in mijne oogmerken teleurgesteld, en nimmer gelukt het mij weder.»

Digitized by Google

«Kom, begeven wij ons van hier; — ik heb u nader over een ander plan, dat mij eenskläps invalt, te onderhouden.

18.

Twee dagen had de benarde toestand der Hollandsche troepen op de citadel geduurd, zonder dat er in den stand der zaken eenige verandering ten goede ontstaan was: integendeel scheen dezelve veeleer verslimmerd te zijn. Wel onthielden de oproerlingen voor het uiterlijke zich van alle geweld; maar hunne vrolijkheid, hunne zegevierende blikken, die zij, in troepen zingende de citadel op en neder wandelende, op de Hollanders wierpen, — hun schimpen op de Nederlandsche vlag, die altijd nog onbelemmerd van den hoogen vlaggestok golfde; dit alles toonde den geest, die hen bezielde, genoegzaam aan. Intusschen gevoelde elk al meer en meer, dat die toestand niet kon voortduren, en zag men algemeen reikhalzend naar een einde uit, hetwelk men wel gunstig zich toewenschte, doch dat men zich niet dusdanig beloven durfde. Niemand wist echter, welke de voornemens van den generaal of den raad van verdediging waren. Met vragende blikken zagen de soldaten, zoowel als de officieren, de hoofden der korpsen stilzwijgend aan; zoo dik-

Digitized by Google

wijls deze bij den generaal in of van hem uitgingen; maar op hunne ijzeren gelaatstrekken was geene letter van hetgeen er bij den bevelhebber verhandeld werd, te lezen, en angstig ging ook de tweede dag om, zonder dat een hunner zijnen wensch verwezenlijkt zag; doch toen men den derden morgen kapitein Guillaume naar de stad zag gaan, beloofde men er algemeen zich eene uitkomst van, die aller wenschen bevredigen zoude. Grievend was daarom des avonds het berigt, dat hij medebragt, wijl men voortdurend bleef weigeren, in eenige overeenkomst te treden, zoodra dezelve geene kapitulatie tot grondslag had; welke kapitein Guillaume den generaal daarom aanbood, wijl er nu nog eervolle voorwaarden te bedingen waren, die bij langer volharden, stellig zouden geweigerd worden. Het gebrek aan levensmiddelen was reeds nijpende geworden, en daar men streng bleef weigeren, van stadswege hierin te voorzien, stond de hongersnood eerstdaags, als de verschrikkelijkste bode van den dood, gereed de citadel binnen te treden. Ware men er nu eensgezind gebleven, dan was er nog door krachtige middelen, die niet ver te zoeken, maar bij de borstweringen der sterkte geplant waren, mogelijkheid geweest, den jammerverkondiger te verdrijven; doch de ontstane verdeeldheid verwoestte ook deze hoop ten eenenmale, en, al ware het, dat geen openbare strijd het vlak der citadel in een bloedbad herschiep, zoo was het geene voorspelling te noemen, wanneer men, na drie of vier dagen, zedelijk verpligt zou wezen, de sterkte over te geven.

Digitized by Google

Dit alles werd door den bevolhebber rijpelijk in overweging genomen, en hierop de raad van verdediging belegd, die, na drie uren bijeen geweest te zijn, twee zijner leden afvaardigde, om met den commandant Barlaimont over de voorwaarden der kapitulatie te onderhandelen.

«Alles is verloren, Johannes! en alle uitzigt in rook verdwenen. De citadel heeft gekapituleerd, doch aan de Hollandsche bezetting is alles toegestaan, wat zij eischte.... Geef mij wat te drinken, want ik versmacht van dorst, zoo dol ben ik over die lafheid.» Met deze woorden stormde Gerard Volte dien zelfden avond bij zijnen broeder Johannes binnen, die van deze omstandigheid nog niets vernomen hebbende, er zoo verwonderd over was, dat hij er niet aan dacht, de verlangde lafenis den dorstigen toe te dienen.

«Hebt gij uw spraakvermogen te gelijk met uwe denkingskracht in den lombard gebragt, pater! dat gij mij niet verstaat?» riep Gerard gramstorig uit.

«Wat bruit mij uwe dorst! Meld mij eerst, wat er voorgevallen is, dat u het bloed zoo doet opbruischen.»

«Mijne tong kleeft mij aan het gehemelte. Ik kan niet spreken, alvorens gij mij wat te drinken geeft.

Digitized by Google

Wat ook is mij onverschillig, al ware het schiedammer.»

«Dien pestdrank? Neen, Gerard! een glas wijn kan ik u geven. — Doch zeg mij toch....»

«O, gij langzame papenknecht! Hoe dikwijls moet ik u als een boeteling smeeken!»

Intusschen had pater Johannes wijn aangebragt, waarvan Gerard, als water, nu eenige kelken naar binnen sloeg. Eindelijk scheen hij genoegzaam in staat te zijn, eenig verslag van het voorgevallene mede te deelen; doch de woede, waarin hij voortdurend verkeerde, deed hem zijn berigt zoo door een rammelen, dat pater Johannes hem niet volkomen verstond.»

«Moet ik u dan den brij ook nog koken, Johannes?»

«Neen, dit is niet noodig; maar ik wenschte alles juist te weten, ten einde in staat te zijn, de zaak wel te beoordeelen, in de hoop, dat er nog iets aan te doen zij.»

«Die kans is verkeken. Ik zelf was er bij tegenwoordig; doch men sloeg op mijne gegronde aanmerkingen geene de minste acht, en, in weerwil dat ik de leden van het bewind deed begrijpen, dat zij eenen roof aan het vaderland pleegden, spraken zij onderling te zamen, alleen om op mijne rede niet oplettend te zijn.»

«Maar zeg mij dan toch de hoofdzaak van het verdrag van overgave. Welk nut geeft mij toch al dat gezwets?»

«Nut? Wij hebben uitgediend, Johannes! want

Digitized by Google

ook uw Bisschop is in deze belangrijke zaak niet eens gehoord, en, niettegenstaande de sterkste vertoogen van mijne vrienden, zoowel als van mij zelven, heeft men den geuzen alles vergund, wat zij vorderden.»

«Maar waarin is dit alles dan gelegen?»

«In de eervolste kapitulatie, die zij ooit zouden hebben kunnen bedingen, wanneer zij overwinnaars waren geweest. Alle Hollanders, zonder onderscheid, moeten met het vaandel in hun midden, wapens en veldtros, de drie veroverde kanonnen met voorspan en ammunitie, en met geladene geweren, uittrekken; even alsof zij in vollen vrede de citadel verlieten.»

«Maar, om op het glacis ontwapend te worden.»

«Ontwapend? Ja, dit gelijkt er wat naar. Neen, vrij en onbelemmerd verlaten zij ons; en daarbij hebben zij nog vrij vervoer voor de bagaadje, veiligen aftogt voor de vrouwen en kinderen, benevens tien dagen voor de citadel bedongen, om dezelve, in naam des Konings, door de Belgische troepen te doen bewaren, en er de Hollandsche vlag te laten wapperen.»

«En is dit werkelijk toegestaan geworden?»

«Ja, pater! ondanks mijne vertoogen en beden, om ons niet op zulk eene hemeltergende wijze voor geheel *België* ten toon te stellen.»

«Maar is men voornemens, die kapitulatie gestand te doen? Onze vorige verbindtenissen toch....»

«Men denkt er niet aan, dezelve te breken; de schrik voor het vuur heeft hen zoo gedwee gemaakt,

Digitized by Google

dat het kaasvolk nog meer zou toegestaan geworden zijn, indien het slechts meer geeischt had.»

«Dit is erg! ik heb geene woorden, mijne verontwaardiging te kennen te geven. Maar gij kunt echter dit verdrag wel tot nul doen worden.»

«Hoe zou mij dit mogelijk zijn, daar men stellig besloten heeft, er gevolg aan te geven?»

«Moeten de troepen het verwoeste *St. Walburg* niet doortrekken, en is het dan zoo moeijelijk, hen aldaar te begroeten?»

«Bij seigneur den satan! gij zijt zijn dienaar; want hieraan had ik nooit gedacht.»

«Gij hebt niets anders te doen, dan den bewoners van dezen doormarsch berigt te geven, en te zeggen, dat hunne stukken, die de Hollanders er veroverd hebben, in triomf medegevoerd worden.»

«Bij Sint Franciscus! dit moet geschieden, en mijn volkje in deze stad heb ik den naam van luitenant M. slechts te noemen, om het woedend te maken.»

«Was hij het niet, op wiens bevel Wrahm werd doorschoten?»

«Juist! en sedert is het gemeen woedend op hem. Zeg ik nu, dat hij voor altijd de wraak der Lutkenaren ontwijkt, dan snellen zij almede naar buiten, en vormen zij eenen dam voor den hoogmoedigen geus, die niet te overmeesteren is.»

«Op dergelijke wijze kunnen onze dapperen den hoon wreken, die de barbaren ons aandeden. Wanneer verlaten zij de citadel?»

«Reeds morgen namiddag ten drie ure. Tijd heb-

Digitized by Google

ben wij derhalve niet te verliezen, want het is nu reeds zoo goed als nacht.»

«Geene vrees: zoo mogen zij er niet afkomen. Wij kunnen inmiddels alles ter bereiking van ons doel gereed maken. — Maar zijt gij heden bij SOPHIA VAN MANDELE geweest?»

«Tot driemaal; doch die doctors vrouw, is bij den duivel af. In plaats van mij behoorlijk te woord te staan, word ik door het venster van de zijkamer toegesproken, en telkens krijg ik tot antwoord, dat SOPHIA er niet is.»

«Gij gelooft dit immers niet?»

«Volstrekt niet; want de logementhouder bezweert mij, dat zij sedert dien dag, dat gij haar spraakt, niet terug kwam. — Doch dit doet er niet toe: ik heb de toezegging des vaders, en wanneer zij hem niet spoedig bezoekt, dan zal hij haar wel doen ontbieden, want hij verlangt zeer naar zijne vrijheid.»

«Deze mensch is immers niet in de kapitulatie begrepen?

«Neen, en dit verwondert mij zeer. Men heeft zeker aan niemand der gevangenen gedacht.»

«Dan is het ook uw belang, uw werk er van te maken. Intusschen wil ik hopen, dat, zoodra de Hollanders vertrokken zijn, de zaken hier tot rust komen, en ik ook bij den Bisschop weder in aanmerking zal geraken.»

«Dit mag ik lijden. Ook mijn plan is, om dadelijk na mijn huwelijk, mijne ondankbare vaderstad te verlaten, en mij naar ROGIER in *Brussel* te

Digitized by Google

begeven, die mij heden zijne dienst nog deed aanbieden. Deze is nog de eenige onder de zoo velen, die in hunne grootheid zich nog iets aan mij laten gelegen liggen; want LEBEAU en DE ROBAULX schijnen mij niet meer te kennen. — Intusschen zal het tijd worden, dat ik onze vrienden op onze onderneming ga voorbereiden. — Hebt gij mij nog iets te zeggen, JOHANNES? »

Hierop een ontkennend antwoord ontvangende, verliet hij hem met spoed, en bragt hij in de estaminet: *les deux Fontaines*, alles in beweging, om het volk tot weêrstand der uitrukkenden aan te hitsen.

19.

« Geloof mij, mevrouw! » sprak de waardige voorzitter der regtbank, tot de echtgenoot van den heer DE VERONA, « dat ik alles zal aanwenden, om het schandelijke ontwerp te doen mislukken. Vooreerst moet ik u zeggen, dat ik, volgens onderzoek, er zeker van ben, dat het regtsgeding van uwen vriend, op verre na den noodlottigen gang niet nam, dien de priester VOLTE den gevangenen diets maakte; en ten andere, vermeen ik u te kunnen betuigen, dat er geen gevaar, ten aanzien van zijn leven, bestaat. Desniettemin vind ik het nood-

Digitized by Google

zakelijk, hiervan geen' der twee schurken iets te laten blijken, vermits gij u hierdoor stellig benadeelen zoudt. In tijden als de tegenwoordige, is het het beste, dergelijke booswichten uit den weg te gaan. Komt er eindelijk, dat God geve, spoedig rust, en waarop ik veel hoop heb, sedert het bepaald is, dat de bezetting van de citadel aftrekt; dan zult gij mij elk oogenblik bereid vinden, u in mijne betrekking als regter ten dienst te staan.»

«Ik heb, in het voorbijgaan, zoo iets van dit berigt hooren gewagen, maar er geen acht op geslagen, wijl ik er niet veel aan geloofde. Is het echter waar, mijnheer! dat het verdrag van overgave zoude gesloten zijn?»

«Dit is stellig, mevrouw! Morgen middag om drie ure is de overgave bepaald.»

«Hemel! dan zal ik mijnen echtgenoot nog terug zien. O, hiervoor dank ik u!»

«Ook zijt gij met uwe kinderen in dezelve begrepen, en waarschijnlijk ziet gij nog wel heden uwen echtgenoot bij u, of zal hij u het een en ander berigten.»

«O, vergeef mij, mijnheer! dat ik u verlate. Ik kan mijn verlangen niet meer betoomen.»

«Waarom zou ik u dit kwalijk nemen? Dit gevoel is zoo natuurlijk, dat ik het in u zoude afkeuren, indien het anders ware.»

Met verdubbelden spoed vlood mevrouw de Verona naar hare woning. O, welk eene blijdschap ondervond zij niet op het ontvangen berigt, dat zij bij elke trede bevestigd zag in de blijdschap der ingeze-

Digitized by Google

tenen, die thans van allen angst ontheven, eerst den aanvang van het geluk meenden te zullen smaken, dat hun de zoogenaamde vrijheid beloofde! Hoe begeerig de goede vrouw ook ware, om er eenige bijzonderheden van te vernemen, spoedde zij zich echter huiswaarts, in de hoop van haren echtgenoot er te zullen aantreffen; doch tot haar leedwezen had niets daarvan plaats, en was zij zelve de eerste verkondigster van eene tijding, die met regt in hare woning de hoogste vreugde verwekte, en toch bij de beide zonen van den geneesheer eenigen spijt te weeg bragt, dien zij onbewimpeld te kennen gaven, door elkander toe te voegen: «Dat is jammer!»

«Wordt gij dwaas, jongens?» riep hunne zuster, zeer verwonderd over eene betuiging, die zij niet terstond begreep.

«Eerst had men de kanonnen op de citadel vuur en vlam moeten doen spuwen,» hernam GERRIT, de oudste der twee broeders, «en de muiters met ontbloote hoofden en gebogene kniën naar de sterkte laten kruipen, en om vrede doen smeeken: zie, dan zoude het mooi geweest zijn! Had men daarna gekapituleerd, dan zou ik geen *jammer* gezegd hebben.»

«En hadden wij bij de vlammende gebouwen den optogt kunnen zien, dan zou het nog feest geweest zijn; doch nu blijft het eeuwig jammer, wijl de muiters thans toch hunnen zin krijgen,» voegde GUSTAAF er bij, terwijl hij hoog van den grond sprong.

«Indien ons dit lot eens getroffen hadde, zoudt gij dan nog gejuicht hebben?»

«Neen, maar dit zou nooit geschied zijn. — Gaan

Digitized by Google

wij morgen dadelijk mede, mama?»

«Ik weet het niet, kinderen! wij zullen dit afwachten. Waar is SOPHIA, CORNELIA?»

«Zij is naar hare kamer, mama! Zoo even heeft zij eenen brief van haren vader ontvangen, die haar zeer getroffen heeft. O, zij heeft zulk een verdriet! want die GERARD is een zeer slecht voorwerp.»

«Wat schrijft haar vader?»

«Hij raadt haar, op zijnen gewonen vertrouwelijken toon, toch te bedenken, dat elke minuut, die hem langer dan noodzakelijk is, in den kerker doet verduren, hem een' dag levens rooft; en dat, wanneer zij nog eenige liefde voor hem heeft, zij toch niet aarzelen moet, hem de weinige dagen levens, die hem nog overblijven, in haar bijzijn te doen doorbrengen. Wijders weidt hij op zulk eene loffelijke wijze over GERARD uit dat in elk woord de wensch uitgedrukt staat, om hem toch te huwen.»

«Het is onbegrijpelijk, dat iemand zoo zwak kan zijn! Ik had dit nooit in hem verwacht. Natuurlijk moet haar dit schrijven diep getroffen hebben.»

«Hierbij was nog een brief van GERARD zelven, die op eenen hartstogtelijken toon haar eene liefde voorhuichelt, waarvan zij een' afschuw heeft, en er reeds op aandringt, hem het jawoord te geven, wijl de vrijheid haars vaders hiervan alleenlijk afhangt.»

«Dit is nog zoo zeker niet; doch ik zal haar dit zelve wel eens gaan zeggen. Zij is boven, niet waar?»

«Ja, mama!» antwoordde CORNELIA. — En hierop hare moeder voorlichtende, ontving het diep be-

Digitized by Google

droefde meisje, van de waardige mevrouw DE VERONA al dien troost, welken zij in deze omstandigheden kon verwachten; doch wijselijk werd haar het berigt der geslotene kapitulatie verzwegen, om haar niet te beangstigen over een vertrek van het huisgezin, aan hetwelk zij zoo veel verpligting had, en dat zoo liefderijk voor haar welzijn zorgde.

20.

Tot een voorbehoedmiddel der rust op de citadel, had de raad van verdediging het voorstel van den generaal goedgekeurd, om het besluit der kapitulatie tot den anderen morgen geheim te houden. Hierdoor werd de nacht in veiligheid doorgebragt, en geen der officieren of soldaten dacht er des morgens aan, dat de zon voor het laatst op de citadel voor hen opging, en zij des middags de plek verlaten zouden, waarop zij zoo vele herinneringen moesten achterlaten.

Als naar gewoonte ging de ochtend met de gewone bezigheden voorbij. De Belgische krijgslieden bleven nog altijd even vrolijk en woelig, en waren steeds van elke dienst vrij. Zonder er aan te denken, dat zij er na weinige uren geheel alleen de

Digitized by Google

dienst zouden waarnemen, deden zij reeds van den vroegen morgen de lucht van hun:

Allons enfans de la Belgique,
Le jour de gloire est arrivé,

daveren, en zwierven zij lustig op het groote plein voorbij de kazerne of het tuighuis. De Hollandsche soldaten waren aan dit wangeluid reeds gewoon geworden, en stoorden zich niet meer aan een gedrag, dat zij te regt afkeurden; doch merkelijk staken hunne gematigdheid en rustige gedragingen bij de woeling der Belgische af, die hierin de schaamte poogden te verbergen, welke verscheidenen thans moeijelijk konden ontveinzen; en waren niet hunne officieren de bewerkers van hunne verleiding geweest, zoo zouden zij waarschijnlijk er niet aan gedacht hebben, afvallig te worden.

De doctor, bij zijne zieken in de ambulance zijnde, die hij in het tuighuis, alwaar hij ook zijn verblijf hield, opgerigt had, hield zich juist met de verpleging der zieken onledig, toen kapitein S. bij hem binnen trad, en zijne verwondering te kennen gaf, hem zoo op zijn gemak hier werkzaam te vinden.

«Is er dan iets op til, kapitein?» vroeg hem de geneesheer grimlagchend, terwijl hij inmiddels voortging.

«Spot gij met mij, doctor? of hoe heb ik het met u?»

«Neen, in waarheid, ik weet van niets.»

«Hebt gij dan zoo even de order niet hooren bekend maken, om ons tegen drie ure gereed te hou-

Digitized by Google

den, ten einde met volle krijgseer af te trekken?»

«Wat zegt gij daar? verlaten wij de citadel?»

«Wist gij er dan niets van, doctor?»

«Niet het minste: doch hiervan moet ik zeker zijn; want ik moet toch weten, hoe ik met mijne zieken handelen moet.»

Zonder zich verder met iets te bemoeijen, spoedde hij zich terstond naar den generaal, die hem hetzelfde te kennen gaf, met bijvoeging, alles wat de zieken betrof, aan zijne zorg over te laten.

«Gij hebt waarlijk gelijk gehad, kapitein!» zeide hij, zoodra hij terug gekeerd was. «Hoe ik echter met onze kranke soldaten zal handelen, weet ik in waarheid niet; doch ik zal eens zien, hoe zij zelven er over denken. — «Zeg eens, jongens! de citadel heeft gekapituleerd, en om drie ure rukken wij uit. Hebt gij lust mede te gaan, of blijft gij hier, totdat gij hersteld zijt?»

«Wij gaan mede!» riepen verscheidenen, die niet zóó ongesteld waren, dat zij niet vervoerd konden worden; doch de werkelijke kranken, onder welke zich eenige bevonden, die aan de kinderziekte te bed lagen, en degenen, welken een been was afgezet geworden, hoorden deze tijding met innige droefheid, wijl zij zich buiten staat gevoelden, de reis te aanvaarden.

«Voor ulieden zal gezorgd worden, brave jongens!» sprak de geneesheer met eene bewogene stem, «en ik beloof u, niet eer aan mijne afreize te denken, dan nadat alles hieromtrent behoorlijk geregeld is.»

Digitized by Google

Op dit gezegde begaf hij zich andermaal naar den generaal, alwaar zich de meeste Belgische hoofdofficieren bevonden, met wie hij aangaande de kranken overeen kwam, en omtrent welke hem, op hun woord van eer, beloofd werd, dat er de meeste zorg voor zoude gedragen worden: waarin de doctor dan ook berustte.

Middelerwijl werd alles tot het vertrek gereed gemaakt; en toen eindelijk het uur, tot den uitmarsch bepaald, dáár was, defileerden de troepen nog eenmaal op het breede plein, en trokken zij daarna, onder het spelen van het krijgsmuzijk en het aanheffen der wapenleus: «voor den Koning en het Vaderland,» na een hartelijk afscheid van hunne voormalige krijgsbroeders genomen te hebben, met vliegend vaandel en geladene geweren in volle krijgseer af: niet als verslagenen, als overwonnelingen, maar als zegepralenden, als overwinnaars.

Het was een schoon schouwspel: in vollen krijgsdos en als in den krijg gehard, trokken de dapperen met hunne blanke wapenen, waarop de zon zich spiegelde, doch waarin de dood verborgen was, van eene citadel af, waar hun verblijf zoo vele dagen de schrik der muiters was geweest; vooraf gegaan door het veldmuzijk, hetwelk, onder het aanheffen van het Vaderlandsche lied: *Wilhelmus van Nassauën*, de toonen in het hart deed weêrgalmen van eene krijgsschaar, die, trouw aan eed en pligt, elk oogenblik bereid was, den dood moedig onder de oogen te zien, en afgewisseld door de vele trommen, die alsdan wederom de maat voor den marsch aansloegen.

Digitized by Google

Het vaandel der elfde afdeeling zwierde hoog boven de blanke scherpe bajonetten. Plegtig volgde elk peloton naar deszelfs rang, en digt opgesloten verlieten de manschappen de poort, en trokken zij door de drie barrières tot aan het uiterste wachthuis, alwaar de weg zich in tweeën scheidde, links naar de stad, regts naar hetzelfde *St. Walburg*, dat nog aan zoo vele wonden bloedde, werwaarts het kleine leger zich begaf. In het midden der dapperen werden de drie veroverde, en nu geladene veldstukken, gevolgd van de gevangene boeren, medegevoerd; terwijl het legerkorps gesloten werd door de wagens tot vervoer der bagaadje en van eenige ongestelden. Doch toen de heldentroep, ter zijde van de citadel, den heuvel langzaam afdaalde, kon geen der soldaten nalaten, eenen blik te werpen naar de plek, alwaar de Hollandsche vlag nog ongeschonden wapperde, alsof *Neêrlands* Koning het gebied nog voerde over eene plaats, die hem eenmaal als een' vader des vaderlands gehuldigd had.

De officier van gezondheid, DE VERONA, had geene gelegenheid gehad, vóór zijn vertrek zijn gezin eenig berigt te zenden; doch aan de trouwhartigheid van een' Belgisch' officier liet hij het over, zijnen brief aan hetzelve te bezorgen. Wel kon hij niet nalaten, toen hij over de brug der diepe gracht van de citadel ging, het oog stadwaarts te rigten, en, als ware het, zijne dierbare gade en kinderen eenen hartelijken groet toe te roepen; doch de afstand deed den klank daarvan, in het luchtgewelf smoren, en terwijl hij aan de zijnen smartvol dacht,

Digitized by Google

waren hunne gedachten op hem gerigt. Zwijgend trok hij het glacis over, dat hem spoedig op den weg naar de voorstad bragt, waardoor hij eensklaps de stad, die het dierbaarste, hetwelk hij bezat, in zich bevatte, achter zich liet. O, alles was hem, en den meesten zijner wapenbroeders, thans een bitter gevoel! Hoe eervol ook de wijze van hun vertrek ware, zoo gevoelde elk er toch het bittere van; want geen openbare strijd, geen dappere tegenweer, — alleen het laaggeestige verraad deed hen bukken voor het geweld, en, als tegen zich zelven moesten zij vrijwillig eene plaats verlaten, welke zij in het hart gezworen hadden, niet dan sneuvelend te zullen overgeven. Ja, grievend was het voor het eergevoel dezer krijgeren, links en regts van zich af, voor- en achterwaarts, duizenden te zien staan, in wier vurige blikken de blijdschap vonkelde over eene zegepraal, alleen door laagheid en woordbreuk verkregen, en welke zich niet schaamden, door uiterlijke teekenen hunne vreugde te laten blijken.

Ook dit deed den geneesheer DE VERONA wee aan het hart. In zijne borst gloeide het vuur der vaderlandsliefde in vollen gloed, en voor den roem en de eer tintelde hem het bloed in de aderen. Met diepe verachting zag hij altijd op den verrader neder, die uit snooden ondank de genotene weldaden vergat, en zijnen weldoener eerloos behandelde. En zou hem dan niet met verdubbeld leedgevoel het hart geklopt hebben, toen hij daar die menigte voor zich zag wemelen, onder welke zich zoo weinigen bevonden, die getrouw aan hunnen pligt, het helleloon niet

Digitized by Google

verdienden, hetwelk het verraad doet verwerven? O, smartelijk was het hem, dit te gedenken, en als wilde hij den pijl, dien deze gedachte hem in de ziel drong, met geweld terug trekken, sloeg hij zijne oogen voor zich neder, en wilde hij de snoodaards niet aanblikken. Met gelijken tred stapte hij langzaam voort; doch zijne denkbeelden zweefden hem vooruit, en, als bad hij, om eenmaal in staat te zijn, den hoon te kunnen wreken, hem, het leger en het vaderland thans aangedaan, hoorde hij zelfs niet, dat kapitein S. hem op zijde kwam, en tot hem zeide: «Zijt gij zoo weinig op uwe hoede, doctor! dat gij daar zoo zorgeloos heen gaat?» Maar de geneesheer dacht aan de valschheid zijner voormalige stadgenooten. «Waar zijt gij, doctor?» riep S. harder, terwijl hij hem den elleboog schudde. «Bij al de Heiligen van *Luik* en het onmeetbare Roomsche rijk! slaapt gij?»

«Wat is het, kapitein?» vroeg DE VERONA, als ontwaakte hij uit eene sluimering.

«Ziet gij niet, hoe de muiters zich in de voorstad opeen dringen? Ik geloof, dat wij er ons door heen zullen moeten slaan.»

«Geen nood, kapitein! men zal wel wijzer wezen.»

«O, doctor! wat kunnen zij ons thans schoon inrekenen! Van achteren maait ons het geschut der citadel als grashalmen weg, terwijl wij regt voor ons, den dood in de kaken loopen.»

Thans werd er een teeken gegeven, om gereed te zijn, maar tot aller verwondering trok het leger stilzwijgend, te midden der verwoeste voorstad, ruim

Digitized by Google

een half uur lengte hebbende, en tusschen eene bevolking, in wier oogen de wraakzucht leesbaar was, door, doch welke, door de beradenheid van het welgeordende leger, dat den luitenant M., op wiens leven het inderdaad gemunt was, in het midden had, niet waagde, eenen strijd aan te vangen, die zoo bloedig voor haar zou kunnen afloopen. Geene vonk zou er noodig geweest zijn, om het vuur te doen ontvlammen, dat op het punt was, uit te barsten; de minste aanroering zou de vlam hebben doen opgaan. In weerwil van hunne dapperheid, begrepen de Hollandsche soldaten hunnen gevaarlijken toestand te wel, om niet met zorg de voorstad door te marcheren, in welke zij zoo vele bewijzen van hunne verwoestende kracht aanschouwden; dan, hoe moedig zij zich ook betoonden, was er niet één, die zich niet verheugde, toen de laatste man het zoo gevaarlijke *St. Walburg* doorgetrokken was. Zonder eenige vijandige ontmoeting, bereikten zij des avonds *Tongeren*, alwaar zij nachtverblijf hielden. Voor het eerst rustten zij van de geledene vermoeijenissen uit, om, na verscheidene dagen ontbering, zich een goed maal heerlijk te doen smaken, dat allen in de onderscheidene kwartieren bereid werd, en waarmede zij zich reeds op den togt gevleid hadden.

Digitized by Google

21.

Hoogstverlangend om eenig berigt aangaande den vereerden man en vader te vernemen, zat het gezin van den officier DE VERONA, dien morgen hopend en toch ongeduldig bijeen; terwijl de oudste zoon aan het venster, als ware het, geboeid was, ten einde de eerste te wezen, die de verwachte aankomst van den vader kon aankondigen, toen de komst van den voorzitter der regtbank; eensklaps eene verandering in de spanning, welke allen beheerschte, te weeg bragt.

«Ik kom waarschijnlijk ongelegen,» sprak de waardige regter, «want het ongeduld blikt mij uit aller oog te gemoet; doch wanneer gij in het denkbeeld verkeert, mevrouw! dat uw echtgenoot hier kan komen, of u eenig berigt zal doen geworden, zie ik mij verpligt, u uit den droom te helpen, vermits alle gemeenschap ten strengste verboden is.»

«Waarlijk, mijnheer!» antwoordde mevrouw zeer te leur gesteld — welke gewaarwording plotseling zich aan de andere leden mededeelde, en GERRIT te gelijk verdrietig van het raam deed terug gaan, — «dit had ik niet verwacht; want ik had gehoord, dat wij ook in de kapitulatie begrepen waren.»

Digitized by Google

«Dit is ook zoo, mevrouw! en uw vertrek zal niet bemoeijelijkt worden; doch gij kunt toch uw huishouden zoo niet in eens opbreken. Verscheidene dagen zullen er dus nog moeten verloopen, alvorens het u veroorloofd zal zijn, te vertrekken en gij gereed zijt.»

«O, mijnheer! wij verlangen zoo driftig uit de onrust, die ons hier ter nederdrukt, verlost te worden! Maar, vergeef mij, dat ik mij over deze zaak zoo tegen u uitlate; doch die spanning en die onzekerheid, gepaard aan den angst en de schrik, die ons bij elk onverwacht gerucht vervult, doen ons hier zóó gejaagd zijn, als het wild, dat elk oogenblik vermeent, opgesloten te worden. Ik ben slechts eene vrouw, mijnheer! die, bovendien, nog met de zorg voor hare kinderen, welke haar nog geenen steun kunnen bieden, belast is.»

«Die strijd is thans voorbij, mevrouw! en na weinige dagen zijt gij er geheel van ontheven. Gij kunt derhalve wederom gerust de toekomst aanblikken.»

«Dat geve de Hemel, mijnheer! Maar ik heb nog zulk eene groote vrees voor den uitmarsch der troepen; vooral, omdat zij het ongelukkige *St. Walburg* moeten doortrekken.»

«Welnu, mevrouw! dat plaatsje zal hun toch wel geen beletsel opleveren?»

«Ik heb heden morgen mijne dienstmaagd daarover wonderlijk hooren spreken; het scheen, alsof men voornemens was, de troepen er aan te randen.»

«Ook die vrees kan ik u ontnemen, en u verzekeren, dat er de noodige voorzorg genomen is, om

Digitized by Google

alle botsing voor te komen. Bovendien is dit ook eene der redenen, dat ik u bezoek. — Ja, mevrouw! zie mij maar zoo verwonderd niet aan: gij zult mij gelijk geven, zoodra ik u alles uiteen zet.»

«Ik brand van verlangen, mijnheer!»

«Weet dan, dat onze vriend Gerard Volte, met zijne medehelpers, gisteren avond in de estaminets alles heeft aangewend, om het graauw op te ruijen, en tot wederstand aan te hitsen. Daar hij en zijne vrienden niets spaarden, wat daartoe strekken kon, begon er reeds onder de talrijke kroegbezoekers een geest te heerschen, die gevaarlijk zoude hebben kunnen worden. Sedert het bewind, Volte en zijne aanhangers niet meer behoeft, verlangt het ook, zich van hem ontslagen te zien, en wenschte het reeds vóór eenige dagen een geschikt middel te bezitten, om hem, onder den schijn van regt, de handen te binden. Daartoe werden zijne gangen door een paar geheime verklikkers bespied, welke dan ook spoedig het bewind kwamen berigten, met welk doel Gerard Volte werkzaam was. Hoogst ontevreden over deze handelwijze, waarvan de gevolgen niet te berekenen zouden zijn; vooral, daar hij met de kapitulatie bekend, en zelfs door de regering uitgenoodigd was geworden, het zijne tot derzelver handhaving aan te wenden, ontving de commandant der burgerwacht terstond den last, de noodige orde te stellen, om allen oproer voor te komen, en werd het aan zijne wijsheid overgelaten, of het al of niet noodzakelijk te achten ware, den onrustigen mensch onschadelijk te maken. Natuurlijk was de comman-

Digitized by Google

dant van het eerste gevoelen, en dit was de oorzaak, dat, hoezeer het reeds laat was, een officier naar Volte werd afgezonden, om hem te verzoeken, onverwijld bij den commandant te willen komen; wijl deze hem over eene zaak van gewigt had te spreken. Zonder eenig kwaad te vermoeden, voldeed hij aan dit verzoek, en beval bij zijnen vrienden de opruijing te staken, totdat hij terug zoude wezen. Dit deed hij, uit beleid, of men ook iets in zijn belang mogt besloten hebben, ter voorkoming van het dreigende gevaar; en zóó zeer was hij hiervan overtuigd, dat hij niet gelooven kon, zoodra hij in de wacht was aangekomen, dat het ernst ware, om het bevel van hem gevangen te zetten, inderdaad ten uitvoer te leggen: doch woedend was hij, toen hij bemerkte, dat dit geen spotten scheen, en men zoo snood ondankbaar te zijnen aanzien handelde.

«God dank!» riep mevrouw de Verona uit, «dan is er nog hoop voor mijne arme vriendin, die thans van angst en vertwijfeling ziek te bed ligt.»

«Bouw hierop niet, mevrouw! want de zaak van den heer van Mandele mag er wel eenen bestrijder minder door erlangen: dezelve wordt er echter niet door uit den weg geruimd.»

«Gij beneemt mij dus alle hoop, mijnheer?»

«Neen, mevrouw! dat is geenszins mijn oogmerk; ik wilde u alleen doen gevoelen, dat de bevrijding van uwen vriend hierdoor veeleer tegengewerkt, dan bevorderd wordt, daar Volte, bij zijne loslating, niet zal nalaten, zich op den ongelukkigen te wreken.»

Digitized by Google

«Hoe, mijnheer! is men dit van voornemen?»

«Stellig, mevrouw! zijne gevangenschap duurt slechts éénen dag. Zijn de Hollandsche troepen af gemarcheerd, dan is er geene reden meer, den knaap achter het slot te houden.»

«Maar is het nu wel zeker, mijnheer! dat de soldaten rustig zullen aftrekken?»

«Gij behoeft geene de minste vrees hiervoor te koesteren. Toen Volte bij zijne vrienden niet terug kwam, werden de meesten ongeduldig; vooral, omdat het volk in de kroegen langzamerhand afzakte; hetgeen veroorzaakte, dat eenigen aan de wacht hiernaar kwamen vernemen, welken te gemoet werd gevoerd, dat zij van allen tegenstand moesten afzien, doordien dit in hun belang en voordeel was, en dat hun den anderen dag zou verklaard worden. Geene reden hebbende, om te vermoeden, dat dit bescheid geheel buiten weten van Volte geschiedde; zoo min als iemand op de gedachten kwam, dat hij gevangen zoude zijn, vertrokken zijne medestanders wel eenigzins ontevreden en gramstorig, doch met het voornemen, de aangevangene opruijing vooreerst te staken.»

«Maar nu zij het heden morgen vernamen, zullen zij.....»

«Neen, mevrouw! daartoe ontbreekt hun thans de tijd, en ook heeft het bewind reeds voor de handhaving der rust, de noodige zorg gedragen. Gij kunt derhalve volkomen gerust zijn. De reden mijner komst is dus hierin gelegen, om, terwijl Volte zich in hechtenis bevindt, uwe vriendin tot haren

Digitized by Google

vader te geleiden, ten einde in beider tegenwoordigheid met de zaak zoodanig bekend te worden, als ik ter redding van uwen vriend thans volstrekt noodig acht.»

«Heer in den Hemel! gij trekt u derhalve den ongelukkigen aan? O, daarvoor zegene u de Algoede!»

«Ik ben regter, mevrouw! en hoezeer dit regtsgeding in deze jammerlijke dagen aan mijn gebied willekeurig onttrokken werd, acht ik mij desniettemin niet ontheven, mij er aan te laten gelegen liggen; vooral, nu ik reden heb te moeten gelooven, dat de man onschuldig is. Wilt gij derhalve zijne dochter van mijn voornemen berigt geven, opdat zij zich gereed make? — want de zaak vereischt thans spoed: ik zal zoo lang hier vertoeven.»

Zonder bedenken, voldeed mevrouw DE VERONA aan dit verzoek. Zoodra SOPHIA hetzelve vernam, was zij, in weerwil van haren toestand, weldra gereed, den waardigen regter naar de gevangenis te vergezellen.

Natuurlijk kon de cipier het den voorzitter der regtbank niet beletten, wanneer hij den gevangenen wilde bezoeken, en waardoor ook SOPHIA thans geene de minste weigering ondervond, maar reeds in de armen van haren vader lag, vóór zij nog gelooven kon, dat men haar dit niet verbinderen zoude.

Zoodra de eerste oogenblikken der hartstogtelijke droefheid voorbij, en vader en dochter genoegzaam gestemd waren, een bedaard gesprek met den voorzitter te kunnen houden, verzocht deze den grijs-

Digitized by Google

aard, eens een openhartig verhaal te doen, van de gansche toedragt der zaak, zoowel als van het voorgevallene met Gerard Volte en den pater.

Bereidwillig voldeed de trouwhartige man daaraan, met eene eenvoudigheid, die terstond den menschkundigen regter het bewijs van zijne onschuld leverde; doch in welk verhaal evenwel niets voorkwam, dat als wettig bewijs daarvan kon strekken; terwijl Sophia met stomme smart zag, hoe weinig het den regter voldeed. Geëindigd hebbende, vroeg hem de voorzitter: «Maar er is niemand bij een dezer gesprekken tegenwoordig geweest, dien gij als getuige van uwen waarheidszin kunt opnoemen?»

«Neen, mijnheer! altijd was Volte of zijn broeder, die mij in deze laatste dagen dikwijls bezocht, met mij alleen.»

«Gij hebt, geloof ik, in uwe mededeeling nog iets vergeten. Heden morgen vernam ik, dat gij gisteren avond uwe dochter eenen brief schreeft, die haar groote droefheid verwekt heeft.»

«Ik vraag vergeving, mijnheer! dit deed ik niet.»

«Hoe, vader! hebt gij mij niet.... wacht! ik heb den brief bij mij. Hier is dezelve.»

Met de uiterste bevreemding sloeg de grijsaard het benevelde oog op den hem geheel onbekenden brief. Ja, zijn schrift scheen het wel te zijn, doch hij had het niet geschreven: dit was ontwijfelbaar; en bevende van magtelooze gramschap, las hij den inhoud van een schrijven, hetwelk hem nooit in de ziel was opgekomen. «Neen,» riep hij trillende uit, «dit schreef ik nooit, en een' schurk noem

Digitized by Google

ik hem, die het waagde, mijne hand na te boolsen!»

«Gij schreeft dus waarlijk dezen brief niet?» vroeg hem de regter, met blikken, waarin het verlangen naar een ontkennend antwoord duidelijk te lezen was.

«Neen, mijnheer! en schamen zou ik mij, indien ik het had kunnen doen. Men heeft wel getracht, mijne hand na te maken; doch, helaas! men vergat er bij, dat de dagen mijner gevangenschap mij jaren deden verouderen, en dat ik niet meer in staat ben, zonder beving de pen te voeren.»

«Kan ik hierop vertrouwen, mijnheer?» vroeg de voorzitter hem met eene meer dan gewone drift.

«Volkomen: maar men kan mij immers geneeskundig doen onderzoeken? Die rampzalige trilling der leden kan wel den onnoozelen worden wijsgemaakt, doch een kundig arts zal er immers niet door bedrogen worden.»

«Gij hebt gelijk, mijn vriend! en ik geloof u op uw woord; want waarom zoudt gij mij beliegen? Vertrouw mij derhalve het geschrevene, en ik vermeen u beiden te kunnen verzekeren, dat hierin het middel van uwe redding ligt opgesloten.»

«Hoe, mijnheer! zou dit mogelijk wezen?»

«Ik wil het niet stellig zeggen; doch verlaat u gerust op mij, en geloof, dat ik niets zal verzuimen, om u geregtigheid te laten wedervaren.»

Na nog een weinig in de gevangenis vertoefd te hebben, vertrok de voorzitter met Sophia, en lieten zij er den ouden man achter, die inderdaad thans eerst eenen lichtstraal in de duisternis,

Digitized by Google

welke hem voortdurend had blijven omringen, zag opgaan.

Ingevolge de kapitulatie, ontving reeds den anderen morgen, het gezin van den geneesheer eenen brief van DE VERONA, om zich zoo spoedig mogelijk tot de afreize gereed te maken; tot welk einde mevrouw aangeraden werd, haren voornaamsten inboedel tot geld te maken, en met het niet te ontberene naar *Maastricht* te komen, waar haar echtgenoot haar wachtende was. Doch reeds spoedig bleek haar het bezwaar, dat hierin gelegen was, wijl men voor eenen spotprijs haar den inboedel wilde afkoopen; zoodat zij besloot, haré meubelen der goede trouw aan te bevelen, tot tijd en wijle er gelegenheid zou zijn, dezelve naar *Maastricht* te doen vervoeren; en zoodra had zij hiertoe niet besloten, of het verlangen, om spoedig bij haren echtgenoot te wezen, deed haar alle hinderpalen voorbij zien, zoodat zij reeds den derden dag bepaald had, met hare kinderen de reis naar *Maastricht* te aanvaarden.

Intusschen had SOPHIA deze toebereidselen met zielesmart gadegeslagen; niet uit wangunst, maar uit het besef, van in dit gezin alles te verliezen, wat haar tot bescherming en hoede verstrekte. Wel beproefde mevrouw DE VERONA haar hierin te troos-

Digitized by Google

ten; doch zij gevoelde te wel, hoe arm elk troostwoord is, wanneer het niet uit het hart voortvloeide; en daarom zweeg zij ten laatste, wijl zij het geluk van zich zelve, hare kinderen en haren echtgenoot, onmogelijk aan het vermeende welzijn van eene andere kon ten offer brengen,

Thans waren alle zwarigheden, die den opstand in *Luik* tot heden belemmerd hadden, uit den weg geruimd. Het oproer had eene volkomene zegepraal verkregen; de zoo verwenschte geuzen waren van het grondgebied des bisdoms verdreven, en niets verhinderde de muiters meer, het geluk te genieten, waarnaar zij zoo reikhalzend hadden uitgezien. De Bisschop trad tegenwoordig uit den schuilhoek te voorschijn, waarin hij zich tot heden verscholen had, en zwoer zijn vaderland en den Koning, alsof hij een vrij geweten hadde, openlijk af. Aan het nieuwe vaderland zich geheel wijdende, beloofde hij ook te allen tijde te zullen toonen, dat geen Nederlandsch, maar een Belgisch hart hem in den boezem sloeg, en, met verzaking van de dwazen, die hem in zijne misdadige aanslagen bevorderlijk waren, stemde hij bereidvaardig in de voorstellen, die tot vestiging van den nieuwen staat ontworpen werden. Pater Johannes zag zich geheel voorbij gegaan, en, in plaats van de vruchten te oogsten, die hij, door zijne bemoeijingen, zich had voorbereid, moest hij het den prelaat nog dank wijten, dat hij in zijne betrekking nog niet naar een onbeduidend dorpje in het bisdom verwezen werd. — Van de citadel waren nu geene verwoestende kogels meer te vree-

Digitized by Google

zen. Door geene Hollanders, door geene ketters, neen, door Belgische krijgslieden, door geloovigen zonen der Kerk werd de dienst er geregeld, en weder met de stad vereenigd. Geheel in het blijde genot van het tegenwoordige levende, dacht men aan geene toekomst meer. Wat toch zouden de moerasbewoners van het vernederde *Holland*, tegen de moedige vrijheidszonen uit het roemvolle *België* te weeg kunnen brengen? Moest men er niet den spot drijven met de pogingen der slaven, die op den oproepingskreet van den kaaskoning: «te wapen! te wapen!» zich als een eenig man rondom den waggelenden troon schaarden, wiens voornaamste hoeksteen, het zoo gezegende *België*, hem ontzonk? Hoe zou men het wagen, in *Holland* eenen dam op te werpen, om den vrijen geest te beteugelen, die reeds weêrklank in die gewesten vond, welke in vroegere eeuwen, door het zwaard der geuzen, van den Belgischen staat werden afgescheurd, en als wingewest aan het ketterland toegevoegd werden? Spoedig zou ook aldaar de vrijheidsvaan van stad en vesting wapperen, en de ontmoedigde geus terug gedreven worden naar de stroomen, die eenmaal het land in eene zee moesten herscheppen. Dáár waren de natuurlijke grenzen van het nieuwe rijk; tot aan die vloeden moest de vaan van vrijheid en gelijkheid wapperen; geen *Oranje*, geen *Nassau* meer geduld worden, dan dáár, waar men zich slaafs voor den Koning boog, en de keten kuste, die den inwoner om den gekromden nek geworpen werd.

Digitized by Google

Zoo sprak, zoo dacht, zoo juichte men in het vrije *Luik*; en wee dengenen, die het had durven wagen, zijne stem er tegen te verheffen, en aan eene toekomst te denken, waarin al die droombeelden als damp zouden verdwijnen!

Vrolijke optogten van het in den zwijmel van het tegenwoordige, zich verblijdende volk, wisselden dag en nacht elkander af; en zelfs zij, die in de verwoesting hunner voorstad zoo veel schade te betreuren hadden, waren dwaas genoeg, hun leed te vergeten en in de algemeene vreugde te deelen. Doch, toen de roes weldra eindigde, begrepen de St. Walburgers al spoedig, dat het voorgestelde heil tot heden nog ver te zoeken was. Onder deze waren de landbouwers, die hunne paarden vroeger tot den strijd bereidvaardig geleend hadden, de eersten, die zich in hun verlies niet zoo gemakkelijk konden getroosten; waarom zij zich al spoedig bij het bestuur der stad aandienden, en op terugvordering aandrongen. Maar dit was eene onmogelijkheid, ten ware er iets op kon gevonden worden, om dezelve terug te eischen. Hierover werd aanstonds rijpelijk beraadslaagd, en het voorstel gedaan, om eene bezending naar *Maastricht* af te vaardigen, ten einde de wederregtelijk gevangen geblevene soldaten, benevens den apotheker en den administrateur, tegen de paarden te doen uitwisselen; welk ontwerp terstond zoo veel bijval vond, dat het besluit reeds opgemaakt werd, alvorens men nog tot de stemming was overgegaan, en met eenen spoed vergezeld ging, die ongeloofelijk scheen; alleen om hierdoor den Luike-

Digitized by Google

naren het bewijs der goede gezindheid van het waro bestuur te leveren, en aller vertrouwen te winnen. Het gevolg was dan ook, dat de uitwisseling plaats vond, en de administrateur met den apotheker, alsmede de soldaten, hunne vrijheid erlangden.

Toevallig vernam mevrouw DE VERONA, vóór haar vertrek, iets van dit voornemen des bestuurs, en dadelijk viel haar de gedachte in, langs dezen weg de vrijheid van haren vriend VAN MANDELE daarmede te verbinden. Gewoon zijnde, geene goede daad nutteloos uit te stellen, begaf zij zich naar den braven voorzitter der regtbank, wien zij haar denkbeeld ontvouwde. Doch eenigzins ontevreden zag zij hetzelve afgewezen, op grond, dat hij eene aanklagt van vervalsching tegen GERARD VOLTE ingediend hebbende, deze zaak eerst haren loop hebben moest, alvorens er eenige waarschijnlijkheid tot in vrijheidstelling van den heer VAN MANDELE mogelijk ware.

Teleur gesteld op dit berigt, vroeg zij hem, hoe lang dit dan wel duren kon?

«Ja, mevrouw!» antwoordde hij, «dit is zeer moeijelijk te bepalen; doch ik heb alle reden te vooronderstellen, dat dit zich spoedig zal beslissen. De instructie der zaak is reeds begonnen, en gelukkig is dezelve aan mijn regtsgebied onderworpen. Van den uitslag hiervan, hangt het regtsgeding van uwen vriend af: want, is het bewezen, dat GERARD VOLTE werkelijk de vervalscher van den brief van VAN MANDELE aan zijne dochter is, met het laakbare oogmerk van bedrog geschreven, dan is er geene reden, aan de vervalsching der andere brieven te

Digitized by Google

twijfelen, om welker verraderlijken inhoud de grijsaard zich in hechtenis bevindt. Zijne vrijheid is er alsdan het onmiddellijk gevolg van.»

«En voorspelt gij u inderdaad hiervan eenig goeds?»

«Voorzeker! Doch de instructie zelve niet behandelende, zoo ben ik niet in staat, u hiervan iets bepaalds mede te deelen. Nogtans vertrouw ik, spoedig het geluk te hebben, den armen man in vrijheid te zien, daar het reeds bewezen is, dat hij den laatsten brief niet heeft geschreven, en Gerard Volte buiten staat is, het tegendeel er van te bewijzen.»

«Ik merk dus wel, dat er geene mogelijkheid bestaat, dat zijne dochter met mij zal kunnen afreizen.»

«Waarom niet, mevrouw?»

«Wijl zij er nimmer toe zal overgaan, zonder haren vader, *Luik* te verlaten. Doch, indien wij niet reeds zoo veel verpligting aan uwe menschenliefde hadden, zou ik u nog wel een verzoek wenschen voor te dragen.»

«Ik begrijp u reeds, mevrouw! en waarlijk dit doet uw hart eer aan. Daarom sta ik uw verzoek reeds toe, alvorens gij het mij openbaart. Als een vader zal ik voor het verlatene meisje zorgen, terwijl gij haar de verzekering kunt bieden, dat zij zich in alle voorkomende gelegenheden, veilig tot mij kan wenden.»

«Gij beschaamt mij, mijnheer! door de goedheid, die gij mij betoont, en ik weet inderdaad niet, waarmede ik de verpligting, die ik te uwen opzigte heb, zal goedmaken.»

Digitized by Google

«Ik ben niet zoo belangeloos, mevrouw! als gij u wel verbeeldt. Uw echtgenoot heeft in mijne vaderstad, gedurende zijn elfjarig verblijf, aan zoo vele mijner stadgenooten, onvergoldene diensten bewezen, dat ik, als een der voornaamste inwoners, mij dubbel verpligt acht, zulks in dit opzigt hem te vergelden. Gij ziet derhalve, mevrouw! dat gij mij geenen dank verschuldigd zijt; maar *Luik*, integendeel, uwen echtvriend nog eene schuld heeft te betalen, die nimmer met geld kan voldaan worden. Verlaat u daarom gerust op mij, en wees verzekerd, dat, zijn thans mijne landgenooten te blind en te ondankbaar, om de weldaden te gedenken, die zij, aan uwen Koning vooral, en aan zoo vele edele Hollanders verpligt zijn, mijn hart echter uwen landaard hoogacht, en het nimmer vergeten zal, dat *Neêrlands* Koning, vijftien jaren lang, ook in mijne geboorteplaats, meer dan overvloedig getoond heeft, dien vader des vaderlands te zijn, dien men hem hier nog voor weinige jaren noemde. God geve, dat *Luik* het loon niet erlange op den ondank, dien het zoo moedwillig over zich uitgedaagd heeft!—«Wanneer vertrekt gij, mevrouw?» hernam de edele man, na weinige oogenblikken zwijgens; en geenszins ontging het der gade van den geneesheer, dat hij zich eenen traan uit het oog wischte, dien hij voor haar verbergen wilde.

«Morgen ochtend vroegtijdig, mijnheer!» antwoordde zij, niet minder bewogen over den keer, dien het gesprek genomen had.

«Dan wensch ik u met een opregt hart eene

Digitized by Google

voorspoedige reis; en wanneer gij onder uwe vrienden zult zijn terug gekeerd, verzeker hun dan, dat er ook in *Luik* nog harten zijn, die met ongeveinsde hoogachting aan de Hollanders blijven denken, al scheiden dan ook een andere zin en eene verschillende kerkleer hen van ons. — Vaarwel, mevrouw! God en zijne heiligen zijn met u!

Een hartelijke kus der getrouwe gade van DE VERONA op het voorhoofd gedrukt, bezegelde den opregten groet, dien de man haar toesprak, en, vervuld met ware hoogachting voor den regter, spoedde zij zich huiswaarts, en hield zij niets voor SOPHIA verborgen, van hetgeen haar tot troost en bemoediging verstrekken moest; hetgeen het diep bedroefde meisje zoo zeer opbeurde, dat zij met eene nooit gedachte opgeruimdheid den laatsten dag in het regtschapene gezin doorbragt, en zelfs vrolijk de hand leende tot al hetgeen, dat tot de afreis moest gereed gemaakt worden.

Wij gaan de laatste oogenblikken, waarin het gezin van den geneesheer den volgenden morgen bijeen was, stilzwijgend voorbij. Daar zijn tijdstippen in het menschelijke leven, waarin elk woord te koud is, om het gevoel uit te drukken, hetwelk met een stroomend geweld het hart van de dierbaren als overstelpt; en dit was hier bij het afscheid der geliefde vrienden van de eenzaam achterblijvende SOPHIA het geval, en eerst eenige uren na het verlaten der familie DE VERONA, kwam SOPHIA tot eenige bedaardheid, om haren toestand geheel te kunnen overzien; doch de hoop, die ook haar be-

Digitized by Google

zielde, van spoedig weder met haren vader vereenigd te worden, verleende haar de noodige kracht, om, met vertrouwen op Gods onveranderlijke goedheid, haar lot en dat van haren vader, Hem over te geven, die in al haar leed zoo onbegrijpelijk, zoo wonderbaar zelfs, getoond had, dat Hij nimmer diegenen verlaat, welke zich aan Hem vasthouden, en op Hem hun vertrouwen blijven vestigen.

Zonder eenig oponthoud kwam mevrouw DE VERONA met hare kinderen te *Maastricht* aan, alwaar zij, na zoo veel doorgestaan te hebben, in de armen van den haar vurig verbeidenden echtgenoot, weldra de stormen vergat, die zij met zoo veel moed als zielskracht het hoofd had geboden, en bij wien zij, met hare veelbelovende kinderen, weder het hoogste levensgeluk smaakte; alleen dan verkrijgbaar, wanneer men bestendig het pad van pligt en deugd blijft betreden. Wel leed het gezin een aanzienlijk nadeel, door het verlies van den inboedel, waarvan het slechts een gering deel terug erlangde, en waardoor het met vele zorgen te worstelen had; doch eensgezind met elkander de levenszorg deelende, wordt ook de zwaarste ramp ligt.

Geef toch den moed niet op, GERARD! maar toon u een man te zijn,» zeide pater JOHANNES, weinige dagen na het vertrek van de familie DE VERONA,

Digitized by Google

tot zijnen broeder. — «Ik blijf altijd voor uw welzijn waken, en zal nimmer gedoogen, dat gij in het ongelijk wordt gesteld.»

«Zwijg toch, ellendige paap! met uwe nietige verzekeringen. Mijn ongeluk is niet dan te zeker. Ik heb gisteren mijn laatste verhoor ondergaan; en hoezeer ik er sterk op staan bleef, dat VAN MANDELE den brief geschreven had, die hem tot eenen verrader van ons vaderland maakte, bemerkte ik zeer wel, dat men aan mijne betuigingen geen geloof meer sloeg, door mij telkens den valschen brief aan zijne dochter, voor de voeten te werpen.»

«Maar hoe zijt gij toch zoo onnoozel geweest, dit te bekennen?»

«Kon ik er buiten? Werd ik niet overtuigd, door zijne bevende hand, dat hij dien brief niet kon geschreven hebben? En wat baatte het mij ook, al hield ik alles vol? Niets, helaas! niets. Alleen in eene volledige bekentenis zie ik nog eenig heil; want alsdan zal men mijne diensten aan het vaderland bewezen, tegenover mijne zoogenaamde misdaad stellen, en mij mogelijk genade bewijzen.»

«Waan dit toch niet, GERARD! want men verlangt u uit de voeten te maken, gelijk men dit ook mij poogt te doen. Ach, GERARD! al onze vooruitzigten zijn, helaas! als eene schaduw voor het licht verdwenen.»

«Dit is uwe schuld, ellendige papenknecht! Hadt gij vroeger den nietswaardigen Bisschop het vuur zoo digt aan de scheenen gelegd, dat hij zich had moeten branden, dan hadt gij kunnen eischen, wat gij

Digitized by Google

verlangdet, terwijl hij u thans in het slijk laat kruipen, waarin gij u kunt doodworstelen.»

«Ei, waant gij dit? Een onbeduidend insect is wel eens de oorzaak van den dood eens leeuws geweest. Wie weet dus, of er niet spoedig een oogenblik naakt, waarin ik mij kan wreken? Gerard! ik ben eenmaal een geestelijke geworden: laat onze Bisschop dit toch nooit vergeten.»

«Dit baat mij alles niets. Help mij eerst uit dit kerkerhol, en ik sta u ten dienst, al moet ook geheel *Luik* er door vergaan.»

«Wijs mij slechts het middel aan, en ik waag alles.»

«Welnu, ik zal alles bekennen, en mij op u beroepen, dat alles op last van den Bisschop, die er zijne geheime oogmerken bij had, geschiedde. Gij bekent dit zonder eenige achterhoudendheid, en gij bewijst het, door zaken te openbaren, die de Bisschop u toevertrouwde, en welke gij inderdaad ten uitvoer bragt.»

«Denkt gij dan, dat men u daarop ontslaan zal?»

«Ja, want men zal dit om zijnentwil doen.»

«Weet gij wel, dat ik mij hierdoor opoffer.»

«Nimmer, Johannes! want men moet u ontzien, en daarom kan de Bisschop geene wraak nemen, hoe gaarne hij zoude willen.»

«Hij is zoo geslepen en tot de slechtste dingen in staat. Doch gij hebt gelijk. Hij heeft getracht, mij aan zijne heerschzucht dienstig te maken, en nu ik mijn loon hiervoor verder, is dit door ondank en verguizing vervangen. Waarom zou ik

Digitized by Google

mij, op mijne beurt, ook geene wraak verschaffen en zijne laagheid openbaren; vooral, daar ik er den schoonen glimp aan kan geven, van dit voor eenen broeder te doen, wiens redding dit gebood?»

«Zweer mij dan, JOHANNES! op dit heilig teeken van ons geloof, dat ik mij op u kan verlaten.» Te gelijk bragt hij een gouden kruis, aan een nationaal lint op zijne borst hangende, te voorschijn, en legde hij hetzelve JOHANNES voor; die hierop het teeken des kruises makende, met eene vaste stem zeide: «Ik zweer het bij het bloed van onzen Verlosser!»

«Nu geloof ik u, pater! doch nu ook geen oogenblik hier langer vertoefd; want de kerkerlucht is verpestend voor mij, daar zij mij bijna tot een kind maakt, en mijne denkingskracht verlamt. Kom! spoed u naar den regter, en zeg, dat ik hem dadelijk moet spreken.»

Vast besloten hebbende, het beraamde schelmstuk ten uitvoer te leggen, verliet pater JOHANNES de gevangenis, en begaf hij zich naar den regter, wien hij het verzoek zijns broeders mededeelde.

Vermeenende, dat eindelijk het oogenblik eener opregte belijdenis geboren was, snelde de regter naar de gevangenis, en ontbood hij GERARD bij zich; welke nu met geveinsde droefheid over zijne vroegere bekentenis, langzaam en stotterende voor de onschuld van den heer VAN MANDELE uitkwam, en bekende, dat hij de schrijver der beide brieven was, die den man zoo diep ongelukkig hadden gemaakt; doch dat het berouw hierover hem zoo sterk had aangegrepen, dat hij den aandrang van het beschuldigend gewe-

Digitized by Google

ten, niet langer wederstand had kunnen bieden, zoodat hij eindelijk zich genoopt zag, de stem der waarheid niet langer te smoren.

«Uwe belijdenis heeft mij diep getroffen, Volte! daar zij mij doet zien, hoe ellendig eene drift eenen jongeling kan maken, van wien zoo veel verwachting was. Doch wat heeft u toch daartoe vervoerd? — want uwe liefde voor de dochter kan dit toch niet wezen.»

«Gij hebt gelijk, mijnheer! maar de oorzaak is een geheim, waarin mannen betrokken zijn, wier eer en goeden naam ik ontzien moet.»

«Uwe bekentenis zou slechts ten halve zijn, en den man, dien gij nu onschuldig noemt, welligt niet kunnen baten, wanneer gij van de oorzaak uwer wandaad een geheim maaktet.»

«Dit zou mij in de ziel grieven: maar u dit mede te deelen, is onmogelijk.»

«Dan baat uwe belijdenis niets, en vermag ik ook dezelve niet voor waarheid aannemen.»

«Belooft gij mij dan, mijnheer! het geheim heilig voor u te houden, wanneer gij beseffen zult, dat de openbaring daarvan, niet dan heilloos zoude wezen?»

«In dat geval, ja. Spreek nu en verheel niets.»

Met een huichelachtig gelaat, ving Gerard thans aan, den Bisschop te beschuldigen, als den persoon, op wiens bevel alles geschied was, en zulks uit haat jegens elken Hollander, die protestansch was; terwijl hij tot bewijs daarvan, zijnen broeder Johannes noemde, die zulks nader door daadzaken zou staven.

Digitized by Google

Hoogst verwonderd zag de regter op het aanhooren van deze verklaring op. Neen, zoo iets had hij in geenen deele verwacht; en hoe gaarne hij aan de waarheid daarvan wilde twijfelen, kon hij dit echter moeijelijk, wijl Gerard eenige omstandigheden opnoemde, die schijnbaar des Bisschops medepligtigheid aantoonden, en het hem bewust was, hoe zeer pater Johannes de vertrouweling van den prelaat was. Wel bevroedende, dat dit gedeelte van het verhoor een diep geheim behoorde te blijven, kwam hij met Gerard weldra overeen, dat hij van het eerste alleen eene geregtelijke acte zou opmaken, terwijl hij, nopens het andere, eerst zijnen broeder Johannes wenschte te hooren, dien hij onmiddellijk bij zich zou doen ontbieden.

Geene redenen hebbende, om hier tegen te zijn, stemde de snoodaard er gereedelijk in toe, en verblijdde hij zich reeds over het welslagen van zijne list, alsof zijne vrijheid daardoor aangekondigd werd.

Nog dien zelfden avond onderhield de regter Johannes Volte over de verklaring van diens broeder, en slechts schoorvoetende, als tegen zich zelven, ging de pater er toe over, van lieverlede het een en ander toe te stemmen, totdat hij ten laatste alles volledig beaamde, en dit met zulke bewijzen staafde, dat de regter er thans niet meer aan twijfelen kon. Doch nu gevoelde de man zich in eenen neteligen toestand. In dit proces den hoogen kerkdienaar te betrekken, was ondoenlijk: deze moest er geheel buiten blijven; den schuldigen Gerard voor de regtbank te doen verschijnen, scheen gevaar-

Digitized by Google

lijk, wijl hij duidelijk inzag, dat de Bisschop alsdan niet gespaard zoude worden; en hem onschuldig te verklaren, was geheel strijdig met het regt, dat thans behoorde gehandhaafd te worden, wilde de veiligheid der maatschappij op geene losse schroeven gezet worden. In dezen drang liet hij JOHANNES van zich gaan, na hem de noodige geheimhouding afgenomen te hebben, onder belofte, dat hij tot welzijn zijns broeders niets verzuimen zou, en besloot hij, den voorzitter van de regtbank, wiens waarheidszin en regtschapenheid hij op hoogen prijs stelde, er over te spreken. Beseffende, hoe noodzakelijk alle spoed in deze zaak thans ware, begaf hij zich nog terzelfder uur naar den voorzitter, en deelde hij hem, onbeschroomd, alles mede, wat hij van de beide huichelaars vernomen had.

Niet minder dan deze verwonderd, hield hij echter zijn gevoelen voor zich, onder voorgeven, van er zich eerst rijpelijk op te moeten bedenken; doch hij raadde den regter ten ernstigste aan, onverwijld een geregtelijk verhoor van den beschuldigden af te nemen, en dit den leden van den krijgsraad te zenden, in de hoop, van den heer VAN MANDELE, die thans blijkbaar onschuldig was, er door ontslagen te zien: daarna zou de voorzitter den regter van instructie zijn gevoelen blootleggen.

Ingevolge dezen raad handelende, gelukte het inderdaad den regter, den heer VAN MANDELE zijne vrijheid te kunnen aankondigen, zoodra dit door hooger regtbank was bekrachtigd geworden; terwijl hierop de voorzitter openlijk te kennen gaf,

Digitized by Google

dat, hoezeer de Bisschop, naar alle waarschijnlijkheid, zich zeer laag had gedragen, dit den eerlijken regter geene vrijheid verleende, daarom eene misdaad onvervolgd te laten; zoodat hij hem raadde, de zaak den gewonen gang te laten gaan, en, na afloop der instructie, ter raadkamer in te zenden, opdat deze zoude beslissen, of dezelve verder vervolgd moest worden.

Intusschen brak eindelijk het uur der vrijheid van den valsch betigten man aan. Doch, alsof de krijgsraad voor eenigen oploop van het gemeen bevreesd ware, deed deze den grijsaard in een rijtuig de stad uitgeleiden, en naar *Tongeren* vervoeren, alwaar hij zoo lang onder de bewaring van twee gewapenden bleef, totdat zijne dochter, hiervan onderrigt, met den voorzitter der regtbank tot hem kwam, en voor het eerst, na zoo vele dagen van kommer en ellende, een geluk smaakte, hetwelk zoo duur werd gekocht, doch waarin zij echter geene woorden konden vinden, om hunnen dank aan den weldoener te stamelen, door wiens wijze behandeling alleen, deze uitkomst vader en dochter beschoren werd.

Altijd nog bevreesd zijnde voor de veiligheid van eenen man, die thans in den Bisschop eenen doodvijand had, raadde de voorzitter hem, niet langer dan volstrekt noodzakelijk was, in *Tongeren* te verblijven, maar liever, zonder verder toeven, naar *Maastricht* te vertrekken, alwaar zij volkomen veilig zouden zijn. Dit gezegde joeg den heer VAN MANDELE zulk eenen angst aan, dat hij onmiddellijk

Digitized by Google

opstond, en; zonder zijne oude bekenden gegroet te hebben, een rijtuig zoude gevraagd hebben, indien zijne dochter hem niet bij den arm gegrepen en tot bedaardheid gebragt had.

Na verloop van een half uur echter, nam hij een dankbaar afscheid van den braven regter, en aanvaardde hij met zijne dochter de reis naar *Hollands* aloude grenzen, in welks eerste grensvesting hij tegen den avond behouden aankwam, — hartelijk verwelkomd door zijne vrienden en de familie DE VERONA, naar wiens woning, in het aloude *Maastricht*, dat alleen door het manhaftig gedrag van den generaal DIBBETS, die geene muiterij gedoogen wilde, behouden bleef, de heer VAN MANDELE zich terstond had doen brengen, en alwaar hij een onthaal genoot, zoo gul en opregt, alsof hij bij eenen broeder zijnen intrek hadde genomen.

Hier was het, dat de goede man van zijne ellende eenige weken uitrustte; doch zoodra hij zijne krachten eenigzins had terug bekomen, had de vrees voor de muitzucht der oproerlingen, die ook binnen *Maastrichts* grijze muren, zoo gaarne de toorts van den opstand ontstoken hadden, hem zoodanig bevangen, dat hij geene rust genoot, dan toen hij, begeleid van de zegenwenschen des geneesheers en diens achtingswaardig gezin, de reis naar Geldersch lustwaranden aannam, en aldaar met zijne dochter, te midden der schoone natuur, in weerwil van de ruwe herfstdagen, die zich bulderend lieten hooren, eerst dien vrede en dat stille genoegen genoot, welke hem *Luik* konden doen vergeten, en hem aldaar

Digitized by Google

een nieuw leven schonken, vrij van al dien hoon en schimp, die een Nederlandsch gemoed, hoe zachtaardig ook, wel in vuur en vlam moeten zetten.

Voor de vierschaar van het hof geleid, baatte het Gerard Volte niets, of hij den Bisschop er in een licht deed verschijnen, hetwelk de advokaat-generaal kunstig en welsprekend wist te dooven, en, in weerwil van alles wat zijn advokaat, tot ongeluk van zijnen cliënt, doch tot welzijn der maatschappij, aanvoerde, was het geenszins de listige en geslepene Lebeau, die hem hier op zijde stond, maar een jeugdig regtsgeleerde van edeler beginselen en reiner karakter, die er in het geheel niet toe kon besluiten, door drogredenen en verdraaijingen der waarheid, het regt te verdonkeren, en hierdoor de vrijspraak van eenen waarlijk schuldigen te verwerven — gelijk de vroegere redacteur van het dagblad *la Politique* deed; welke thans aan het roer van den Belgischen staat één der hoofden van het oproerige volk was geworden, — in weerwil van alles, wat zijn advokaat nog te zijnen voordeele in het midden bragt, hetgeen terstond door den ministeriëlen aanklager bondig werd wederlegd; en zelfs ondanks de zoogenaamde verpligting, waarop de aangeklaagde zich beriep, van hetgeen hij voor het vaderland had gedaan, zag hij zich, na eene korte beraadslaging, tot het merk der schande en eenen twaalfjarigen arbeid verwezen, — tot loon van zijne edele daden en belangelooze bemoeijingen ten verderve van het vaderland.

Digitized by Google

Met magtelooze woede, tandenknarsend van hellepijn, keerde hij in zijne gevangenis terug, alwaar hij twee dagen in eenen zinneloozen toestand doorbragt, en eerst bedaarde, toen zijn broeder JOHANNES hem bezoekende, hem door dezen berigt werd, dat hij voor hem cassatie had doen aanteekenen, — alsof hierin terstond leven en hoop lagen opgesloten. Doch toen, na verloop van drie maanden, het hof van cassatie te *Brussel* zijn vonnis bekrachtigde, waren de weken tot aan zijne teregtstelling, dagen van vertwijfeling en duivelenwoede. Desniettemin zag hij zich dat eerloos merk op den schouder toegevoegd, hetwelk hem voor dit leven en nog in den dood tot die schande doemde, waarmede hij, kort daarna, in het tuchthuis te *Vilvoorden* een begin maakte, en waarin hij nog een der steunpilaren is; terwijl pâter JOHANNES, getroffen over het lot, hetwelk zijnen broeder bejegende, blijde was, in een vergeten dorpje op de grenzen van het bisdom, eene pastoorsplaats te erlangen, welke hem almede zoo goed als uit de maatschappij bande, waarin ook hij geene eervolle plaats bekleedde.

Van al de voorstanders en aanhitsers van den opstand te *Luik*, waren het alleen LEBEAU, ROGIER en DE ROBAULX, die er hunne fortuin mede maakten: al de anderen verzonken in het niet terug, waaruit zij zich kortelings wisten te verheffen; terwijl de Bisschop VAN BOMMEL zijn doel almede niet bereikte. — Doch welk eene fortuin is het ook? Veracht bij alle weldenkenden, verwezen uit den kring aller braven, niet geteld bij den regtschapen'

Digitized by Google

man, is het alleen schijngeluk, dat hun te beurt viel, en kunnen zij alleen eenig geluk smaken bij hen, wier slechtheid van beginselen met hun misdadig karakter op ééne lijn staat; terwijl daarentegen de andere personen in deze schilderij voorkomende, en die door hunne daden het zegel op hunne braafheid drukten, deelen mogen in de welverdiende achting hunner landgenooten, zonder dat eene smet op den eerlijken naam kleeft, dien zij eenmaal ongeschonden hunnen kinderen wenschen na te laten. —

(*) « Wat wordt er van een land, alwaar de Roomsche geestelijkheid twee eeuwen lang onbepaald gezag over de gemoederen heeft gevoerd? In *België* werd hare heerschappij door niets belemmerd, en zij wortelde aldaar zoo sterk, dat geene verbetering van denkwijze, geene verlichting volgens de echte grondbeginselen des Christendoms in dit donkere woud mogelijk was; waar geene koesterende zonnestralen van kennis en deugd den bodem konden bereiken. Dáár heerschte het rijk der duisternis en der boosheid, althans bij de groote volksmassa, onbepaald. Nederlanders! met dit ras moest gij ineen gesmolten worden! Aanbidt Gods wegen en dankt Hem vurig, dat Hij u losmaakte van de onnatuurlijkste aller vereenigingen; dat Hij uw Vorstelijk Huis van de ondankbare taak onthief, zulk een volk te regeren! »

(*) Van Kampen, Gedenkboek, blz. 598.

Digitized by Google

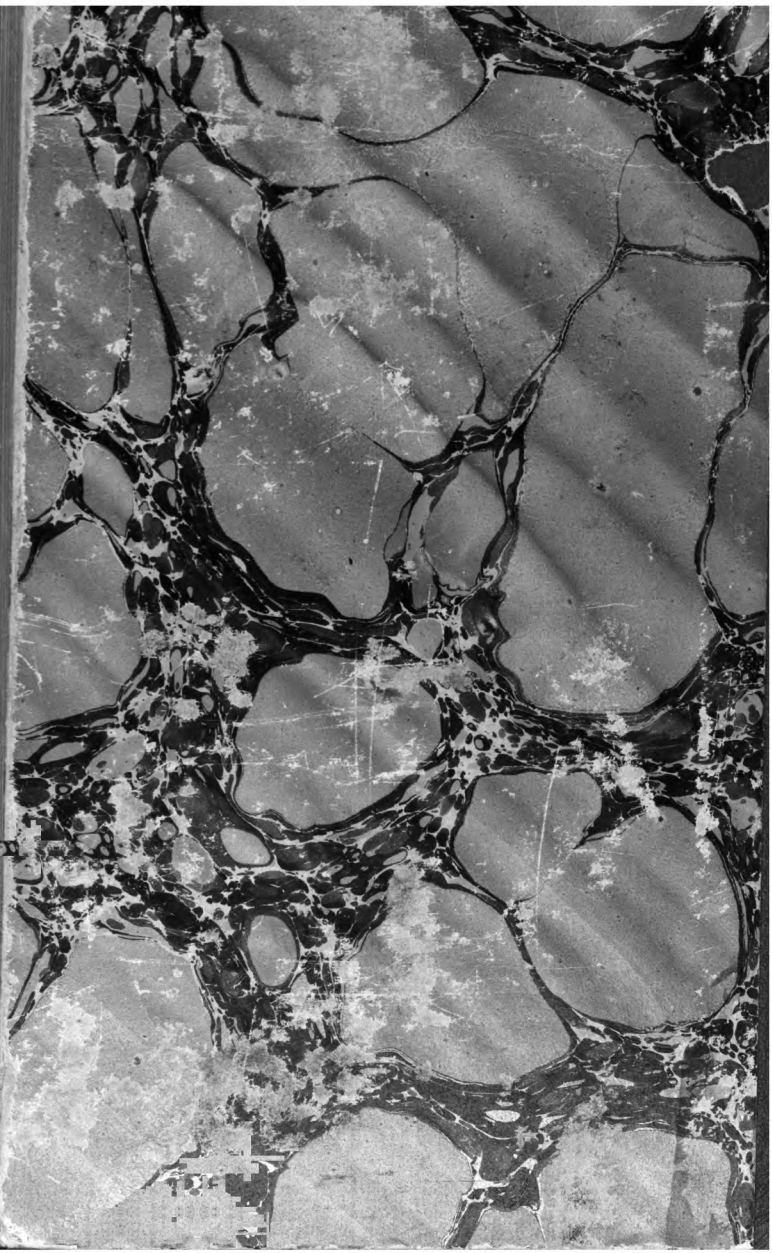
Digitized by Google

Digitized by Google

84-367

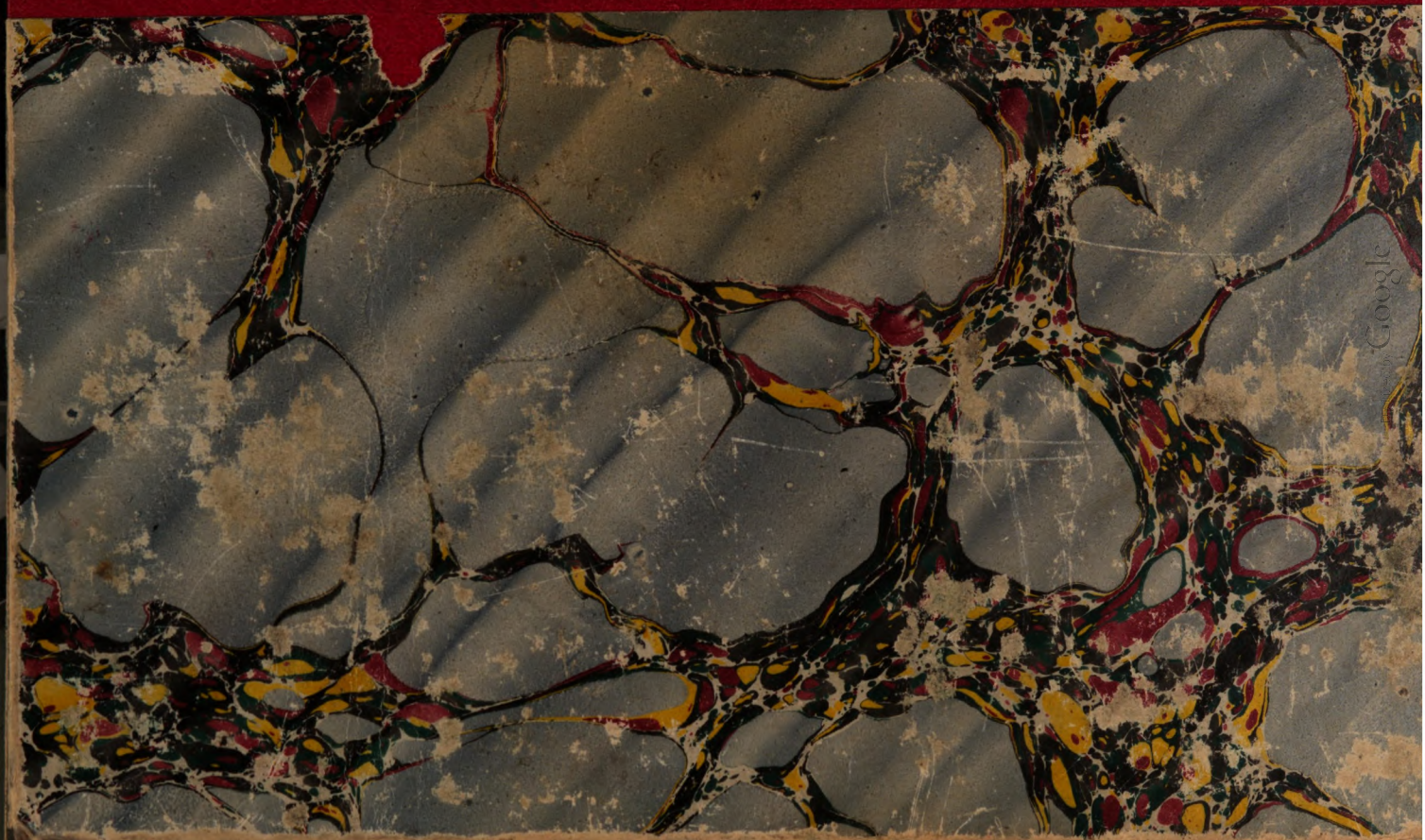

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Google